

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

64. aastakäik

24. august 2021

Sisukord

I Resolutsioonid, soovitusel ja arvamused

RESOLUTSIOONID

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu 561. istungjärk – Interactio – ruum JDE62, 9.6.2021–10.6.2021

2021/C 341/01

Resolutsioon teemal „Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee panus Euroopa Komisjoni 2022. aasta tööprogrammi ajutise töörühma „Komitee panus Euroopa Komisjoni 2022. aasta tööprogrammi“ töö põhjal“

1

ARVAMUSED

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu 561. istungjärk – Interactio – ruum JDE62, 9.6.2021–10.6.2021

2021/C 341/02

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete poole“ (omaalgatuslik arvamus)

16

2021/C 341/03

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Rohelise kokkuleppeni ei saa jõuda ilma sotsiaalse kokkuleppeta“ (omaalgatuslik arvamus)

23

III Ettevalmistavad aktid

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu 561. istungjärk – Interactio – ruum JDE62, 9.6.2021–10.6.2021

2021/C 341/04

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus, millega luuakse ühissettevõtte programmi „Euroopa horisont“ raames“ (COM(2021) 87 final – 2021/0048 (NLE)) . . .

29

2021/C 341/05	Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus liidu osalemise kohta mitme liikmesriigi ühiselt algatatud metroloogiaalases Euroopa partnerluses“ (COM(2021) 89 <i>final</i> – 2021/0049 (COD))	34
2021/C 341/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2016/1628 seoses üleminekusätetega teatavate selliste masinate kohta, mis on varustatud mootoriga, mille võimsus on vahemikus 56 kW kuni 130 kW või üle 300 kW, et leevendada COVID-19 kriisi mõju“ (COM(2021) 254 <i>final</i> – 2021/0129 (COD)) . . .	39
2021/C 341/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa majandus- ja finantssüsteem: avatuse, tugevuse ja vastupidavuse edendamine““ (COM(2021) 32 <i>final</i>)	41
2021/C 341/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele „Strateegia põhiõiguste harta kohaldamise tugevdamiseks ELis“ (COM(2020) 711 <i>final</i>)	50
2021/C 341/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele Euroopa demokraatia tegevuskava kohta“ (COM(2020) 790 <i>final</i>)	56
2021/C 341/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2016/794 selles osas, mis puudutab Europoli ja eraõiguslike isikute koostööd, Europolis isikuandmete töötlemist kriminaaluurimiste toetamiseks ning Europoli rolli teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas“ (COM(2020) 796 <i>final</i> – 2020/0349 (COD))	66
2021/C 341/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ELi julgeolekuliidu strateegia kohta“ (COM(2020) 605 <i>final</i>) ja „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi terrorismivastase võitluse tegevuskava: prognoosi, hoia ära, kaitse ja reageeri““ (COM(2020) 795 <i>final</i>)	71
2021/C 341/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Euroopa vähktõvevastase võitluse kava““ (COM(2021) 44 <i>final</i>)	76
2021/C 341/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega tugevdatakse meeste ja naiste võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte kohaldamist tasustamise läbipaistvuse ja õiguskaitsemehhanismide kaudu“ (COM(2021)93 <i>final</i> – 2021/0050 (COD))	84
2021/C 341/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni talituste töödokument „Hinnang valgele raamatule „Euroopa ühtse transpordipiirkonna tegevuskava – konkurentsivõimelise ja ressursitõhusa transpordisüsteemi suunas““ (SWD(2020) 410 <i>final</i>)	100
2021/C 341/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse India Ookeani Tuunikomisjoni (IOTC) pädevusalasse kuuluval alal kohaldatavad majandamis-, kaitse- ja kontrollimeetmed ning muudetakse nõukogu määrusi (EÜ) nr 1936/2001, (EÜ) nr 1984/2003 ja (EÜ) nr 520/2007“ (COM(2021) 113 <i>final</i> – 2021/0058 (COD))	106

2021/C 341/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2017/625 seoses kolmandatest riikidest liitu eksporditavate loomade ja loomsete saaduste ametliku kontrolliga, et tagada antimikroobikumide teatavate kasutusviiside keelu järgimine“ (COM(2021) 108 <i>final</i> – 2021/0055 (COD))	107
2021/C 341/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Vaikse ookeani lääne- ja keskosa kalanduskonventsiooni alal kohaldatavad kaitse- ja majandamismeetmed ning muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 520/2007“ (COM(2021) 198 <i>final</i> – 2021/0103 (COD))	108

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

RESOLUTSIOONID

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE TÄISKOGU 561. ISTUNGJÄRK – INTERACTIO –
RUUM JDE62, 9.6.2021–10.6.2021

Resolutsioon teemal „Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee panus Euroopa Komisjoni 2022. aasta tööprogrammi ajutise töörühma „Komitee panus Euroopa Komisjoni 2022. aasta tööprogrammi“ töö põhjal“

(2021/C 341/01)

Raportöörid: **Mariya MINCHEVA**

Stefano PALMIERI

Jan DIRX

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 9.–10. juuni 2021 istungjärgul (9. juuni istungil) vastu järgmise resolutsiooni. Poolt hääletas 175, vastu hääletas 0, erapooletuks jäi 2.

1. Sissejuhatus

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on märkinud, et Euroopa Komisjoni 2021. aasta tööprogramm näitab, et komisjoni valitud kuus üldeesmärki (Euroopa roheline kokkulepe, digiajastule vastav Euroopa, inimeste hüvanguks toimiv majandus, Euroopa maailmapositsiooni tugevdamine, euroopaliku eluviisi edendamine ja uus hoog Euroopa demokraatiale) moodustavad võimsa raamistiku tööprogrammide elluviimiseks. Seetõttu on komitee uuesti koostanud selle resolutsiooni, tuginedes neile kuuele üldeesmärgile ja andes oma panuse komisjoni 2022. aasta tööprogrammi.

1.2. Komitee eeldab, et arvestades COVID-19 pandeemia kestust, peaks ELi majanduspoliitika prioriteetideks jääma järgmise paari aasta jooksul Euroopa majanduse õigetesse rööbastesse suunamine, et saavutada kestlik üleminek, majanduskasv ja tööhõive ning heaolu suurendamine eurooplaste, Euroopa organisatsioonide ja ettevõtete jaoks. Seetõttu tuleks pandeemia järgse majanduse taastumise ja ülesehituse vajadust komisjoni 2022. aasta tööprogrammis taas täiel määral ja konkreetselt laiendada.

1.3. Praegune Euroopas pandeemia tõttu valitsev olukord suurendab vaesust ja ebavõrdsust ning vahendid tuleks suunata sinna, kus neid on kõige rohkem vaja, et tagada võimalused, luua kvaliteetseid töökohti, vähendada vaesust ja tõrjutust, edendada ettevõtlust ning oskuste täiendamist ja ümberõpet ning tagada juurdepääs kvaliteetsetele teenustele. Nagu ELi institutsioonid, sotsiaalpartnerid, kodanikuühiskonna organisatsioonid ja liikmesriigid 2021. aasta mais Porto sotsiaaltippkohtumisel teatasid, tuleks majanduslikust ja sotsiaalsest kriisist väljumiseks kasutada nii investeringuid kui ka reforme, tugevdades kaasavale ja kestlikule majanduskasvule, inimväärsele tööle ning sotsiaalsele õiglusele tuginedes Euroopa vastupidavust tulevastele šokkidele.

1.4. Niisugusel ajal soovib komitee rõhutada, et EL ja kogu ELi poliitika põhineb Lissaboni lepingus ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud ELi eesmärkidel ja väärtustel ning peaks nendest lähtuma. See hõlmab järgmisi väärtusi: inimväärlikus, vabadus, demokraatia, võrdsuslikkus, õigusriigi põhimõte ja inimõigused. Komitee seisukohast peaks

tööprogrammi keskmes olema meie majanduse ja ühiskonna ümberkorraldamine ja parandamine, mis toetuks järgmistele väärtustele: ühtse turu potentsiaali täielik rakendamine, kestliku arengu eesmärkide saavutamine, ringmajanduse loomine ja ELis hiljemalt 2050. aastaks kliimaneutraalsuse saavutamine ning hea valitsemistava ja demokraatliku vastutuse tagamine.

1.5. Komitee on veendunud, et meie kõigi suuremad probleemid leiavad lahenduse ja põhjalikud üleminekud meie majanduses (kestliku majanduse jaoks vajalik looduse ja keskkonnaga ümberkäimine ning meie elukorraldus) saavad toimuda ainult siis, kui kodanikud ja nende organisatsioonid on aktiivselt kaasatud.

1.6. Komitee märgib oma resolutsioonis „Organiseeritud kodanikuühiskonna kaasamine riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse” kahetsusega, et riikide valitsused on organiseeritud kodanikuühiskonda vaid vähesel määral oma riiklike taaste- ja vastupidavuskavade koostamisse kaasanud. Kodanikuühiskonna organisatsioonide aktiivse kaasamise olulisus ja kasulikkus poliitikas ning poliitika rakendamisel ilmneb ka sel kevadel avaldatud komitee uuringust „The response of civil society organisations to face the COVID-19 pandemic and the consequent restrictive measures adopted in Europe?”⁽¹⁾ (Kodanikuühiskonna organisatsioonide reageerimine COVID-19 pandeemiale ja seetõttu Euroopas võetud piiravatele meetmetele) ja kodanikuühiskonna auhinna väljaandmisest⁽²⁾ sotsiaalvaldkonna osalejate tegevuse eest pandeemia ajal.

1.7. Seetõttu kutsume komisjoni uuesti üles neid puudusi riiklike taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise ja hindamise etapis kõrvaldama, kehtestades ametlikumad menetlused, mis hõlbustavad tegelikku mõttevahetust. Seetõttu loodab komitee, et komisjon tunnustab järgmise aasta tööprogrammis ettevõtete, töötajate ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kesket rolli riiklike taaste- ja vastupidavuskavade rakendamisel, nende läbivaatamise protsessis ja järelevalves. Seejuures eeldame, et Euroopa sotsiaalõiguste samba kaksikümmeend põhimõtet kui ELi sotsiaalpoliitika juhtvahend on samuti majanduse elavdamise strateegia keskmes tagamaks, et digi- ja rohepöörde on võrdne ja õiglane. Komisjoni tegevus peab kajastama ka sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kesket rolli Euroopa tuleviku konverentsil Euroopa tuleviku kaaskujundajatena.

1.8. Konkurentsivõimelise ELi majanduse peamine tugejõud on jätkuvalt ühtne turg, mis aitab olulisel määral kaasa majanduse taastamisele ja ülesehitamisele nii liikmesriigi kui ka kogu ELi tasandil. Komitee juhib tähelepanu sellele, et tuleb kaotada kõik tõkked ning tagada kaupade, teenuste, kapitali, andmete ja inimeste takistusteta liikumine üle piiride. Oluline on võimalikult kiiresti taastada ühtsel turul liikumisvabadus, nagu see oli enne COVID-19 pandeemiat, suurendada seda kõikides valdkondades ja keskenduda sellele, kuidas tarne- ja väärtusahelate stabiilsust saaks ettevõtluspõhise mitmekesistamise abil veelgi parandada.

1.9. Komitee väljendab heameelt uue taaste- ja vastupidavusrahastu vastuvõtmise üle. Selle praktiline rakendamine on aga seotud teatavate riskidega. Juba on viivitus omavahendite otsuse ratifitseerimismenetluses,⁽³⁾ mis võimaldab ELil kapitaliturgudel vajalikke rahalisi vahendeid laenata. Komitee on mures, et selle mehhanismi rahastamiseks vajalike võlakirjade emiteerimise praktilise korra kohta ei ole piisavalt teavet⁽⁴⁾. Samuti tuleks hoolikalt jälgida Euroopa Komisjoni soovitatud juhtvaldkondade sidusust riiklike taaste- ja vastupidavuskavade tegeliku temaatilise sisu vahel. Probleem on selles, et kõik liikmesriigid ei taastu ühtlases tempos. Komisjon peab tagama esitatud kavade kiire heakskiitmise, arvestades et igasugune viivitus võib suurendada erinevust liikmesriikide vahel ja iga riigi majandussektorite vahel.

1.10. Komitee toetab komisjoni teatist koroonaviiruse pandeemiale reageerimiseks võetavate eelarvepoliitika meetmete kohta,⁽⁵⁾ kus Euroopa Komisjon kavatseb pärast majanduse olukorra üldhinnangut otsustada stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli edasise kõrvaldamise üle. Üldhinnang põhineb kvantiteedikriteeriumidel, nimelt ELi ja euroala majandustegevuse tase võrreldes kriisieelse tasemega (2019). Komitee nõustub, et 2022. aastal on vaja jätkata üldise vabastusklausli kohaldamist ning tuleks vältida maksutoetuse ennetähtaegset tühistamist.

1.11. Komitee nõuab tungivalt, et võimalikult kiiresti jätkataks ELi majandusjuhtimise raamistiku läbivaatamist, et suurendada Euroopa taastekava pikaajalist kasu. Normaalsuse juurde naasmise asemel nõuame muudetud ja tasakaalustatud, jõukusele orienteeritud majanduse juhtimise raamistikku, mis annab võrdse kaalu mitmele väga tähtsale

⁽¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-02-21-011-en-n.pdf>

⁽²⁾ <https://www.eesc.europa.eu/et/agenda/our-events/events/civil-solidarity-prize#>

⁽³⁾ Nõukogu 14. detsembri 2020. aasta otsus (EL, Euratom) 2020/2053, mis käsitleb Euroopa Liidu omavahendite süsteemi ning millega tunnistatakse kehtetuks otsus 2014/335/EL, Euratom (ELT L 424, 15.12.2020, lk 1).

⁽⁴⁾ 30. aprilliks 2021 olid oma riiklikud kavad esitanud ainult neliteist liikmesriiki.

⁽⁵⁾ Komisjoni teatis nõukogule „Üks aasta pärast COVID-19 puhangu algust: eelarvepoliitika meetmed”, (COM (2021) 105 final), Brüssel, 3.3.2021.

poliitilisele eesmärgile, nagu kestlik ja kaasav majanduskasv, täielik tööhõive ja inimväärne töö, tootlikkuse suurendamine ELis, konkurentsivõimeline sotsiaalne turumajandus ja stabiilne riigi rahandus. Samuti tuleks sellises raamistikus vältida asümmeetrilist mõju liikmesriikides ja stimuleerida tulusaid investeeringuid, rakendades näiteks tasakaalus eelarve nõuet.

1.12. Samuti peaks komisjon kaaluma seda, et 2022. aasta lõpuni pikendada riigiabi ajutist raamistikku. Seega võimaldab see liikmesriikidel jätkata riigiabieeskirjadega ette nähtud täielikku vabadust majanduse toetamisel COVID-19 pandeemia kontekstis, järgides samal ajal konkurentsieeskirju, et vältida moonutusi ühtsel turul. Komitee peab seda korda siiski erakorraliseks ja ajutiseks ning sellele peab järgnema eelarve konsolideerimine, et parandada liikmesriikide rahanduse olukorda.

1.13. Komitee märgib, et investeeringud ei ole komisjoni poliitika eesmärk selle ametiajal kuni 2024. aastani. Selleks, et saaksime optimaalselt kasutada ära ELi varasemaid rahalisi vahendeid ja pääseda sellest ainulaadsest kriisist, on meil vaja kiiresti selget Euroopa majanduskava, tõhusat parema õigusloome poliitikat, vaktsiinide kasutuselevõtu kiirendamist ning vähem piiranguid ELi sisepiiridel. Komitee soovib lisada 2022. aasta tööprogrammi investeeringutel põhinevad algatused, sealhulgas meetmed kaasata ELi tulevase kestliku majandusarengu huvides erainvesteeringuid⁽⁶⁾.

1.14. Komitee kiidab heaks komisjoni ettepaneku vaadata läbi sotsiaalvaldkonna tulemustabel, et see kajastaks Euroopa poolaastal kasutatava põhilise järelevalvehahendina ulatuslikumalt sotsiaalsüsteemide sammast. Komitee soovib selleks lisada uusi, tõhustatud, mõõdetavaid ja täiendavaid sotsiaalseid, majanduslikke ning keskkonnavalaseid näitajaid. Need aitavad kõikehõlmavamalt jälgida samba põhimõtete rakendamisel tehtavaid edusamme ning teha poliitikameetmete rakendamisele järelevalvet.

1.15. Inimväärne töö peaks olema enesestmõistetav. COVID-19 pandeemia on näidanud meie sotsiaalsüsteemi nõrkust, suurendanud ebavõrdsust ja vaesust ning viinud meie tervishoiu- ja sotsiaalsüsteemid kokkuvarisemise äärele. Komitee soovib Euroopa parema tuleviku nimel aidata kaasa praeguse kriisiga toimetulekule ja parandada süsteemseid probleeme, mis on pandeemia mõju veelgi süvendanud, võttes otsustavaid meetmeid vaesuse vastu võitlemiseks ja inimväärse töö edendamiseks. Kui võimalust kasutatakse õigesti, pakuvad digi- ja rohepöörde väljavaadet luua rohkem ja paremaid töökohti, kui sotsiaalpartnerid on kaasatud, kollektiivläbirääkimisi võetakse arvesse ja tugevdatakse ning töötajate seisukohad (teave, konsulteerimine ja osalemine) on protsessi kaasatud.

1.16. Komitee leiab, et samuti on see õige hetk, mil õppida pandeemiast saadud kogemustest ja tagada, et tulevaste sarnaste šokkide jaoks on välja töötatud poliitika ning uued võimalused tööstuse taastamise toetamiseks. Kriis on selgelt näidanud Euroopa tööstuse, sealhulgas tugeva tootmissektori tähtsust ELi majanduslike aluste tugevdamisel ning ELi liigse ja kriitilise välistarnijatest sõltuvuse vähendamisel. Seetõttu peab tõhus tööstusstrateegia jääma ELi taastekava keskmesse. Asjakohast tähelepanu tuleb pöörata ka ELi strateegiliste varade ja investeeringute kaitsele (mõne kolmanda riigi suhtes), kuna pärast COVID-19 kriisi on oodata suuri muutusi omandistruktuuris.

2. Euroopa roheline kokkulepe

2.1. Vaatamata COVID-19 pandeemia ülemaailmse probleemiga seotud ebastabiilsusele peavad jätkuma jõupingutused kestlikuma ja sotsiaalselt kaasavana majandusmudeli, kestliku arengu eesmärkide ja eelkõige rohelisele majanduskasvu mudelile ülemineku saavutamiseks. Üleminek Euroopa rohelisele kokkuleppele loob erilise võimaluse ettevõtete arendamiseks sotsiaalmajanduse mudeli alusel. Uuenduslikud ja ettevõtlikud ettevõtted on keskse tähtsusega, et luua kliimamuutuste eksistentsiaalsele probleemile edukaid ja arukaid lahendusi.

2.2. Ehkki tööhõive ja oskuste edendamine, sujuvad üleminekud ning dünaamiline sotsiaalne dialoog on samuti kaalukad elemendid, ei puuduta sotsiaalne kokkulepe, mis on uue rohelise kokkuleppe vajalik osa, kindlasti ainult tööd. See hõlmab sisetulekut, sotsiaalkindlustust ja maksutoetust kõikidele, kellel on seda vaja, samuti neile, kellel puudub täielikult juurdepääs tööle. Seega kõigi kodanikuühiskonna osalejate kaasamine peab olema ühine ja ühishuvi küsimus (st tuleb kaaluda kõige haavatavamate rühmade kaasamist).

⁽⁶⁾ Resolutsioon „Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee panus Euroopa Komisjoni 2021. aasta tööprogrammi ajutise töörühma „Komitee panus Euroopa Komisjoni 2021. aasta tööprogrammi“ töö põhjal“ (ELT C 364, 28.10.2020, lk 1).

2.3. EL saab üleilmse eeskujuna kliimakaitset juhtida ainult siis, kui suudame juhtida rohepööret ning säilitada ühtlasi konkurentsivõimelised väärtusahelad, töökohad ja ettevõtted. Ettevõtteid tuleb nende ümberkujundamisel toetada rahastamisvahendite abil ja uute kestlike ärimudelite kaudu, muul juhul kaotavad need oma konkurentsivõime. Innovatsiooni soodustamiseks, haldusliku lisakoormuse vähendamiseks ja võimalike turumoonutuste vältimiseks tuleb leida tasakaal ettevõtlusvabaduse ja rangema reguleerimise vahel.

2.4. Üleminek kestlikumale ja vastupidavamale majandusele on olulisem kui kunagi varem. Vajalikud rahalised vahendid tuleb suunata sellise pikaajalise lähenemisviisi abil kestlikele investeeringutele, milles võetakse arvesse majanduslikke, keskkonnavalaseid, sotsiaalseid ja valitsemistava aspekte. Tuginedes juba tehtud tööle ja uuendatud kestliku rahanduse strateegiale, mille komisjon kuulutas välja Euroopa rohelise kokkuleppe kontekstis ning mis võetakse vastu 2021. aasta esimesel poolel, tuleb jätkata jõupingutusi, et ühtlustatult luua ja tugevdada ELi kestlikku rahastamisraamistikku, mida toetavad kõik osalejad, sealhulgas finantseerimisasutused, ettevõtted, kodanikud ja ametiasutused. Komitee rõhutab, kui hädavajalik on rahastada ka meie majanduse kestlikku ümberkujundamist. Stiimuleid pakkuv positiivne lähenemisviis võimaldab kõigil sektoritel ja tööstusharudel teha ümberkujundusi ja aidata kaasa üleminekule. Samuti tuleks arvestada ettevõtete, sektorite ja piirkondade ümberkujundamisega seotud erinevate lähtepunktide ja probleemidega.

2.5. Euroopa rohelise kokkuleppe tootmis- ja tarbimiseesmärkide saavutamiseks peaks komisjon 2022. aastal jätkama väärtuslikku tööd ringmajandusele üleminekuks oma 2020. aasta tegevuskava kaudu, eelkõige:

- kestlike toodete kujundamine, mille eesmärk on Euroopa tööstuse taastamine;
- soodsa ettevõtluskeskkonna toetamine, et ettevõtted saaksid kohandada ärimudeleid ja parandada investeeringute prognoose;
- tarbijate ja avaliku sektori hankijate õiguste suurendamine, eelkõige ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete tugevdamise kaudu;
- peamiste tarneahelate muutmine ringmajanduse põhimõttest lähtuvaks;
- ELi ringlussevõetud tooraine turu edasiarendamine;
- ringmajanduse seire jätkamine Euroopa poolaasta ja seireraamistiku kaudu ning ressursikasutuse näitajate ümberhindamine;
- jäätmeid käsitlevate ELi õigusaktide parem jõustamine liikmesriikides.

Komitee ja komisjon peaksid toetuma ka edaspidi Euroopa ringmajanduse sidusrühmade platvormi ühise töö edule, koondades õiglase ja võrdse ülemineku jaoks sidusrühmade häid tavasid, saadud kogemusi, teadustegevust ja strateegiaid.

2022. aastal peaks komisjon jätkama Euroopa kliimapakti väljatöötamist, tagamaks, et pakt põhineb kohalike kliimavaldkonnas osalejate tegelikul osalemisel ja vastutusel ning on vahend ELi kliimaeesmärkide saavutamiseks. Komitee on nõudnud ka Euroopa kliimapakti sidusrühmade platvormi loomist, mis põhineks kaasamise, läbipaistvuse ja tõelise osalemise põhimõtetel ning kliimavaldkonnas igal tasandil osalejate vastutusel. Pakti raames ELi kliimameetmete rahastamise foorumi loomine soodustaks reaalselt vastastikust õpet ja juurdepääsu rahastamisele ning kõrvaldaks tõkkeid.

2.6. Peale selle peaksid noorteorganisatsioonide võimaldatavad kliimamuutuste ja kestlikkuse teemalised kaasamismehhanismid, näiteks komitee soovitatud noorte kliima ja kestlikkuse ümarlaud, olema selle pakti lahutamatu osa.

2.7. Komisjoni otsus suurendada eesmärki, nii et 2030. aastaks tuleks kasvuhooonegaaside heitkoguseid vähendada 55 % võrra, on suuresti kooskõlas komitee arvamustega. Vahe-eesmärkidest heitkoguste nullini viimine on võimalik ainult tingimusel, et tagatud on süsteemi terviklikkus, sealhulgas süsinikuheite ja süsiniku neeldumise täpne arvestamine. Komitee usub, et on väga oluline, et kodanikud ja sotsiaalpartnerid teaksid, kuidas on võimalik heitkoguste eesmärke saavutada ning

mida see nende töö ja elu jaoks tähendab. See on kõigi võetavate meetmete toetuse seisukohalt väga oluline. Seepärast tuleb rakendada meetmeid tagamaks, et selle protsessiga seotud ohud ja võimalused jaguneksid võrdselt, et tagada kindlus ja stabiilsus. EL peab tagama, et tema kaubanduspoliitika ja kaubanduslepingud on kooskõlas kliimaeesmärkidega. Seetõttu peaks komisjon pöörama erilist tähelepanu võimalikele tagajärgedele, mis kaasnevad madala sissetulekuga kolmandatest riikidest pärit kodanikele.

2.8. Komisjoni strateegia „Talustaldrikule“ ja ELi elurikkuse strateegia aastani 2030 on Euroopa rohelise kokkuleppe keskmes. On väga oluline, et nende strateegiate alusel kujundataks nüüd välja sisukad ja õigeaegsed meetmed. Nende strateegiate rakendamisel tuleb tagada struktureeritud ja laialdane kodanikuühiskonna osalus, näiteks Euroopa toidupoliitika nõukogu kaudu, nagu komitee nõudis.

2.9. 2022. aastal peaks komisjon hakkama koostama ettepanekut kestlike toidusüsteemide õigusraamistiku kohta, mille avaldamine on kavas 2023. aastal. Õigusraamistik peaks tagama tervikliku lähenemisviisi ning sisaldama selgeid eesmärgi, näitajaid ja tugevat järelevalvemehhanismi. Komitee on soovitanud luua ELi jätkusuutliku toidu tulemustabeli, mis võimaldaks käsitleda toidusüsteemide probleeme mitmeaastase lähenemisviisi abil, edendades sellega poliitika ühtlustamist eri valitsemistasanditel. Tulemustabeliga esitatakse näitajad ning seeläbi julgustatakse ja jälgitakse seatud eesmärkide saavutamiseks tehtavaid edusamme.

2.10. Ühine põllumajanduspoliitika ja ühine kalanduspoliitika peaksid samuti aitama suurel määral kaasa Euroopa rohelisele kokkuleppele, eelkõige seoses strateegia „Talustaldrikule“ ja ELi elurikkuse strateegiaga aastani 2030, seades keskkonna- ja kliimameetmetele kõrgemad eesmärgid, püüdes saavutada kestlikumad ja vastupidavamad toidusüsteemid ning arvestada nõuetekohaselt sotsiaalset mõõdet. Kogu põllumajanduslikule toidutööstusele ja mereannisektorile tuleb kogu maailmas tagada võrdsed võimalused, et ELi kestlikku tootmist ei viidaks liidust välja ega kahjustaks import riikidest, kus on madalamad keskkonna-, sotsiaal-, tervishoiu- ja kvaliteedistandardid, eelkõige arvestades COVID-19 kriisi põhjustatud majandus- ja kaubavahetushäireid. Samuti peab sotsiaalne kestlikkus olema tähtsal kohal ühises põllumajanduspoliitikas. Tuleb kaaluda sotsiaalsete tingimuste süsteemi, et tagada, et Euroopa rahalisi vahendeid ei kasutata töö- ja inimõiguste rikkumiste korral ning et põllumajandustöötajatel on kõige kõrgem töö- ja sotsiaalne kaitse.

2.11. Komitee toetab ELi nullsaaste eesmärki, et tagada eurooplastele terved ökosüsteemid ning tervislik elukeskkond. Komisjon võtab selles küsimuses 2021. aastal vastu tegevuskava „Õhu, vee ja mulla nullsaaste eesmärgi saavutamine – tervem planeet inimeste tervise kaitseks“. Komitee ootab huviga selle tegevuskava rakendamiseks väljapakutud vahendite ja ajakavaga tutvumist.

2.12. Komitee kutsub komisjoni üles kehtestama edukaks üleminekuks konkreetseid toetusmeetmeid keskkonnahoidlikule terase juhtivate turgude kujul, vähese CO₂ heitega protsesside ajutist rahalist toetamist ning investeerimist vesiniku kasutamisse, süsiniku kogumisse ning säilitamise ja kasutamise taristusse ning vastavalt tuleb ümber kujundada riigiabi- ja konkurentsieskirjad. Samuti tuleb soodustada pangandus- ja finantssektori üleminekut, et suurendada keskendumist kestlike ja uuenduslike projektide toetamisele.

2.13. Komitee väljendab heameelt, et komisjoni uues transpordistrateegias keskendutakse kestlikule ja arukale liikuvusele ning on lisatud Euroopa rohelisse kokkuleppesse. Kuna ühtne turg ja sotsiaalsed küsimused on peamised kestlikumale ja arukamale liikuvusele üleminekut võimaldavad tegurid, soovib komitee, et neid tugevdatakse eelseisvates meetmetes.

2.14. Komitee toetab kõigi transpordiviiside säästvamaks muutmist ja säästva mitut transpordiliiki hõlmava transpordisüsteemi edendamist, mis põhineks transpordiliikide koostööl ja iga transpordiliigi optimeeritud keskkonnaga seotud omadustel ning sotsiaalsel kestlikkusel. Samal ajal on tarvis ka kõikehõlmavalt läheneda küsimusele, kuidas seda saavutada. Eduka liikuvusstrateegiaga peab kaasama transpordisektori kui terviku konkurentsivõime ja ELi asjaomase tööstusbaasi tugevdamine. Kui pretsedenditu COVID-19 pandeemia on näidanud, kuivõrd tähtsad on hästi toimiv ühtne transporditurg ja kestlikud tarneahelad, rõhutab komitee lisaks, et COVID-19 kriisi tõttu on vaja selgelt eristada lennundussektori taastumisetappi lühikese aja jooksul, tagades samal ajal, et sektor annab vajaliku panuse kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise eesmärkide saavutamisse, säilitab rahvusvahelise konkurentsivõime ning võrdsed tingimused keskpika ja pikema perioodi jooksul.

2.15. Komisjon peab jätkama energialiidu arendamist, esitama igal aastal aruandeid energialiidu olukorra kohta ja toetama liikmesriike riiklike energia- ja kliimakavade rakendamisel. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata sellele, kuidas panna kodanikud energiasüsteemi ümberkujundamise keskmesse. Ühenduse energeetika toetamine ning tarbijate õiguste, kohaliku vastutuse ja piirkondliku arengu suurendamine ning õiglase ülemineku strateegiate piisavuse hindamine peaksid olema komisjoni poliitiliste prioriteetide eesotsas.

2.16. Juba 2021. aastal esitab komisjon tiheda ja kaugelevaatava seadusandlike algatuste programmi energiaspektori süsinikuheite vähendamiseks, eelkõige paketi „Eesmärk 55“. 2022. aastal peaks komisjon jätkama energiasüsteemi integreerimist, selgitama, kuidas saavutada varustuskindlus vähese CO₂ heitega või süsihappegaasivabade energiaallikate abil, arvestades ka avaliku sektori rolli. Rohepöörde jaoks on vaja ettevõtlust soosiva lähenemisviisi kasutamist, toetada Euroopa rohelist kokkulepet ja selle uusi eesmärke usaldusväärse tööstusstrateegiaga, et muuta see tõeliseks majanduskasvu mootoriks, tagades, et kestliku rahanduse kava võimaldab tööstuse konkurentsivõimet arvesse võttes rahastada ka üleminekutehnoloogiat, -taristut ja -tegevust.

2.17. Kliimanetraalsuse saavutamine ei ole Euroopa jaoks kerge ülesanne. Tööstuse süsinikuheite vähendamine koormab energiamahukaid ettevõtteid (terase-, tsemendi-, keemiasektor) suurte energiakuludega, kohustades tööstus-, transpordi- ja energiasektorit tegema suuri struktuurimuudatusi, mis võivad seada need tiheda konkurentsiga ülemaailmsel turul majanduslikult ebasoodsasse olukorda. Konkurentsivõime säilitamiseks on vaja ulatuslikku energiapöört, mis tagaks ettevõtete ja kodumajapidamiste varustuskindluse hindu tõstmata, suurendades samal ajal võrguühendust ja salvestusvõimet. Vesinikul on selles protsessis oluline osa. Prioriteediks on välja töötada asjakohased rakendused.

2.18. Komitee arvates on energiasõltuvuse vähendamine väga oluline. Seetõttu tuleb võtta meetmed energiainpordi vähendamiseks ning kaotada kliimale ja keskkonnale kahjulike energiaallikate toetusmeetmed. Euroopa Liit peaks võtma enda kanda juhtrolli taastuvenergia, energiatõhususe ja elektromobiilsuse valdkondades. Ühiskondlik konsensus peaks siiski olema esmatähtsal kohal, eriti kui mõned ELi piirkonnad, mis sõltuvad endiselt söetootmisest või muude fossiilkütuste kasutamisest, ei ole kaugeltki lõpetanud üleminekut kestlikule arengule, ning sealsetel elanikel on võrreldes teiste liikmesriikidega madalamad sissetulekud ja majanduslikud võimalused. Puuduvad tõhusad meetmed, mille abil võidelda energiasüsteemi ümberkujundamise negatiivse mõjuga kodanikele ja ettevõtjatele, eeskätt VKEdele, ning ei suudeta tagada piisavat toetust neile, kes eelneva all kõige rängemini kannatavad. See võib põhjustada tugevat poliitilist ja ühiskondlikku vastupanu ning aeglustada kogu riiklike energia- ja kliimakavade üldise rakendamise protsessi.

2.19. Komitee rõhutab, et saastevaba vesinikumajanduse loomine Euroopas on ainult üks osa nimetatud strateegiast, mille eesmärk on ELi eri energiasektorid omavahel paremini ühendada. Suurte tootmis- ja transpordikulude tõttu tuleks saastevaba vesinikku kasutada ainult juhtudel, kui ei ole võimalik kasutada muid CO₂ heite vähendamise võimalusi, näiteks sektorites, mille puhul peetakse keeruliseks CO₂ heidet vähendada või teatavate väga spetsiifiliste rakenduste puhul transpordi- ja ehitussektoris. Komitee rõhutab, et saastevaba vesiniku leviku võimaldamiseks ei tohiks ELi rahalistest vahenditest toetada fossiilkütuseid, ning kutsub komisjoni üles kohaldama kahju mittetektamise põhimõtet kogu avaliku sektori rahastamise puhul mitmeaastase finantsraamistikuga, programmi „InvestEU“, ELi taastefondi ja riigiabi raames.

2.20. Komitee on seisukohal, et arvestades renoveerimislaine strateegia eripära ja suundumusi aastani 2050, tuleb see sätestada selges, stabiilses ja kohandatud õigus- ning finantsraamistikus. Komisjon peaks kehtestama stiimulid industrialiseerimise arendamiseks ja energiatõhusate renoveerimisprotsesside massiliseks juurutamiseks kohalikul tasandil.

2.21. Komitee tuletab meelde, et Lääne-Balkan on väga tundlik kliimamuutuse suhtes, mis kahjustavad üldist tervislikku seisundit ja majandust, ning et piirkond vajab kiiret tegutsemist, et parandada oma kodanike, eelkõige laste ja noorte elukvaliteeti, minnes üle õiglase üleminekuga keskkonnahoidlikumale mudelile ja pidades meeles põhimõtet, et kedagi ei tohiks kõrvale jätta. Komitee toetab Lääne-Balkani rohelist tegevuskava ja kutsub üles võtma tulevaste meetmete puhul, mille eesmärk on muuta Lääne-Balkani keskkonnahoidlikumaks, arvesse piirkonna konkreetseid probleeme ja vajadusi, mille hulka kuuluvad piisav regulatiivne raamistik, piiriülene tegevus, innovaatilised tehnoloogialahendused, kohapeal toodetud ja tarbitud energia ning energiatõhusus, säästev linnatransport, maantee- ja raudteevõrgud, avaliku ja erasektori kaasamine, IKT ja kiire internetiühenduse sisseseadmine, põllumajandus- ja toiduainetööstuse meetmed jne.

2.22. Komitee toetab veendunult Euroopa Komisjoni ja ELi liikmesriikidega tehtavat koostööd, et edendada elukestvat õpet soodustavaid tähtsamaid pädevusvaldkondi, teadmisi ja perspektiive. Peame seadma kvaliteetsed töökohad ja töötingimused ELi strateegia keskmesse, suurendades oskusteabe olulisust ning selle pidevat rakendamist hariduse ja koolituse kaudu ning õiguse kaudu elukestvale õppele. Selle rakendamisel tuleb tagada juurdepääsuvõimalused ja konkreetset näidet võimalike isiklike õppekontode kohta. See aitab inimestel tulla toime digi- ja rohepööretes vajalike muudatustega, kindlustamaks, et kedagi ei jäetaks kõrvale. Komitee kutsub komisjoni üles algatama sotsiaalset dialoogi isiklike õppekontode üle ning töötama välja Euroopa tasandil rohelisi kutseoskusi ja rohelist pädevust käsitlevat strateegiat, mis on kooskõlas Euroopa rohelise kokkuleppega.

3. Digitaalajastule vastav Euroopa

3.1. Koroonaviiruse kriis näitab, et digipöördel on oluline osa meie kogukondade kriisitaluvusvõime suurendamises. Ülimalt tähtis on investeerida esmatähtsate teenuste digipöördesse ning suurendada valitsuste, seadusandjate ja avaliku sektori asutuste suutlikkust osutada teenuseid kriisi ajal. Samal ajal peame mõistma, et digitehnoloogia on vahend, mitte lõppeesmärk. Vajame tõhusat Euroopa raamistikku, mis tagaks ELi kodanikele täieliku ligipääsetavuse ning kõigile võrdsed võimalused ja peame juhtima seda kõrgete kestlikkuse standardite, sealhulgas tugevate demokraatlike ja tehnoloogiliste kaitsemeetmete poole, millega kaasnevad kulused ja teadmisi toetavad meetmed, mis ei jäta kedagi kõrvale.

3.2. Komitee märgib, et selleks, et tuua EL digitaalarengu esirinda, peab EL eraldama märkimisväärseid rahalisi vahendeid teadusuuringutele ja innovatsioonile ning hõlbustama ettevõtete, teadlaste, avaliku sektori ja muude sidusrühmade koostööd.

3.3. Pandeemia on digipöoret kiirendanud, rõhutades vajadust tegeleda selliste probleemidega nagu töö- ja eraelu tasakaal ning töötajate tervis ja ohutus. Sotsiaaldialoog Euroopa, riikide ja tööstuse tasandil on kasulik vahend selle analüüsimiseks, kas üldse ja millisel määral vajab töötajate tervis ja eraelu kõikjal kättesaadava digitaalse mobiilside ajastul lisakaitset ning millised meetmed oleksid seejuures asjakohased, sealhulgas õiguse olla mittekättesaadav hindamine ELi tasandil.

3.4. Komisjon peaks tegema liikmesriikidega koostööd, et kaotada standardses ja ebastandardsetes/ebatüüpilises töösuhtes olevate töötajate erinevused, eristades selgelt tegelikud füüsilisest isikust ettevõtjad fiktiivsetest. Kõik, nii liikmesriigi õiguse kui ka Euroopa Kohtu praktika alusel töötajana määratletavad töötajad, peaksid olema võrdselt kaitstud sõltumata sellest, kas nad töötavad digiplatvormil või mitte, ning nende õigust kollektiivsetele läbirääkimistele ja esindatusele ning töötingimuste ja tervise kaitsele tuleks tunnustada, pidades samal ajal lugu erinevatest töösuhete süsteemidest.

3.5. Digipööre peaks lisaks tootlikkuse kasvule tooma kaasa ka parema hariduse ning soodustama kõigi ELis elavate inimeste poliitilist, sotsiaalset ja kultuurilist osalust. Komitee nõuab digilõhe vältimiseks eritähelpanu pööramist eakatele, puuetega inimestele, sotsiaalse tõrjutuse ohus olevatele inimestele ja teistele haavatavatele rühmadele. Seetõttu peaks digipöörde üks eesmärke olema luua kõigile ELi elanikele avaliku teenusena üldine tasuta juurdepääs lairibaühendusele, eriti arvestades, et see juurdepääs on praegu väga ebaühtlane ning et see põhjustab eriti palju kahju maapiirkondadele (VKEd ja kodanikud).

3.6. Inimestel on oma teadmiste, oskuste ja pädevusega ülemaailmses konkurentsivõimses otsustav roll. Demograafiline olukord takistab tööjõu kättesaadavust ja lisaks sellele suureneb kvalitatiivsete oskuste erinevus. Komitee nõuab hariduse ja koolituse kiiret arengut, et see vastaks tehisintellekti ajastu nõudmistele, sh kindlate põhioskuste ja STEM-valdkonna pädevuse tagamine. Täiendus- ja ümberõpe ning jätkuõpe (sh kohanemisvõime ja vastupidavus) on vajalikud selleks, et kõik saaksid reageerida tööturu ja igapäevaelu muutustele.

3.7. EL peab suurendama jõupingutusi oma konkurentsivõime parandamiseks, arvestades kiiret tehnoloogilist arengut väljaspool ELi. See kehtib suure hulga tehnoloogiate kohta, millest paljude abil reageeritakse ühiskonna vajadustele, näites toit, vesi, energia, liikuvus ja eluase. Tehisintellekti ja muude digitehnoloogiate väljatöötamine ja kasutuselevõtt on siinkohal kõige asjakohasem näide, kuna sellistel tehnoloogiatel on kogu majandusele ja ühiskonnale ümberkujundav mõju.

3.8. Oluline on säilitada õiguste, standardite ja tarbijapoliitika Euroopa mudel. Just see muudab ELi ainulaadseks. Näiteks digiülemineku valdkonnas on ELi tehisintellekti eetikakoodeksis ELi seisukoht inimjuhitavuse põhimõtte kohta eristatud teiste piirkondade omast. See lähenemisviis, mis rajaneb põhiõigustel ja -vabadustel (näiteks tuleb tagada, et sugu, rass jms ei mõjuta tehisintellekti tehtavaid otsuseid), on osa ELi mudelist ning komitee arvates tuleks seda säilitada, hoolimata sellest, et konkurents praegu karmistub.

3.9. Komitee kutsub komisjoni üles hoidma konkurentsivõime ja töötajate huvid digipöörde keskmes, pöörates suurt tähelepanu töösuhetele ja tööstusega seotud töökohtade tulevikule, ning soodustama õiglast üleminekut neile muudatustele ja kasutada inimkesket lähenemisviisi. Rohe- ja digipöörde edukuse tagamiseks on oluline kaugeleulatuv tööstusstrateegia. Meie majanduse ja ühiskonna digipööret tuleb toetada motiveeriva investeerimiskeskonna loomisega ning välja tuleb töötada usaldusväärsed tingimused uute tehnoloogiate turvaliseks juurutamiseks ja kasutamiseks.

3.10. Komitee märgib, et sotsiaalpoliitika, millega ergutatakse oskustega seotud investeringute tegemist, toetatakse paremini riiklikke tööturu- ja sotsiaalkindlustusreformide ning tagatakse Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamine, edendab majanduskasvu ja hõlbustab töökohtade loomist.

3.11. Komitee arvates peab Euroopa õigusraamistik tagama elektroonilise kauplemise tõkete kõrvaldamise, kindlustades ühtlasi eraelu puutumatus ja isikuandmete kaitse ning küberturvalisuse. Lisaks peaks digitaalse ühtse turu killustatuse vastu võitlemine jääma üheks prioriteediks, kus erilise tähelepanu all on VKEd ja mikroettevõtjad.

3.12. Komitee leiab, et esmatähtsal kohal peab olema tehisintellekti õigusraamistiku rakendamine ja jälgimine. Sellesse tuleks kaasata kodanikuühiskond ja juhtida poliitikakujundajate tähelepanu uutele küsimustele, mis võivad selles kontekstis ilmned. See tähendab, et tuleb piirata võimalikke tehnoloogilisi muutusi, tõrjutuse riske ja ELi sõltuvust digihüüdist. Digitaalne ühtne turg ei tohi kedagi kõrvale jätta. See tähendab ühelt poolt digivahendite paremat kättesaadavust, nende mõistmist ja kasutamist ning teiselt poolt digitehnoloogia oskuste ja koolituse parandamist.

3.13. Komitee väljendab heameelt uue transatlantilise tegevuskava ja selle jõupingutuste üle transatlantilise partnerluse tugevdamiseks. Enneolematu COVID-19 pandeemiaga seonduv näitas selgelt, et digimajandus muudab meie ühiskonda ja majandust ning et tehnoloogia peab olema prioriteet uuendatavas ELi ja USA koostöös. Seetõttu toetab komitee tehnoloogia- ja kaubandusnõukogu loomist ning nõuab kodanikuühiskonna jõulist kaasamist tulevastes jõupingutustes, et luua struktureeritud transatlantiline raamistik poliitika ja regulatiivsete põhimõtete kohta, sh tulevase ELi ja USA digikaubanduslepingu alused.

3.14. Digipööre toob Euroopa finantsüsteemi jaoks jätkuvalt kaasa raskusi ja võimalusi. 2021. aastal toetas komitee komisjoni digirahanduse strateegiat ja sellest tulenevaid seadusandlikke ettepanekuid. Komitee kutsus komisjoni üles jätkama neid jõupingutusi ka 2022. aastal probleemide asjakohaseks lahendamiseks ja et kasutada digirahanduse võimalusi kõigi sidusrühmade huvide seisukohast. See toetaks Euroopa majanduse digipööret ja aitaks kaasa innovatsiooni soodustavatele ja konkurentsivõimelistele finantsturgudele.

3.15. Komitee väljendab heameelt selle üle, et digiüleminek ja automatiseerimine võivad aidata oluliselt kaasa säästlikuma (keskkonnahoidliku) transpordi saavutamisele, ja kutsus komisjoni üles tagama õiglane üleminek automatiseerimisele ja digiüleminek, milles ei jäeta kedagi kõrvale. Komisjon peab tagama, et sektori rohe- ja digipööre toimiks sujuvalt ning majanduslikult, sotsiaalselt ja keskkonnavalaselt tasakaalustatud viisil.

4. Inimeste hüvanguks toimiv majandus

4.1. COVID-19 pandeemia on laastanud Euroopa majandust ja tekitanud ühiskonnas kaost, mille tagajärjel suureneb tööpuudus ja ebavõrdsus. Tugev majanduslik alus ja väärtuste loomine on väga oluline kestliku arengu saavutamise jaoks ja edasipüüdliku Euroopa sotsiaalse mudeli säilitamisel. Sotsiaalpoliitika peab olema kooskõlas poliitikaga, mis hoogustab majandusarengut ja tunnustab nende vastastikust eesmärki ühise hüve nimel. Töökohtade loomine, oskuste arendamine ja kaasavad tööturud on parim ebavõrdsuse ja tõrjutuse ennetamiseks ning ühiskonna stabiilsuse suurendamiseks.

Majanduslik ja sotsiaalne areng on seega tihedalt põimunud. Majanduslikud näitajad ja jõukus on hädavajalikud. Majanduse kiire taastumise saavutamiseks tuleb kaasata kõik asjakohased vahendid (eelarvelised, rahalised, struktuursed, investeeringuid toetavad, reguleerivad ja rahastamisvahendid). Taastumisel tuleb arvestada sotsiaalsete vajadustega ning see peab olema piirkondlikult ühtlane ja tasakaalustatud.

4.2. Lisaks majandus- ja keskkonnaprobleemidele peab sotsiaalmeetmete kava olema ELi 2022. aasta tööprogramm alus. See tähendab, et komisjoni sotsiaalsele ja kestlikule Euroopale pühendumine peaks olema esmatähtis, ning samal ajal tuleks kaaluda ka võimalike uute, SKPst kaugemale ulatuvate majanduslike edusammude näitajate kasutamist, näiteks elukvaliteedi, keskkonnanahuldlikkuse, sotsiaalse ühtekuuluvuse, tervishoiu ning praeguse ja tulevaste põlvkondade üldise heaolu kasutamist. Selles on oluline roll kodanikuühiskonna organisatsioonidel. Sotsiaalset innovatsiooni kui taastumise mudelit on võimalik edendada ühisloomise, -kavandamise ja -tootmise kaudu. Keerulisel sotsiaalsel maastikul, kus esineb suuri ühiskondlikke probleeme, on ainus viis edukaks taastumiseks ja ühistele probleemidele lahenduste leidmiseks mobiliseerida kõik ühiskonna ressursid ning tegutseda valdkonnaülelselt ja multidistsiplinaarselt. Organiseeritud kodanikuühiskond on sotsiaalse innovatsiooni katalüsaator.

4.3. Komitee väljendab heameelt Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava üle ja on veendunud, et 2022. aastal tuleb võtta kestliku arengu ja sotsiaalse ühtekuuluvusega seotud konkreetsed meetmed, et võimaldada Euroopa kodanikele juurdepääs olulistele ja kvaliteetsetele teenustele. Komitee nõuab tungival, et komisjon kaaluks Euroopa miinimumpalga küsimuses erinevaid variante, et leida eurooplaste olukorrale parem lahendus, eriti pandeemia ajal ning pärast seda valitsevate kehvade majandusprognosidega silmitsi seistes.

4.4. Euroopa Komisjon peaks aktiivse ja kaasava poliitika kaudu keskenduma taastumisprotsessis töökohtade taastamisele ning võitlusele ebavõrdsuse ja vaesuse vastu, samuti pöörama erilist tähelepanu selliste haavatavatele rühmadele nagu ebatüüpilised töötajad, vaesuses elavad lapsed, puuetega inimesed, äärealadel elavad inimesed ja rändajad või etniline vähemus. Vaesus üldiselt ja palgavaesus on paljudes liikmesriikides endiselt suur probleem. Seega on töö eest sobiva palga tagamine korralike töö- ja elutingimuste tagamiseks hädavajalik. Nende probleemide lahendamiseks on vaja ELi ja liikmesriikide tasandil terviklikku lähenemisviisi, mis hõlmab toetust tõhusatele aktiivse kaasamise kavadele, mida toetavad esmased ja võimalusi pakkuvad sotsiaalteenused.

4.5. Pandeemia on süvendanud naiste palgata majapidamis- ja hooldustööd ning naiste vastast perevägivalda. Euroopa Komisjon peaks tegema ettepaneku Euroopa hoolduskokkuleppe vastu võtmiseks, et aidata vabastada naised nendest tasustamata töökohustustest ja pakkuda välja põhjalikud meetmed seda laadi vägivalda vastu võitlemiseks.

4.6. Komitee püüab tugevdada oma partnerriikides kodanikuühiskonna organisatsioonide, kuid eelkõige sotsiaalpartnerite rolli kõigis valdkondades, kuid eriti majandus- ja sotsiaalvaldkonnas. Stabiilsus on kriisist ülesaamiseks hädavajalik ning see on võimalik siis, kui sotsiaalpartnerid kaasatakse majanduslikku otsustusprotsessi ning ettevõtjate ühendused kaasatakse aktiivselt õigusloomeprotsessi, reformidesse ja nende rakendamisse. Sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide koostöö on edukat, kestlikku ja kaasavat majandus-, tööhõive- ja sotsiaalse kaasatuse poliitikat edasiviiv jõud. Komisjon peaks tunnustama seda olulist rolli, parandades võrdselt sotsiaal- ja kodanikuühiskonna dialoogi.

4.7. Ettevõtetus kõigis selle vormides ja sektorites (sealhulgas turism, tööstus, platvormimajandus, sotsiaalmajandus ja vabad elukutsed) on tarvilik majanduskasvu, innovatsiooni, tööhõive ja sotsiaalse kaasatuse jaoks. Seetõttu on oluline selgitada välja raskused, millega VKEd (eriti väga väikesed pereettevõtted) ühtsele turule sisenemisel kokku puutuvad, ning pakkuda neile tõhusaid ja paremini kohandatud lahendusi. Sotsiaalne ettevõtetus väärrib erilist tähelepanu, arvestades rolli, mis sellel ettevõtetusvormil võib olla kriisist ülesaamisel ning õiglase ja kestliku majanduse taastumisel.

4.8. Euroopas toimub üleminek kliima neutraalsusele ja digiüleminek. See rohe- ja digipööre hõlmab uut tehnoloogiat ning seetõttu ka investeeringuid ja innovatsiooni ning toob kaasa uut tüüpi töökohti ja uusi oskusi. Tööstuspoliitikal peaks seega olema tugev sotsiaalne mõõde, kuna kvaliteetsed töökohad, sotsiaalkaitse ja tõhusad avalikud teenused loovad soodsa keskkonna tööstustegevuse õitsenguks.

4.9. Nüüdisaegne tarbijapoliitika peab tagama tarbijatele vajalikud õigused ja kaitse. Ühtse turu abil on ELi tarbijatel ja ettevõtjatel tänapäeval palju lihtsam osta ja müüa tooteid ja teenuseid piiriülevalt nii veebikeskkonnas kui ka väljaspool seda. See eeldab usaldust turu, sihipäraste õigusaktide ja tõhusa jõustamise vastu. Tarbijate teavitamine ja koolitamine peab aitama neil saada rohe- ja digipöörde tegelikeks elluviijateks ning aitama neil teha vastutustundlikumaid ja teadlikumaid valikuid.

4.10. Uute tarbimis- ja tootmisviiside tähelepanelik jälgimine on hädavajalik, võttes arvesse vajadust integreerida keskkonnaküsimused ning tarbija- ja töötajate kaitse ning majanduskasvu ja tööhõive aspektid. Ringmajandus aitab liikuda säästvamate tootmis- ja tarbimisharjumuste poole.

4.11. Ettevõtted on elujõulise Euroopa nurgakivi. Euroopa majandus peab olema innovatiivsem ja vastupidavam ja see nõuab pidevalt ettevõtluskeskkonna edasist täiustamist. Hea õigusloome on kulutõhus viis majanduse taastumise toetamiseks. Uute poliitikameetmete kehtestamisel tuleb tagada parema õigusloome põhimõtted, konkurentsivõime kontroll, Euroopa sotsiaalõiguste sammas ja keskkonnasäästlikkus. Soodsa ettevõtluskeskkonna vajadus on seotud nii reguleerimise ja maksustamise kui ka riigi rahaliste vahendite kasutamisega, arvestades et innovatsiooni investeerimine paneb aluse Euroopa edule. Nüüdisaegne tööstuspoliitika nõuab terviklikku lähenemisviisi, mille eesmärk on tugevdada ELi ettevõtete konkurentsivõimet kõrgis poliitikavaldkondades. Investeerimine tulevikukindlasse taristusse on oluline ühtse turu toimimiseks. Investeerimist ja kaubandust aitaks edendada ka topeltnmaksustamise kaotamine ning maksusüsteemide digiteerimine ja lihtsustamine, eriti käibemaksu valdkonnas.

4.12. Taaste- ja vastupidavusrahastu määrus kinnitab kodanikuühiskonna tõelise kaasamise tähtsust riiklike taaste- ja vastupidavuskavade väljatöötamiseks Euroopa poolaasta raames. Komitee nõuab sellise konsulteerimise jaoks siduvate tingimuste kehtestamist ELi tasandil määratletud miinimumstandardite alusel, kuna osalemine on riigiti ja piirkonniti erinev, ja ka mitmeaastase finantsraamistiku muude vahendite jaoks.

4.13. Komitee nõuab tungivalt, et võimalikult kiiresti jätkataks ELi majandusjuhtimise raamistiku läbivaatamist, et vältida kaljuefekti majandusele, takistada kokkuhoiumeetmete juurde naasmist ja suurendada Euroopa taastekava pikaajalist kasu. Normaalsuse juurde naasmise asemel nõuame muudetud ja tasakaalustatud jõukusele orienteeritud majanduse juhtimise raamistikku, mis annab võrdse tähtsuse mitmele väga tähtsale poliitilisele eesmärgile, nagu kestlik ja kaasav majanduskasv, täielik tööhõive ja inimväärne töö, konkurentsivõimeline sotsiaalne turumajandus ja stabiilne riigi rahandus. Samuti tuleks sellises raamistikus vältida asümmeetrilist mõju liikmesriikides ja stimuleerida tulusaid investeringuid, rakendades näiteks tasakaalus eelarve nõuet. Igal juhul peaks stabiilsuse ja kasvu pakti üldist vabastusklauslit rakendama seni, kuni tööpuudus oluliselt väheneb ja majanduskasv toimub kindlal ülispoole suunatud trajektoorigil, kusjuures hiljem jõustuvad ajakohastatud eelarve-eeskirjad.

4.14. Komitee nõuab suuremaid jõupingutusi, et viia lõpule pangandusliidu loomine, mis on ammu hiljaks jäänud projekt. Euroopa pankatel on jätkuvalt suur roll majanduse taastumisel COVID-19 kriisist, kuna need toetavad majandust ja tööhõivet. Täieõiguslik pangandusliit aitaks samuti kaasa sotsiaalsele kaasatusele ja kestliku arengu eesmärkide saavutamisele, mis on oluline Euroopa tulevase konkurentsivõime tagamiseks. Komitee rõhutab vajadust veelgi suurendada panganduseeskirjade proportsionaalsust, vähendamata seejuures usaldatavusnõuete tõhusust. Komitee peab väga oluliseks, et pankade usaldatavusnõuete läbivaatamisel võetaks arvesse Euroopa pangandussektori mitmekesisest keskkonda.

4.15. Kapitaliturgude liit peaks jätkuvalt päevakorras tähtsal kohal olema. Komitee toetas 2020. aasta kapitaliturgude liidu tegevuskavas toodud algatusi. Komitee kutsub liikmesriike üles realselt toetama kapitaliturgude liidu eesmärkide saavutamist ning rõhutab, et erilist tähelepanu tuleb pöörata algatustele, mis on strateegilise tähtsusega Euroopa majanduse ning kliima- ja digipöörde rahastamiseks. Komitee on seisukohal, et Euroopa kodanike finantskirjaoskuse parandamiseks tuleb edendada parimaid riiklike tavadid eeltingimusena, et kasutada paremini ära hoiuste kõrget taset Euroopas. Lisaks rõhutab komitee, et keskkonnaalased, sotsiaalsed ja äriühingu üldjuhtimisega seotud kaalutlusi tuleks veelgi edendada, ning toonitab seetõttu, et investoritel on vaja pääseda juurde usaldusväärsetele asjakohastele andmetele.

4.16. Komitee on kindlal arvamusel, et majanduse digipöörde kontekstis peavad mis tahes muutused riikide vahel kasumi maksustamisõiguste jaotamises olema ülemaailmselt kooskõlastatud, ning väljendab seepärast heameelt komisjoni, liikmesriikide ja OECD/G20 koostöö üle rahvusvahelise lahenduse väljatöötamisel. Kui ei ole võimalik leida rahvusvahelist lahendust, peab EL kaaluma iseseisvalt tegutsemist. Võitlus maksupettuse, maksudest kõrvalehoidumise ja rahapesu vastu ning agressiivne eelarveplaneerimine peab jääma tegevuskavas tähtsale kohale.

4.17. Ühtekuuluvuspoliitikal on oluline roll majanduse tasakaalustatud ja tõhusal taastamisel, lähenemise soodustamisel, ebavõrdse vastu võitlemisel ja selle tagamisel, et kedagi ei jäetaks kõrvale. On oluline, et ühtekuuluvusfondide eri vahendeid programm töö perioodil 2021–2027 kulutataks tõhusalt ja õigel ajal, et saavutada reaalne taastumine. Kriisist taastumiseks ning vastupidavuse ja kestlikkuse suurendamiseks tuleb esmatähtsaks pidada võrdset ja õiglast jaotust. Territoriaalse ühtekuuluvuse eesmärk on ka tasakaalustatum ja kestlikum areng vastavalt elukoha piirkonnale. ELi ühtekuuluvuspoliitikas tuleks 2021.–2027. aastal jätkuvalt keskenduda majanduslikule konkurentsivõimele teadusuuringute ja innovatsiooni, digipöörde, Euroopa rohelise kokkuleppe tegevuskava ja kestliku arengu eesmärkide kaudu.

4.18. Transpordisektoris on kvaliteetsete töökohtade ja sobivate töötingimuste säilitamine äärmiselt vajalik oskustööjõu hoidmiseks, sest ilma selleta ei ole võimalik tagada kestlikku konkurentsivõimet. Tuleks säilitada kvaliteetsed töökohad ja korralikud töötingimused ning jätkata kvalifitseeritud tööjõu värbamist ja väljaõpet. Komitee väljendab heameelt komisjoni käimasolevate algatuste üle naisi ja transporti käsitlevas valdkonnas ning kutsub üles võtma veelgi rohkem meetmeid, et saavutada selles sektoris sooline võrdõiguslikkus.

4.19. Komitee kutsub komisjoni üles looma renoveerimislaine strateegia raames uue energiatõhusale renoveerimisele aastaks 2050 pühendatud Erasmuse programmi, et tuua noori eurooplasi ehitussektori uutele töökohtadele.

4.20. Sotsiaalnäitajate tulemustabelis tuleks regulaarselt jälgida sotsiaalõiguste samba rakendamise edusamme nii ühises tööhõivearuandes kui ka riigiaruannetes. See peaks toimima integreeritud liikmesriikide välja töötatud tööhõive olukorra jälgimise vahendi ja sotsiaalkaitse olukorra jälgimise vahendiga. 14 tulemustabeli näitajat ja alannäitajat (kokku 35) tuleks pidevalt läbi vaadata, kaasates sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonna organisatsioone, et kohandada neid Euroopa poliitiliste eesmärkide ja muutuva sotsiaal-majandusliku olukorraga.

4.21. Uues Euroopa poolaastas tuleks sotsiaalsed eesmärgid saavutada sotsiaalse tasakaalustamatuse jälgimise raamistikus, et seada tasakaalu praegu valitsevad eelarvepoliitilised ja makromajanduslikud nõuded. Sotsiaalnäitajate tulemustabeli abil tuleks jälgida ja edendada kõiki sambas hõlmatud õigusi ja põhimõtteid ning kasutusele tuleks võtta parandatud ja uued mõõdetavad näitajad. Sellised näitajad võiksid hõlmata lisaks statistikale tegelikku juurdepääsu kvaliteetsetele sotsiaalteenustele, täitmisele pööratavaid sotsiaalseid õigusi, rändajate sotsiaalset ja tööalast integratsiooni, kollektiivläbirääkimiste osakaalu, sotsiaalsete sidusrühmade osalemist poolaasta protsessis ning juurdepääsu praktikakohtadele ja kvaliteetsele kõrgharidusele. Komisjon peaks jälgima riiklike reformikavade elluviimist tihedas koostöös sotsiaalpartnerite ja asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonidega, edendades niiviisi riigipõhiseid sotsiaalseid soovitusi. Soovituste hulk ja struktuur peaks olema asjakohane ja jälgima tegevuskavas esitatud prioriteetide vallas tehtud edusamme.

4.22. Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu sätetega tuleks tugevdada sotsiaalpartnerite kaasamist, mis võimaldaks riiklike tavade kohaselt konsulteerida sotsiaalpartneritega majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika kavandamise ja elluviimise üle. Sotsiaalpartnerite õigeaegne ja sisukas kaasamine on oluline poliitikas osalemise parandamiseks, hõlbustades seeläbi poliitikameetmete edukat rakendamist viisil, mis tasakaalustaks töötajate ja tööandjate huve. Sotsiaalpartnerite koostöö võib olla edukat, kestlikku ja kaasavat majandus-, tööhõive- ja sotsiaalse kaasatuse poliitikat edasiviiv jõud. Sotsiaalpartneritega konsulteerimist peaksid toetama ELi teavitamise, konsulteerimise ja kaasamise raamistiku tõhusam rakendamine, eelkõige restruktureerimise protsessides (7).

5. Euroopa maailmapositsiooni tugevdamine

5.1. Komitee on seisukohal, et Euroopa rohelise kokkuleppe ja kestliku arengu eesmärkide eeltingimuste kohaselt peaks sotsiaalne ühtekuuluvus, ülespoole suunatud majanduslik lähenemine ning konkurentsivõime ja innovatsiooni edendamine olema aluseks euroala majanduse kiirenemisele ja toetama euro tugevamat rahvusvahelist rolli järgmisel perioodil. See nõuab muu hulgas majandus- ja rahaliidu ning pangandusliidu loomise lõpuleviimist ning lisameetmeid Euroopa finantssektori süvendamiseks, sealhulgas tugevam Euroopa finantsturu taristu ja kindlad intressimäärade võrdlusalused. Euro tugevama rahvusvahelise rolli saavutamiseks on otsustav euro laialdasema kasutamise edendamine strateegilistes sektorites. Selleks kutsutakse liikmesriike üles kasutama rahvusvahelises diplomaatias ühtsemat lähenemisviisi ja ettevaatavamalt hoiakut ELi huvide edendamiseks sellistes sektorites, mis võib suurendada kaubandusvõimalusi.

(7) Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus tööstuslike üleminekute kohta (ELT C 56, 16.2.2021, lk 10) ja arvamus INT/903 „Roheline kokkulepe ilma sotsiaalse kokkuleppeta“ (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 23).

5.2. Mis puudutab laienemispoliitikat, siis komitee soovib, et järgmistes riigiaruannetes järgitaks selget struktuuri järelevalves selle üle, kuidas Lääne-Balkani riikide valitsused kodanikuühiskonnaga tegelevad. Komitee usub kindlalt, et EL peaks investeerima ka horisontaalsete kodanikuühiskonna struktuuride arendamisse, jagades Lääne-Balkani riikide sotsiaalpartneritele ning teistele kodanikuühiskonna organisatsioonidele eksperditeadmisi, tehnilist tuge ning piirkondliku ja rahvusvahelise võrgustumise võimalusi, muu hulgas eesmärgiga tagada neile laienemisprotsessis aktiivsem roll. Lääne-Balkani poliitilise eliidi läbipaistvuse ja vastutuse kontrollimiseks peaks EL tellima piirkonna kodanikuühiskonna organisatsioonidelt regulaarseid n-ö variaruandeid demokraatia olukorra kohta.

5.3. Komitee on veendunud, et suurendamiseks taas usaldust laienemisprotsessi vastu ja eesmärgiga tugevdada viise, kuidas EL püüab jõuda oma loomulike liitlasteni selles piirkonnas, peaks EL lubama Lääne-Balkani riikide poliitilistel juhtidel ja kodanikel osaleda – konsulteerivas rollis – Euroopa tuleviku teemalise konverentsi kontekstis toimuvates tegevustes ja aruteludes. ELi institutsioonid saavad kasutada kohaliku tasandi kodanikuühiskonna vahendeid ja paluda ELi delegatsioone piirkonnas appi Lääne-Balkani partnerite kodanike mobiliseerimiseks, andes neile võimaluse ühineda platvormidega, millel ELi kodanikud saavad Euroopa tuleviku konverentsi ajal seisukohti vahetada.

5.4. Idapartnerlusega seoses usub komitee, et EL on ennekõike väärtuste liit. Seega peaksid tema suhted naabritega põhinema samadel väärtustel ja muutuma tingimuslikuks. Komitee kohustub ka edaspidi suurel määral osalema tugevama ja demokraatlikuma ühiskonna loomisel naaberriikides, kus kodanikuühiskonna organisatsioonid saavad vabalt tegutseda.

5.5. ELi ja Venemaa suhete halvenemise kontekstis kutsub komitee komisjoni üles jätkama suhete toetamist Venemaa kodanikuühiskonnaga.

5.6. Kodanikuühiskonnale vahendite loomine oma osa täitmiseks üleilmsel tasandil: komitee kutsub komisjoni üles jätkama arutelu selle üle, kuidas tugevdada sisenõuanderühmade rolli. Oluline on tagada piisavad vahendid ja ressursid, et aidata neil täita järelevalve- ja nõustamistoiminguid, arvestades eelkõige uue põlvkonna sisenõuanderühmaga, mille ulatus on palju laiem. Komitee teeb selles toetuses oma osa. Eeldame, et komisjoni 2022. aasta tööprogrammis arvestatakse kaubanduse peadirektoraadi vajadusega rakendada mõningaid soovitusi, mis tulenevad intensiivsematest aruteludest komitee ja sisenõuanderühmadega 2021. aastal. WTO suurendas hiljuti koostööd kodanikuühiskonnaga lisaks iga-aastastele avalikele aruteludele ning need jõupingutused aitavad oluliselt kaasa mitmepoolse kaubandussüsteemi tõhususele ja demokraatialle. Siiski on veel sisulist arenguruumi. Komitee ootab arengut pärast komisjoni võetud kohustust teha kuuldavaks kodanikuühiskonna hääl mitmepoolsel tasandil, eelkõige Ottawa rühma hiljutise 6-punktilise tegevuskava kuues meede.

5.7. EL on rahvusvahelises kaubanduses tähtis osaleja. EL peab rahvusvaheliste partneritega kaubandustehinguid läbi rääkides ka sellele vastavalt käituma, säilitades nii oma juhtrolli majanduse valdkonnas ning edendades oma tähtsamate põhimõtete, sotsiaalsete ja tööalaste standardite ning väärtuste (õigusriigi põhimõte, põhiõigused ja demokraatlikud põhimõtted) rakendamist. Ülemaailmsete võimaluste kasutamiseks on tarvis lõpule viia käimasolevad läbirääkimised, ratifitseerida sõlmitud lepingud ja neid rakendada ning alustada uusi läbirääkimisi. EL peab aitama tugevdada ka mitmepoolsust ning toetama WTO rolli ja kaasajastamist.

5.8. Komitee usub, et EL peab saama autonoomseks Euroopa andmetaristu ja uute digitehnoloogiate väljatöötamisel. EL peab olema iseseisev Hiina ja Ameerika Ühendriikide vahel ning investeerima järgmise põlvkonna tehnoloogiasse. EL peab töötama välja oma digitaalse suveräänsuse visiooni ja strateegia, jäädes samal ajal avatud vabakaubandusele ja toetades mitmepoolset süsteemi. Strateegiliselt peaks see keskenduma taristu, küberturvalisuse, pilve, peamise progressi võimaldava tehnoloogia ja andmete paika saamisele ning veenma rahvusvahelisi partnereid oma standardite ja toodete kvaliteedi kaudu. Komisjoni prioriteetideks peaks samuti jääma toiduga kindlustatuse tagamine, tugev toiduahel ning ELi põllumajandus- ja toiduainesektori kestlikkus.

5.9. Komitee teeb ettepaneku, et ELi kaubandus-, investeerimis- ja majanduslepingud peaksid:

— hõlmama sotsiaalsete, tööalaste ja kestliku arengu standardite lisamist WTO ja teiste ÜROga seotud ametite eeskirjadesse ning aitama sel viisil oluliselt kaasa uue õiglase majandus- ja ärikorra loomisele ning õiglasele arukale üleilmastumisele;

- sisaldama peatükki, kus on maksurikkumisi, rahapesu ja agressiivset maksuplaneerimist ning maksuhaldurite koostööd käsitlevad klauslid;
- hõlmama inimõiguste ja hoolsuskohustuse mehhanismi, et tagada tööstandardite järgimine ja karistused tööõiguste rikkumiste korral⁽⁸⁾. See mehhanism peaks põhinema kokkulepitud standarditel, mida jõustatakse proportsionaalsete, tõhusate ja hoiatavate karistuste kaudu ning mis kehtestatakse siduvate õigusaktidega, milles on selgelt määratletud õigused ja proportsionaalsed aruandlusnõuded;
- hõlmama kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite täielikku ning ehtsat kaasamist läbirääkimiste protsessi ning järelevalve ja kokkulepete mõju hindamise järgmistesse etappidesse (sisenõuanderühmad).

5.10. Komitee nõuab tungival, et EL teeks Pariisi kliimaeesmärkide saavutamiseks aktiivset koostööd Ameerika Ühendriikidega, sest USA on taas kliimavaldkonnas aktiivne. Eriti nüüd, kui suhted Hiinaga muutuvad Hiina sise- ja välispoliitika tõttu problemaatilisemaks, on ELi ja USA tugev side väga oluline mitte ainult kliima valdkonnas.

5.11. Komitee tunnustab, et ELi ja Hiina strateegiline partnerlus on surve all Hongkongi olukorra halvenemise, kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemise ja inimõiguste olukorra tõttu Hiinas, eriti mis puudutab uiguure. Seetõttu kutsub komitee komisjoni üles kasutama kõiki diplomaatilisi ja poliitilisi võimalusi Hongkongi kodanike ja Hiina vähemuste olukorra parandamiseks. Komitee nõuab selles kontekstis, et komisjon teeks esimesel võimalusel ettepaneku ELi ainulaadse strateegia loomiseks (mis oleks täielikult kooskõlas Euroopa transpordi-, konkurentsi-, investeerimis-, inim- ja tööõiguste, ohutus- ja muu poliitikaga), et luua algatusest „Üks vöönd, üks tee“ mõjutatud ELi liikmesriikide jaoks uus algatus.

5.12. Komitee toetab komisjoni väljendatud vajadust tõhustada kliimamuutustele vastupanu võime suurendamiseks võetavaid rahvusvahelisi meetmeid. Seda tehes peame meeles pidama, et väljaspool ELi mõjutavad kliimamuutused kõige enam vähim arenenud riike ja väikeseid arenevaid saareriike. Seetõttu nõuame osana ELi-Aafrika partnerlusstrateegiast, et EL töötaks Aafrika kõige ohustatumate riikidega, sest nagu komisjon tsiteerib õigustatult Maailmapanka: ainuüksi Sahara-taguses Aafrikas võivad kliimamuutused 2050. aastaks põhjustada kuni 70 miljoni inimese rände.

5.13. Vahemerepiirkonnast peab taas saama Euroopa keskus – nii nagu see on olnud sajandeid – ehk piirkond, kus toimub inimeste, kaupade ja kultuuride vahetus. Komitee nõuab Vahemerepiirkonna strateegilise rolli taastamist, et muuta võimalikuks rahuprotsesse ning kestlikku majandus-, keskkonna- ja sotsiaalset arengut võimaldava naabruspoliitika rakendamist.

6. Euroopaliku eluviisi edendamine

6.1. Euroopa Liidu keskmes on elujõuline kodanikuühiskond. Meie eluviisi iseloomustab õiglus- ja solidaarsustunne ning arusaam, et kõigi hüvanguks on vaja panustada ühishüvesse. Arvestades, et COVID-19 kriisil on olnud eriti kahjulik mõju teatavatele ühiskonnarühmadele, nagu naised, noored ja liikuvad ELi kodanikud, kellele on osaks saanud topelt liikumispiirang, on kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks nüüd olulisem kui kunagi varem aidata kaasa selle eluviisi tugevdamisele. Neid tuleks pidada liitlasteks, kes kaitsevad, edendavad ja säilitavad meie eluviisi, mis põhineb kaasamisel ja teiste austamisel. Seetõttu palub komitee komisjonil pakkuda kodanikuühiskonna organisatsioonidele nõuetekohast ja sihipärast tuge ja tunnustust ning säilitada nii kodanikuühiskonna tegutsemisruum ja demokraatlik ühinemisõigus, mis on meie eluviisi jaoks suure tähtsusega.

6.2. Koroonaviiruse kriisi üks peamisi õppetunde on see, et pea igas Euroopa riigis tuleb tugevdada tervishoiusüsteeme, keskenduda ennetamisele ja tagada kõikide jaoks juurdepääs rahvatervise struktuuridele, põhilistele tervishoiuteenustele, sealhulgas vaktsiinidele ja pikaajalisele hooldusele. Hooldusasutustes olevate inimeste olukord nõuab erilist ja kiiret tähelepanu. Kuigi tervishoiu eest vastutavad liikmesriigid, ei takista riigipiirid viiruse levikut ja see nõuab Euroopa tasandil ühist vastutust.

⁽⁸⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus kohustusliku hoolsuskohustuse kohta ja Euroopa Parlamendi õigusloomega seotud resolutsioon hoolsuskohustuse ja ettevõtete vastutuse kohta (ELT C 429, 11.12.2020, lk 136).

6.3. Euroopa Komisjon peaks aktiivse ja kaasava poliitika kaudu keskenduma taastumisprotsessis töökohtade taastamisele ning võitlusele ebavõrdsuse ja vaesuse vastu, samuti pöörama erilist tähelepanu sellistele haavatavatele rühmadele nagu vaesuses elavad lapsed, puuetega inimesed, ebatüüpilised töötajad, äärealadel elavad inimesed, rändajad ja etniline vähemus. Vaesus üldiselt ja palgavaesus on paljudes liikmesriikides endiselt suured probleemid. Nende probleemide lahendamiseks on vaja ELi ja liikmesriikide tasandil terviklikku lähenemisviisi, mis hõlmab toetust tõhusatele aktiivse kaasamise kavadele, mida toetavad olulised ja võimalusi pakkuvad sotsiaalteenused.

6.4. Eritähelepanu tuleb pöörata lastele ja noortele: just sellel põlvkonnal tuleb tasuda valitsemissektori tohtu võlg, mida riigid praegu laenavad, et pandeemia tagajärgedega toime tulla. Me ei saa jätta arvestamata probleemidega, mis on seotud nende aktiivse osalemisega ühiskonnas ja tööturul.

6.5. Ränne on endiselt esmatähtis küsimus, kuna sellel on mõju ELi ühiskonnale ja ELi majandusele (tööhõive, integratsioon, piirikontroll ning võitlus rassismi, ksenofoobia, populismi ja diskrimineerimise vastu). COVID-19 pandeemia süvendab rändajate haavatavust isiklike, sotsiaalsete, olukorrast tulenevate ja struktuuriliste tegurite tõttu, nagu see oli varasemate majanduskriiside puhul. ELi sisenemiseks on vaja töötada välja kestlikumad ja ohutumad seaduslikud võimalused, pöörata tähelepanu juba olemasolevate mehhanismide tõhusale kasutamisele ning luua praeguses varjupaigasüsteemis tasakaal julgeoleku ja solidaarsuse vahel. Pealegi on see oluline vaeuudiste ja väärarusaamade kummutamisel ning rändajate vastu suunatud vihakõne ja poliitilise arutelude vastu võitlemisel. See aitab võidelda ka rassismi, radikaliseerumise, ksenofoobia ja diskrimineerimise vastu.

6.6. Atlandi-ülene partnerlus põhineb meie ajaloolistel jagatud ja ühistel väärtustel. See on ülemaailmsete probleemide lahendamisel ja rahvusvahelise korra säilitamisel keskse tähtsusega. Komitee nõuab, et Euroopa Liit kasutaks uuendatud Atlandi-ülest partnerlust, et tulla toime praeguste ülemaailmsete enneolematute probleemidega, sealhulgas Hiina ja teiste ülemaailmsete osalejate esilekerkimine, kelle tegevus ei ole kooskõlas samade demokraatlike põhimõtetega. See nõuab ELi osalemist president Bideni väljakuulutatud eelseisval demokraatia tippkohtumisel ja kodanikuühiskonna tugevat kaasamist.

7. Uus hoog Euroopa demokraatiale

7.1. Erilist tähelepanu väärrib ELi tegevus seadusandjana (parem õigusloome) ja vajadus Euroopa seadusandliku kogu järele, mis suudaks paremini teenida kodanikke ja ettevõtteid. ELi õigusloomeprotsess peab olema läbipaistvam, sidusrühmadele avatum ja paremini mõistetav.

7.2. Kõigi elanike osalemine kodanikuühiskonna organisatsioonide, ühenduste ja võrgustike kaudu seab taastumisprotsessi ja Euroopa tuleviku ümberkujundamise tõeliselt demokraatlikule alusele. Komitee on seetõttu arvamusel, et liikmesriigid ja ELi institutsioonid peavad tagama, et selles keerulises protsessis ei jäeta kedagi kõrvale, eriti kõige haavatavamaid. See tähendab, et kodanikuühiskonna organisatsioonidele antakse võimalus olla võrdsete partneritena otsustamisse aktiivselt kaasatud. Euroopa Liidu lepingu artikli 11 lõike 2 parem rakendamine kodanikuühiskonna dialoogi kohta on vajalikum kui kunagi varem. Komitee on arvamusel, et üks võimalik vahend selle saavutamiseks oleks Euroopa demokraatia tegevuskava neljanda samba kaasamine, et tagada tugev rõhuasetus kodanikuaktiivsusele ja selge vastavasisuline strateegia.

7.3. Artiklis 2 nimetatud Euroopa põhimõtted, nagu demokraatia, õigusriik ja põhiõigused, sealhulgas kodanikuühiskonna tegutsemisruum, on tihedalt seotud. Õigusriigi olukorda käsitlev aruanne ja demokraatia tegevuskava peaksid olema omavahel ühendatud ja jälgima kodanikuühiskonna tegutsemisruumiga seotud küsimusi. Komitee peab soovitavaks, et Euroopa Komisjon järgiks neid tegevuskavasid ja kasutaks tugevamaid mehhanisme nende põhimõtete ja kodanikuühiskonna tegutsemisruumi kaitsmiseks. Kui liikmesriigi õigus on vastuolus liidu õigusega, tuleb algatada rikkumismenetlus.

7.4. Komitee ootab huviga komisjoni 2022. aasta kavatsusi luua uus sotsiaaldialoogi algatus, ent nõuab tungivalt, et komisjon laiendaks selle kodanikuühiskonna dialoogiks, et ka teised kodanikuühiskonna organisatsioonid peale tavapärase sotsiaalpartnerite saaksid soovi korral dialoogis osaleda. See seab kodanikuühiskonna poliitika kujundamisel sotsiaalpartneritega võrdsele pinnale.

7.5. Pandeemiast põhjustatud majandussurutisel on märkimisväärne mõju soolisele võrdõiglikkusele nii surutise kui ka sellele järgneva taastumise ajal. Pandeemia on süvendanud soolist ebavõrdsust. Seetõttu on komitee seisukohal, et soolise võrdõiglikkuse ja soolise võrdõiglikkuse süvalaiendamise käsitlemine on tingimata vajalik ELi õigusloome ja rakendamise kõigis tahkudes.

7.6. Põhiõigused ja õigusriigi põhimõte on Euroopa väärtuste keskmes. Need kehtivad ELis alati ning kõikjal ja neid ei ole seega võimalik ajutiselt kõrvale jätta. Kuigi praegusele kriisile tuleb reageerida kiiresti ja see nõuab teatavaid erakorralisi ja ajaliselt piiratud meetmeid, ei tohi need minna vastuollu õigusriigi põhimõttega ega ohustada demokraatiat, võimude lahusust ja Euroopa kodanike põhiõigusi. Komitee kutsub komisjoni üles olema selles suhtes valvsad ja võtma vajaduse korral aktiivseid meetmeid, kui neid väärtusi rikutakse. Lisaks peab komisjon ohvrite õiguste tegevuskava integreerima kõigisse ELi rahastamisprogrammidesse, sh riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil hallatavatesse ELi fondidesse. Komitee tuletab meelde oma ettepanekut luua ELi kaugelevaatav teabevahetus-, haridus- ja kodanike teadlikkuse suurendamise strateegia põhiõiguste, õigusriigi põhimõtte ja demokraatia valdkonnas.

7.7. Rakendada tuleb uusi ELi vahendeid põhiõiguste ja õigusriigi kaitsmiseks ning edendamiseks, näiteks uus õigusriigi põhimõtte järgimise läbivaatamise tsükkel ja uus mehhanism, mille alusel on ELi rahastamise tingimus põhiõiguste ja õigusriigi põhimõtete järgimine, et neid vahendeid saaks kiiresti ja tõhusalt rakendada. Komitee nõuab ka kodanikuühiskonna rolli tugevdamist õigusriigi põhimõtte järgimise läbivaatamise tsükli ja sidusrühmade foorumit.

7.8. Filantroopial ja kodanikuühiskonnal on oluline roll Euroopa peamiste poliitikavaldkondade edendamisel ning need saaksid parema tegevuskeskkonna olemasolu korral veelgi rohkem korda saata. Uus ELi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitika peab olema riskipõhine ja proportsionaalne riskidega, mida see püüab lahendada, ega tohi põhjendamatult piirata seaduslikku üldhuvi ja filantroopiat.

7.9. Nagu oleme pidevalt kogenud, on täiesti selge, et vaja on lisameetmed, kindlasti ka komisjonilt, et saavutada vaba ja pluralistlik meedia ning kvaliteetne sõltumatu ajakirjandus, samuti sotsiaalmeedia tõhus reguleerimine, eelkõige desinformatsiooni vastu võitlemiseks ning poliitilise internetireklaami ja teabesisust tuleneva vastutuse reguleerimise hõlmamiseks.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE TÄISKOGU 561. ISTUNGJÄRK – INTERACTIO –
RUUM JDE62, 9.6.2021–10.6.2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete poole“

(omaalgatuslik arvamus)

(2021/C 341/02)

Raportöör: **Ferre WYCKMANS**

Kaasraportöör: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Täiskogu otsus	20.2.2020
Õiguslik alus	kodukorra artikli 32 lõige 2 omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	11.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	187/4/5

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Läbipaistev, digitaalne ja konkurentsivõimeline ringmajanduse põhimõtetest lähtuv riigihangete õiguslik vahend ühes keskkonnahoidlike riigihangetega, nagu on määratletud ELi õigusaktides, kuulub poliitikasse, mille kaudu edendatakse ühtse turu arendamist, kodanikele ja tarbijatele kvaliteetsete kaupade ja teenuste pakkumist ning arendatakse uuenduslikku, arukat, kestlikku ja sotsiaalselt vastutustundlikku Euroopa riigihankekultuuri.

1.2. Riigihangete haldamine on keskkonnasektorisse tehtavate investeeringute suurendamise, kliimaeesmärkide ja kestliku Euroopa investeerimiskava jaoks keskne ja otsustav tegur.

1.3. Riigihanked, mis hõlmavad keskkonnahoidlike riigihangete kohustuslike miinimumkriteeriume, kuuluvad ringmajanduse tegevuskavas esitatud ringmajanduspoliitika kohaldamisalasse.

1.4. Õigusaktide ja reguleerimise kaudu tuleb ringmajanduse põhimõtetest lähtuvaid riigihankeid toetada mitmesuguste õiguslike vahendite abil, nagu näiteks hankedirektiivid ja sektoripõhised õigusaktid.

1.5. Ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete kasutuselevõtt soodustab ringmajanduse arengut. Paljud uued nõuded põhinevad praegu endiselt vabatahtlikul kohandamisel. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub üles astuma edasisi samme kohustuslike kokkulepete hulga suurendamiseks. Peale selle on oluline, et õigusraamistik oleks lihtne, arusaadav ja ühtne.

1.6. Komitee on veendunud, et keskkonnahoidlike riigihangete kohustuslike miinimumkriteeriumide kasutuselevõtt võib parandada kestlike ja ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete lähteolukorda kogu Euroopas.

1.7. Sellised miinimumkriteeriumid ei takista valdkonna liidreid ega innovatsiooni ega anna avaliku sektori hankijatele põhjust mitte minna miinimumkriteeriumidest kaugemale. Peamine on see, et kohustuslikke miinimumkriteeriume tuleb regulaarselt kontrollida ja ajakohastada, et võtta arvesse tehnoloogia arengut, ning need ei tohi piirata kõrgelennulisemaid osalejaid.

1.8. Komitee on veendunud, et ringmajanduse põhimõtetest lähtuvad riigihanked võimaldavad ametiasutustel minna hankimisel madalaima hinna kriteeriumist kaugemale ning hinnata pakkumuste kvaliteedi ja ringmajandusega seotud aspekte ning töö kvaliteeti.

1.9. Komitee leiab, et tööhõive kvaliteet, mis on üks Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtetest, peab kajastuma kohustuses sõlmida riigihankelepinguid ettevõtetega, kes värbavad töötajaid kollektiivlepingute alusel või pakuvad kvaliteetseid töökohti siseriiklike õigusnormide alusel, mis lähtuvad riiklikest kokkulepetest sotsiaalpartneritega. Sellega välditakse sotsiaalset dumpingut ja tagatakse aus konkurents.

1.10. Komitee peab tervitatavaks tasuta juurdepääsetavaid standardseid olelusringi kulu hindamisvahendeid, mille on komisjon juba välja töötanud. Toote või teenuse olelusringi kulu ning hinnast kaugemale ulatuvate kriteeriumide kasutamine, nagu näiteks kvaliteet, kestlikkus ja sotsiaalne mõju, inspireerivad ja julgustavad avaliku sektori hankijaid kasutama riigihankeid positiivse sotsiaalse ja eetilise mõju saavutamiseks.

1.11. Ülitähtis on suurendada VKEde ja sotsiaalsete ettevõtete osalemist riigihangetes. Seda oleks võimalik saavutada, kui pakkuda VKEdele tuge pakkumuste tegemisel ning tagada tehnilistes kirjeldustes kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete kriteeriumide nõuetekohane tasakaal.

1.12. Komitee on veendunud, et meetmed muuta sotsiaalklauslite lisamine hangete väljakuulutamisel kohustuslikuks tagavad, et sotsiaalse aspekti hindamine, mis ühes majandus- ja keskkonnaaspektiga moodustab kestliku arengu kolmanda samba, muutub hankemenetluste püsivaks osaks.

1.13. Niisamuti arvab komitee, et ökomärgised on hea mehhanism, mida kasutada ringlussevõtu aspektide lisamise korral, kuid praegused direktiivid muudavad selle hankija jaoks tarbetult keeruliseks, sest neis rõhutatakse seda, et hankija teab täpselt, mis on kirjas ökomärgisel.

1.14. Hädavajalik on koolitada avaliku sektori hankijaid ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete juriidiliste ja tehniliste aspektide ning olelusringi kulu kontseptsiooni vallas ja koolitada neid hankijaid, kes on toodete säästval kasutamisel lõppkasutajateks.

1.15. Komitee jaoks on ülitähtis edendada ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete kontseptsiooni kas heade näidete ja tavade laiemal levitamisel või reklaamikampaaniate või vajaduse korral avalike ja koolitusalgatuste kaudu. Vaja on partnerlust ja suuniseid, mille kaudu Euroopa Liidul tuleks toetada suure hankevõrgustikuga platvormi väljatöötamist.

1.16. Samuti peaksid ELi institutsioonid näitama eeskujuna, korraldades ringmajanduse põhimõtetest lähtuvaid riigihankeid ja tutvustades seda valdkonda juhtuuringute abil, et esile tuua kõikidele avaliku sektori hankijatele pakutavaid võimalusi ja eeliseid.

2. Üldised märkused

2.1. Valitsemissektori aastased kulutused moodustavad umbes 14 % kogu Euroopa Liidu sisemajanduse koguproduktist: ⁽¹⁾ seetõttu on valitsused Euroopa suurimad tarbijad ja nende kulutused olenevad riigihangetest.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement_et.

2.2. Läbipaistev, digitaalne ja konkurentsivõimeline ringmajanduse põhimõtetest lähtuv riigihangete õiguslik vahend ühes keskkonnahoidlike riigihangetega, nagu on määratletud ELi õigusaktides, kuulub poliitikasse, mille kaudu edendatakse ühtse turu arendamist, kodanikele ja tarbijatele kvaliteetsete kaupade ja teenuste pakkumist ning arendatakse uuenduslikku, arukat, kestlikku ja sotsiaalselt vastutustundlikku Euroopa riigihankekultuuri ⁽²⁾.

2.3. Ringmajanduse areng on komitee üks peamisi huvivaldkondi. Riigihangete haldamine on keskkonnasektorisse tehtavate investeeringute suurendamise, kestliku Euroopa investeerimiskava ⁽³⁾ ja komitee uue ringmajanduse tegevuskava teemalise arvamuse ⁽⁴⁾ jaoks keskne ja otsustav tegur.

2.4. Arvamuse eesmärk on teha ettepanek mitmete erinevate õiguslike vahendite integreerimiseks Euroopa õigusaktidesse, võttes arvesse ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete levitamise edendamist, st viies riigihankelepingute põhieesmärgi vastavusse keskkonna ja sotsiaalõiguste kaitsega ning püüdes leida ja valida majanduslikke lahendusi, millel on nende kasutusaja jooksul väiksem keskkonnamõju.

2.5. Õigusaktide ja reguleerimise kaudu tuleb ringmajanduse põhimõtetest lähtuvaid riigihankeid toetada mitmesuguste õiguslike vahendite abil (keskkonnahoidlike riigihangete miinimumkriteeriumid, valdkondliku lähenemisviisi soodustamine, ökodisaini raamistiku tugevdamine ja ökodisaini käsitlevate määruste tõhustamine, kohustuslik järelevalve), võttes arvesse järgmisi aspekte:

2.5.1. kvaliteedi ja innovatsiooni edendamine, sealhulgas keskkonna- ja sotsiaalsest perspektiivist;

2.5.2. kohalikele omavalitsustele nende osutatavate teenuste eest hetkel tekkivate kulutuste vähendamine;

2.5.3. riigihangete muutmine arukamaks ja tõhusamaks;

2.5.4. riigihangete kasutamine üleilmsete probleemide lahendamiseks, nagu näiteks kliimamuutused, ressursside nappus ja ebavõrdsus, toetades sotsiaalpoliitikat;

2.5.5. kestlikumatele ja konkurentsivõimelisematele logistikaahelatele ja ärimudelitele ülemineku kiirendamine;

2.5.6. suunised riigihangete raamistiku kasutamise kohta COVID-19 kriisiga seotud hädaolukorras; ⁽⁵⁾

2.5.7. VKEde ja sotsiaalsete ettevõtete aitamine, et saada juurdepääs suuremale turuosale, edendades samal ajal nende kohalolekut kohalikel turgudel ja veelgi suuremat kohalolekut Euroopa tööstussüsteemides, sest positiivne mõjuring suurendada investeeringuid keskkonnaalastesse uuendustesse ja nõudlust spetsialiseeritud ja kvalifikatsiooni nõudvate töökohtade järele;

2.5.8. tarbijate õiguste kaitsmine ja laiendamine ning Euroopa sotsiaalõiguste sambas kehtestatud õiguste tagamise ja õigluse põhimõtete rakendamise parem edendamine.

2.6. Ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete kasutuselevõtt soodustab ringmajanduse arengut. Paljud uued nõuded põhinevad praegu endiselt vabatahtlikul kohandamisel. Järgmine samm on kohustuslike kokkulepete hulga suurendamine. Peale selle on oluline, et õigusraamistik oleks lihtne, arusaadav ja ühtne.

⁽²⁾ Euroopa Komisjon avaldas 2017. aastal sellel teemal kasuliku brošüüri: https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/cp_european_commission_brochure_en.pdf.

⁽³⁾ Vt komisjoni ringmajanduse tegevuskava, komitee arvamust uue ringmajanduse tegevuskava kohta ja Euroopa Parlamendi algatusraportit.

⁽⁴⁾ ELT C 364, 28.10.2020, lk 94.

⁽⁵⁾ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0401\(05\)&from=ET](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0401(05)&from=ET).

3. Euroopa Liidu keskkonahoidlike riigihangete kohustuslikud miinimumkriteeriumid

3.1. Keskkonahoidlike riigihangete kohustuslike miinimumkriteeriumide kasutuselevõtt võib parandada kestlike ja ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete lähteolukorda kogu Euroopas. Need võivad muuta tehniliste kirjelduste sõnastamise lihtsamaks: need hõlmavad kohustusi, millest ametiasutused peavad kinni pidama, eeliseid keskkonnasertifikaadiga ettevõtetele, boonuseid väärivatele pakkumustele, uusi pakkumuste hindamiskriteeriume ja avaliku nõudluse koondamist, et edendada pakkumuste kvalitatiivset hindamist. On oluline, et sellised miinimumkriteeriumid ei takistaks valdkonna liidreid ega innovatsiooni ega annaks avaliku sektori hankijatele põhjust mitte minna miinimumkriteeriumidest kaugemale. Peamine on see, et kohustuslikke miinimumkriteeriume tuleb regulaarselt kontrollida ja ajakohastada, et võtta arvesse tehnoloogia arengut, ning need ei tohi piirata kõrgeleulisemaid osalejaid. Seni tuleb paindlike mudelite kaudu edendada innovatsiooni.

3.2. Sotsiaalselt vastutustundlik riigihange seisneb selles, et riigihankelepingute kaudu saavutatakse positiivsed sotsiaalsed tulemused. Sotsiaalselt vastutustundlikel riigihangetel on potentsiaal mõjutada laiemat turgu nii nõudluse kui ka pakkumise aspektist. Arukalt hankides saavad avaliku sektori hankijad edendada tööhõivevõimalusi, inimväärset tööd ning sotsiaalset ja tööturule kaasatust, puudega ja ebasoodsas olukorras olevate inimeste jaoks paremaid tingimusi, kättesaadavust ning samuti eetilist kaubandust ⁽⁶⁾.

3.3. Vastutustundlik ja eetiline hankimine võib suurendada ka nende ettevõtjate profiili, kes on selliste küsimustega kõige paremini kursis, ergutades neid tegelema vastutustundlikuma ja kestlikuma tootmisprotsessi haldamise ja töötajate värbamisega. See muudab sotsiaalselt vastutustundlikud riigihanked strateegiliseks vahendiks sotsiaal- ja tööpoliitika edendamisel. Oluline on rakendada aktiivset poliitikat, mille eesmärk on hõlbustada ja rahastada ettevõtteid, täpsemalt VKEsid, kes kavatsevad selliseid ärimudeleid edendada.

3.4. Sotsiaalse kestlikkuse aspekt nõuab kindlaid kohustusi, mis hõlmavad riigihankelepingute sõlmimist ettevõtetega, kes värbavad töötajaid kollektiivlepingute alusel või pakuvad kvaliteetseid töökohti siseriiklike õigusnormide alusel, mis lähtuvad riiklikest kokkulepetest sotsiaalpartneritega. Sellega välditakse sotsiaalset dumpingut ja tagatakse aus konkurents.

3.5. Euroopa Komisjon saab hõlbustada sotsiaalselt vastutustundlike kriteeriumide kasutuselevõttu riigihangete jaoks ja edendada nende rakendamist kogu Euroopa Liidus. Komisjon võiks näiteks korraldada mitmeid töötubasid, et suurendada teadlikkust uue sotsiaalselt vastutustundliku hankimise suunise kohta (eeldatavasti valmib 2021. aastal) ning avaliku sektori hankijate poolt sotsiaalsete kriteeriumide ja sotsiaalklauslite kasutamise kohta, et toetada sotsiaalseid organisatsioone ning maksimeerida sotsiaalse vastutuse võimalusi kaupade tootmisel ja teenuste osutamisel. Samuti võiks komisjon ajakohastada kampaaniat *#WeBuySocialEU*, millesse on koondatud ja millega levitatakse 71 head tava ja videoseeriat, ⁽⁷⁾ et inspireerida ja julgustada avaliku sektori hankijaid kasutama riigihanked eesmärgiga saavutada positiivset sotsiaalset ja eetilist mõju.

3.6. Püüdes integreerida riigihangetesse keskkonahoidlike riigihangete miinimumkriteeriume, edendatakse sotsiaalset ettevõtlust ja sotsiaalmajandust, millel on koos asjaomaste organisatsioonidega positiivne mõju nii VKEdele kui ka tarbijatele. Peale selle peavad ametiasutused tagama, et keskkonnakriteeriumide kasutuselevõtmine ei tooks kaasa halduskoormuse märkimisväärset suurenemist. Selline hankeprotsessi käigus tekkiv koormus on üks peamisi takistusi VKEde kaasamisel.

3.7. Ringmajanduse põhimõtetest lähtuvad riigihanked võimaldavad ametiasutustel minna hankimisel madalaima hinna kriteeriumist kaugemale ning hinnata pakkumuste kvaliteedi ja ringmajandusega seotud aspekte, toote või teenuse olemusringi kulu ja rakendada hindadest kaugemale ulatuvaid kriteeriume, nagu näiteks kvaliteet, kestlikkus ja sotsiaalne mõju. Euroopa Komisjonil, kes on juba välja töötanud tasuta juurdepääsetavad standardised olemusringi kulu hindamisvahendid, ⁽⁸⁾ on heal positsioonil, et pakkuda selliseid läbipaistvaid ja usaldusväärseid vahendeid, mida hankijad saavad kindlustundega kasutada. Need vahendid peaksid pakkuma ka võimalust arvutada ja hõlmata toodete CO₂-ga seotud

⁽⁶⁾ Mainitakse ettevalmistatavas komisjoni sotsiaalselt vastutustundliku hankimise suunises.

⁽⁷⁾ *#webuysocialeu* – YouTube.

⁽⁸⁾ Olemusringi kulu – Keskkonahoidlikud riigihanked – Keskkond – Euroopa Komisjon (europa.eu).

kulu. Komitee kutsub üles julgustama avaliku sektori hankijaid kasutama riigihangetes olemasolevaid vahendeid, et aidata välja töötada uuenduslikke lahendusi, näiteks innovatsioonipartnerluste või konkurentiaalaste dialogide kaudu.

3.8. Ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete eesmärk peaks olema suunata riigihankelepinguid, et need vastaks konkreetsetele vajadustele, mitte lihtsalt hankida konkreetset toodet tavapärase protsessi osana. Eelkõige võimaldab vajaduste põhjalikum väljaselgitamine rakendada funktsionaalset või tulemuspõhist lähenemisviisi. Sellisel viisil on võimalik protsessis rakendada rohkem paindlikkust, teha uuendusi ja pakkuda kõige tõhusamaid lahendusi, vähendades seeläbi kulusid ja vahendite kasutust. Funktsionaalseid ja tulemuspõhiseid lähenemisviise saab kõige paremini saavutada teenuste, mitte toodete hankimise teel, sealhulgas hooldus- ja tagasivõtmisteenused. Nõudlus selliste teenuste järele loob kohalikul tasandil uusi äri võimalusi.

3.9. Ringmajanduse põhimõtetest lähtuvad riigihanked võivad hõlmata toote ökodisaini edendamist ja ringlussevõetavat disaini, laiendatud tootjavastutust, jäätmetekke vältimist, pakkematerjale, jaotamist, koostöömajandust, korduskasutust ja renoveerimist.

3.10. Direktiivid ei sisalda konkreetseid kohustuslikke nõudeid heitkoguste ja ringmajanduse kohta, kuid need võimaldavad ametiasutustel

- kasutada strateegilisi hankeid, mis on asjakohane ja võimas viis lahendada ühiskondlikke, keskkonna- ja majandusprobleeme, et kujundada nii avaliku kui ka erasektori käitumist turul;
- tegeleda hankeprotsessis ühiste ühiskondlike eesmärkidega, mis põhinevad sotsiaalsetel kaalutlustel lepingute sõlmimisel, keskendudes soolise võrdõiguslikkuse edendamisele, töövõimalustele ja diskrimineerimise vastu võitlemisele⁽⁹⁾.

Ühe lahendusena võiks kaaluda võimalust asendada praegune süsteem, kus strateegiliste hangete kasutamise üle otsustamine lasub suurel määral liikmesriikidel, ELi miinimumkriteeriumidega mõnes valdkonnas, näiteks jätkusuutlikkus ja olulusringi kulu. Selline poliitika võib soodustada samal ajal teadus- ja arendustegevuses raamistikku ringmajandusega seotud lahenduste loomiseks.

4. Konkreetsete märkused

4.1. VKEd

4.1.1. Eesmärk on suurendada VKEde ja sotsiaalsete ettevõtete osalemist riigihangetes uuenduslike ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete ja kõigi sidusrühmade professionaalsuse arendamise kaudu.

4.1.2. On vaja toetada potentsiaalseid pakkujaid, eelkõige VKEsid ja sotsiaalseid ettevõtteid, et need saaksid teha pakkumusi ringmajanduse põhimõtetest lähtuvates riigihangetes. Paljud VKEd ei ole endiselt teadlikud turuvõimalustest ja sellest, kuidas neid leida, sh kuidas kasutada portaali „Tenders Electronic Daily“ (TED)⁽¹⁰⁾ ja kuidas leida teiste liikmesriikide pakkumusi, ning neil on raskusi keskkonnaalaste ja sotsiaalsete andmete esitamise, mida hankijatel on vaja pakkumuste võrdlemiseks. Tõhusa ja kasuliku hanke jaoks on vaja kvaliteetseid pakkumusi.

4.1.3. Selles kontekstis võivad sotsiaalsed ja keskkonnakriteeriumid mõjutada VKEde toodete ja teenuste pakkumist. Nende kriteeriumide täitmiseks peavad VKEd tegema märkimisväärseid investeeringuid ilma tagatiseta. Seepärast peavad ametiasutused olema ettevaatlikud, et mitte sõlmida riigihankelepinguid peamiselt või üksnes madalaima hinna alusel, sest see kahjustaks VKEsid.

4.1.4. Tootmissüsteemi teatud osa jaoks on innovatsiooni ja konkurentseeliste parandamiseks vajalik suurendada ressursitõhusust ja püüelda kestlikkuse suunas. See kehtib veelgi enam VKEde korral.

⁽⁹⁾ Pursuing social goals through public procurement | EASME (europa.eu)

⁽¹⁰⁾ <https://ted.europa.eu/TED/browse/browseByMap.do>.

4.1.5. Selline uudne lähenemisviis ringmajanduse põhimõtetest lähtuvatele riigihangetele ei toimi mitte ainult riiklikul ja piirkondlikul tasandil, vaid kahtlemata samuti kohalikul tasandil, kus selle mõju on kõige suurem VKEdele ja ühistutele. Näiteks komisjoni ringmajanduse põhimõtteid järgiva ja säästva ehituse suurhankija algatuse eesmärk on suurendada innovaatiliste hangete kasutuselevõttu, keskendudes heiteta ehitusplatsidele, elektrilistele raskeveokitele ja ringlussevõetavatele ehitusmaterjalidele.

4.1.6. Suurem impulss antakse kaubanduslikule innovatsioonile, oodata on tõhusamat järelevalvet (majandus- ja keskkonnatulemused) ning menetluste digiteerimine aitab hangetes osaleda ka väikestel majandusüksustel.

4.2. Klauslid ja märgised

4.2.1. Kohustus mis tahes suuruses pakkumustele kohaldada ELi keskkonnahoidlike riigihangete miinimumkriteeriume (st 100 % pakkumusest lähtuvast väärtusest pakkumuse protsentuaalse väärtuse asemel) hõlbustab üleminekut ja tagab, et hanked on nii keskkonnahoidlikud kui ka kestlikud.

4.2.2. Kui kontsessioonilepingute ja tööde, teenuste ja tarnete, eelkõige – aga mitte ainult – töomahukate töödega (näiteks koristus- ja toilitustusteenused jms) seotud riigihanklepingute sõlmimisel tehakse kohustuslikuks lisada sotsiaalklauslid, siis tagatakse, et sotsiaalse aspekti hindamisest ühes majandus- ja keskkonnaaspektiga, mis moodustab kestliku arengu kolmanda samba, saab hankemenetluste püsiv osa.

4.2.3. Sotsiaalklauslid puudutavad kõiki töötajaid hõlmava asjaomase kollektiivlepingu nõuetekohast kohaldamist. Kuid need võivad teenida ka üldist sotsiaalset huvi: riskirühmade tööhõivet, sotsiaalmajanduse projekte.

4.2.4. Võimaluse korral peaks avaliku sektori hankija tehnilistes kirjeldustes nõudma ökomärgist või sertifikaati. Ökomärgised võivad olla hankijate jaoks väärtuslikud vahendid. Hetkel on hankijatel võimalik täpsustada, et kaubad ja teenused peavad vastama ökomärgise tehnilistele kirjeldustele. Nad võivad taotleda konkreetset ökomärgist, kuid nad peavad siiski tagama, et see vastaks teatavatele riigihangete direktiivides esitatud tingimustele. See on keeruline protsess ja paljudel juhtudel ei ole hankijatel selleks vahendeid ega aega.

4.2.5. Ökomärgised on hea mehhanism, mida kasutada ringlussevõtu aspektide lisamise korral, kuid praegused direktiivid muudavad selle hankija jaoks tarbetult keeruliseks, sest neis rõhutatakse seda, et hankija teab täpselt, mis on kirjas ökomärgisel. Ökomärgise otstarve on aga hankija elu lihtsamaks muutmine, et ta ei peaks põhjalikult uurima kõiki toote või teenuse tehnilisi üksikasju ja selle mõju. On oluline, et ökomärgis oleks usaldusväärne ja põhjalikult kontrollitud, et ära hoida valeväiteid ja rohepesu. Hankijate liikumisel funktsionaalsemate ja tulemuspõhisemate lähenemisviiside poole kasvab nõudlus ringmajanduse teenuste järele. Ökomärgiseid saab anda ka teenustele, näiteks hiljutine ELi ökomärgis puhastusteenustele.

4.3. Koolitused

4.3.1. Hädavajalik on koolitada avaliku sektori hankijaid ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete juriidiliste ja tehniliste aspektide ning olusringi kulu kontseptsiooni vallas ja koolitada neid hankijaid, kes on toodete säästval kasutamisel lõppkasutajateks. ICLEI⁽¹¹⁾ uuendas koos teiste organisatsioonidega komisjoni keskkonnahoidlike riigihangete koolituse töövahendit. Komisjoni koolitusprogramm asjaomaste töötajate jaoks, kellest saavad ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete spetsialistid erinevates valdkondades, oleks investeering, mis võib lõppkokkuvõttes viia väiksemate kulude ja seeläbi säästudeneni. Samuti on olulised sellised pehmed oskused nagu turudialoogi võimalused. Hankijate- ja pakkujatevaheline koostöö ja dialoog aitavad hankijatel saada ülevaadet turuvõimalustest ja aitavad pakkujatel valmistuda hankijate tulevaste vajaduste rahuldamiseks. Asjaomaste töötajate koolitamine, kellest saavad ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete spetsialistid erinevates valdkondades, oleks investeering, mis võib lõppkokkuvõttes viia madalamate kulude ja seeläbi säästudeneni. Peale selle on vaja toetada potentsiaalseid pakkujaid, eelkõige VKEsid ja sotsiaalseid ettevõtteid, et need saaksid teha pakkumusi ringmajanduse põhimõtetest lähtuvates riigihangetes.

⁽¹¹⁾ ICLEI – jätkusuutlikud Kohalikud Omavalitsused (<https://iclei-europe.org>).

4.4. Edendustegevus

4.4.1. Ülitähts on edendada ringmajanduse põhimõtetest lähtuvate riigihangete ideed kas heade näidete ja tavade laiema levitamise teel või võimaluse korral muude juhtimisotsuste kaudu, nagu näiteks reklaamikampaaniad, või vajaduse korral avalike ja koolitusalgatuste kaudu, mida komitee võiks toetada ja korraldada. Peale kvalifitseeritud hankijate on ringmajanduse põhimõtetest lähtuvates riigihangetes vaja pühendunud poliitikakujundajaid, teadlikke kasutajaid, lepinguhaldureid ja aktiivseid pakkujaid, kes suudavad rahuldada uusi vajadusi. Katseprojektid pakuvad avaliku sektori hankijatele ideaalset võimalust suurendada suutlikkust ja teadlikkust ning teha turumuudatusi reaalsete ärivõimaluste pakkumise kaudu. Tulevastest Euroopa rahastamisvoogudest tuleks jätkuvalt toetada uuenduslikke ringmajanduse põhimõtetest lähtuvaid riigihanke katseprojekte, mis soodustavad tegevuse kaudu õppimist ning pakuvad võimalusi laienemiseks ja jälgendamiseks.

4.4.2. Alates 2010. aastast on komisjon kokku kogunud 189 inspireerivat näidet keskkonnahoidlike riigihangete kohta. Veel 12 näidet valmistatakse ette 2021. aastal. Paljudes neist rakendatakse ka ringmajanduse põhimõtetest lähtuvaid riigihankeid. See võib suurendada jõupingutusi hea tava edendamiseks, mida on lehitatud kõigis liikmesriikides ⁽¹²⁾.

4.4.3. Euroopa ringmajanduse sidusrühmade platvorm käivitati Euroopa Komisjoni ja komitee ühisalgatusena 2017. aasta märtsis. See toob kokku Euroopa ringmajanduse valdkonnas tegutsevad sidusrühmad ning hõlbustab ringmajanduse hea tava, teadmiste ja kogemuste vahetamist ⁽¹³⁾ ⁽¹⁴⁾.

4.4.4. Mõnel riigil on olemas riiklikud hankeauhinnad ja need sisaldavad tavaliselt midagi keskkonnahoidlike, uuenduslike ja sotsiaalselt vastutustundlike hangete jaoks. Komitee teeb ettepaneku luua Euroopa riigihangete auhind.

4.4.5. Samuti peaksid ELi institutsioonid näitama eeskuju, korraldades ringmajanduse põhimõtetest lähtuvaid riigihankeid ja tutvustades seda valdkonda juhtuuringute abil, et esile tuua kõikidele avaliku sektori hankijatele pakutavaid võimalusi ja eeliseid. Enamasti peavad kõik pakkumused sisaldama keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriume.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ Vt https://ec.europa.eu/environment/gpp/case_group_en.htm.

⁽¹³⁾ Vt <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/good-practices>.

⁽¹⁴⁾ Hea näide kohaliku hankekava kohta on Amsterdami kava, https://mk0mradiuurzaamnh901f.kinstacdn.com/wp-content/uploads/2020/01/MRA_CirculairInkopen_ENGdef01.pdf.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Rohelise kokkuleppeni ei saa jõuda ilma sotsiaalse kokkuleppeta“**(omalgatuslik arvamus)**

(2021/C 341/03)

Raportöör: **Norbert KLUGE**

Täiskogu otsus	20.2.2020
Õiguslik alus	kodukorra artikli 32 lõige 2 omalgatuslik arvamus
Vastutav seksioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	11.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	213/3/12

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Riikidel, ettevõtetel ja kodanikel tuleb ühiselt toime tulla kiiresti arenevate ja aluselise tähtsusega probleemidega. Nad peavad võtma ühise vastutuse selle eest, et kedagi ei jäetaks kõrvale. Taastumine peab põhinema sotsiaalsete ja inimõiguste ning demokraatlike väärtuste ja õigusriigi kaitsmisel, ühtse turu potentsiaali täielikul rakendamisel, kestliku arengu eesmärkide saavutamisel, ringmajanduse loomisel ja kliimanetraalsuse saavutamisel Euroopa Liidus hiljemalt 2050. aastaks⁽¹⁾. Komitee rõhutab asjaolu, et Euroopa Liidul peab selles protsessis olema juhtroll, sealhulgas ülemaailmsel tasandil.

1.2. Üleminek rohelisematele ja kestlikumatele majandusparadigmadele toob kaasa suuri majanduskulusid, millega kaasneb sotsiaalse ebavõrdsuse suurenemise risk ja sotsiaalse ühtekuuluvuse vähenemine⁽²⁾. Rohelise kokkuleppeni ei saa jõuda ilma integreeritud sotsiaalse kokkuleppeta. Rohelise kokkuleppe ja sotsiaalse õigluse tiheda seotuse tagamiseks on vaja mitut olulist poliitikakomponenti.

1.3. Tööhõive ja oskuste edendamine, sujuvad üleminekud ja dünaamiline sotsiaaldialoog on selgelt olulised elemendid. Kuid sotsiaalne kokkulepe kui uue rohelise kokkuleppe oluline osa ei ole kindlasti seotud ainult töötamisega. See hõlmab sissetulekut, sotsiaalkindlustust ja maksutoetust kõigile vajajatele, samuti neile, kellel puudub täielikult juurdepääs tööle. Kõigi kodanikuühiskonna osalejate kaasamine peab olema ühine ettevõtmine ja ühine mure, isegi ettevõtete otsuste tegemise protsessis – st, et arvesse tuleb võtta kõige haavatavamate ühiskonnarühmade kaasamist.

1.4. Ettevõtetel tuleb oma konkreetse suutlikkuse piires panustada rohelise/sotsiaalse kokkuleppe saavutamisse. Neil peab loomulikult säilima eesmärk olla kasumlik ja konkurentsivõimeline. Samal ajal saavad nad täita olulisemat rolli oma konkreetse panuse haldamisel, et kujundada roheline kokkulepe, riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad ning tööstus edukalt ümber sotsiaalselt kasulikuks. See hõlmab ettevõtluse edendamist ja VKEde erilist rolli ning ka sotsiaalsete ettevõtete rolli, keda tuleks käsitleda täiendavate osalejatena piirkondlike ja kohalike tööturgude sidumisel tööstuse muutustega.

1.5. Sellise lähenemisviisi üks põhikomponente on tugev ja tulevikku vaatav sotsiaaldialoog⁽³⁾. See toetab samuti avatumat ja osaluspõhisemat äriühingu üldjuhtimist. Kuigi tõhus otsuste tegemine on ettevõtete edukuse üks peamisi eeltingimusi ja nende juhtorganid peavad säilitama paindlikkuse, et tasakaalustada individuaalsete osalejate huve, võib sotsiaaldialoog olla konstruktiivne ettevõtete otsustusprotsessi kvaliteedi parandamisel, nagu on kinnitanud paljud

⁽¹⁾ „EESC proposals for post-COVID-19 recovery and reconstruction: towards a new societal model“ (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettepanekud ülesehituseks ja taastamiseks pärast COVID-19 kriisi: teel uue ühiskonnamudeli suunas).

⁽²⁾ ELT C 47, 11.2.2020, lk 30.

⁽³⁾ ELT C 10, 11.1.2021, lk 14.

empiirilised uuringud. *Workers' voice* (⁴) püüab ettevõttes leida võimalusi positiivsete pikaajaliste muudatuste tegemiseks, tuginedes ettevõttesisesele oskusteabele selle menetluste kohta, parandades seeläbi riskijuhtimist ja nõuetele vastavuse kontrolli. See tõstab olemasoleva teabe taset ja parandab juhatustes tehtavate otsuste kvaliteeti.

1.6. Komitee tunnustab Euroopa Komisjoni arusaamist sellest küsimusest, mida väljendati Euroopa sotsiaaldiguste samba tegevuskavas (märts 2021): kui Euroopa liigub kriisidele reageerimiselt taastumisele, on sotsiaaldialoogil, töötajate ja nende esindajate teavitamisel, nendega konsulteerimisel ja nende osalemisel eri tasanditel (sealhulgas ettevõtte ja sektori tasandil) oluline roll majandusliku ülemineku kujundamisel ja töökohal innovatsiooni soodustamisel, pidades eelkõige silmas käimasolevat kaksiküleminekut ja muutusi töömaailmas (⁵). Komisjon soovib riiklikel ametiasutustel ja sotsiaalpartneritel tagada, et töötajaid teavitatakse ja nendega konsulteeritakse ning edendatakse töötajate osalemist ettevõtte tasandil, et soodustada innovatsiooni töökohal.

1.7. Euroopa poolaasta ja riiklike vastupanuvõime kavade reformimisel tuleks arvesse võtta ka süstemaatilist arusaamist *workers' voice*'ist ettevõtte otsustusprotsessis seoses ümberkorralduste ja innovatsiooniga töömaailmas. Euroopa Liidu kaubanduspoliitikas võiks seda ühise kaubanduspoliitika kujundamiseks rohkem kasutada.

1.8. Kuigi olemasolev äriühingu üldjuhtimise ELi raamistik annab äriühingutele suuniseid erinevate sidusrühmade huvide arvessevõtmiseks, on äriühingu kestliku üldjuhtimise jaoks vaja laiemat ja pluralistlikku lähenemisviisi selle kohta, millised peaksid ettevõtted olema. Tunnistades aktsionäride olulist tähtsust ettevõtete järelevalves, soovib komitee näha stiimulit kaaluda sobivamat ja rohkem sidusrühmadele suunatud äriühinguõigust ELi äriühingute raamistikus, tunnustades süstemaatiliselt *workers' voice*'i. Laiemalt jagatud seisukohad ja selline tulevikku suunatud lähenemisviis peaksid aitama paremini toime tulla märkimisväärsete probleemidega, mis kaasnevad kliima- ja digimuutuste ning COVID-19 pandeemiast taastumisega.

Head äriühingu üldjuhtimist tuleks käsitleda ühiskondlikust perspektiivist, ühendades kestlikkusega ettevõtte jaoks kaasnevad „kulud“ kasuga, mida ühiskond saab äriühingu kestlikumast üldjuhtimisest. Lisaks keskkonnakasule hõlmaksid need edusamme kaasavamas ühiskonnas, nimelt mitmekesisema tööjõu värbamise kaudu.

1.9. Kõigi sidusrühmade, eelkõige töötajate kui ettevõtete oluliste elementide hääl peab olema homsete kestlike ja konkurentsivõimeliste ettevõtete tervislikus keskkonnas edendamise lahutamatu osa. Selles kontseptsioonis mängivad olulist rolli VKEd, ühitud ja sotsiaalmajanduslik tegevus.

1.10. Komitee soovib näha avatumat ja kaasavat mõtlemist ELi raamistiku üle majanduse valdkonnas, et suurendada proaktiivsete kodanike kui ettevõtjate, töötajate ja tarbijate/tootvate tarbijate mõjuvõimu ning võimaldada oma demokraatlikel ja esindusorganisatsioonidel muudatusi prognoosida ja kavandada (⁶). Lisaks tuleks ettevõtteid suunata panustama kaasavasse ühiskonda. See on kõige tõhusam moodus saavutada Euroopa Liidu eesmärk mitte kedagi kõrvale jätta.

(⁴) Töötajate huvide esindamine tootmisosakonna ja ettevõtete tasandil töönõukogude ja töötajate esindajate kaudu ettevõtete juhatustes toimub konkreetse riikliku konteksti sotsiaaldialoogi ja kollektiivlääbirääkimiste süsteemide funktsionaalse vastena alati erinevalt. Euroopa Liidu tasandil on meil Euroopa töönõukogu direktiivis määratletud teavitamise ja konsulteerimise mõisted. Ettevõtete juhatustesse kaasamisega seoses viidatakse Euroopa äriühingut käsitlevates liidu õigusaktides üksnes olemasolevatele siseriiklikele sätetele. Sel põhjusel kasutame *workers' voice*'i hõlmava või üldise mõistena, et hõlbustada käesoleva arvamuse eesmärgist tulenevat ühetaolist arusaamist.

(⁵) https://ec.europa.eu/info/files/european-pillar-social-rights-action-plan_et.

(⁶) Euroopa Komisjon valmistab ette algatust tarbijate mõjuvõimu suurendamiseks roheülemineku käigus, millega on hõlmatud ka teatud sotsiaalsed aspektid. Peale selle luuakse kestliku toote algatus, milles nõutakse teatud tootekategooriate kestlikkuse kriteeriumide kohta teabe esitamist ja mis hõlmab ka sotsiaalseid aspekte.

1.11. Komitee on seisukohal, et tuleks soodustada pikaajalise väärtuse loomist kui tegevjuhtide kohustust, taotledes pikaajalist kasu, ja seega tuleks edendada ka juhtide vastutust seoses ettevõtete kestlikkusega. Töötajate sobivate kanalite kaudu antav panus võib positiivset mõjuda ka ettevõtete pikaajalistele strateegiatele ja investeeringutele. Sellised meetodid nagu töötajate esindatus juhatuse tasandil on mitmel korral tõestanud enda positiivset panust ettevõtete pikaajalistesse strateegiatesse ja investeeringutesse (⁷).

1.12. Edaspidi ajakohastatavas tööstusstrateegias tuleb tunnustada sotsiaalset mõõdet ja põhiliste tulemusnäitajate väljatöötamisel tuleb arvesse võtta sotsiaalseid, samuti majanduslikke ja ökoloogilisi aspekte, et paremini hinnata Euroopa tööstuse muutumist ja selle vastupanuvõimet pandeemiajärgsel perioodil, ning see tuleb lisada komisjoni poolt 5. mail 2021 avaldatud ELi tööstusstrateegia ajakohastatud versiooni. Sotsiaalseid (sh tööga seotud), samuti majanduslikke ja ökoloogilisi aspekte tuleb arvesse võtta võrdsetel alustel. Peale tööstuspoliitika ja finantsturgude tuleks äriühingu üldjuhtimisega seotud raamatupidamissüsteemides ja otsustusprotsessides arvesse võtta ka põhiliste tulemusnäitajate keskkonna- ja sotsiaalset mõõdet ning hinnata lisaks finantskapitalile loodus-, (⁸) sotsiaalset ja inimkapitali. Euroopa õigusaktid peaksid toetama Euroopa raamatupidamisstandardeid, milles on asjakohaselt kajastatud tegelikud sotsiaalsed ja majanduslikud kulud.

1.13. Neid kaalutlusi arvesse võttes soovib komitee algatada kõigil tasanditel poliitilise arutelu selle kohta, kuidas luua uus ELi sidusrühmade raamistik. Euroopa Parlament ja tulevased ELi eesistujariigid peavad juhtima arutelu selle üle, kuidas saaks poliitiliselt kavandada kõigi sidusrühmade mõttevahetust ja selle tulemusel kavandada ka parema õiguspärase ELi sidusrühmade raamistiku, mis on kliimasõbralike, vastupanuvõimeliste, majanduslikult edukate, pikaajaliselt kestlike ja samal ajal sotsiaalselt vastutustundlike ettevõtete üks peamisi eeltingimusi. Selles peaks kaaluma investorite ja kapitaliturgude käitumise arvessevõtmist.

1.14. Euroopa tasandil kaasamise võimaldamiseks ja otse teavitamise tagamiseks kutsub komitee Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamenti üles jätkama arutelu ELi raamdirektiivi üle, milles käsitletakse teavitamise, konsulteerimise ja töötajate juhatuse tasandil kaasamise miinimumstandardeid juhul, kui ettevõtted võtavad kasutusele ELi äriühinguõiguse.

1.15. Kvaliteetne ettevõtete otsustusprotsess on kõigi sidusrühmade, sealhulgas aktsionäride jaoks äärmiselt kasulik. Selles vaimus ja lähtudes ELi eesmärkidest rohelise kokkuleppe ning majanduse elavdamise ja taasterahastu raames, kutsub komitee ELi poliitikakujundajaid üles uuesti läbi vaatama äriühingu üldjuhtimise ELi raamistiku, sealhulgas aktsionäride direktiivi, et seda veelgi parandada. Komitee rõhutab siiski mõjuhinnangu tähtsust ja parema õigusloome põhimõtetest kinnipidamist kõigis võimalikes regulatiivsetes meetmetes.

1.16. Kuigi kõigi osalejate (äriühingud, ametiasutused ja kodanikuühiskond) kohustused peavad olema selged, toetab komitee seda, et sellises arutelus äriühingu üldjuhtimise ELi parema raamistiku teemal pandaks suurt rõhku järgmisele: seos aktiivse tööturupoliitika ja selle piirkondliku mõjuga, tõhusad avalikud tööturuasutused, tööturu muutuvate mudelitega kohandatud sotsiaalkindlustussüsteemid ja asjakohaste turvavõrkude kehtestamine, et tagada miinimumsissetulek ja sotsiaalteenused kõige haavatavamate ühiskonnarühmade jaoks.

1.17. Pidades silmas hea äriühingu üldjuhtimise kontseptsiooni rohelise kokkuleppe tulemuslikuks saavutamiseks ning võttes arvesse kaasavat sotsiaalset kokkulepet, soovib komitee Euroopa Komisjonil lisada oma tööprogrammi laiem sidusrühmi käsitlev mudel, mis oleks äriühingute kestlikul üldjuhtimisel standardiks. Asjakohane arutelu võiks tugineda nii komitee kui ka Euroopa Parlamendi juba vastu võetud resolutsioonidele, arvamustele ja raportitele.

(⁷) Neid aspekte käsitletakse komisjoni eelseisvas seadusandlikus ettepanekus äriühingute kestliku üldjuhtimise kohta ja eelkõige juhtide kohustusi käsitlevas osas. Komisjoni sõnul tuleb ametiühingud ja sidusrühmad varakult kontseptuaalsesse arutellu kaasata.

(⁸) Euroopa Komisjon teeb juba ettevõtetega koostööd looduskapitali arvestamise valdkonnas. Kuna on olemas mitmesuguseid meetodeid, siis püütakse käimasoleva töö käigus neid ühtlustada ja töötada sel otstarbel välja ühised standardid. Asjakohaste standardite väljatöötamiseks tuleks kaasata ametiühingud ja sidusrühmad.

2. Roheline kokkulepe ja COVID-19 pandeemiast taastumine kui Euroopa õiglase ülemineku teemad

2.1. Euroopa õigusraamistik ei võrdsusta endiselt täielikult sotsiaalseid, ökoloogilisi ja majanduslikke eesmärgi. Kuigi kestliku majanduskasvu rahastamise tegevuskavas, ⁽⁹⁾ mille eesmärk on suunata kapitalivood kestlikuma majanduse suunas, laiendada kestlikkust üldisemalt riskijuhtimisse ning edendada läbipaistvust ja pikaajalisust, viidatakse kestlikkuse keskkonna-, majandus- ja sotsiaalsele mõõtmele, on kestliku majandustegevuse ühtses klassifitseerimissüsteemis (või taksonoomias) seni määratletud ainult keskkonnasäästliku majandustegevuse kriteeriumid, lükates edasi sotsiaalsete kriteeriumide määratlemist ⁽¹⁰⁾. Selles kontekstis näeb Euroopa Komisjon investoreid (ka töötajad investeerivad oma ettevõttesse) kestliku arengu ühe liikumapaneva jõuna ning analüüsib samuti mooduseid, kuidas võimestada tarbijaid ja muid sidusrühmi üleminekul kestlikkusele.

2.2. COVID-19 pandeemia tagajärjed töökohtadele ja ettevõtetele on enneolematud, need mõjutavad töötervishoidu ja -ohutust, töökorraldust ning ettevõtete majandus- ja finantsseisundit ning kiirendavad ettevõtete ümberkorraldamise ja digiülemineku suundumusi, samuti meie tööturu polariseerumist.

2.3. Selle ebakindluse tõttu peab Euroopa poliitika muutma inimeste elu märgatavalt paremaks ⁽¹¹⁾. Kaasava, mitmekesise ja demokraatliku ühiskonna sotsiaalne mudel vajab vastupanuvõimelist kodanikuühiskonda ning tugevat ja kestlikku sotsiaalset keskkonda, mis põhineb riiklikul poliitikal ja tööga seotud integratsioonil. Vastasel juhul ähvardab natsionalism ja populism üha enam kukutada demokraatlikke väärtusi ning õõnestada sotsiaalset ja poliitilist stabiilsust.

2.4. Rohelise kokkuleppe toetamiseks on realselt vaja välja töötada sotsiaalse mõõtme laialdane kontseptsioon, mis hõlmaks kõiki asjaomaseid sidusrühmi. See lähenemisviis peaks hõlmama nii Euroopa Liidu kui ka liikmesriikide asjakohaseid poliitikavaldkondi, nagu näiteks tööhõive, sotsiaalkaitse, hoolekanne, tervishoid, haridus ja koolitus, keskendudes kõige haavatavamatele ühiskonnarühmadele.

2.5. ELi liikmesriigid peaksid edendama struktuurireforme, eelkõige sotsiaalkaitse, tööhõive ning haridus- ja koolituspoliitika valdkondades, et olla paremini ette valmistatud õiglase ülemineku seotud probleemidega toimetulekuks. See tähendab aktiivset tööturupoliitikat, tõhusaid riiklikke tööturuasutusi, sotsiaalkindlustussüsteeme, mida on kohandatud muutuvate tööturu mudelitega, ning kõige haavatavamate ühiskonnarühmade jaoks asjakohaste turvavõrkude loomist seoses miinimumsissetuleku ja sotsiaalteenustega.

2.6. Kestlikud ettevõtted peavad looma konkurentsivõime, väljavaated inimväärseks tööks ja sissetulekuks vastupidavates kohtades ja tervislikus keskkonnas. See on Euroopa eesmärkide ja väärtuste üks peamisi eeltingimusi kogu kodanikuühiskonna jaoks kasuliku õiglase ülemineku saavutamisel. Ülemineku ja kriisi ajal on töötajate ja sidusrühmade kaasamine oluline ning seeläbi saab luua kindla baasi töötajate toetuseks ettevõtetes ja ühiskonnas ning edendada turvalisust ja stabiilsust. See on väga oluline ettevõtete konkurentsieelise seisukohalt ülemaailmses ühiskonnas.

3. Äriühingu ökoloogiliselt, sotsiaalselt ja majanduslikult kestliku üldjuhtimise suunas

3.1. Arvestades riikide ja ettevõtete erinevusi, on teavitamine, konsulteerimine ja juhtorganites osalemine kestlikumate ettevõtete jaoks peamine poliitiline küsimus, mis toetab pikemat perspektiivi ja parandab otsustusprotsessi kvaliteeti majandusreformide kavas ⁽¹²⁾. Selles kontekstis saab ettevõtte heast mainest konkurentsieelis. Äriühingu kestlik üldjuhtimine peab soodustama seda, et ettevõtete otsustusprotsessid oleksid suunatud pikaajalisusele ja pluralismile, ent samal ajal jääksid otsused täpseks, kvaliteetseks ja tõhusaks. Ettevõtete õiguslikud huvid, millega on seotud juhtide kohustused, tuleks lahutada aktsionäride huvidest, mis mõnikord keskenduvad lühiajalisele kasumile. Pluralistlik, pikaajaline ja kestlik lähenemisviis peaks hõlmama ka töötajate ja muude sidusrühmade huve.

⁽⁹⁾ COM(2018) 97 final.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13).

⁽¹¹⁾ ELT C 228, 5.7.2019, lk 24.

⁽¹²⁾ ELT C 161, 6.6.2013, lk 35.

3.2. Selleks on Euroopa Komisjon astunud mõned esialgsed sammud võimaliku seadusandliku algatuse suunas kohustusliku hoolsuse kohta. Komitee toetab kindlalt asjakohaseid algatusi⁽¹³⁾.

3.3. Lisaks kuludele ja tootlikkuse näitajatele tuleks arutusele võtta ja välja töötada uus paradigma, milles prognoositakse ja hallatakse muudatusi kui hea äriühingu üldjuhtimise aspekte ning võetakse arvesse ümberkorralduste ja muudatustega seotud sotsiaalseid kulusid ning äriühingu panust kaasavamasse ühiskonda. Samuti tuleb arvesse võtta mõju tulujaotusele, vanuselisele ja soolisele võrdõiguslikkusele, töökohtadele, keskkonna- ja tööhõive kvaliteedile ning kestlikkusele ja sotsiaalsele kaasatusele⁽¹⁴⁾.

3.4. Sotsiaalsed küsimused ei kajastu veel samal moel finantsanalüüsi ja ettevõtete hindamise põhilistes tulemusnäitajates. Ehkki Euroopa Komisjon tegi Euroopa finantsaruandluse nõuanderühmale ülesandeks töötada välja Euroopa aruandlusstandard, ei ole veel olemas üleilmset standardit äriühingute tegevuse monetiseerimise ja avalikustamise mõju mõõtmiseks ja hindamiseks. Ettevõtete mõju mõõtmine, hinnastamine ja sellest aruandmine hõlbustaks ettevõtete kliimaneutraalseks muutumist.

3.5. Sellega seoses soovib komitee näha selgeid edusamme mittefinantsalase aruandluse direktiivi eelseisval läbivaatamisel juhtimise sotsiaalsete ja tööalaste aspektide aruandlusstandardite osas, sealhulgas töötingimused, võrdõiguslikkus juhatuses ning ebasoodsas olukorras olevate või puuetega töötajate tööhõive. Ettevõtete üldist kestlikkust tuleks mõõta ja täpselt hinnata.

3.6. Kooskõlas rohelise kokkuleppe ja taastamise eesmärkidega tuleb äriühingute juhtimise eesmärki, mis seni seisnes aktsionäridele kasu teenimises, nüüd võrdväärselt täiendada sotsiaalse ja ökoloogilise vastutuse tajumisega⁽¹⁵⁾. Seetõttu on oluline tagada ettevõtete otsusprotsessis süstemaatiliste kanalite kaudu *workers' voice*.

3.7. Nagu komitee arvamuses tööstuse ülemineku kohta rohelisele ja digitaalsele Euroopa majandusele⁽¹⁶⁾ on juba väljendatud, kutsub komitee komisjoni üles kohandatavas ja ajakohastatavas tööstusstrateegias tugevdama ja arendama sotsiaalset mõõdet. Sellel peaks olema mõju ka väljatöötatavatele põhilistele tulemusnäitajatele, näiteks ka sotsiaalnäitajate kaasamisele. Töötajatel ja kodanikuühiskonna esindajatel peab olema sõnaõigus asjakohaste põhiliste tulemusnäitajate teemalistel konsultatsioonidel, et hinnata rohelise kokkuleppe tulemuslikkust nii tööstussektori kui ka ettevõtete tasandil.

3.8. Tasub kaaluda, kas ELi õigusraamistik peaks aitama seoses *workers' voice*'iga⁽¹⁷⁾ määratleda miinimumstandardi kohustuslikuks teavitamiseks, nõustamiseks ja töötajate osalemiseks asjakohaste kanalite kaudu, nt ettevõtete juhatustes, et tagada töötajate varajane teavitamine ja nendega konsulteerimine ning muutuste prognoosimine. Kuigi siin on saavutatud positiivseid tulemusi, on vaja parandada rakendamist ja jõustamist.

3.9. Samal ajal tuleb suurendada soolist võrdõiguslikkust ettevõtete juhatustes ja vastutavatel juhtivatel ametikohtadel. Tuleb ära hoida töötajate juhatuse kaasamise vältimist või selle vähendamist, äriühinguõigusega skeemitamist ja kunstlikke moodustisi, nagu varifirmad, mis on loodud töötajate kaasatuse vältimiseks. Töötajate juhatuse tasandil kaasamise puhul, mis on ette nähtud vähemalt kaheteistkümne liikmesriigi siseriiklikus õiguses ja mida tavaliselt käsitatakse kaasotsustamisena, tähendab see lähenemisi, millega Euroopa ühiste esindatuse miinimumstandardite põhjal aktiivselt arendatakse ja edendatakse kaasamisõiguse kohustuslikku alammäära. Üks näide sellest on Euroopa töönoukogu direktiiv,

⁽¹³⁾ ELT C 429, 11.12.2020, lk 136.

⁽¹⁴⁾ Näiteks võiksid ühenduse Value Balancing Alliance tähelepanekud aidata suurendada kvalifitseeritud töötajatesse investeerimise kaalu bilansis. Selle ühenduse raames teevad praegu koostööd mitme suure (Saksamaa) ettevõtte juhatused. <https://www.value-balancing.com/>.

⁽¹⁵⁾ ELT C 106, 31.3.2020, lk 1.

⁽¹⁶⁾ ELT C 56, 16.2.2021, lk 10.

⁽¹⁷⁾ ELT C 10, 11.1.2021, lk 14.

mis peab paremini vastama riikidevaheliste ümberkorralduste tegelikule olukorrale ja tulevastele vajadustele, tagades Euroopa töönõukogudele vajalikud vahendid ja pädevuse ning nähes nõudeid eiravate ettevõtete jaoks ette sanktsioonid. Valdkondlikke konsultatsioone tuleks samuti aktiivsemalt kasutada.

3.10. Sotsiaalsel Euroopal tuleb juhinduda ühistest eeskirjadest, mis tagavad, et ettevõtted ja nende omanikud järgivad head äriühingu üldjuhtimist. See on tõhusa sotsiaaldialoogi oluline aspekt⁽¹⁸⁾. Seoses sellega on suur tähtsus ELi siduval õigusraamistikul hoolsuskohustuse ja vastutustundliku äritegevuse kohta, mis hõlmab töötajate kaasamist.

3.11. Sotsiaalkindlustuse ja majanduskasvu edendamiseks peaks suurem osalemine muutuma valdkondadeüleseks struktuurielendiks kõikides Euroopa õigusaktides ja algatustes, mis mõjutavad töö- ja elamistingimusi.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

⁽¹⁸⁾ ELT C 10, 11.1.2021, lk 14.

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE TÄISKOGU 561. ISTUNGJÄRK – INTERACTIO – RUUM JDE62, 9.6.2021–10.6.2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus, millega luuakse ühisettevõtted programmi „Euroopa horisont“ raames“

(COM(2021) 87 final – 2021/0048 (NLE))

(2021/C 341/04)

Pearaportöör: **Anastasis YIAPANIS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Liidu Nõukogu, 6.5.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 187 ja 188
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Juhatuse otsus	23.3.2021
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	160/0/3

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et ühisettevõtete tegevuse lõpptulemused on Euroopa majanduse tuleviku jaoks äärmiselt olulised. Nüüd on õige aeg mobiliseerida kõik võimalikud ressursid ja muuta meie majandust, edendades läbimurdelisi tehnoloogiaid ja jätkusuutlikke majandusmudeleid.

1.2. Koostoides ja koostöös teiste Euroopa partnerlustega tuleks keskenduda strateegilistele ja mõjust lähtuvatele tulemustele. Liidu eri rahastamisprogrammide ja poliitikameetmete koostoime ning koostoime liikmesriikide tasandil pakutava ELi ja riikliku rahastamisega, on teadus- ja innovatsiooniprojektide suurima võimaliku mõju tagamiseks väga olulised.

1.3. Kas ja kuidas Euroopa partnerlused on avatud võimalikult paljudele sidusrühmadele, pole eriti selge. Komitee leiab, et kõigi ühisettevõtete tegevus peaks juhinduma avatud osalemise ja läbipaistvuse põhimõtetest.

1.4. Ühisettevõtete edu jaoks on ülimalt oluline kaasata sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonna organisatsioone nii eksperditeadmiste pakkujate kui ka teabevahetuskanalitena. Komitee kutsub üles pidama alalist kodanikuühiskonna dialoogi olemasolevates ühisettevõtte nõuanderühmades ning kaasama asjaomaseid sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonna organisatsioone ühisettevõtete sidusrühmade rühmadesse.

1.5. Eri ühisettevõtete erinevad eeskirjad tekitavad ebaselgust ja komitee kutsub üles rakendama võimalikult ühtset lähenemisviisi, võttes samas arvesse iga ühisettevõtte eripära.

1.6. Komitee on mures piiratud arvu organisatsioonide pärast, keda on erasektori osalejatena kutsutud looma mitmeid ettevõtteid. Samuti kutsub komitee üles tagama assotsieerunud liikmete valimisel avatuse ja läbipaistvuse. Ühisettevõtted peaksid püüdma ligi meelitada võimalikult paljude liikmesriikide liikmeskonda. Liikmeks saamise kasu on avatud projektikonkursside rahastamis põhimõtet arvestades väga piiratud. Seega tuleks suurendada erasektori kohtade arvu juhatuses, nagu näiteks keskkonnahoidliku lennunduse ühisettevõttes.

1.7. Artikli 26 lõike 4 punkti b tuleks muuta järgmiselt: „liikmete ja panustavate partnerite rahaline osalus ühisettevõtte tegevuskulude katteks“. Osavate partnerite roll on meetmetes osalemisel, juhtimisse kaasamisel, rahalise toetuse saamisel jne ebaselge.

1.8. On vaja tagada nii palju kui võimalik ELi rahastamise võimendav mõju ja edendada erasektori toetust, mis kajastab rahastajate suutlikkust. Komitee hindab ettepanekut, et VKEde iga-aastased kulud peaksid olema märkimisväärselt väiksemad, ning pooldab osa ühisettevõtete eelarvest eraldamist VKEde tegevusele.

1.9. Komitee nõuab täpset selgitust iga ühisettevõtte tööprogrammi koostamise menetluse kohta ja selle lisamist määruse I osasse. Lõplikud uurimistulemused tuleks teha kõigile ELi sidusrühmadele kättesaadavaks.

1.10. Komitee hindab kõrgelt ettepanekut kaotada partnerite kohustus anda aru rahastamiskõlbatute kulude kohta ja kavatsust vältida kahekordset auditeerimist.

1.11. Tuleb kaitsta ELi enda huve ning tugevdada Euroopa teadusruumi ja Euroopa innovatsioonisuutlikkust. Komitee juhib selgelt tähelepanu sellele, et ühisettevõtete teadusuuringute tulemusi tuleks ELis tööstuslikult hästi ära kasutada, kasutades Euroopa tehnoloogiat.

1.12. Euroopa innovatsioon ja patendid peaksid olema hästi kaitstud kuritahtlike kavatsuste ja majandusliku spionaaži eest. Ühtse toimega Euroopa patendi rakendamine on kohustuslik ning intellektuaalomand ja patendid on põhiküsimus, kuid neid ei ole komisjoni seadusandlikus ettepanekus mainitud.

1.13. Komitee tervitab VKEde kaasamise, geograafilise koosseisu ja kaasrahastamise määruga seotud seirekohustusi. Samuti tuleks kasutusele võtta kvalitatiivsed näitajad, nagu innovatsiooni liik, eelised kodanikuühiskonna jaoks ja loodud uute töökohtade arv.

2. Sissejuhatus

2.1. Euroopa majanduse taastamise strateegia on väga selge, keskendudes kahekordsele üleminekule: rohepööre ja digipööre, ning strateegilise sõltuvuse käsitlemine. Sellega seoses on ühisettevõtetel väga oluline roll Euroopa eri majandussektorite eksperditeadmiste koondamisel, konkurentsivõime edendamisel, oskuste parandamisel ja tööstusbaasi tugevdamisel.

2.2. Euroopa Komisjon teeb ettepaneku luua programmi „Euroopa horisont“ II samba raames üheksa ühisettevõtet – „Üleilmsed probleemid ja Euroopa tööstuse konkurentsivõime“: bioressursipõhise ringmajandusega Euroopa ühisettevõtte, keskkonnahoidliku lennunduse ühisettevõtte, saastevaba vesiniku ühisettevõtte, Euroopa raudtee ühisettevõtte, ülemaailmse tervisealgatuse EDCTP3 ühisettevõtte, uuendusliku tervishoiu algatuse ühisettevõtte, peamiste digitehnoloogiate ühisettevõtte, Euroopa lennuliikluse uue põlvkonna juhtimissüsteem ning nutivõrkude ja -teenuste ühisettevõtte.

2.3. Kõigi ühisettevõtete tegevuskavad peaksid tuginema Euroopa rohelisele kokkuleppele⁽¹⁾, Euroopa digitaalsele strateegiale⁽²⁾, ÜRO kestliku arengu eesmärkidele⁽³⁾ ja kajastama eesmärke, mis on sätestatud dokumendis „2020. aasta uue tööstusstrateegia ajakohastamine: ehitame üles tugevama ühtse turu, et Euroopa saaks taastuda“⁽⁴⁾. Need peaksid hõlmama ELi sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonna organisatsioone, VKEsid, avaliku sektori asutusi ja muid huvitatud sidusrühmi. Siiani ei ole see nii olnud.

⁽¹⁾ COM(2019) 640 final.

⁽²⁾ COM(2020) 67 final.

⁽³⁾ The United Nations Sustainable Development Goals.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_21_1884

2.4. Ühissettevõtete peamine eesmärk on soodustada teadusuuringuid ja innovatsiooni kogu liidus, kiirendades samal ajal majanduslikku, sotsiaalset, digitaalset ja ökoloogilist üleminekut. On väga selge, et ühissetevõtetele on suutlikkus arendada tugevaid avaliku ja erasektori partnerlusi, mis on võimelised tugevdama ELi juhtpositsiooni, edendama konkurentsivõimet ja majanduskasvu ning koguma teadmisi, eksperditeadmisi ja teaduse tippsaavutusi kogu liidust ja kolmandatest riikidest. Teadmiste jagamine piirkondade vahel ning kodanike ja ettevõtjate vahel on äärmiselt oluline.

2.5. Teadusuuringud ja innovatsioon on äärmiselt olulised ka Euroopa jätkusuutliku pandeemiajärgse taastumise jaoks, tagades majanduse konkurentsivõime, töökohtade loomise, jätkusuutliku majanduskasvu ja aidates kaasa selle autonoomiale. Ainult suurte investeeringutega teadusuuringutesse ja innovatsiooni saab EL ülemaailmsel areenil olla juhtpositsioonil. Nüüd on õige aeg mobiliseerida kõik võimalikud ressursid ja muuta meie majandust, edendades läbimurdelisi tehnoloogiaid ja jätkusuutlikke majandusmudeleid.

2.6. Teadusuuringutesse ja innovatsiooni tehtavate investeeringute osas on EL teistest maailma piirkondadest, eelkõige USAst ja Aasiast, maha jäänud. Sama kehtib suutlikkuse ja kiiruse kohta, millega teadus- ja arendustegevuse tulemused rakendatakse ellu uuenduslike toodete ja teenustena. See pole pikas perspektiivis vastuvõetav ja Euroopast saab selles valdkonnas liider ainult siis, kui ta programmiga „Horisont 2020“ saavutatud edu edaspidi ära kasutab. Komitee on juba hoiatanud, et „Euroopas välja töötatud tehnoloogiaid turustatakse liiga sageli mujal maailmas. EL ei ole suutnud tehnikagigante luua. Liiga vähestest noortest uuenduslikest tippettevõtjatest saavad suured ulatuslikul teadus- ja arendustegevusel põhinevad firmad“⁽⁵⁾.

3. Üldised märkused

3.1. Ühissettevõtte mobiliseerivad Euroopa, riiklike ja eravahendeid eesmärgiga tuua kokku kõige olulisemad sidusrühmad Euroopa teaduskeskkonnast, sealhulgas assotsieerunud riikidest. Komitee leiab, et ühissettevõtete tegevuse lõpptulemused on Euroopa majanduse tuleviku jaoks äärmiselt olulised.

3.2. Iga ühissetvõtte tegevust peaksid iseloomustama täielik läbipaistvus ja ambitsioonikas eesmärgipõhine tegevus. Koostoime ja koostöö teiste Euroopa partnerlustega, eelkõige programmi „Horisont 2020“ ligikaudu 120 partnerlusalgatusega, peaks keskenduma strateegilistele ja mõjust lähtuvatele tulemustele. Lõpetuseks, „ühitatavate eeskirjade loodud sünergia liidu mitmesuguste rahastamisprogrammide ja liidu poliitika vahel, ennekõike struktuurifondide vahel, on keskse tähtsusega kõnealuste projektide suurima mõju tagamisel“⁽⁶⁾.

3.3. Komitee hindab komisjoni kavatsust avada Euroopa partnerlused võimalikult paljudele sidusrühmadele, kuid pole eriti selge, kas ja kuidas seda tegelikult tehakse. Erasektori asutajaliikmeid on üsna piiratud hulgal, samas kui assotsieerunud liikmed valib välja piiratud juhatus. Samuti ei ole selge, kuidas motiveerida panustavaid partnereid ühissetvõtetega ühinema. Lõpetuseks leiab komitee, et kõigi ühissetvõtete tegevuses tuleks juhendada avatud osalemise ja läbipaistvuse põhimõtetest.

3.4. Komitee juhib tähelepanu sellele, et määruse II osas nähakse ühissetvõtete jaoks ette mõnikord erinevad lähenemisviisid ja korralduslikud sätted. On vaja tagada nii palju kui võimalik ELi rahastamise võimendav mõju ja edendada erasektori toetust, mis kajastab rahastajate suutlikkust.

3.5. Geograafiliselt tasakaalustatud esindatuse osas on selline korralduslik säte kehtestatud ainult Euroopa raudtee ühissetvõttes. Kuigi ühissetvõtete koostöö on äärmiselt oluline, mainitakse seda ainult seoses keskkonnahoidliku lennunduse ühissetvõtte ja Euroopa lennuliikluse uue põlvkonna juhtimissüsteemiga.

3.6. Komitee märgib ka, et saastevaba vesiniku, ülemaailmse tervisealgatuse EDCTP 3, nutivõrkude ja -teenuste ning peamiste digitehnoloogiate ühissetvõtete puhul ei mainita assotsieerunud liikmete valikut. Lisaks peab mõnel juhul need heaks kiitma komisjon, samas kui teistel juhtudel valib need lihtsalt juhatus. Komitee leiab, et ühtsed eeskirjad tooksid rohkem selgust.

⁽⁵⁾ ELT C 364, 28.10.2020, lk 108.

⁽⁶⁾ ELT C 62, 15.2.2019, lk 33.

3.7. Komitee on mures piiratud arvu organisatsioonide pärast, keda kutsutakse üles looma eraettevõtteid mitme ettevõtte jaoks. Ühissetevõtete laialdane kättesaadavus ja juurdepääs neile on äärmiselt oluline. Komitee nõuab põhjalikku analüüsi, mis keskenduks kõigi ühissetevõtete kavandatud asutajaliikmete arvu suurendamisele ning assotsieerunud liikmete valimise avatusele ja läbipaistvusele. Lisaks peaksid ühissetevõtted riikliku ja piirkondliku poliitika sidususe tagamiseks püüdma liikmeteks ligi meelitada võimalikult paljusid liikmesriike. Liikmeks saamise kasu on avatud projektikonkurside rahastamispeähimõtet arvestades väga piiratud. Seetõttu leiab komitee, et tuleks suurendada erasektori kohtade arvu juhatuses, nagu näiteks keskkonnahoidliku lennunduse ühissetevõtte puhul.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Liikmesriikidel on erinevad struktuurilise innovatsiooni ökosüsteemid, samas kui edukad teadusuuringud ja innovatsioon ei edene igal pool ühtemoodi. Komitee kutsub üles kõiki liikmesriike investeerima, samuti kutsub üles kaasama kõiki liikmesriike, eriti neid, kes on vähem arenenud. Ühissetevõtete tegevus tuleb viia kooskõlla muude ELi teadus- ja innovatsiooniprogrammidega, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahadusega (7). Liikmesriikidel tuleks soovitada luua struktureeritud seosed oma riiklike taastekavade ja ühissetevõtete strateegiliste uurimis- ja innovatsioonikavade vahel ning luua koostoime, sealhulgas riikliku tasandi rahastamisprogrammidega.

4.2. Komitee hindab kõrgelt peaaegu 10 miljardi euro suurust eelarvelist panust ELi eelarvest. Komisjon leiab, et seda panust võiks mõnes olulises sektoris suurendada, et kaasata erasektorist ja liikmesriikide eelarvetest olulisi lisaressursse. 2020. aasta detsembris sõlmitud mitmeaastase finantsraamistiku kokkulepe, mis käsitleb 5 miljardi euro eraldamist taasterahastult „NextGenerationEU“ programmile „Euroopa horisont“, peaks täiendama ühissetevõtete rahastamist, hõlmates COVID-19 pandeemiast kõige enam mõjutatud sektoreid ja strateegilise sõltuvusega tegelevaid valdkondi. Artikli 26 lõike 4 punkti b tuleks siiski muuta järgmiselt: „liikmete ja panustavate partnerite rahaline osalus ühissetevõtte tegevuskuludes“.

4.3. Komitee soovib suuremat selgust, läbipaistvust ja kulude-tulude analüüsi seoses ettepanekuga luua kõigi ühissetevõtete jaoks ühised tugiteenused, et hinnata, kas on tagatud tõeline lisaväärtus ja tõhususe suurenemine. Samuti eeldab komitee, et ühise tugiteenuse haldamine on kodanike ja ettevõtjate jaoks täiesti läbipaistev ning et kasutatakse parimat kättesaadavat tehnoloogiat, sealhulgas plokiahelat, suurandmete analüüsi jne.

4.4. Sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine on ühissetevõtete edu jaoks ülimalt oluline. Sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid tuleks põhjalikult kaasata nii eksperditeadmiste pakkujatena kui ka teabevahetuskanalitena, et edusammud ja lõpptulemused jõuaksid kogu Euroopa ärikogukonnani – nii töötajate, tarbijate kui kodanikeni. Komitee nõuab alalist kodanikuühiskonna dialoogi olemasolevates ühissetevõtte nõuanderühmades ning asjaomaste sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamist sidusrühmade rühmadesse.

4.5. Komitee on seisukohal, et ühissetevõtete korralduses peaks olema mitmeid erinevusi, kuna need hõlmavad eri sektorite eripärasid. Siiski tuleks kõigi huvitatud sidusrühmade avatud osalemise ja VKEde juurdepääsu peähimõtted kõigi ühissetevõtete puhul selgelt kindlaks määrata. Praegu see nii ei ole. Komitee on märkinud, et „hoolimata varasematest jõupingutustest raamprogrammide kaudu, peaksid VKEd olema rohkem kaasatud teadusuuringutel ja innovatsioonil põhinevatesse tegevustesse, ning programm „Euroopa horisont“ oleks parim võimalus nende „pardale“ saamiseks“ (8).

4.6. VKEdel on ühised probleemid ja nad vajavad toetust, et laieneda ja jõuda rahvusvahelistele turgudele. Komitee hindab seda, et VKEde iga-aastased halduskulud peaksid olema oluliselt väiksemad kui suurtel ettevõtetel. Siiski ei ole selge, miks VKEde esindajad on kaasatud mõnede ühissetevõtete juhatustesse (nt bioressursipõhine ringmajandus, keskkonnahoidlik lennundus) ja mitte teistesse.

4.7. Komitee leiab, et osa ühissetevõtete eelarvest tuleks eraldada VKEde tegevusele. Need eelarvevahendid tuleks teha kättesaadavaks võimalikult kiiresti pärast ühissetevõtete asutamist ning need peaksid olema selgelt nähtavad iga ühissetevõtte ametlikul veebisaidil.

(7) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahadu. (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

(8) ELT C 62, 15.2.2019, lk 33.

4.8. Komisjon peab tagama, et olemasolevad vahendid on avatud kõigile huvitatud osalejatele, kes vastavad kõigi ühissettevõtete konkursikutsetele, ning et projektide heakskiitmine oleks läbipaistev ja õiglane. Komitee hoiatab võimaluse eest, et mõnel organisatsioonil, keda toetavad ühissettevõtete asutajaliikmed, võib olla mõni eelisjuurdepääsu võimalus. See muudaks programmi suureks toetuskavaks, mis on komitee arvates täiesti vastuvõetamatu.

4.9. Komitee nõuab täpset selgitust iga ühissettevõtte tööprogrammi koostamise menetluse kohta ja selle lisamist määruse I osasse. On selge, et olukorda, kus ühissettevõtted rahastavad teadusprogramme, mida ettevõtted oleksid nagunii ellu viinud, tuleks vältida. Lõpetuseks kutsub komitee üles tegema teadusuuringute lõpptulemused kõigile ELi sidusrühmadele kättesaadavaks.

4.10. Lihtsustamise osas hindab komitee kõrgelt ettepanekut kaotada partnerite kohustus anda aru rahastamiskõlbmatute kulude kohta ja kavatsust vältida kahekordset auditeerimist. Samuti on komitee rahul sellega, et kaotatakse nõuetäiendavate tegevuskulude auditeerimiseks kas ühissettevõtte või mõni muu ELi asutuse poolt.

4.11. Ühissettevõtete edu tagamiseks on oluline koondada võimalikult palju rahvusvahelisi sidusrühmi. Tuleb siiski kaitsta ELi enda huve ning tugevdada Euroopa teadusruumi ja Euroopa innovatsioonisuutlikkust. Komitee juhib selgelt tähelepanu sellele, et ühissettevõtete teadusuuringute tulemusi tuleks ELis rakendada tööstuslikult, kasutades Euroopa tehnoloogiat.

4.12. Komitee on juba märkinud, et „EL ei saa jääda innovatsiooni valdkonnas liidriks ilma asjakohaste oskustega inimesteta ja ilma aruka intellektuaalse omandi poliitikata. Peame tagama, et Euroopa innovatsioon ja patendid oleksid hästi kaitstud kuritahtlike kavatsuste ja majandusspionaaži eest. Kindlasti tuleb kasutusele võtta ühtse toimega Euroopa patent“⁽⁹⁾. Näiteks 2019. aastal esitati Aasiast 65 % maailma patenditaotlustest. Euroopas on see näitaja 11,3 %⁽¹⁰⁾. Intellektuaalomand ja patendid on olulised küsimused, mida komisjoni ettepanekus kahjuks ei mainita.

4.13. Komitee hindab kõrgelt artiklit 171, mis on pühendatud ühissettevõtete tegevuse järelevalvele ja hindamisele. Komitee tervitab eelkõige VKEde kaasamise, geograafilise koosseisu ja kaasrahastamise määraga seotud seirekohustusi. Komitee teeb siiski ettepaneku asendada sõna „korrapäraselt“ sõnadega „igal aastal“ või „iga kahe aasta tagant“, et kõrvaldada ebaselgus. Samal põhjusel peaks komisjon selgitama, milline teenistus vastutab tegevuste järelevalve eest.

4.14. Komitee jääb oma arvamuse juurde, et „Sotsiaal-majandusliku süsteemi arukust ei saa mõõta üksnes kvantitatiivsete näitajate põhjal, nagu kulutused teadusuuringutele ja innovatsioonile; kasutada tuleks ka kvalitatiivseid näitajaid, nagu esiletoodud innovatsiooni liik, eelised kodanikuühiskonna jaoks ja loodud töökohtade arv“⁽¹¹⁾.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

⁽⁹⁾ ELT C 364, 28.10.2020, lk 108.

⁽¹⁰⁾ 2020. aasta ülemaailmse intellektuaalomandi näitajad.

⁽¹¹⁾ ELT C 440, 6.12.2018, lk 73.

Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus liidu osalemise kohta mitme liikmesriigi ühiselt algatatud metroloogiaalases Euroopa partnerluses“

(COM(2021) 89 final – 2021/0049 (COD))

(2021/C 341/05)

Raportöör: **Philip VON BROCKDORFF**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 17.5.2021 Nõukogu, 5.5.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	11.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	229/0/3

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle metroloogiaalase Euroopa partnerluse kohta, kuna see toetab teadusuuringuid ja innovatsiooni kõrgetasemelise kommunikatsioonitehnoloogia valdkondades nagu 5G, asjade internet, arukas võrk ja arukad kodud, järgmise põlvkonna autotehnoloogiad ja arukas tootmine.

1.2. Komitee leiab, et ettepanek on oluline samm edasi Euroopa majanduse jaoks ning selle eesmärk on olla tööstuse, tehnoloogia ja digiülemineku esirinnas. Arenenud metroloogia võib olulisel määral aidata mõnede Euroopa suurimate probleemide lahendamisel, alates tervishoiust kuni kliimamuutusteni. Kõige selle võti on aga metroloogia valdkonna ühtlustamine ja piiriülene ühilduvus.

1.3. Komitee leiab, et Euroopa metroloogiavõrgustikud, mis keskenduvad eelkõige sidusrühmadele ja nende vajadustele, aitavad tõhusamalt kaasa Euroopa metroloogiaalase partnerluse teadusuuringute ja innovatsiooni tegevuskavale.

1.4. Komitee kiidab heaks ka selle valdkonna ühiste teadusprojektide rahastamise, sest see kiirendab kahtlemata innovatsiooni valdkondades, kus kasutatakse metrooloogilisi lahendusi, metroloogiaalast suutlikkust ja metrooloogilist taristut. See suurendab tõenäoliselt võimalusi uute või olulisel määral täiustatud toodete ja teenuste jaoks, mida toodetakse või osutatakse Euroopa Liidu ettevõtete poolt.

1.5. Komitee arvates on sidusrühmade kaasamine oluline uudsete tehnoloogiate kasutuselevõtu maksimeerimiseks ja panustamiseks peamiste ühiskondlike probleemide lahendamisse kogu metrooloogilise väärtusahela ulatuses.

1.6. Samuti on komitee seisukohal, et Euroopa konkurentsieelist uudsete tehnoloogiate ja uute toodete arendamisel on võimalik tugevdada ainult üleeuroopalise metroloogiaalase lähenemisviisi rakendamise teel. Kõnealune ettepanek toetab seda eesmärki, hoides ära ELis killustatust metrooloogialahenduste määratlemisel.

1.7. Komitee rõhutab metroloogia tähtsust kogu ELi majanduse taastamiseks vajaliku innovatsiooni lahutamatu osana ning metroloogiainstituutide kohustust toetada metroloogiaalast teadus- ja innovatsioonikoostööd. Komitee märgib ka, et arenenud metroloogia aitab vähendada energiatarbimist ja saavutada kliimamuutustega seotud eesmärke kooskõlas taasterahastu „NextGenerationEU“ eesmärkidega.

1.8. Komitee tunnistas, et täiustatud ja ühtlustatud mõõtmisel ja standarditel võib olla oluline roll ühtse turu tõhusas toimimises, eriti siis, kui ELi kodanikel on piisavalt teavet ühtsel turul pakutavate toodete kohta. Arenenud metroloogia aitab seda saavutada ning toetab samuti ühtsel turul osalemisega seotud tehingukulude vähendamist.

1.9. Komitee leiab, et täpsed mõõtmisstandardid peavad olema kättesaadavad ja arusaadavad kõigile kaasatud sidusrühmadele, eelkõige väikeettevõtjatele ja tarbijatele. See toob ka märkimisväärset kasu Euroopa Liidu majandusele COVID-19 pandeemiast põhjustatud majanduslangusest taastumisel, eelkõige Euroopa rohe- ja digipöördele, edendades samal ajal ka usaldusväärset kogu tarneahelas.

1.10. Lõpetuseks rõhutab komitee ilmset vajadust suurendada ELi kodanike teadlikkust metroloogia olulisusest sellistes valdkondades nagu tervishoid, tootmine, kõrgetasemeline kommunikatsioonitehnoloogia ja töötajate ohutus töökohal.

2. Taustteave

2.1. Metroloogia tegeleb mõõtmise teadusliku uurimisega seoses tööstusstandardite ja erinevate mõõteühikutega. Mõõtmised on innovatsiooni jaoks üliolulised, sest need mõjutavad lisaks kvaliteedile ka erinevaid tehnilisi näitajaid. Näiteks töötlevas tööstuses võimaldab metroloogia ettevõtetel järgida tarbijadisaini nõudeid, eeldatavaid funktsionaalseid lahendusi ning vastavuseeskirju ja standardeid.

2.2. Mõõtetehnikad arenevad pidevalt edasi ja see koos tehnoloogia kiire arenguga suurendab nõudlust täpsete ja usaldusväärsete metrooloogiliste toodete järele. Seepärast avaldas Euroopa Komisjon 23. veebruaril 2021 ettepaneku „Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus liidu osalemise kohta mitme liikmesriigi ühiselt algatatud metroloogiaalases Euroopa partnerluses“.

2.3. Kaasseadusandjad tunnistasid metroloogia üheks prioriteetseks valdkonnaks võimalike institutsionaliseeritud Euroopa partnerluste jaoks, mis määrati kindlaks, tuginedes ELi toimimise lepingu artiklile 185 või 187 programmi „Euroopa horisont“ käsitleva määruse raames. Käesolev Euroopa metroloogiaalase partnerluse ettepanek põhineb Euroopa metroloogia teadusprogrammi ning Euroopa metroloogia teadus- ja innovatsiooniprogrammi kogemustel. Käesolev algatus tähistab siiski uut partnerlust uute probleemidega tegelemiseks. Algatus ei ole mõeldud pelgalt varasemate programmide jätkuna.

2.4. Metroloogiaalases partnerluses püütakse partnerite kaasamise ja pühendumise kaudu teadus- ja innovatsiooniprogrammi tegevuste kavandamisse ja rakendamisse saavutada järgmisi üldeesmärke:

- a) töötada Euroopa tasandil välja kestlik kooskõlastatud metroloogia süsteem;
- b) tagada, et uuendajad võtaksid oma ökosüsteemides kasutusele uusima metroloogiaalase suutlikkuse;
- c) suurendada metroloogia mõju ühiskondlikele probleemidele seoses poliitika, standardite ja eeskirjade rakendamisega, et muuta need otstarbekohasemaks.

2.5. Eespool esitatud üldeesmärkide elluviimiseks taotletakse metroloogiaalases partnerluses järgmisi konkreetseid eesmärke:

- a) arendada 2030. aastaks välja uus teadussuutlikkus, mis luuakse uute Euroopa metroloogiavõrgustike raames ning mis kalibreerimis- ja mõõtmisvõime osas on vähemalt samal tasemel kui mitteosalevate riikide juhtivad metroloogiainstituudid;
- b) toetada 2030. aastaks uute innovaatiliste toodete ja teenuste müüki uue metroloogiaalase suutlikkuse kasutuselevõtu ja rakendamise abil peamistes uuendustes tehnoloogiates;
- c) aidata täielikult ja tõhusalt kaasa ühiskondlike probleemide lahendamisele suunatud avaliku poliitika aluseks olevate konkreetsete standardite ja eeskirjade väljatöötamisele ja rakendamisele 2030. aastaks.

3. Üldised märkused

3.1. Maailm seisab silmitsi majanduskriisiga, mille on põhjustanud COVID-19 pandeemia. Sarnaselt muude turgudega on see toonud kaasa ka tööstusmetroloogia turu kasvutempo languse, eelkõige 2020. ja 2021. aastal. Selle on põhjustanud asjaolu, et enamik olulisi, nõudlust tekitavaid vertikaalsete sektorite organisatsioone eri riikides ei tegutsenud või ei tegutsenud veel praegugi ning see mõjutab negatiivselt tööstusmetroloogia turgu. COVID-19 pandeemia on mõjutanud suurel määral ka tootmisprotsesse ja tootjad peavad ette võtma kahjude hindamise raske ülesande. Varasemad ja praegused liikumisvabaduse piirangud, mille tulemuseks on tootmisüksuste seiskumine, on pannud tööstussektori väga raskesse olukorda.

3.2. Enne ülemaailmset pandeemiat oli turg viimastel aastatel märgatavalt kasvanud, seda peamiselt seoses suureneva nõudlusega suurandmete tehnoloogia ja sõidukite järele arenevates riikides. Tulevikus oodatakse siiski ülemaailmse tööstusmetroloogia turu kasvu 9,8 miljardilt USA dollarilt 2021. aastal 13,2 miljardile USA dollarile 2026. aastaks. Selle põhjuseks on pilveteenuste kasvav kasutuselevõtt metrooloogiliste andmete integreerimisel ja metroloogiaalase nõudluse suurenemine tööstussektoris. Viimane stimuleerib lähiaastatel märkimisväärselt tööstusmetroloogia turgu ning eelduste kohaselt domineerib sellel riistvarasegment.

3.3. Euroopa kui ülemaailmne osaleja seisab silmitsi suureneva üleilmse metroloogiaalase konkurentsiga, mis tuleneb investeeringute mahust ja suunitlusest ning pikaajalistest rahalistest kohustustest metroloogiaalaste eesmärkide saavutamiseks. Viimasel kümnendil on Ameerika Ühendriigid, Hiina ja India suurendanud investeeringuid metroloogiasse vastavalt 60 %, 50 % ja 52 %. Investeeringud Euroopa instituutidesse jäid aga siiski suhteliselt muutumatuks ega arvestanud uute ja üha olulisemate uurimisvaldkondadega. Selgelt puudulik investeeringute maht Euroopas, millele lisandub metroloogiaalase suutlikkuse killustatus, on kaasa toonud jõupingutuste liiga vähese hajutamise, igasuguse strateegilise fookuse puudumise ja võimetuse kasutada ära potentsiaalne mastaabisääst ja strateegiline vastastikune täiendavus.

3.4. Viimastel aastatel on väljaspool Euroopa Liitu investeeritud sellesse valdkonda rohkem kui liidus. Näiteks Ameerika Ühendriikides on riiklikul metroloogiainstituudil – National Institute of Standards and Technology (NIST) sellega võrreldes hiiglaslik eelarve fundamentaalse mõõtmise ja kvantteaduse alase teadusprogrammi jaoks. Sama kehtib Hiina riikliku metroloogiainstituudi (NIM) metroloogiaalase teadusprogrammi kohta. Võrdluseks – Euroopa suurim, Saksamaa riiklik metroloogiainstituut (PTB) peab oma eelarvest katma nii tööstussektorile kui ka ühiskonnale suunatud teadus- ja metroloogiateenused.

3.5. Euroopa Liidu ülemaailmsed konkurendid teevad vastavaid strateegilisi investeeringuid, sest pidevalt kasvab vajadus metrooloogiliste lahenduste järele, mis on suunatud uudsetele tehnoloogiatele ja uute toodete arendamisele. Näiteks Aasia ja Vaikse ookeani piirkonnas kasvavad turunõudlust industrialiseerimise kiire kasv ja tehnoloogia areng. Nõudluse kasv kvaliteetsete toodete järele tootmis- ja automaatikasektoris sellistes riikides nagu Hiina, India ja teised kasvava majandusega riigid hoogustab metroloogiaturu reaalselt laienemist maailma selles piirkonnas.

3.6. On ilmne, et metroloogiaturg kasvab täppismõõtmise nõudluse suurenemise tõttu mitmes tööstussektoris, mille tulemusel suureneb konkurents ülemaailmse metroloogiaturu põhiosalejate vahel, nagu näiteks Carl Zeiss (Saksamaa), Hexagon AB (Rootsi), Mitutoyo Corp. (Ameerika Ühendriigid), Renishaw (Ühendkuningriik), Nikon metrology (Belgia), Metrology software product Ltd. (Ühendkuningriik), 3D Digital Corporation (Ameerika Ühendriigid), Perception Inc. (Ameerika Ühendriigid), Faro Technologies (Ameerika Ühendriigid) jt.

3.7. Metroloogiaturgu saab jaotada segmentideks liigi, toote ja lõppkasutajate alusel. Liigist lähtuvalt on see jaotatud tööstus-, teadus- ja legaalmetroloogiaks. Toodetest lähtuvalt on turg jaotatud koordineeritud mõõteseadmete ning optiliste digitaatorite, 3D-skannerite, laserjälgi ja muude seadmete segmentideks. Lõppkasutajatest lähtuvalt on turg jaotatud segmentideks muu hulgas lennundus- ja kosmose-, autotööstus-, olmeelektroonika, tööstus-, energeetika- ja elektrienergiaturuks. Piirkonnast lähtuvalt on ülemaailmne metroloogiaturg jaotatud Põhja- ja Lõuna-Ameerika, Euroopa, Aasia ja Vaikse ookeani piirkondade segmentideks ning ülejäänud maailmaks. Euroopal on potentsiaali saada sellel turul oluliseks osalejaks ning haarata endale suurema osa ülemaailmsest metroloogiaturust. Juhtpositsioon on võimalik saavutada edasise tehnoloogilise arengu ja investeeringute abil teadusuuringutesse.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Usaldusväärsed mõõtmised on majanduse ja ühiskonna innovatsiooni jaoks väga vajalikud: metroloogia ehk mõõtmisteadus on ülimalt oluline teadus-, kaubandus- ja tööstussektori jaoks. Uued ühiskondlikud probleemid ja uued tehnoloogiad suurendavad vajadust nõuetekohase, täpse ja uudse mõõtmisalase suutlikkuse järele. Kõrgetasemelised kommunikatsioonitehnoloogiad, nagu näiteks 5G, asjade internet, arukas võrk ja arukad kodud, järgmise põlvkonna autotehnoloogiad ja arukas tootmine, sõltuvad kõik metroloogiaalastest edusammudest. Seetõttu tervitab komisjoni ettepanekut Euroopa metroloogiaalase partnerluse kohta.

4.2. Komitee leiab, et ettepanek on Euroopa majanduse alustala, mille eesmärk on olla tööstuse, tehnoloogia ja digiülemineku esirinnas. Samuti tunnistab komitee metrooloogilise taristu olulist rolli innovatsioonis ja Euroopa kõige tõsisemate probleemide lahendamisel alates tervishoiust kuni kliimamuutusteni. Ehkki konkreetsetel liikmesriikidel ja süsteemidel võivad olla oma erisused, on metroloogiasektori ühtlustamise ja piiriülese ühilduvuse saavutamise oluline eesmärk ja komitee toetab seda täiel määral.

4.3. Euroopa majanduse tuleviku jaoks on ülimalt oluline luua kestlikke Euroopa metroloogiavõrgustikke väga konkurentsivõimelistes ja arenevates piirkondades, mis on võimelised konkureerima ülemaailmsete liidritega. See võib toetada ka majanduse taastumist COVID-19 pandeemiast ja selle mõjudest. Komitee on seisukohal, et Euroopa metroloogiavõrgustikud, mis keskenduvad eelkõige sidusrühmadele ja nende vajadustele, aitavad tõhusamalt kaasa Euroopa metroloogiaalase partnerluse teadusuuringute ja innovatsiooni tegevuskavale.

4.4. Komitee kiidab heaks ka ühiste teadusprojektide rahastamise, sest see kiirendab kahtlemata innovatsiooni valdkondades, kus kasutatakse metrooloogilisi lahendusi, metroloogiaalast suutlikkust ja metrooloogilist taristut. See suurendab tõenäoliselt ka võimalusi uute või olulisel määral täiustatud toodete ja teenuste jaoks, mida toodetakse Euroopa Liidus või kolmandates riikides asuvates Euroopa Liidu ettevõtetes. Lisaks suurendaks ühiste teadusprojektide rahaline toetamine jõupingutusi metroloogia rolli suurendamiseks ja koordineerimiseks tõendusühisema avaliku poliitika kujundamisel ja rakendamisel.

4.5. Komitee on ka seisukohal, et väga oluline on sidusrühmade kaasamine uudsete tehnoloogiate kasutuselevõtu maksimeerimiseks ja panustamine peamiste ühiskondlike probleemide lahendamisse kogu metrooloogilise väärtusahela ulatuses. Euroopa metroloogiaalane partnerlus toetaks suurel määral ka Euroopa poliitikat, kaubandus- ja avaliku teenuste sektorit. Lisaks võivad avaliku ja erasektori partnerluse täiendavad võimalused aidata kiirendada Euroopal ülemaailmse liidripositsiooni saavutamist metroloogiaalastes teadusuuringutes ja stimuleerida uute innovaatiliste toodete loomist, mis vastavad uuele nõudlusele täppistoodete järele.

4.6. Komitee on samuti seisukohal, et Euroopa konkurentsieelist on uudsete tehnoloogiate ja uute toodete arendamisel on võimalik tugevdada ainult üleeuroopalise metroloogiaalase lähenemisviisi rakendamise teel. Seda eesmärki toetatakse kõnealuses ettepanekus, vältides Euroopas killustatust metrooloogiliste lahenduste määratlemisel, mis võiksid viia ja peavad viima Euroopa esirinda metroloogiaalaste teenuste pakkumisel praeguste keerukate mõõtmisprobleemide ja uute tehnoloogiate puhul. See lähenemisviis toetab ka väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid, kes toetuvad kvaliteetsete toodete väljatöötamisel metroloogiale nii teadustöös kui ka teenuste valdkonnas.

4.7. Komitee rõhutab metroloogia tähtsust majanduse taastumiseks vajaliku innovatsiooni lahutamatu osana ning ELi metroloogiainstituutide kohustust toetada metroloogiaalast teadus- ja innovatsioonikoostööd. Metroloogiavaldkonnas on teadus ja majandustegevus tihedalt seotud, sest mõõtmine on majandustehingute, tootmise optimeerimise, tarbijate ja ettevõtlussektori kindlustunde ning innovatsiooni nurgakivi. Arenenud metroloogia võimaldab ettevõtjatel saavutada ka optimaalse tootmismahu, mille kaudu jõuda CO₂-neutraalsuseni. Energiatarbimise vähendamine tööstuses on samuti kooskõlas ELi taaste- ja vastupidavusraha ühe peamise eesmärgiga. Lisaks toetavad käimasolevad metroloogiaalased teadusuuringud ja uuendustegevus nii innovatsiooni kui ka kliimamuutustega seotud eesmärke. Oluline on ka see, et metroloogiaalased edasimineked toetavad avalikke teenuseid eeskirjade rakendamisel palju tõhusamalt kui praegu.

4.8. Komitee tõstab esile ka metroloogiaalastest teadusuuringutest ja uuendustest tulenevat täiendavat majandusliku kasu, nimelt turutõrgete piiramine, väiksemad tehingukulud ja üldise majandusliku tasuvuse suurenemine. Täiustatud ja ühtlustatud mõõtmine ja standardid võivad mängida olulist rolli ühtse turu tõhusas toimimises. Turg toimiks palju mõjusamalt või tõhusamalt, kui ELi kodanikel oleks piisavalt teavet ühtsel turul saadaolevate toodete kohta. Teabe

ebahütlane jaotumine ostjate ja müüjate vahel on üks levinumaid turutõrke põhjustajaid. See tekib siis, kui ostjal ei ole võimalik toote kvaliteeti väga täpselt kindlaks määrata. Tänu uudsetele mõõtmistele ja standarditele saavad ostjad kokkulepitud standardeid arvestades hinnata toodete kvaliteeti ning tänu sellele saavad nad eristada parema ja halvema kvaliteediga tooteid. See välistab ebahütlase teabe ja kõrvaldab olemasolevad turutõrked, suurendades seeläbi ühtse turu tõhusust.

4.9. Teine ühtse turuga seotud probleem on majandustegevusest tulenevad tehingukulud. Tehingukulud tekivad seetõttu, et tarbijate ja tootjate vaheline teave on ebahütlane ja puudulik. Seda saaks lahendada arenenud metroloogia abil, mille puhul ostjal kuluks vähem aega kauba otsimisele, kui ta saaks kindel olla ostetava toote kvaliteedis. On selge, et standardse, läbipaistva ja sujuva mõõtmise vajadus on väga oluline nii klientide/tarbijate kui ka ettevõtjate jaoks.

4.10. Arenenud metroloogia on nimelt tootjatele kasulik standardile vastavate toodete väljatöötamisel. See võimaldab tootjatel vähendada kulusid, mis on seotud vigade kõrvaldamisega, et tagada vastavus toote spetsifikatsioonidele. See omakorda soodustab sertifitseerimist ja tarbijate usaldust toote sertifitseerimise ja toimivuse vastu.

4.11. Rõhutamist vääriv punkt on ka jätkuv vajadus selle järele, et mõõtmisstandardid ja mõõteühikud ei oleks mitte üksnes täpsed ja läbipaistvad, vaid ka kättesaadavad ja arusaadavad kõikide kaasatud sidusrühmade jaoks, eelkõige väikeettevõtjatele ja tarbijatele, kes moodustavad Euroopa Liidu majanduse selgroo. See ei aita mitte üksnes ületada ülalnimetatud turuprobleeme, vaid toob ka märkimisväärset kasu Euroopa Liidu majandusele COVID-19 pandeemiast põhjustatud majanduslangusest taastumisel, eelkõige Euroopa rohe- ja digipöördele, edendades samal ajal ka usaldusväärset kogu tarneahelas. Seega peavad sellised kättesaadavusega seotud kaalutlused olema esiplaanil igas strateegias, mille eesmärk on suurendada investeeringuid arenenud metroloogiasse.

4.12. Lõpetuseks rõhutab komitee ilmset vajadust suurendada ELi kodanike teadlikkust metroloogia olulisusest. Ettevõtjad tuginevad metroloogiale, kui koostavad täpsed spetsifikatsioonid kvaliteetsetele lõpptootetele, mis omakorda vastab turunõudlusele. Tööstusharud kasutavad nüüdisaegseid mõõtmismeetodeid, et suurendada tootmist, sealhulgas vaktsiinide tootmist, ja vältida tohutuid kadusid. Metroloogia muudab ka tootmiskohad töötajatele ohutumaks. Sama oluline on metroloogia tähtsus kujunemisjärgus tehnoloogiate, näiteks kvantitehnoloogia toetamisel, mistõttu peab EL suurendama oma suutlikkust edendada arenenud metroloogiasüsteeme ja tuginema vähem teistele konkureerivatele riikidele.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2016/1628 seoses üleminekusätetega teatavate selliste masinate kohta, mis on varustatud mootoriga, mille võimsus on vahemikus 56 kW kuni 130 kW või üle 300 kW, et leevendada COVID-19 kriisi mõju“

(COM(2021) 254 final – 2021/0129 (COD))

(2021/C 341/06)

Raportöör: **Christophe LEFÈVRE**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 20.5.2021 nõukogu, 25.5.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Komitee presidendi otsus	20.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	206/1/11

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Võttes arvesse asjaolu, et COVID-19 kriis on tugevalt häirinud väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate tootjate tarneahelaid, uuris komitee ettepanekut lükata edasi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/1628 ⁽¹⁾ ja seejärel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2020/1040 ⁽²⁾ sätestatud teatavad tähtajad.

1.2. Komitee tunnustab uut määruse ettepanekut, pidades seda asjakohaseks ja proportsionaalseks vastuseks COVID-19 kriisi majanduslikele tagajärgedele.

1.3. Üleminekumootoritega varustatud väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate puhul on 2020. aasta 12-kuulise pikenduse asemel tootmise tähtaja pikendamine 6 kuu võrra ja turule laskmise tähtaja pikendamine 9 kuu võrra täiesti õigustatud ja tasakaalustatud meede.

1.4. Kuigi komitee kinnitab vajadust aidata kaasa ELi õhukvaliteedi eesmärkide saavutamisele, leiab ta samuti, et ettepanekuga tagatakse nii turu nõuetekohane toimimine kui ka asjaomaste poolte majanduslik tasakaal ning kõrgetasemeline rahvatervis ja keskkonnakaitse.

2. Komisjoni ettepaneku sisu

2.1. Määruses (EL) 2016/1628 on sätestatud uued heite piirnormid (nn V etapi piirnormid), mille abil püütakse vähendada väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate mootorite õhusaasteainete heitkoguseid, nähes selleks üleminekuks ette mõningase ajavaru.

2.2. COVID-19 pandeemia on põhjustanud tarneahelas märkimisväärseid häireid, mis mõjutavad väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate tootjate suutlikkust pidada kinni asjaomases määruses (EL) 2016/1628 kindlaksmääratud tähtaegadest.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. septembri 2016. aasta määrus, mis käsitleb väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate sisepõlemismootorite gaasiliste saasteainete ja tahkete osakeste heite piirnorme ja tüübikinnitusega seotud nõudeid, millega muudetakse määruseid (EL) nr 1024/2012 ja (EL) nr 167/2013 ning muudetakse direktiivi 97/68/EÜ ja tunnistatakse see kehtetuks (EL) 2016/1628 (ELT L 252, 16.9.2016, lk 53).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. juuli 2020. aasta määrus (EL) 2020/1040 millega muudetakse määruse (EL) 2016/1628 üleminekusätteid, et võimaldada toime tulla COVID 19 kriisi mõjuga (ELT L 231, 17.7.2020, lk 1).

2.3. Eespool nimetatud määrust muudetakse niisiis määrusega (EL) 2020/1040, millega pikendati teatavaid tähtaegu, millest tootjad ei oleks tarneahela ootamatute häirete tõttu suutnud enam kinni pidada, kandmata seejuures tõsist majanduslikku kahju. Tootjatele anti täiendavalt 12 kuud selliste mootoritega varustatud masinate tootmiseks ja turule laskmiseks, mille juures kasutatakse nn üleminekumootoreid võimsusvahemikus 56 kW kuni 130 kW, mille tootmine pidi olema lõpule jõudnud 30. juuniks 2020 ja turule laskmine 31. detsembriks 2020.

2.4. Kuid COVID-19 teisest ja kolmandast lainest tingitud häirete jätkumise tõttu tarneahelas ja tootmises ei suuda tootjad kinni pidada võimsusvahemikku 56 kW kuni 130 kW kuuluvate ning üle 300 kW võimsusega mootoritega varustatud masinate suhtes 2021. aastaks kehtestatud tähtaegadest, kandmata seejuures tõsist majanduslikku kahju.

2.5. Seega on vaja neid tähtpäevi edasi lükata, et vältida olukorda, kus üleminekumootoreid (mille arv on piiratud) ei ole enam võimalik õigeaegselt masinatele paigaldada ja seega tuleb need utili anda.

2.6. Ehkki endiselt on tarneahelas ja tootmises moonutusi, ei ole nende ulatus ja tõsidus võrreldav 2020. aastal valitsenud olukorraga, mistõttu on selliste mootoritega varustatud masinate puhul 2020. aasta 12-kuulise pikenduse asemel õigustatud tootmise tähtaja pikendamine 6 kuu võrra ja turule laskmise tähtaja pikendamine 9 kuu võrra.

2.7. Lisaks sellele kohaldatakse kavandatud pikendust ka üleminekumootoritega varustatud põllu- ja metsamajanduslike sõidukite suhtes, kuna nende puhul kehtivad väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate saasteainete heitkoguseid puudutavad sätted.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee kinnitab ja kordab oma veendumust, et väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate mootoritest paisatavate kahjulike süsinikmonooksiidi, lämmastikoksiidide, süsivesinike ja tahkete heitmete vähendamine on väga oluline ELi õhu kvaliteedi eesmärkide saavutamiseks.

3.2. Oma arvamuses määruse (EL) 2016/1628 kohta soovitas komitee uue määruse kiiresti heaks kiita, võttes arvesse muret rahvatervise pärast seoses põlemisprotsessides tekkivate nanoosakestega ning arvestades kõrget kaitsetaset, mida on võimalik saavutada, rakendades väljaspool teid kasutatavate liikurmasinate mootorite suhtes kavandatud V etappi.

3.3. Komitee on siiski teadlik, et COVID-19 kriis on põhjustanud märkimisväärsed häireid tarneahelas ja tootmises, mis jätkuvad ka teise ja kolmanda laine ajal, ning seetõttu ei suuda tootjad 2021. aasta tähtaegadest kinni pidada, ilma et nad kannaksid tõsist majanduslikku kahju.

3.4. Lisaks on komitee täiesti teadlik sellest, et kriisi ei nähtud ette ega oleks saanudki ette näha ning ka asjaolust, et tegu on äärmiselt erandliku olukorraga. Komitee tunnistab seega, et COVID-19 pandeemia kujutab endast suurt väljakutset enamikule Euroopa majandussektoritest.

3.5. Seepärast suhtub komitee pooldavalt selliste mootoritega varustatud masinate puhul 2020. aasta 12-kuulise pikenduse asemel tootmise tähtaja pikendamisse 6 kuu võrra ja turule laskmise tähtaja pikendamisse 9 kuu võrra.

3.6. Komitee arvates on see mõistlik ja proportsionaalne meede, mille eesmärk on tagada siseturu nõuetekohane toimimine, asjaomaste poolte majanduslik tasakaal ning kõrgetasemeline rahvatervis ja keskkonnakaitse.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa majandus- ja finantssüsteem: avatuse, tugevuse ja vastupidavuse edendamine““

(COM(2021) 32 final)

(2021/C 341/07)

Raportöör: **Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 24.2.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	25.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus	
(poolt/vastu/erapooletuid)	158/1/2

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni teatist teemal „Euroopa majandus- ja finantssüsteem: avatuse, tugevuse ja vastupidavuse edendamine“. Pandeemiajärgsed muutused põhjustavad märkimisväärseid nihkeid ülemaailmses majandusjõudude tasakaalus. Seepärast peaks Euroopa Liit kiiresti tegutsema, et suurendada Euroopa majanduslikku vastupanuvõimet.

1.2. Komitee nõustub komisjoni hinnanguga, et on vaja tugevdada euro kui Euroopa ülemaailmse positsiooni edendamise ühe põhivahendi rahvusvahelist rolli. Samas leiab komitee, et suurte majanduseesmärkide seadmine on ühisraha tugevdamiseks väga oluline, eriti arvestades maailmamajanduse muutumise kiirust ja ELi praegust positsiooni innovatsiooni, konkurentsivõime ja regulatiivkeskkonna soodsuse osas. Seepärast nõuab komitee, et teatistes keskendutaks rohkem euro nõrgeneva rahvusvahelise rolli põhjustele ning et viidaks lõpule majandus- ja rahaliit.

1.3. Komitee märgib, et teatistes ei võeta arvesse Hiina kasvavat positsiooni, ning soovib sellega seoses teatist täiendada.

1.4. Pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu väljakujundamine, mis aitab suunata sääste investeringutesse, on oluline ELi vastupanuvõime suurendamiseks kooskõlas komitee varasemate selleteemaliste arvamustega ⁽¹⁾ ⁽²⁾. Komitee kiidab heaks kõik komisjoni kavandatud meetmed ⁽³⁾ ning teeb ettepaneku võtta meetmeid struktuurimuutuste lõpuleviimiseks nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil, näiteks vaadata läbi majanduse juhtimise raamistik, et muuta see heaolule orienteeritumaks ja investeerimist soodustavamaks ⁽⁴⁾.

1.5. Õigusraamistiku kvaliteet on innovatsiooni arenguks väga oluline. Seepärast tuleks rohkem rõhku panna õigusaktide läbivaatamisele, pidades silmas nende mõju Euroopa ettevõtete konkurentsivõimele. Lisaks leiab komitee, et teatistes ei tunnistata ülikoolide ja teadusasutuste rolli innovatsiooni arendamisel.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Euroopa hoiuste tagamise skeem“ (ELT C 177, 18.5.2016, lk 21).

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Majandus- ja rahaliidu pakett“ (ELT C 262, 25.7.2018, lk 28).

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Inimeste ja ettevõtete hüvanguks toimiv kapitaliturgude liit – uus tegevuskava“ (ELT C 155, 30.4.2021, lk 20).

⁽⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Majanduse juhtimise paketi hindamine“ (ELT C 429, 11.12.2020, lk 227).

1.6. Komitee toetab täielikult ettepanekut luua digieuro ja jätkata eurodes nomineeritud roheliste võlakirjade emiteerimist, et suurendada euro rahvusvahelist rolli ja tugevdada ELi turgu valitsevat seisundit kliimameetmete valdkonnas.

1.7. Komitee nõustub, et finantsturutaristute arendamine hoiab elutähtsate teenuste (sh andmeteenuste) osutamisel ära sõltuvuse kolmandate riikide jurisdiktsioonidest ja aitab suurendada ELi vastupanuvõimet.

1.8. Komitee toetab Euroopa Komisjoni jõupingutusi töötada välja vahendid, millega seista mõju vastu, mida avaldab ELi ettevõtjatele kolmanda riigi ühepoolsete meetmete ebaseaduslik eksterritoriaalne kohaldamine. Komitee arvates võivad sellised vahendid aidata kaasa ELi suuremale sõltumatusele ülemaailmse osalejana. Komisjon peaks samuti kaaluma, kuidas tulla toime ELi kasvava sõltuvusega ELi-välisest finants- ja muude andmete pakkujatest.

2. Arvamuse taust

2.1. Käesolevas arvamuses käsitletakse 19. jaanuari 2021. aasta teatist „Euroopa majandus- ja finantssüsteem: avatuse, tugevuse ja vastupidavuse edendamine“. Kõnealune teatis on ELi avatud strateegilise autonoomia tugevdamise strateegia lahutamatu osa ⁽⁵⁾.

2.2. ELi avatud strateegilise autonoomia põhieesmärk on kaitsta ja süvendada ühtset turgu, mis toetab eurot ning ELi avatust kaubandusele ja investeringutele ülejäänud maailmaga.

2.3. Teatistes kirjeldatakse, kuidas EL saab tugevdada oma avatud strateegilist autonoomiat makromajanduse ja rahanduse valdkonnas. Kavandatud strateegia rakendamise peamised põhjused on järgmised:

— Euroopa majanduse konkurentsivõime suurendamine euro rahvusvahelise rolli tugevdamise kaudu;

— Euroopa majanduse vastupanuvõime suurendamine kolmandate riikide või väärmatu jõu põhjustatud reaalsete välisšokkide suhtes;

— uute investeringute tegemine, parandades ettevõtjate regulatiivset keskkonda, mis aitab leevendada COVID-19 pandeemia majanduslikku ja sotsiaalset mõju ning aitab kaasa Euroopa majanduse arengule.

2.4. Kooskõlas kõnealuse teatisega töötab komisjon selle nimel, et edendada euro rahvusvahelist rolli, tugevdada ELi finantsturutaristuid, parandada ELi sanktsioonide jõustamist ja suurendada ELi vastupanuvõimet kolmandate riikide ebaseaduslike ühepoolsete sanktsioonide mõju suhtes.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee toetab kõnealuse teatise avaldamist, sest see sisaldab regulatiivseid ettepanekuid ja tugimeetmeid, mille eesmärk on suurendada euro osakaalu kaubanduses ja suurendada ELi finantssüsteemi vastupanuvõimet.

3.2. Euroala on eksisteerinud juba üle 20 aasta ja muudkui kasvab, võttes vastu uusi liikmesriike (ning oodates uute riikide ühinemist) ⁽⁶⁾ ja säilitades euro rahvusvahelise maine. Samal ajal märgib komitee, et euro osakaal välisvaluutareservides vähenes 2019. aastal 23 %-lt 19 %-le (mis on kõigi aegade madalaima taseme lähedal) ⁽⁷⁾ ning et mitme tunnustatud majandusteadlase, sealhulgas Nobeli preemia laureaatide Joseph E. Stiglitzi ja Paul Krugmani sõnul ei ole euroala endiselt optimaalne valuutapiirkond, ⁽⁸⁾ nagu seda mõistab selle teooria looja Robert Mundell.

⁽⁵⁾ COM(2021) 32 final.

⁽⁶⁾ COM(2018) 796 final, lk 2.

⁽⁷⁾ „The international role of the euro“, Euroopa Keskpank, juuni 2020.

⁽⁸⁾ „Can the European Project be saved?“, Paul Krugmani põhisõnavõtt, 23. rahvusvaheline Euroopa-meelsete konverents, Philadelphia, 14.–16. aprill 2016.

3.3. Komitee juhhib tähelepanu ka sellele, et Hiina majanduse kiiresti kasvav roll, mis muutub maailmamajanduses üha olulisemaks, väärrib ELi majandusliku vastupanuvõime tugevdamise kontekstis laiemat arutelu. Viimase 30 aasta keskmine SKP aastane tegelik kasvumäär oli ligikaudu 10 %, võrreldes ligikaudu 2 %-ga ELis. Pandeemia toob tõenäoliselt kaasa veelgi rohkem erinevusi SKP kasvumäärades: 4,4 % ELis (- 6,1 % 2020. aastal) ja 8,4 % Hiinas (2,3 % 2020. aastal) ⁽⁹⁾.

3.4. Hiina majanduse kasvades suureneb ka tema valuuta roll rahvusvahelises kaubanduses ja kliiringus. Ametlikes välisvaluutareservides oli 2020. aasta kolmandas kvartalis USA dollari osa ligikaudu 60,5 %, euro osa oli 20,5 % ja Hiina renminbi osa oli 2,1 %. Kuid renminbi osakaal kasvab kiiresti, samal ajal kui euro osakaal on vähenenud ⁽¹⁰⁾. Hiina teeb samuti intensiivselt tööd oma digirahaga (katsetades seda juba mitmes linnas) ⁽¹¹⁾, jättes enamiku maailmast maha ⁽¹²⁾.

3.5. Eespool toodud silmas pidades on komitee mures, et strateegia ei sisalda tegevuskava, milles võetakse arvesse Hiina kasvavat majanduslikku seisundit, ning soovib sellega seoses teatist täiendada.

3.6. Komitee toetab põhimeetmes esitatud üleskutset pangandusliidu väljakujundamiseks ⁽¹³⁾ ja edasiste edusammude tegemiseks kapitaliturgude liidu valdkonnas, ⁽¹⁴⁾ et edendada ELi vastupidavust ning süvendada majandus- ja rahaliitu. Ta märgib siiski, et majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine nõuab kõigepealt tugevat poliitilist pühendumist, tõhusat juhtimist ja olemasolevate rahaliste vahendite paremat kasutamist ⁽¹⁵⁾.

3.7. Komitee märgib, et struktuurimuutuste jätkamine, et tagada tihedam ja ühtsem rahaliit, nõuab poliitilist pühendumist, ning teeb samal ajal ettepaneku, et teatist täiendataks rea meetmetega, mis annaksid käegakatsutavaid tulemusi:

- vaadata läbi ELi majanduse juhtimise raamistik, et muuta see heaolule orienteeritumaks ja investeerimist soodustavamaks (eelkõige seoses valitsemissektori võla ja eelarvepuudujäägiga); ⁽¹⁶⁾
- tugevdada nõuet, et liikmesriigid kooskõlastaksid oma riikliku poliitika Euroopa poolaasta raames ning suurendaksid raha-, eelarve- ja struktuuripoliitika järjepidevust, ⁽¹⁷⁾ eelkõige eesmärgiga saavutada sotsiaalne ühtekuuluvus ja tegelik lähenemine;
- koostada ELi liikmesriikide tegeliku lähenemise protsesside üksikasjalik tsükliline analüüs, sest lähenemine on koos sotsiaalse ühtekuuluvusega otsustava tähtsusega ühtse turu dünaamilisemaks muutmisel. Lähenemist tuleks jälgida, et vältida suuremaid erinevusi, mis on tingitud ohust, et praegune suurte riigi toetatud rahandussektori päästepakettide tsükkel võib taas avada euroala kriisi põhja-lõuna suunalised lõhed ⁽¹⁸⁾.

⁽⁹⁾ Vt World Economic Outlook Database, aprill 2021, Rahvusvaheline Valuutafond.

⁽¹⁰⁾ Ametlike välisvaluutareservide valuutakoosseis, rahvusvaheline finantsstatistika, Rahvusvaheline Valuutafond, <https://data.imf.org/regular.aspx?key=41175>.

⁽¹¹⁾ Vt „China Launches Digital Renminbi Trials in 11 Cities, Stages Seven Digital Renminbi Lotteries in Year following Start of Testing“, China Banking News, 19. aprill 2021.

⁽¹²⁾ PwC CBDC ülemaailmne indeks, aprill 2021, <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>.

⁽¹³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Euro rahvusvahelise rolli tugevdamine“ (ELT C 282, 20.8.2019, lk 27).

⁽¹⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Inimeste ja ettevõtete hüvanguks toimiv kapitaliturgude liit – uus tegevuskava“ (ELT C 155, 30.4.2021, lk 20).

⁽¹⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Majandus- ja rahaliidu pakett“ (ELT C 262, 25.7.2018, lk 28).

⁽¹⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Euroala majanduspoliitika 2021“ (ELT C 123, 9.4.2021, lk 12).

⁽¹⁷⁾ COM(2020) 746 final.

⁽¹⁸⁾ Eurofound (2020), „Upward convergence in the EU: Definition, measurement and trends“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, lk 9.

3.8. Komitee nõustub, et õigusraamistik on innovatsiooni arengu jaoks otsustava tähtsusega, kuid leiab, et teatistes esitatud meetmed ei ole piisavad. Samal ajal märgib komitee, et Brexiti tulemusel on ülemaailmselt juhtivate ülikoolide arv, millel on innovatsiooni edendamisel keskne roll, ELis vähenenud ning maailma 50 parima ülikooli seas on vaid vähesed⁽¹⁹⁾. Ülikoolid on väga olulised innovatsiooni suurendamisel ja pikaajalise vastupidavuse tagamisel edasistele majandusraskustele.

3.9. Eelöeldut silmas pidades kutsub komitee üles täiendama teatist meetmetega, mille eesmärgid on järgmised:

- tagada finantsturgude reguleerimise (sealhulgas finantsinstrumentide turgude 2. direktiiv ja finantsvaldkonna võrdlusaluseid käsitlev määrus toorainetega kauplemise kohta) suurem paindlikkus, et hoogustada finantsinnovatsiooni Euroopas;
- vähendada piiranguid, mis panevad ebaproportsionaalselt suure koormuse uute tehnoloogiate väljatöötamisele;
- suurendada kulutusi teadus- ja arendustegevusele (eelkõige toetust teadus- ja arendustegevusse tehtavatele erainvesteeringutele kogu ELis) ligikaudu 3 %ni SKPst;
- teha digiülemineku kontekstis kindlaks Euroopa arukas spetsialiseerumine IT-valdkonnas ja seda rohkem toetada;
- teha kindlaks ELi piirkondlikud innovatsioonikeskused ja toetada neid otse ELi tasandil, soodustades samal ajal ka erainvesteeringuid innovatsiooni, näiteks suurendades erasektori poolse kaasrahastamise nõuet.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Euro rahvusvahelise rolli tugevdamine

4.1.1. Teatise kohaselt toob euro tähtsuse suurenemine rahvusvahelises kaubanduses, investeringutes ja maksetes kaasa mitmeid eeliseid, näiteks suurem rahanduslik sõltumatus, rahapoliitika tugevam ülekandumine, väiksemad tehingukulud ja hinnašokkide vähenemine.

4.1.2. Komitee toetab eurodes nomineeritud võlakirjade jätkuvat emiteerimist. Kuigi komitee mõistab nende meetmete kasulikkust, nõuab ta, et euro kasvustrategia põhineks lisaks ühiste võlakirjade emiteerimisele ka euroala tugevdamisel ja laiendamisel⁽²⁰⁾. COVID-19 kriisi tõttu emiteerib EL 2026. aastaks uusi võlakirju mahus ligikaudu 1 triljon eurot⁽²¹⁾. Kuid suur valitsemissektori võla suhe SKPsse võib tekitada probleeme seoses vastupanuvõimega⁽²²⁾. Nende probleemide lahendamiseks peaks Euroopa finantssüsteem muutuma vastupidavamaks, viies lõpule pangandus- ja kapitaliturgude liidu loomise⁽²³⁾. Komitee soovib taastada euro kõrge positsiooni, mis tal oli seoses fikseeritud tulumääraga väärtpaperitega enne 2008.–2009. aasta finantskriisi⁽²⁴⁾.

⁽¹⁹⁾ Kuus väljaande Times Higher Education kohaselt ja vaid üks edetabeli QS World University Rankings järgi.

⁽²⁰⁾ „EU faces barriers to boosting single currency's global status“, Financial Times, 19. jaanuar 2021.

⁽²¹⁾ COM(2021) 32 final, lk 8.

⁽²²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Vastupidavam ja jätkusuutlikum Euroopa majandus“ (ELT C 353, 18.10.2019, lk 23).

⁽²³⁾ Vt volinik Gentiloni sõnavõtt eurorühma pressikonverentsil, 15. veebruar 2021, Brüssel.

⁽²⁴⁾ Vt „Fixed income market liquidity“, ülemaailmse finantssüsteemi komitee dokument nr 55, Rahvusvaheliste Arvelduste Pank, jaanuar 2016, lk 18.

4.1.3. Seepärast kutsub komitee üles viima mõned riiklike finantsjärelevalveasutuste pädevusalad üle ELi tasandile, luues pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu loomiseks ühise õigusraamistiku⁽²⁵⁾. Komitee arvates tuleks võimaldada kapitali täielikku liikumist ELis, nii et lõppkokkuvõttes saaksid kõik kodanikud ja VKEd kasu kõigi ELi ühise finantsjärelevalve alla kuuluvate finantseerimisasutuste finantsteenustest⁽²⁶⁾. Iga uut kapitaliturgude liidu väljakujundamisega seotud õigusakti tuleks hinnata katsete alusel,⁽²⁷⁾ et kontrollida, kas see vastab järgmistele kriteeriumidele: suurem konkurentsivõime ja innovatsioon (sealhulgas digiüleminek), panus roheüleminekusse ja finantsturgude stabiilsus.

4.1.4. Lisaks tuleks võtta meetmeid euro positsiooni tugevdamiseks eri riikide keskpangareservides vahetuslepingute kaudu ning toetada suurte rahvusvaheliste lepingute sõlmimist Euroopa ettevõtjatega (rakendatakse väljaspool ELi), kliirides neid eurodes.

4.1.5. Euro rolli suurendamiseks maailmamajanduses on vaja suurendada ELi kaupade ja teenuste konkurentsivõimet. Selleks on vaja investeringuid haridusse ning teadus- ja arendustegevusse.

4.1.6. 6. põhimeetmes on sätestatud, et komisjon ja Euroopa Keskpank vaatavad ühiselt läbi mitmesugused digieuro võimalikust kasutuselevõttust tulenevad poliitilised, õiguslikud ja tehnilised küsimused.

4.1.7. Komitee toetab digieuro ideed. Komitee on aga seisukohal, et digitaalset eurot ei tuleks rakendada mitte ainult Euroopa Keskpanga, vaid eurosüsteemi⁽²⁸⁾ keskpankade (ja järelevalveasutuste) kaudu⁽²⁹⁾.

4.1.8. Selles uues arveldussüsteemis tuleks arvesse võtta seadusega (eelkõige viienda rahapesuvastase direktiiviga) ette nähtud privaatsusnõudeid. Nõuetekohaselt kujundatud digieuro võiks toetada euro kasutamist väljaspool euroala ja nõrgestada USA dollari rolli (ja tulevikus ka digijäaani rolli), eriti rahvusvahelistes ja jaemüügitehingutes⁽³⁰⁾.

4.1.9. EL on juhtival kohal ülemaailmsel roheliste võlakirjade turul. 2019. aastal nomineeriti peaaegu pool emissioonidest eurodes⁽³¹⁾ ja see on tugev ka mitte-euroala residentide seas⁽³²⁾. Komitee toetab ettepanekut võtta kasutusele uued nn rohelised rahastamisvahendid,⁽³³⁾ et toetada Euroopa rohelist kokkulepet⁽³⁴⁾. See võimaldab ELil jätkata ja arendada oma rolli kliimameetmete ülemaailmse liidrina⁽³⁵⁾.

4.2. ELi finantsturutaristute ja seonduvate kriitilise tähtsusega teenuste osutajate vastupidavuse suurendamine

4.2.1. Teatistes rõhutatakse, kui oluline on, et arendataks oma finantsturutaristut ja suurendaks selle vastupidavust, et vältida tuginemist kolmandate riikide jurisdiktsioonides osutatavatele kriitilise tähtsusega teenustele. Komisjon peaks samuti uurima, kuidas hoida ära sõltuvust ELi-välistest finants- ja muude andmete pakkujatest. Uut digitaalset europõhist arveldussüsteemi võiks kasutada selleks, et toetada kauplemist partneritega, kelle suhtes kolmandad riigid on kehtestanud

⁽²⁵⁾ Vt COM(2020) 590 final ja COM(2020) 746 final, lk 8.

⁽²⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Inimeste ja ettevõtete hüvanguks toimiv kapitaliturgude liit – uus tegevuskava“ (ELT C 155, 30.4.2021, lk 20).

⁽²⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Inimeste ja ettevõtete hüvanguks toimiv kapitaliturgude liit – uus tegevuskava“ (ELT C 155, 30.4.2021, lk 20), punkt 1.6.

⁽²⁸⁾ Vt aruanne digieuro kohta, Euroopa Keskpank, oktoober 2020, lk 7–8.

⁽²⁹⁾ Vt aruanne digieuro kohta, Euroopa Keskpank, oktoober 2020, lk 36–40.

⁽³⁰⁾ „EU faces barriers to boosting single currency's global status“, Financial Times, 19. jaanuar 2021.

⁽³¹⁾ Vt „The role of the euro in global green bond markets“, taustinfo 1, 19. iga-aastane ülevaade euro rahvusvahelisest rollist, EKP, juuni 2020.

⁽³²⁾ Vt „Unleashing the euro's untapped potential at global level“, EKP juhatuse liikme F. Panetta kõne.

⁽³³⁾ Vt eurorühma videokonverents, 15. veebruar 2021. Peamised tulemused.

⁽³⁴⁾ COM(2019) 640 final.

⁽³⁵⁾ Paschal Donohoe sõnavõtt pärast eurorühma 15. veebruari 2021. aasta videokonverentsi.

ühepoolsed sanktsioonid, ning blokeerides selle kasutamise sanktsioonidega hõlmatud riikide ja isikute poolt (kasutades teavet sanktsioonide teabehoidla andmebaasist).

4.2.2. Komitee tuletab meelde ka COVID-19 pandeemia alguse kogemust, kui suurenenud huvi dollari vastu ja häired USA repoturul raskendasid USA-välistel finantsasutustel oma tegevust dollarites refinantseerida. Samuti võiks kaaluda Euroopa stabiilsusmehhanismi kasutamist likviidsusreservina eurodes, mis oleks kättesaadav ka suurtele finantsasutustele. Meil on vaja selget tegevuskava Euroopa stabiilsusmehhanismi muudatusteks ja kapitaliturgude liidu arendamiseks.

4.2.3. Komitee nõustub põhimõtteliselt sammudega, mis viivad ELi avatud strateegilise autonoomia suurendamiseni, sealhulgas ELi finantsturutaristu vastupanuvõime suurendamine. Teisest küljest juhib komitee tähelepanu sellele, et sellised meetmed võivad teatud tingimustel tuua kaasa soovimatuid poliitilisi tagajärgi.

4.3. *ELi sanktsioonide rakendamise ja jõustamise tugevdamine*

4.3.1. ELi sanktsioonide tõhususe suurendamiseks on vaja tagada nende ühtne rakendamine ja jõustamine. ELi-väliste äriühingute tütarettevõtjad kasutavad ära seaduselinki, et vältida keeldusid, põhjustades moonutusi ühtsel turul.

4.3.2. Komitee toetab ettepanekuid, mille eesmärk on tugevdada ELi suutlikkust kohaldada sanktsioone ühetaoliselt ja kõnelda ühel häälel.

4.3.3. Komitee toetab ka Euroopa Komisjoni jõupingutusi töötada välja vahendid, mille abil seista mõju vastu, mida avaldab ELi ettevõtjatele kolmanda riigi ühpoolsete meetmete ebaseaduslik eksterritoriaalne kohaldamine. Komitee rõhutab aga vajadust töötada välja mehhanismid, mis tagaksid kõikide liikmesriikide vahel üksmeele sanktsioonide enda suhtes. Komitee arvates võivad sellised vahendid aidata kaasa ELi suuremale sõltumatusel ülemaailmse osalejana ja kaitsta ühtset turgu šokkide eest.

4.3.4. Samal ajal tuleb märkida, et alates 2008.–2009. aasta finantskriisist on ELi finantsturu suhtes kohaldatud ranget korda, pannes halduskohustusi neile, kes soovivad ELi ühtsest turust osa saada. On oluline, et neid õigusakte kohaldataks vajaliku paindlikkusega, et tagada kulude ja tulude tasakaal, hinnata uute õigusaktide mõju Euroopa finantsettevõtetele⁽³⁶⁾ ning kohandada regulatiivset koormust muu hulgas nende üksuste suurusega (suured üleeuroopalised pangad, finantsasutused ja idufirmad)⁽³⁷⁾.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

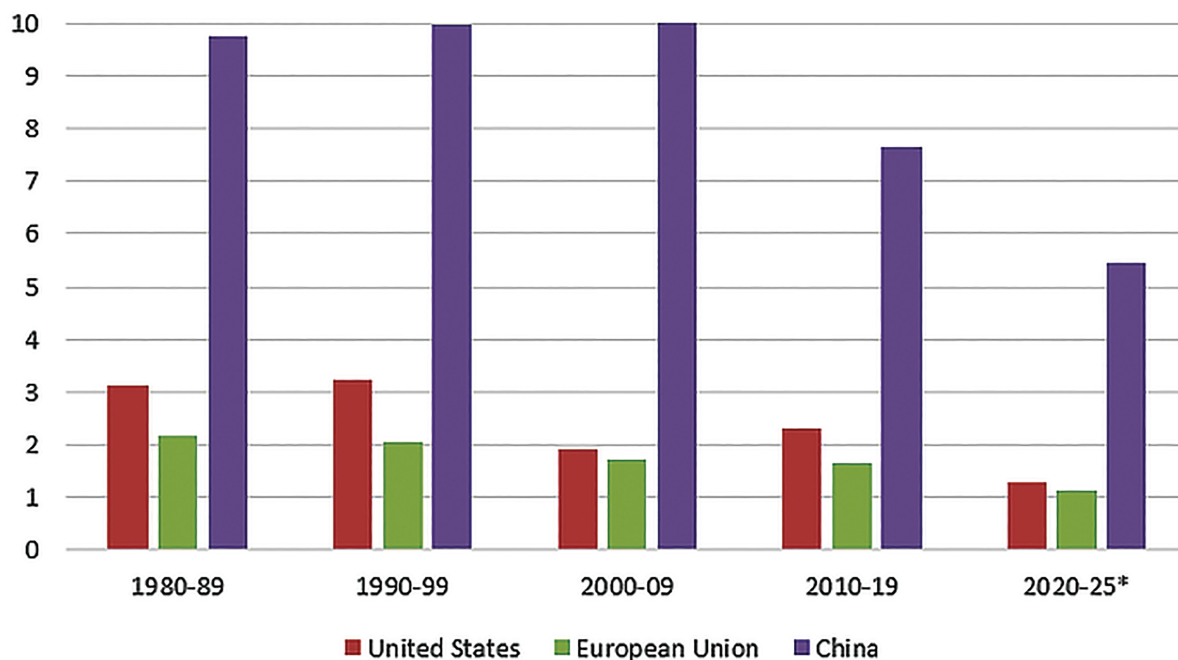
⁽³⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Inimeste ja ettevõtete hüvanguks toimiv kapitaliturgude liit – uus tegevuskava“ (ELT C 155, 30.4.2021, lk 20).

⁽³⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „ELi digirahanduse strateegia“ (ELT C 155, 30.4.2021, lk 27).

LISA

Joonis 1

SKP keskmise tegeliku kasvumäära võrdlus

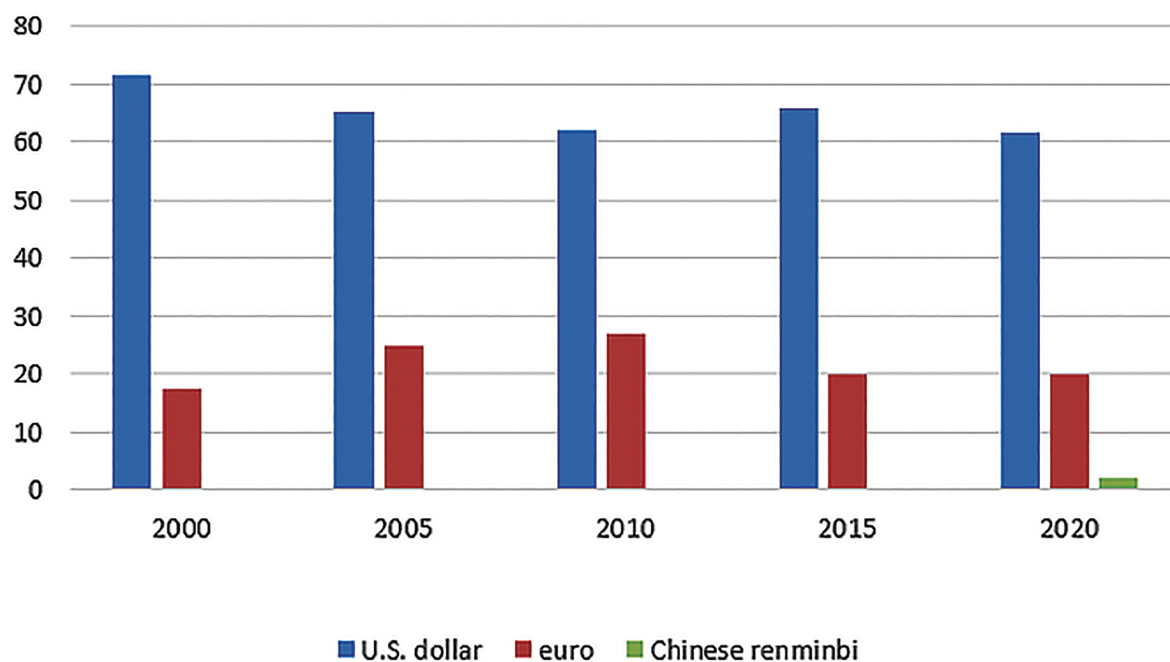

(*) Hinnangud algavad 2019. aastast.

Allikas: oma arvutused, mis põhinevad järgneval: World Economic Outlook Database, Rahvusvaheline Valuutafond, oktoober 2020.

Joonis 2

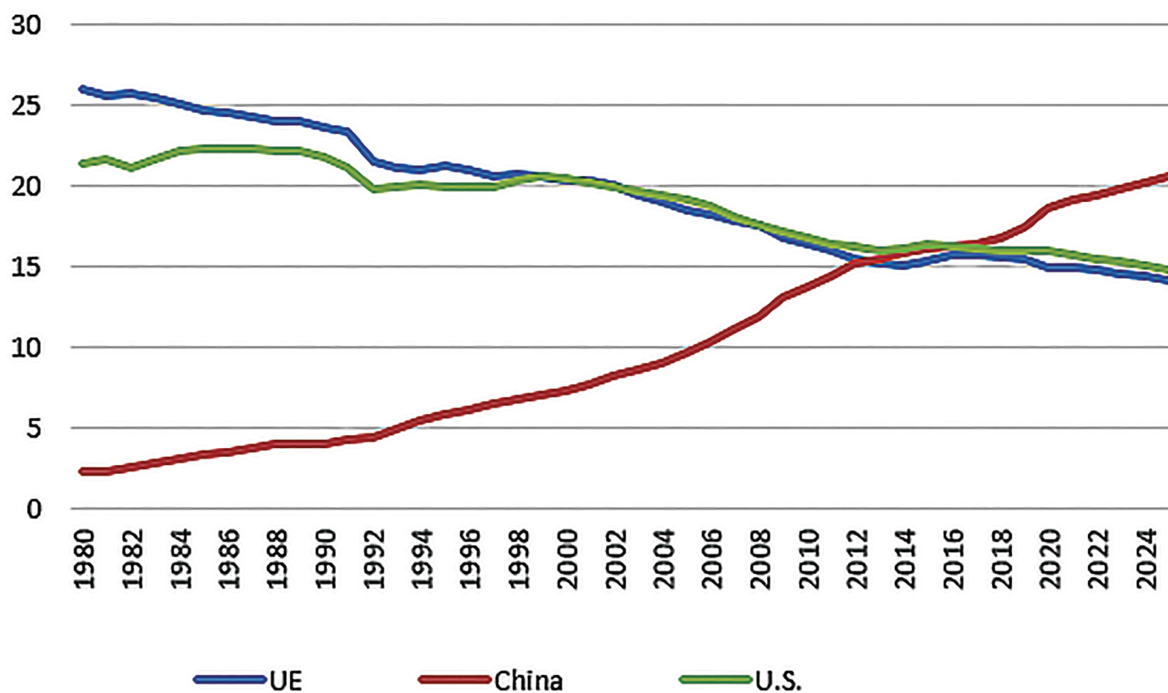
Dollari, euro ja renminbi osa ametlikes välisvaluutareservides (%)

Allikas: Rahvusvaheline Valuutafond, data.imf.org.

Joonis 3

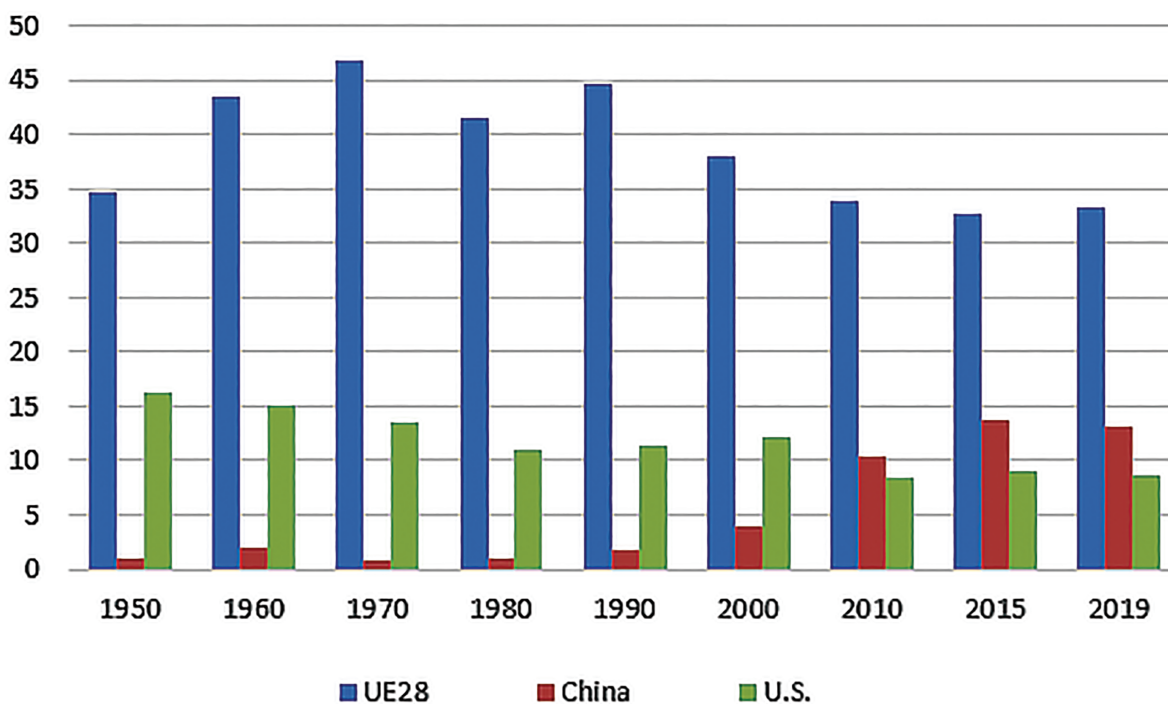
USA, ELi ja Hiina osakaal maailma SKPs (ostujõu pariteet, %)

Allikas: World Economic Outlook Database, IMF, oktoober 2020.

Joonis 4

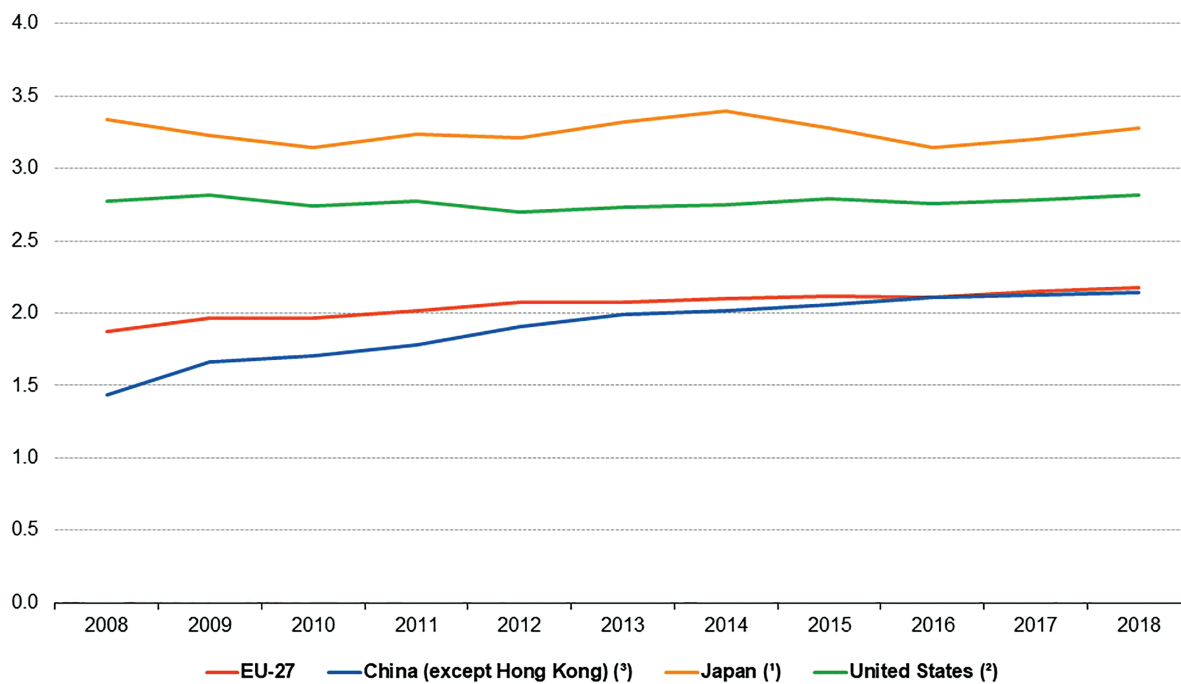
USA, ELi ja Hiina osakaal ülemaailmses ekspordis (%)

Allikas: UNCTAD.

Joonis 5

Sisemajanduse kogukulutused teadus- ja arendustegevusele, 2008–2018 (% SKPst)

(*) 2008, 2013 and 2018: break in series.

(*) Excludes most or all capital expenditure, definition differs: 2008-2016 and 2018; provisional: 2017

(*) 2009: break in series.

Allikas: Eurostat.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele „Strateegia põhiõiguste harta kohaldamise tugevdamiseks ELis“

(COM(2020) 711 final)

(2021/C 341/08)

Raportöör: **Cristian PÎRVULESCU**

Kaasraportöör: **Christian BÄUMLER**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 24.2.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Juhatuse otsus	26.1.2021
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimused ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	26.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	10.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	201/2/7

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks komisjoni välja töötatud uue strateegia. Ettepanek sisaldab selgeid kohustusi ja selles rõhutatakse kohaldamise ja rakendamise seotud küsimusi. Seda suunda on komitee järjekindlalt toetanud, sealhulgas oma arvamuses esimese strateegia kohta, mis võeti vastu 2011. aastal⁽¹⁾.

1.2. Oluliste sotsiaalsete, majanduslike ja poliitiliste arengute tõttu on põhiõiguste kaitse sellest ajast alates keerulisemaks muutunud ning see on tekitanud praeguste raamistike, sealhulgas põhiõiguste harta kohaldamises uusi probleeme. Praegune pandeemia suurendab märkimisväärselt riske miljonite inimeste tervisele, turvalisusele ja heaolule kogu Euroopas. Üleilmsel tasandil, kus ELile langeb oluline vastutus, on olukord veelgi hullem.

1.3. Sellega seoses peavad ELi institutsioonid ja liikmesriigid selge visiooniga ja energilisemalt tegutsema põhiõiguste kaitsmise nimel. Ehkki harta kohaldamine piirub kaasneva ELi õigusega, loovad kasvav õigusaktide hulk ja poliitikasektorite valdkonnaülene integreerimine üha rohkem tegevusvõimalusi. Sellel arengul on tõenäoliselt mitmekülgne mõju kodanikuühiskonnale, kohalikele kogukondadele, sotsiaalpartneritele ja ettevõtjatele.

1.4. Pärast kümnet aastat harta rakendamist on eurooplaste teadlikkus selle olemasolust ja rollist ikka veel piiratud. Ka kodanikuühiskonna organisatsioonid, riiklikud inimõiguste institutsioonid ja inimõiguste kaitsjad on seda vähe kasutanud. Me ei saa oodata veel kümme aastat, et muuta hartas esitatud õigused üldsuse, kodanikuühiskonna ja avalike institutsioonide jaoks tegelikkuseks. Loodame, et Euroopa Komisjon teavitab aktiivsemalt kodanikke, meediat, kodanikuühiskonda, sotsiaalpartnereid ja mitmeid muid asutusi hartast, selle asjakohasusest, mõjust ja seonduvatest vahenditest.

1.5. Kõik ELi institutsioonid peavad kindlalt ja tugevalt toetama kõiki neid kodanikuühiskonna organisatsioone, inimõiguslasi ja ajakirjanikke, kes puutuvad kokku füüsiliste ja verbaalsete rünnakute, hirmutamise ja ahistamisega, sealhulgas kuritarvituslike kohtuasjade, vägivalda ning internetis ja mujal leviva vaenukõnega. Kodanikuühiskonna usaldatavust ja legitiimsust mõjutavad laimukampaaniad peavad lõppema ning tuleks võtta meetmeid nende liikmesriikide valitsuste vastu, kes nendes osalevad. Kehtivate eeskirjade jõustamine peaks olema prioriteetse tähtsusega.

⁽¹⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 74.

1.6. Kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate üldist suutlikkust harta raames tegutseda tuleks oluliselt tugevdada paketi kaudu, mis hõlmab koolitust ja teadmiste edastamist, organisatsioonilist tuge, stabiilset ja prognoositavat rahastamist ning kaitset rünnakute ja negatiivsete kampaaniate eest. Sellega seoses on komitee valmis aitama terviklikuma ja üksikasjalikuma kava väljatöötamisel, eriti oma ajutise töörühma „Põhiõigused ja õigusriigi põhimõte“ kaudu. Sellised jõupingutused peaksid olema osa ulatuslikust Euroopa kodanikuühiskonna strateegiast, mis tuleb komitee arvates kiiresti teoks teha ⁽²⁾.

1.7. Komitee kiidab heaks komisjoni ulatusliku lähenemisviisi ELi aluseks olevate põhiväärtuste edendamisele ja kaitsmisele ning kõnealuse strateegia, Euroopa demokraatia tegevuskava ja esimese õigusriigi olukorda käsitleva aruande vastastikuse täiendavuse. Samuti soovib komitee kõikehõlmavasse planeerimisprotsessi lisada ELi rassismivastase tegevuskava ning ELi puuetega inimeste strateegia ja LGBTIQ strateegia. Probleemid, mida nende kavade ja strateegiatega lahendada püütakse, on sageli laialt levinud.

1.8. Komitee kordab oma tähelepanekuid õigusriigi ja põhiõiguste majanduslike aspektide kohta. Kui neid ei peatata, siis kahjustavad ohud õigusriigile ja üldine põhiõigustest kinnipidamise vähenemine tõenäoliselt vastastikust usaldust, millel siseturg põhineb, ja seega ka majanduskasvu ELis ⁽³⁾.

1.9. Komitee rõhutab, et põhiõiguste harta hõlmab ka sotsiaalõigusi. Nende rakendamine on inimeste elus märkimisväärse tähtsusega. Sotsiaalpartnerid peavad olema kaasatud nende kaitsmise Euroopa ja riiklikul tasandil. Sotsiaaldialoogi tuleks tõhustada ja keskenduda tuleks hartas sätestatud põhiõigustele. Ajakohastades komitee 2011. aasta arvamuses strateegia kohta tehtud üleskutset, tuleks suuremat rõhku panna harta III jaotisele „Võrdsus“ ja IV jaotisele „Solidaarsus“, mis on kesksel kohal ELi kui demokraatliku, väärtuspõhise liidu jaoks, kes suhtub tõsiselt oma sotsiaalsesse mudelisse ja kohustustesse.

1.10. Komitee väljendab heameelt asjaolu üle, et strateegias rõhutatakse harta üldist laadi ja sellega täiendatakse sihipäraseid jõupingutusi, et muuta ELi õigused ja väärtused käegakatsutavamaks sellistes valdkondades nagu ohvrite õigused ja õiguskaitse kättesaadavus, võrdsus ja kaasatus, rassismivastane võitlus ja pluralism, sotsiaalõigused ning kaasav haridus ja koolitus, majanduslikud õigused, ELi ja kolmandate riikide kodanike õigused ning lapse õigused. Erilist tähelepanu tuleks pöörata COVID-19 mõjule laste õigustele, healolele ning intellektuaalsele ja emotsionaalsele arengule. Komitee märgib ka majandusvaldkonda mõjutavate harta artiklite tähtsust, nt ettevõtlusvabaduse, omandiõiguse ja nõuetekohaste õigusnormidega seotud artiklid.

1.11. Komitee toetab tingimusteta ELi kohustust edendada ja kaitsta inimõigusi ning väärtusi kogu maailmas. Kaubanduskokkulepete ja nende põhiõigustele avalduva võimaliku mõju rõhutamine on täielikult õigustatud. Nagu mitmes arvamuses öeldud, juhib komitee tähelepanu ka rände- ja varjupaigapoliitikale kui põhiõiguste kaitsmise pühendumuse peamisele proovikivile ELis. Inimõiguste kaitsjaid tuleks kogu maailmas aktiivsemalt toetada.

1.12. Nagu ettepanekus märgitud, lasub riiklikel ja kohalikel ametiasutustel, liikmesriikide parlamentidel ja õiguskaitseasutustel keskne roll hartas sätestatud õiguste edendamisel ja kaitsmisel. Ei ole selge, kuidas peaks erinema koostöö sellest, mida tehti viimase kümne aasta jooksul, kui rakendati ellu esialgne strateegia. Selle strateegia põhieesmärk peaks olema välja selgitada stiimulite ja vahendite sobiv kombinatsioon, mis motiveerib riiklikke ja kohalikke institutsioone tegutsema põhiõiguste kaitse vallas pühendunumalt ja ennetavamalt.

1.13. Komitee loodab, et strateegiat täiustatakse sisuliselt kõigis selle peamistes mõõtmetes – ennetamine, edendamine, rakendamine ja jõustamine. Eelkõige tuleks keskenduda jõustamisele, kuigi ka teisi valdkondi ei tohiks jätta tähelepanuta. Harta nõuetekohane kohaldamine on otsustava tähtsusega toimiva ja väärtuspõhise liidu säilitamisel. Harta rakendamine on ka kohustuslik. Kui õigustest kinni ei peeta, peab komisjon vastavalt tegutsema ja algatama jõulisemalt rikkumismenetlusi.

⁽²⁾ Uuringus „The response of civil society organisations to face the COVID-19 pandemic and the consequent restrictive measures adopted in Europe“ (Kodanikuühiskonna organisatsioonide vastus COVID-19 pandeemiale ja sellest tulenevad Euroopas vastu võetud piiravad meetmed) (2021) kaardistas komitee pandeemia käigus esile kerkinud struktuursed probleemid ja selle, kuidas kodanikuühiskonna organisatsioonid neile reageerisid.

⁽³⁾ ELT C 429, 11.12. 2020, lk 16.

1.14. Komitee toetab täielikult harta kontaktpunktide määramist liikmesriikide poolt ning soovib paigutada need valitsuste või õigusloomeprotsessis osalevatesse asjaomaste ministriumide juurde, näiteks justiitsministriumidesse.

1.15. Arvestades COVID-19 pandeemia suurt mõju ühiskonnale, kutsub komitee komisjoni üles keskenduma 2022. aasta aruandes selle mõjule põhiõigustele, eriti sotsiaal-majandusliku heaoluga seotud küsimustele, ning rõhutama sel viisil kindlalt, et sotsiaalõigused on põhiõigused. Erilist tähelepanu tuleks pöörata nende eakate ja puuetega inimeste õigustele, väarikusele ja heaolule, kes elavad COVID-19 pandeemia ajal hooldekodudes isolatsioonis.

1.16. Komitee soovib, et kõik fondid (ühissätete määрусega hõlmatud fondid) tuleks läbi vaadata seirekomisjonide poolt, kuhu kuuluvad sõltumatud kodanikuühiskonna organisatsioonid, riiklikud inimõiguste institutsioonid ja inimõiguste kaitsjad. Kõigile sellistele kodanikuühiskonna osalejatele tuleks anda võimalus kaasa rääkida selles, kuidas vahendeid jaotatakse ja hallatakse. Komitee palub komisjonil võtta arvesse oma 2021. aasta veebruaris avaldatud resolutsioonis „Organiseeritud kodanikuühiskonna kaasamine riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse – mis toimib ja mis mitte?“ esitatud soovitusi.

1.17. Komitee kutsub komisjoni üles määratlema rahastamisvõimalusi kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja inimõiguste kaitsjatele, kes tegutsevad eesliinil tõrjutud ja haavatavates kogukondades, ning neid rahastamisvõimalusi kasutama. Komitee julgustab liikmesriike rakendama rahastamisprogramme kodanikuühiskonna ja inimõigusi kaitsvate kogukonnarühmade jaoks. Programmid tuleb koostada nii, et kaitsa rahastatavate üksuste autonoomsust ja iseseisvust.

1.18. Komitee teeb ettepaneku luua reageeriv, kiire ja tõhus mehhanism kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate vastu suunatud füüsiliste ja verbaalsete rünnakute, hirmutamise ja ahistamise, sealhulgas kuritarvituslike kohtuasjade, vägivalda ning internetis ja mujal leviva vaenukõne tuvastamiseks ja neist teatamiseks. Sellesse mehhanismi tuleks kaasata inimõigustega tegelevad riiklikud asutused ning riiklikud sotsiaal- ja majanduskomiteed.

1.19. Koordineerimise hõlbustamiseks soovib komitee liikmesriikidel luua riiklikud põhiõiguste foorumid, kus koos saaksid töötada kõik asjaomased üksused: inimõigustega tegelevad riiklikud asutused, riiklikud võrdõiguslikkusega tegelevad asutused, ombudsmanid, vastloodud harta kontaktpunktid ja muud avalik-õiguslikud asutused. Foorumid peaksid hõlmama organisatsioone ja inimõiguste kaitsjaid. Nende foorumite loomisest saab aidata Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet.

1.20. Komitee teeb komisjonile ettepaneku luua spetsiaalne abiprogramm, mille eesmärk on suurendada ja ühtlustada kõigi inimõigustega tegelevate riiklike asutuste institutsioonilist suutlikkust (loomine, akrediteerimine ja meetmed nõuetele vastavuse tagamiseks), ning koostada konkreetset suunised liikmesriikidele. Sarnaselt muude vahendite ja programmidega soovib komitee ka kõnealusel juhul tõhusamalt ja ulatuslikumalt kasutada Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti tähelepanuväärseid eksperditeadmisi. Komitee innustab ametit selle jätkuvas asjakohases töös põhiõiguste valdkonna peamiste arengutega jälgima tähelepanelikult sotsiaalõiguste kaitsset. Amet peaks muutuma ka nähtavamaks ning üldsusele, kodanikuühiskonna rühmadele ja organisatsioonidele lihtsamini juurdepääsetavaks.

1.21. Komitee soovib komisjonil korraldada spetsiaalseid konsultatsiooniüritusi, koostada aruandeid konkreetsete jaotiste ja artiklite kohta ning olla avatud inimõigustega tegelevate riiklike asutuste, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate kaastöödele ja teadmistele. Komitee on kindlalt valmis tegema komisjoniga tihedat koostööd sellist laadi korrapäraste kohtumiste korraldamisel, kuhu on kaasatud kodanikuühiskonna esindajad.

1.22. Komitee ootab huviga komisjoni tööd teadlikkuse suurendamise kampaania vallas. Arvestades selle meetme olulisust ja kiireloomulisust, oleks olnud kasulik täpsustada selles strateegias lähemalt kampaania eesmärgi, ajakava, sihtrühmi, vahendeid, partnereid ja kavandatud eelarvet. Komitee innustab Euroopa Komisjoni korraldama oma Euroopa tuleviku konverentsi raames hartaga seotud tegevusi ning tooma põhiõiguste alased küsimused kodanikele ja avalikkusele lähemale.

1.23. Harta rakendamise mõistmise arendamiseks on tarvis rohkem teadusuuringuid ja konsultatsioone, mis põhinevad riskidel ja haavatavustel, millega puutuvad sagedamini kokku teatavad sotsiaalsed rühmad ja piirkondlikud kogukonnad.

2. Üldised märkused

2.1. Arvamuse taust

2.1.1. Hartat kohaldatakse ELi institutsioonide kõigi meetmete suhtes. Euroopa Komisjoni 2010. aasta dokumendis „Euroopa Liidu strateegia põhiõiguste harta rakendamiseks“ on rõhutatud, kui oluline on ELi hea eeskujuga. Selles sätestati, kuidas kavatakse komisjon tagada harta täieliku järgimise. Hartat kohaldatakse liikmesriikide suhtes ELi õiguse rakendamisel.

2.1.2. Tänu hartale on vastu võetud uusi ELi õigusakte, mille eesmärk on otseselt kaitsta ja edendada teatavaid põhilisi õigusi. Olulised näited on uued eeskirjad andmekaitse, soolise võrdõiguslikkuse, rikkumisest teatajate kaitse, õiglase kohtumenetluse ja kaitseõiguste ning kuriteoohvrite kohta. Hartale tuginev Euroopa Liidu Kohtu kohtupraktika on paljudes poliitikavaldkondades märkimisväärselt arenenud.

2.1.3. Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametist on saanud usaldusväärne ELi asutus, mis pakub põhiõiguste kohta võrreldavaid andmeid ja analüüse, toetamaks ELi institutsioonide ja liikmesriikide tööd. Samuti on ELis oluliselt suurenenud inimõigustega tegelevate sõltumatute riiklike institutsioonide ja asutuste arv.

2.1.4. Kolmes liikmesriigis aga riiklikud inimõiguste asutused puuduvad (Tšehhi Vabariik, Itaalia, Malta)⁽⁴⁾, kahes ei ole akrediteeritud riiklike inimõiguste asutusi (Eesti (akrediteerimine kavas 2020. aasta lõpus) ja Rumeenia) ning kuues puudub ÜRO Pariisi põhimõtetele vastav A-staatusega riiklik inimõiguste asutus (Austria, Belgia, Küpros, Slovakkia, Sloveenia ja Rootsi).

2.1.5. Hiljutisest Eurobaromeetri uuringust harta alasest teadlikkusest ilmneb, et ainult 42 % vastajatest on hartast kuulnud ja ainult 12 % teab päriselt, mis see on. Kuus vastajat kümnest tahavad rohkem teada oma õiguste kohta ja selle kohta, kuhu pöörduda, kui nende hartast tulenevaid õigusi rikutakse⁽⁵⁾.

2.1.6. Komitee on pikaajaliselt pühendunud inimõiguste ja inimõiguste kaitsjate toetamisele. Komitee on põhiõiguste kultuuri ja raamistike lahutamatu osa, kuna ta osaleb mitmesugustes struktuurides ja tegevustes, tal on oluline roll kodanike, kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite murede väljendamisel ning ta sõnastab õigustel põhineva nägemuse alusel poliitilisi ja seadusandlikke ettepanekuid. Oma jõupingutuste tugevdamiseks on komitee loonud rühma „Põhiõigused ja õigusriigi põhimõte“, et toetada oma nägemust ja vastutust.

2.2. Harta tõhusa kohaldamise tagamine liikmesriikides

2.2.1. Komitee toetab täielikult komisjoni ettepanekut kutsuda liikmesriike üles nimetama harta kontaktpunktid. Nende roll – hartaga seotud teabe ja parimate tavade edastamise hõlbustamine ning suutlikkuse suurendamise püüdluste koordineerimine asjaomases riigis – on põhiõiguste tegevuskava edendamisel keskse tähtsusega. Parimal juhul peaksid nad paigutuma õigusloomeprotsessis osalevate valitsuse või valdkondlike ministereeriumide keskmesse, näiteks justiitsministereeriumidesse.

2.2.2. Asjakohane on uus lähenemisviis, mida on kasutatud ELis harta kohaldamist käsitleva aastaaruande koostamisel, nimelt on alustatud harta rakendamise põhjalikumat uurimist liikmesriikides. Komitee kiidab heaks ka selle, et harta uues 2021. aasta aruandes on keskendutud põhiõigustele digiajal. Arvestades COVID-19 pandeemia suurt mõju ühiskonnale, kutsub komitee komisjoni üles keskenduma 2022. aasta aruandes selle mõjule põhiõigustele, eriti sotsiaal-majandusliku heaoluga seotud küsimustele. Veel üks aspekt, millega tuleb tegeleda, on ELi liikmesriikide valitsuste üleminek eri olukorrale, mis mõnikord kahjustab parlamentaarset järelevalvet ning demokraatlikku kontrolli ja tasakaalu. Komitee leiab, et pandeemia vastu võitlemise meetmed peaksid olema täielikult demokraatlikud, ajutised ja proportsionaalsed.

⁽⁴⁾ Malta on teinud märkimisväärseid edusamme ja eeldatavasti luuakse seal peatselt oma riiklik inimõiguste asutus.

⁽⁵⁾ Eurobaromeetri eriuuring nr 487b.

2.2.3. Komitee kutsub komisjoni üles algatama jõulisemalt rikkumismenetlusi, kui see on vajalik ja kui rikutud on ELi õigust.

2.2.4. Komitee tunnustab komisjoni ettepanekut, et kõigi ühissätete määrusega hõlmatud ELi fondidest toetatavate programmide jaoks peavad olema kehtestatud tõhusad mehhanismid, et tagada nende kooskõla hartaga alates nende väljatöötamisest kuni rakendamiseni. Komitee soovib, et kõik fondid tuleks läbi vaadata seirekomisjonide poolt, kuhu kuuluvad kodanikuühiskonna organisatsioonid, riiklikud inimõiguste institutsioonid ja inimõiguste kaitsjad. See aitaks kõrvaldada põhiõigustega seotud teadmiste puudujääki ühissätete rakendamise asutustes ja suurendaks oluliselt põhiõiguste organisatsioonide suutlikkust tegeliku mõju saavutamiseks rohujuure tasandil.

2.2.5. Komitee soovib komisjonil hoolikalt kontrollida, kuidas ELi rahalisi vahendeid kasutatakse kooskõlas hartaga, ning kutsub üles võtma asjakohaseid ja õigustatud meetmeid, näiteks ELi rahastamise võimalik katkestamine või peatamine või finantskorrektsioonide tegemine, kui liikmesriigid ei ole eeskirjade vastaselt tehtud kulutusi korrigeerinud. Lisaks innustab komitee komisjoni viima põhiõiguste harta järgimise kontrolli seoses suurte eelarvealdistega menetluses varasemasse etappi.

2.2.6. Ettepanekus püstitatud eesmärk, nimelt edendada oma riigis, sealhulgas kohalikul tasandil, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja õiguste kaitsjate jaoks toetatavat ja turvalist keskkonda, on tõepoolest vajalik. Siiski puuduvad selged märgid selle kohta, kuidas eesmärki saavutada püütakse. Komitee kutsub komisjoni üles määrama kindlaks ja kasutama rahastamisvõimalusi kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja inimõiguste kaitsjatele, kes tegutsevad vahetult tõrjutud ja haavatavates kogukondades.

2.2.7. Komitee teeb ettepaneku luua reageeriv, kiire ja tulemuslik mehhanism kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate vastu suunatud füüsiliste ja verbaalsete rünnakute, hirmutamise ja ahistamise, sealhulgas kuritahtlike kohtuasjade, vägivalda ning veebipõhise ja võrguvälise vaenukõne tuvastamiseks ja neist teatamiseks. Sellesse häiremehhanismi tuleks kaasata riiklikud inimõiguste asutused ning riiklikud sotsiaal- ja majanduskomiteed. Komitee on valmis ka selle mehhanismi loomisse panustama ning tegema koostööd muude ELi institutsioonidega asjaomaste organisatsioonide ja inimeste tõhusa kaitse ja neile õiguskaitsvahendite tagamise nimel.

2.2.8. On rohkem kui julgustav näha komisjoni püüdlusi ühtlustada jõupingutusi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste kaitse tagamiseks⁽⁶⁾. Komitee on seisukohal, et samu koordineerimispõhimõtteid tuleks rakendada ka riiklikul tasandil. Liiga sageli ei tee eri institutsioonid ja organisatsioonid, nii avalikud kui ka valitsusvälised, omavahel piisavalt koostööd. Seega võib komisjon paluda liikmesriikidel luua riiklikud põhiõiguste foorumid, kus saaksid üheskoos töötada kõik asjaomased üksused: riiklikud inimõiguste asutused, riiklikud võrdõiguslikkusega tegelevad asutused, ombudsmanid, vastloodud harta koordinatsioonikeskused ja muud avalik-õiguslikud asutused. Foorumid peaksid hõlmama kodanikuühiskonna organisatsioone ja inimõiguste kaitsjaid.

2.2.9. Esmatähtis peaks olema riiklike inimõiguste institutsioonide loomine ja akrediteerimine ning sammud ÜRO Pariisi põhimõtete⁽⁷⁾ järgimise tagamiseks ning selleks tuleks pakkuda rohkem toetust. Komitee teeb komisjonile ettepaneku luua spetsiaalne abiprogramm, mille eesmärk on suurendada ja ühtlustada kõigi riiklike inimõiguste asutuste institutsioonilist suutlikkust.

2.3. Harta kasutamise edendamine ELi institutsioonide suunanäitajana

2.3.1. Komisjoni peamiste algatuste kontroll algatuse ettevalmistavas etapis jääb loodetavasti komisjoni jaoks kogu otsustamisprotsessi vältel kesksele kohale. Asjaolu, et ettepanekus on rõhutatud digiteenuste õigusakti ja et püütakse tagada harta järgimist, sobib kasutada mitmesuguste probleemide ja tagajärgede esiletoomiseks, mida vastavus on esile toonud.

2.3.2. Komisjoni oluliste algatuste puhul on oluline, et nad läbivad põhjaliku ettevalmistamisetapi. Samal ajal tuleks vastavuse temaatilist arendamist täiendada hartal põhineva mõtteviisi ja analüüsiga, milles keskendutakse eri jaotistele ja artiklitele vastavalt aastaaruande ülesehitusele. Üks viis selle saavutamiseks oleks korraldada eriüritusi ja koostada aruandeid

⁽⁶⁾ Koordineerimine ELi tasandil võib hõlmata riiklike inimõiguste asutuste Euroopa võrgustikku, Euroopa Liidu riiklike võrdõiguslikkust edendavate asutuste võrgustikku ja Euroopa ombudsmanide võrgustikku. Siseriiklikul tasandil koordineerimist on võimalik muuta tulemuslikuks riiklike institutsioonide abil.

⁽⁷⁾ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Pariisi põhimõtted on rahvusvahelised võrdlusalused, mille alusel saab ülemaailmne inimõiguste asutuste liit riiklike inimõiguste asutusi akrediteerida.

konkreetsete jaotiste ja artiklite kohta ning olla avatud riiklike inimõiguste asutuste, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate kaastöödele ja teadmistele. See võimaldaks koguda olulisi teadmisi konkreetsete artiklite ja nende kaitstavate õiguste kohta ning annaks selgema pildi ELi õiguse ja poliitikakujundamise üldisest mõjust elanikkonna elule ja õigustele.

2.3.3. Nagu on soovitatud eespool punktis 2.2.2, tuleb COVID-19 pandeemia suure mõju tõttu Euroopa ühiskonnale keskenduda kaasnevate õiguste olukorrale. Seega julgustaksime komisjoni rõhutama aastaaruannetes COVID-19 mõju ja sellest tingitud arvukaid probleeme põhiõiguste kaitsele.

2.3.4. Sellega seoses ning ajakohastades komitee 2011. aasta arvamuses strateegia kohta tehtud üleskutset, tuleks suuremat rõhku panna harta III jaotisele „Võrdsus“ ja IV jaotisele „Solidaarsus“, mis on kesksel kohal ELi kui demokraatliku ja väärtuspõhise liidu jaoks, kes suhtub oma sotsiaalsesse mudelisse ja kohustustesse tõsiselt.

2.3.5. Komitee toetab tingimusteta ELi kohustust edendada ja kaitsta inimõigusi ning väärtusi kogu maailmas. Kaubanduskokkulepete ja nende põhiõigustele avalduva võimaliku mõju rõhutamine on täielikult õigustatud. Nagu arvukates arvamustes on öeldud, juhib komitee tähelepanu ka rände- ja varjupaigapoliitikale kui ELi põhiõiguste kaitsmise pühendumuse peamisele proovikivile. Samuti pööratakse tähelepanu asjaolule, et demokraatlik stabiilsus ja sellest tulenevad inimõiguste kaitse süsteemid on Euroopa naabruses sattunud surve alla ja nende toetamiseks tuleks rohkem ära teha. Inimõiguste kaitsjaid tuleks kogu maailmas aktiivsemalt toetada.

2.3.6. Komitee julgustab Euroopa Parlamenti ja nõukogu kasutama nende käsutuses olevaid vahendeid, et tagada harta tõhus kohaldamine nende töös, kasutades selleks komisjoni abi ja kaasates õigusaktide ettevalmistamise protsessi asjakohaseid Euroopa nõuandvaid organeid. Komitee on valmis sellises institutsioonidevahelises dialoogis ja töös osalema.

2.4. Inimeste teadlikkuse suurendamine nende hartast tulenevatest õigustest

2.4.1. Komitee ootab huviga komisjoni tööd seoses teadlikkuse suurendamise kampaania väljatöötamisega, mille eesmärk on teavitada inimesi paremini nende hartast tulenevatest õigustest ja sellest, kuhu pöörduda, kui nende õigusi rikutakse. Arvestades selle meetme olulisust ja kiireloomulisust, oleks olnud kasulik täpsustada nimetatud strateegias lähemalt kampaania eesmärgi, ajakava, sihtrühmi, vahendeid, partnereid ja kavandatud eelarvet.

2.4.2. Teadlikkuse suurendamise kampaania peaks olema kavandatud täiendama muid meetmeid. Kui minimaalne institutsiooniline suutlikkus on saavutatud, soovime alustada koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonide ja riigi tasandi asutustega, sealhulgas kohtusüsteemiga, koolituse, heade tavade edastamise ja avalikkuse teavitamise alal. Eespool nimetatud organisatsioonid ja asutused võivad toimida vahenditena, aidates inimestel kaitsta oma põhiõigusi toetavas sotsiaalses ja institutsioonilises keskkonnas.

2.4.3. Sellega seoses tuleks kavandada teadlikkuse suurendamise kampaaniad, et jõuda nendeni, kelle põhiõigusi kõige tõenäolisemalt rikutakse. Harta rakendamise mõistmise arendamiseks on vaja rohkem teadusuuringuid ja konsultatsioone, mis põhinevad riskidel ja haavatavustel, millega puutuvad sagedamini kokku teatavad sotsiaalsed rühmad ja piirkondlikud kogukonnad. Selle abil oleks võimalik juhtida eri asutuste võetud meetmeid ning teavitada ka mitmesugustest nõustamis- ja osalemisalgatustest.

2.4.4. Komitee innustab Euroopa Komisjoni korraldama oma Euroopa tuleviku konverentsi raames hartaga seotud tegevusi ning tooma põhiõiguste alased küsimused kodanikele ja avalikkusele lähemale.

Brüssel, 10. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele Euroopa demokraatia tegevuskava kohta“

(COM(2020) 790 final)

(2021/C 341/09)

Raportöör: **Carlos Manuel TRINDADE**

Kaasraportöör: **Andris GOBIŅŠ**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 24.2.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	26.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	10.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	231/1/8

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub Euroopa Komisjoniga vajaduses tegutseda, et tugevdada Euroopa demokraatia vastupanuvõimet. Lisaks sellele peab komitee Euroopa demokraatia tegevuskava tervitatavaks ja vajalikuks, toetab üldjoontes selles kavandatud meetmeid ning soovib pöörata suuremat tähelepanu mitmele sekkumisvaldkonnale ja võtta täiendavaid asjakohaseid meetmeid.

1.2. Arvestades murettekitavaid märke õigusriigi nõrgenemise kohta, mis on tingitud meie demokraatiat ähvardavatest nii liidusisestest kui ka välistest ohtudest, peab komitee Euroopa demokraatia tegevuskava äärmiselt aktuaalseks.

1.3. Komitee tunneb muret mitmes liikmesriigis täheldatavate katsete pärast kasutada ära COVID-19 tekitatud keerulist olukorda, et nõrgendada õigusriiki. Komitee leiab, et komisjon peaks selles suhtes võtma poliitilisi meetmeid.

1.4. Järgnevas kolmes punktis esitatud põhjustel soovib komitee komisjonil luua oma tegevuskavas töö valdkonnas eraldi lisasamba kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite kaasamiseks ning demokraatia edendamiseks. Komitee peab seda uut sammast väga oluliseks ja esitab selle kohta konkreetsed ettepanekud käesoleva arvamuse 6. punktis.

1.5. Komitee on seisukohal, et lisaks Euroopa demokraatia tegevuskavaga juba hõlmatud valdkondadele peaks Euroopa demokraatia edendamine hõlmama demokraatliku osalemise soodustamist ELi, riigi, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, kodanikuühiskonna kaasamist ning demokraatiat kõigis selle tahkudes ja valdkondades, sisaldades muu hulgas demokraatiat töömaailmas. Komitee leiab, et need demokraatia teostamise aspektid tuleks lisada Euroopa demokraatia tegevuskavasse, sest igapäevael neist on omad eelised, mis muudavad demokraatia dünaamilisemaks ja vastupanuvõimelisemaks.

1.6. Komitee väljendab kahetsust selle üle, et esitatud Euroopa demokraatia tegevuskavas ei käsitleta ühiskondliku kokkuleppe olulist rolli ebavõrdsuse vähendamisel ja eurooplaste julgustamisel demokraatlike ideaalide omaksvõtmisel ega sisaldu meetmeid selle rolli tugevdamiseks. Samuti ei tunnustata ega toetata tegevuskavas sotsiaaldialogi ega kollektiivläbirääkimisi ega tõsteta esile nende valdkondade panust Euroopa demokraatiaste stabiilsusse.

1.7. Lisaks leiab komitee, et suuremat rõhku tuleks panna kodanikuühiskonna dialoogile, mis on kogu demokraatia oluline eeltingimus, et tagada otsustusprotsessi ja vastutuse kõrgeim kvaliteet kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 11 sätetega. Komitee kordab oma arvamuses SOC/627 ⁽¹⁾ esitatud soovitusi komisjonile luua iga-aastane kodanikuühiskonna foorum põhiõiguste ja õigusriigi teemal.

1.8. Komitee leiab, et Euroopa demokraatia tegevuskava peaks sisaldama laiaulatuslikku algatust, et edendada demokraatia- ja põhiõigustealast haridust, millel on oluline roll demokraatlike väärtuste ja kodanikuaktiivsuse kaitsmisel, eelkõige noorte puhul.

1.9. Komitee palub komisjonil tagada, et Euroopa demokraatia tegevuskava kajastaks hinnangut audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi rakendamisele liikmesriikides, ning kutsus üles kõnealust direktiivi kiiresti rakendada.

1.10. Seoses järelevalvega kutsus komitee üles panema veebiplatvormidele kohustuse tagada vastutus ja läbipaistvus ning toetab reguleerimismehhanismi väljatöötamist digiteenuste õigusakti ja digiturgude õigusakti raames, et ennetada desinformatsiooni, vaenukõnet ja manipuleerimist.

1.11. Komitee kutsus ELi institutsioone üles kiiremas korras astuma kavandatud samme, et tagada ajakirjanike turvalisus ja töötingimused ning vältida nii ajakirjanike kui ka teiste aktivistide ahistamist, kes kaitsevad avalikku huvi ja on üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide ohvrid.

2. Taust

2.1. Euroopa Liidu aluseks on „inimeste puutumatute ja võõrandamatute õiguste universaalsed põhiväärtused, vabadus, demokraatia, võrdõiguslikkus ja õigusriigi põhimõte“ ⁽²⁾ ning EL on ala, kus põhiõigused on kaitstud Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga ⁽³⁾.

2.2. Komitee usub kindlalt Euroopa demokraatlikesse väärtustesse, toetab pühendunult komisjoni jõupingutusi neid säilitada ja tugevdada ning kinnitab taas oma varasemate demokraatiate ja õigusriiki käsitlevate arvamuste järelt ⁽⁴⁾. Kodanikud ei tohi unustada ega eirata demokraatia väärtust ega õigusriigi põhimõtte tähtsust meie ühiskonnas.

2.3. Ajalugu on näidanud, et demokraatiate tuleb aktiivselt edendada ja pidevalt kaitsta korduvate rünnakute eest. Komisjoni president Ursula von der Leyen nimetas oma poliitilistes suunistes „uue hoo andmist Euroopa demokraatiale“ ühena oma kuuest prioriteetsest eesmärgist ⁽⁵⁾.

2.4. Digitaalimeinest tingitud sügavad poliitilised, sotsiaalsed ja majanduslikud muutused – mida COVID-19 pandeemia on vaid kiirendanud – toovad kaasa uusi ohte ja haavatavust, sealhulgas valimiskampaaniates osalevate kandidaatide traditsiooniliste võrdsete võimaluste mehhanismide kahanemist, poliitiliste osalejate kontrollimatut rahastamist, ajakirjanike ahistamist, valeuudiste levitamist ja koordineeritud desinformatsiooni kampaaniaid, küberrünnakuid ning paljusid teisi valimiste usaldusväärsust ohustavaid käitumisviise. Samuti võib täheldada ohte meedia ja teabe pluralismile ning avalikule arutelule, rünnakuid meedia sõltumatuse vastu ja kodanikuühiskonna nõrgenemist.

2.5. COVID-19 pandeemia on mõjutanud ka Euroopa demokraatiade kvaliteeti, arvestades vajadust reageerida erakorraliselt rahvatervise hädaolukorrale. Veneetsia komisjon uuris neid meetmeid ja jõudis järeldusele, et COVID-19 kriisi ei tohiks kasutada võimalusena tugevdada valitsusi parlamentide arvelt ⁽⁶⁾. Samuti, nagu märkis ka Veneetsia komisjon, tuleks tõsiselt kaaluda vajaliku õigusraamistiku olemasolu tagamist ning tuleks kindlaks teha, millises ulatuses võiks mõnda neist meetmetest aja jooksul säilitada.

⁽¹⁾ ELT C 282, 20.8.2019, lk 39.

⁽²⁾ Euroopa Liidu lepingu preambul.

⁽³⁾ ELT C 202, 7.6.2016, lk 389.

⁽⁴⁾ Vt eelkõige arvamused ELT C 228, 5.7.2019, lk 24, ELT C 282, 20.8.2019, lk 39, ja ELT C 429, 11.12.2020, lk 16.

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/political-guidelines-next-commission_et.pdf

⁽⁶⁾ Veneetsia komisjoni 124. (veebipõhisel) täiskogu istungjärgul (8.–9. oktoobril 2020) vastu võetud vahearuanne „Interim Report on the measures taken in the EU member States as a result of the Covid-19 crisis and their impact on democracy, the Rule of Law and Fundamental Rights“, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2020\)018-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2020)018-e).

3. Euroopa demokraatia tegevuskavast

3.1. Euroopa demokraatia tegevuskava, mida komitee peab vajalikuks ja õigeaegseks ajal, mil Euroopa demokraatia seisab silmitsi tõsiste probleemidega, mida teravdavad COVID-19-le reageerimise meetmed, sätestab tugevdatud ELi poliitikaraamistikku ja konkreetsed meetmed, mis on koondatud kolme samba alla:

- edendada vabu ja õiglasi valimisi ning tugevat demokraatlikku osalust;
- toetada vaba ja sõltumatut meediat ning
- võidelda desinformatsiooni vastu (⁷).

3.2. Esitatud Euroopa demokraatia tegevuskavas käsitletakse ka kodanike ja kodanikuühiskonna võimalusi võidelda demokraatiat ja õigusriiki ähvardavate ohtude vastu, käsitledes seda valdkonnaülese küsimusena kõigi sammaste all.

4. Üldised märkused

4.1. Demokraatia olukorrast Euroopas ja Euroopa demokraatia tegevuskava vajalikkusest

4.1.1. Komitee märgib murega, et viimastel aastatel on esinenud tõsiseid probleeme seoses demokraatiaga ja üldsuse usaldusega valitsusinstitutionide vastu, mida näitavad muu hulgas: valimisaktiivsuse vähenemine; õigusriigi põhimõtete rikkumiste arv mitmes liikmesriigis; populismi ja vaenukõne tekkimine ja levik; surve ajakirjanikele ja isegi vägivald nende vastu; rünnakud meedia sõltumatuse ja pluralismi vastu; meediaomandi koondumine; desinformatsioonist, sobimatust rahastamisest ja välismõjust tulenev ebaseaduslik sekkumine valimisprotsessidesse nii seest- kui ka väljastpoolt; katsed nõrgendada organiseeritud kodanikuühiskonda ja selle osalemist otsuste tegemisel ning alaväärtustada või isegi alla suruda sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimisi.

4.1.2. Komitee leiab, et Euroopa demokraatia tegevuskava on positiivne ja vajalik vahend ning toetab üldjoontes selles kavandatud meetmeid, ent lisab omalt poolt punktis 5 konkreetsed märkused ja esitab punktis 6 ettepanekud.

4.1.3. Komitee avaldab kahetsust, et Euroopa demokraatia tegevuskava ettevalmistamisel toimus vaid piiratud dialoog, sest tõeline dialoog oleks suurendanud kava tõhusust.

4.2. Euroopa demokraatia tegevuskava kohaldamisalast ja rakendamisest

4.2.1. Komitee leiab, et demokraatia edendamise meetmed Euroopas peavad hõlmama valimiste usaldusvääruse kaitsmist, meediavabaduse ja mitmekesisuse tugevdamist ning igasuguse desinformatsiooni ja sekkumise vastu võitlemist, kuid ei tohiks sellega piirduda.

4.2.2. Komitee märgib, et Euroopa demokraatia tegevuskava kohaldamisala tuleks laiendada ning see peaks sisaldama eraldi sammast kodanikuaktiivsuse tähtsuse kohta kodanikuühiskonna kaasamise kaudu (vt punkt 6).

4.2.3. Komitee leiab, et Euroopa demokraatia tegevuskava oleks pidanud rohkem väärtustama demokraatiat riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

4.2.4. Samuti leiab komitee, et Euroopa demokraatia tegevuskava peaks hõlmama kõiki Euroopa demokraatia tahke ja valdkondi, sealhulgas nii töömaailmas kui ka struktureeritud dialoogis kodanikuühiskonnaga.

4.2.5. Komitee loodab, et tegevuskava rakendamisel võetakse arvesse vajadust Euroopa Liidu tugeva rolli järele demokraatlike väärtuste ja standardite edendamise mudelina, olles näide liidu sise- ja välistegevuse vahelisest sidususest.

4.2.6. Komitee kinnitab, et Euroopa Liit peab tegutsema selle nimel, et tugevdada Euroopa demokraatia vastupanuvõimet, ühiskondlikku kokkulepet ja majanduslikku konkurentsivõimet kooskõlas Euroopa tuleviku konverentsi eesmärkidega.

(⁷) COM(2020) 790 final.

4.3. Euroopa demokraatia tegevuskava integreerimine ELi poliitikasse ja tõhus järelevalve

4.3.1. Komitee märgib, et edu saavutamiseks peaks Euroopa demokraatia tegevuskava olema tihedalt seotud teiste ELi tasandi käimasolevate algatustega, mis aitavad kaasa samade eesmärkide saavutamisele, eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste harta, Euroopa õigusriigi mehhanismi ja Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisele ning uutele võrdõiguslikkuse strateegiatele, ning avaldab kahetsust, et seda seost ei ole piisavalt esile toodud. Komitee soovib muuta eri tegevuskavade vahelised seosed selgesõnaliseks ja tõhusaks.

4.3.2. Komitee tuletab komisjonile meelde oma arvamuses SOC/627 esitatud soovitus luua iga-aastane põhiõigusi ja õigusriigi põhimõtet käsitlev kodanikuühiskonna foorum. Seetõttu soovib ta lisada tegevuskavasse spetsiaalse komponendi demokraatia olukorra kohta, mis hõlmaks Euroopa Liidu lepingu artikli 11 kohaldamise küsimust.

4.3.3. Komitee väljendab kahetsust, et Euroopa demokraatia tegevuskavaga ei käi kaasas järelevalveraamistik ega edu mõõtmise mudel ning et paljude meetmete puhul ei ole määratud tähtaegu, mis raskendab õigeaegseid järelemeetmeid seoses 2023. aastaks kavandatud hindamisega. Komitee teeb ettepaneku luua asjakohane järelevalveraamistik. Oluline roll võib olla õigusriigi olukorda käsitleval aruandel, nagu seda kirjeldatakse punktis 6.

4.3.4. Demokraatia tugevdamiseks tuleb märkimisväärselt vähendada sotsiaalset ebavõrdsust, mistõttu kritiseerib komitee tegevuskava, sest selles ei viidata sotsiaalsele ühtekuuluvusele kui Euroopa demokraatia stabiilsuse peamisele tegurile ega rollile, mida ühiskondlik kokkulepe täidab eurooplaste innustamises demokraatlike ideaalide poole, ega mainita vajadust võtta meetmeid selle hoidmiseks või tugevdamiseks. Komitee soovib lisada selle mõõtme Euroopa demokraatia tegevuskavasse.

4.4. Digiülemineku mõjust demokraatlikele ühiskondadele

4.4.1. Demokraatliku elu vastu suunatud rünnakuid võimendab veebiplatvormide – mis on koondunud väga väheste üksuste kätte ja kogu maailmas laialdaselt kasutusel – puudulik reguleerimine ning ka nende läbipaistmatud algoritmid. Platvormide vastutuse tagamiseks kasutatavad mehhanismid ei ole piisavad. Kõik demokraatlikud riigid peavad selle eest hoolt kandma, et valijad oleks kaasatud valimisprotsessidesse ning et tagatud oleks pluralism ning õiglased ja läbipaistvad menetlused. See nõuab tähelepanu ja tegutsemist.

4.4.2. Komitee kordab arvamuses NAT/794⁽⁸⁾ esitatud seisukohta, et Euroopa Liit peab töötama välja poliitika, mis sisaldaks põhjalikumalt meie ühiskondlikke väärtushinnanguid hõlmavat digimajandust.

4.4.3. Komitee jagab seisukohta, et vaja on jõulisemat lähenemisviisi veebiplatvormide reguleerimisele, tagades peamiste osalejate vastutuse avalikkuse ees ja kindlustades kindlate ametiasutuste poolse reguleerimise.

4.4.4. Komitee toetab esialgseid regulatiivseid samme, et muuta veebiplatvormid, eelkõige väga suured veebiplatvormid vastutavaks kavandatud digiteenuste õigusakti ja digiturgude õigusakti kaudu.

4.4.5. Samuti peab ta desinformatsiooni käsitleva tegevusjuhendi hindamist ja ajakohastamist oluliseks vaheetapiks, et tagada usaldusväärne järelevalve seoses desinformatsiooni mõjuga, sealhulgas COVID-19-ga, ja veebiplatvormide sellekohaste vastustega.

5. Konkreetsed märkused

5.1. Vabade ja õiglaste valimiste ning tugeva demokraatliku osaluse edendamisest

5.1.1. Komitee nõustub vajadusega võtta meetmeid poliitilise reklaami ja teabevahetuse läbipaistvuse tagamiseks (Euroopa demokraatia tegevuskava punkt 2.1) ning toetab selliste Euroopa õigusaktide vastuvõtmist, mis peaksid tagama kodanikele alati täieliku läbipaistvuse sponsoreeritud poliitilise sisu suhtes kõigil otsustustasanditel. Riigi ametiasutused peaksid saama kogu vajaliku teabe sotsiaalmeedia võrgustikelt ja teistelt, et tagada vabad ja õiglased valimised ELi, riigi, piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

⁽⁸⁾ ELT C 429, 11.12.2020, lk 187.

5.1.2. Komitee toetab täiendavate piirangute kehtestamist mikrotasandil sihtrühmade väljavalimisele, kasutades läbipaistmatuid algoritme ja psühholoogilist profiilianalüüsi poliitilises kontekstis, mille kohta teeb komisjon ettepaneku uurida oma õigusakti ettepanekus sponsoreeritud poliitilise sisu läbipaistvuse kohta.

5.1.3. Komitee leiab, et vabad ja õiglased valimised, mis on osa usaldusväärsetest valimissüsteemidest, on püsivaks probleemiks kõikidele demokraatlikele süsteemidele, toetab Euroopa tihedamat koostööd valimistel ELis ning kutsub komisjoni, Euroopa Parlamenti ja liikmesriike üles arendama edasisi tõhustatud koostöö vorme, et tagada valimiste suurem kaasatus, läbipaistvus ja esindatus. Parimate tavade kokkuvõtte peaks neid jõupingutusi toetama.

5.1.4. Komitee suhtub pooldavalt uue toimiva ELi mehhanismi vastuvõtmisse, et toetada vastupanuvõimelisi valimisprotsesse, mis on korraldatud ja kooskõlastatud Euroopa valimiskoostöö võrgustiku kaudu (tegevuskava punkt 2.3).

5.1.5. Komitee jagab Euroopa demokraatia tegevuskavas väljendatud muret nii Euroopa demokraatlikesse protsessidesse välissekkumise ennetamise küsimuses kui ka selle vastu võitlemisega seoses ning peab asjakohaseks, et Euroopa Liit kehtestaks sellise sekkumise puhul vastutavatele isikutele rahalisi tagajärgi ühiste, selgete ja tugevate sanktsioonide kaudu ning käivitaks küberturvalisuse ühisalgatuse.

5.1.6. Komitee on seisukohal, et juba võiks kohaldada valimisprotsesside liigitamist elutähtsaks taristuks, mida võetakse arvesse välismaiste otseinvesteeringute hindamisel,⁽⁹⁾ ning et vastupanuvõimelisi valimisprotsesse edendaval ELi rakendusmehhanismil peaksid olema asjakohased tingimused ja vahendid, et tagada menetluste turvalisus, sealhulgas kõigi tasandite toimivate valimiste küberturvalisus.

5.1.7. Komitee teeb ettepaneku tagada täielik läbipaistvus veebisisu levitamisel, mis hõlmab algoritmide auditeerimist, veebireklaami ökosüsteemi suuremat läbipaistvust ning infosisu edendamise/alandamise läbipaistvaid protsesse; suurendada kodanikuühiskonna (akadeemikud, teadlased, ajakirjanikud, kodanikuühiskonna organisatsioonid) ja sõltumatute reguleerivate asutuste mõjuvõimu internetis tegutsejate vastutuse tagamisel; karistada neid, kes tegutsevad pahauskselt, eriti kui tehakse korduvaid jõupingutusi läbipaistvuse ja vastutuse vältimiseks ühiskonna ees.

5.1.8. Komitee avaldab kahetsust, et Euroopa demokraatia tegevuskavas ei kehtestata eraldi sammast, toetamaks demokraatlikku osalust ja aktiivset osalemist väljaspool valimisi, ei tunnustata sotsiaaldialoogi rolli demokraatlikus stabiilsuses ning et tegevuskava ei sisalda selles suhtes konkreetseid meetmeid. Komitee teeb ettepaneku lisada käesoleva arvamuse punktis 6 soovitatud uude sambasse sotsiaaldialoogi, ettevõtjate ja ametiühingute ühinemisvabaduse, kollektiivlääbirääkimiste ning teavitamis- ja konsulteerimisõiguse edendamine.

5.1.9. Seoses Euroopa demokraatia tegevuskavas juba olemasolevate ettepanekutega demokraatliku osalemise ja aktiivse osaluse edendamise kohta väljaspool valimisi (tegevuskava punkt 2.4) leiab komitee, et Euroopa demokraatia tegevuskavasse tuleks lisada ulatuslik algatus demokraatia, sealhulgas meedia- ja teabealase hariduse edendamiseks. Komitee väljendab siiski heameelt selle üle, et seoses struktuurifondide kasutamiseга mainitakse kodakondsuse alast haridust.

5.1.10. Komitee tuletab meelde oma arvamust SOC/627, milles ta nõudis kaugelevaatavat teabevahetus-, haridus- ja kodanike teadlikkuse suurendamise strateegiat, mis käsitleb põhiõigusi, õigusriigi põhimõtet ja demokraatiat, mis peaks tugevalt rõhuma kodanikuaktiivsusele.

5.1.11. Kodanikuühiskonna suutlikkuse toetamiseks ja tugevdamiseks soovitab komitee liikmesriikidel kasutada struktuurifonde ja ka komisjonil ise kasutada tema käsutuses olevaid vahendeid.

5.1.12. Sõltumatud faktikontrollijad peaksid saama piisavalt rahalisi vahendeid, et võimaldada neil reaajas tegutseda, nagu komitee on juba soovitanud seoses väärinfovastase tegevuskavaga⁽¹⁰⁾. Komisjoni suutlikkust tuleks suurendada Euroopa tasandil, et ta suudaks liidu tasandil paremini sekkuda, et toetada paremini liikmesriikide tegevust riiklikul tasandil.

⁽⁹⁾ Nagu on väljendatud teatises, eelkõige joonealuses märkuses 17.

⁽¹⁰⁾ Vt arvamuse järelduste punkt 1.7 (ELT C 228, 5.7.2019, lk 89).

5.1.13. Komitee soovib tungivalt tagada, et vaenukõne kriminaliseerimist Euroopa tasandil (tegevuskava punkt 2.4) ei saaks kunagi tõlgendada väljendusvabaduse piiramisena, ning rõhutab, et kõik algatused selles valdkonnas peavad olema kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega.

5.1.14. Komiteel on hea meel tõdeda, et Euroopa demokraatia tegevuskava toetab võrdõiguslikkuse edendamist kõikidel tasanditel ning naiste, LGBTIQ-inimeste, ebasoodsas olukorras olevate noorte, rassilise või etnilise vähemuse, puuetega inimeste ning madalama digikirjaoskuse või digitaalse kaasatusega inimeste või rühmade osalemist poliitilises elus.

5.2. Vaba ja sõltumatu meedia toetamisest

5.2.1. Seoses ajakirjanike turvalisusega (tegevuskava punkt 3.1) väljendab komitee muret teatud märkide pärast, et ajakirjanike vabadusele seatakse piiranguid, sealhulgas ähvardustega nende füüsilisele turvalisusele, ning tunnistab, et olukord on murettekitav. Komitee peab väga oluliseks, et komisjon esitaks selles küsimuses soovitude koostamise ettepaneku enne 2021. aasta lõppu, ning kutsub komisjoni, Euroopa Parlamenti ja liikmesriike üles kiiresti välja pakkuma tõhusaid mehhanisme, et tagada ajakirjanike kaitse, toimetuste sõltumatus, mitmekesisus ja pluralism, meediapädevus ning soodus keskkond, mis tagab sektori kestlikkuse ja head töötingimused ajakirjanikele.

5.2.2. Komitee väljendab rahulolematust ajakirjanikele ja teistele avalikes huvides tegutsevatele aktivistidele osaks saanud ahistamise pärast üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide kujul. EL peab tagama, et üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastaste meetmete ulatus hõlmaks muu hulgas ajakirjanikke, aktiviste, ametiühingutegelasi, akadeemikuid, digitaalse turvalisuse uurijaid, inimõiguste kaitsjaid ning meedia- ja kodanikuühiskonna organisatsioone.

5.2.3. Seoses meedia mitmekesisust toetavate meetmetega (tegevuskava punkt 3.4) väljendab komitee kahetsust Euroopa demokraatia tegevuskava ebamäärasuse üle selles suhtes, kuidas komisjon kavatses tegutseda, et säilitada meedia mitmekesisus, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, eelkõige seoses väga olulise meediaomandi küsimusega. Euroopa Liit peaks omaks võtma ennetava lähenemisi, pidades silmas õigusriigi olukorda käsitlevas 2020. aasta aruandes tehtud järeldusi, et mõnel liikmesriigil puudub süsteem, mis tagaks meediaomandi läbipaistvuse, või et nad seisavad silmitsi takistustega tegeliku omandiõiguse avalikustamisel. Seetõttu julgustab komitee komisjoni edendama arusaamist meediaturgudel tegutsevatest osalejatest ning sellest, millised kaitsemeetmed ja -tingimused soodustavad mitmekesisust, ning jälgima üha enam meediale ja sisule juurdepääsu tingimusi ning nende olemust mõjutavate või määravate jaotusvõrkude ja vahendajate koondumist. Euroopa demokraatia tegevuskava üle peetud avalik konsultatsioon näitas ka, et laialdaselt toetati selgete kohustuste kehtestamist kõikidele meediakanalitele ja -ettevõtjatele üksikasjaliku teabe avaldamiseks nende omandisuhete kohta.

5.2.4. Komitee tunneb muret mitme liikmesriigi jätkuvate püüdluste pärast kasutada COVID-19 põhjustatud ja meediasektorit nõrgestanud keerulist olukorda ära selleks, et rünnata ajakirjandusvabadust kuritahtlike, diskrimineerivate ja isegi repressiivsete meetmete abil. Komitee kutsub komisjoni üles tegema liikmesriikidega koostööd, et ületada õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes tuvastatud lünk seoses riikliku reklaami meedias levitamise eeskirjadega.

5.2.5. Komitee kutsub komisjoni üles uurima mehhanisme, mida kasutatakse meedia mitmekesisuse rahastamiseks ning innovatsiooni, vabakutseliste ajakirjanike ja kohaliku meedia toetamiseks. Kaaluda võiks ajakirjandusväljaandjate autoriõigusega kaasneva õiguse rakendamise ja tõhususe hindamist autoriõiguse valdkonnas digitaalse ühtse turu direktiivis.

5.2.6. Arvestades, et audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi rakendamise tähtaeg oli 19. septembril 2020, palub komitee komisjonil tagada, et Euroopa demokraatia tegevuskavas võetaks arvesse selle protsessi hindamist, ning kutsub liikmesriike üles kõnealust direktiivi kiiresti rakendama.

5.2.7. Komitee palub komisjonil analüüsida võimalust lubada kõigis liikmesriikides avalik-õiguslike meediakanalite tasuta voogedastamist, sealhulgas kaabelvõrkude ja voogedastusteenuste pakkujate kaudu. See oleks selge samm mitmekeelsuse, parema üksteisemõistmise ja koostöö suunas ning tooks ELi lähemale ühisele avalikule ruumile, ühendades kodanikud mitmekesisuses ja pluralismis.

5.3. Desinformatsiooni vastu võitlemisest

5.3.1. Komitee nõustub desinformatsiooniga tegelemisele (tegevuskava punkt 4) asetatud rõhuasetusega ning peab oluliseks tugevdada liikmesriikidevahelist koostööd desinformatsiooniga võitlemiseks.

5.3.2. Komitee rõhutab digiteenuste õigusakti (tegevuskava punkt 4.2) tähtsust veebiplatvormide järelevalve, vastutuse ja läbipaistvuse seisukohast ning toetab desinformatsiooni ennetamist reguleeriva mehhanismi väljatöötamist.

5.3.3. Komitee leiab, et arvestades demokraatiaalase hariduse tähtsust demokraatia kvaliteedile (punkt 4.3), peaks Euroopa demokraatia tegevuskava olema selles valdkonnas palju ambitsioonikam ning selles tuleks seada eesmärgid ja sihid uuenduslike projektide toetamiseks ja kodanikuühiskonna algatuste rahastamiseks kõnealuses valdkonnas.

5.3.4. ELi mehhanismid peaksid toetama paremat koostööd asjaomaste reguleerivate asutuste vahel, et vähendada ohtu, et desinformatsiooni levitatakse liidu territooriumil registreeritud propagandakanalite kaudu.

5.3.5. Veebipõhised reklaamiplatvormid peaksid esitama iga-aastased läbipaistvusaruanded ideaaljuhul määratud sõltumatule auditeerimisasutusele. Iga-aastased läbipaistvusaruanded võiksid sisaldada üksikasjalikku teavet ja selgitusi desinformatsiooniga tegelemise poliitika ja sisemenetluste, madalama ja kõrgema taseme määramise kriteeriumide ning sisu valiku- ja esitusmehhanismide kohta, samuti reklaami suunamise ja edastamise poliitika, nn täpse teabe esitamise poliitika (nt COVID-19 ja valimised) ning õiguskaitsevahendite kohta põhjendamatult eemaldatud sisu puhul. Sõltumatu auditeerimisasutus võiks olla ELi tasandi asutus, mis koosneb riiklikest järelevalveasutustest ja mis kujutab endast uut ELi organit sotsiaalmeedia platvormide auditeerimiseks.

5.3.6. Kuna digiteenuste õigusakt annab võimaluse käsitleda demokraatiale olulist mõju avaldavate sisule juurdepääsu kontrollijate, nt Google'i ja Facebooki võimu ja teabe asümmeetriat, peaks Euroopa demokraatia tegevuskava tagama, et digiteenuste õigusaktis järgitav lähenemisviis põhineks õigustel.

5.3.7. ELi poliitikakujundajad peavad tagama sõnavabaduse põhimõtete kaitse, võttes samal ajal vastu õigusnorme desinformatsiooni vastu võitlemiseks. Eelkõige võib kriminaalõiguse kasutamine suuremahulise desinformatsiooniga võitlemisel luua ohtliku ruumi inimõiguste rikkumiseks riiklikult toetatava hirmutamise ja kriitilistele esindajatele põhjendamatu süüdistuse esitamise näol.

6. Ettepanek luua Euroopa demokraatia tegevuskava neljas samm „Aktiivse ja demokraatliku osalemise edendamine väljaspool valimisi“

6.1. Taust

6.1.1. Komitee on seisukohal, et selleks, et anda Euroopa demokraatia tegevuskavas piisavalt kaalu kodanikuaktiivsuse selgele strateegiale, tuleks kavas luua konkreetne samm. Komitee peab seda oluliseks, et tagada sujuvam taastumine praegusest kriisist ning sillutada teed kestlikumale ja kindlamale demokraatiale Euroopas.

6.1.2. Uus samm peaks hõlmama ka sotsiaaldialogi, kollektiivlääbirääkimiste ja kodanikuühiskonnaga peetava dialoogi edendamist.

6.1.3. Euroopa Liidu lepinguga kehtestati oluline uuendus: kodanike osalemise kontseptsioon, mis on sätestatud artiklis 11. Kuid rohkem kui kümme aastat pärast selle jõustumist ei vasta kodanike võimalused osaleda valimisjärgsetes otsustes siiski veel nende vajadustele, mis viib sageli kahekordse rahulolematuse ühelt poolt poliitika endaga ja teiselt poolt võimaluste puudumise tõttu otsuseid mõjutada. Sellega seoses tuleb komitee meelde oma arvamuses SOC/423⁽¹⁾ väljendatud seisukohta, milles rõhutati, kui oluline on välja töötada praktilised ettepanekud meetmete kohta tagamaks, et ELi eri institutsioonid tegutsedes lähtuvalt oma pädevustest, et määratleda sobivad meetmed Euroopa Liidu lepingu artikli 11 lõigete 1 ja 2 ellurakendamiseks.

⁽¹⁾ ELT C 11, 15.1.2013, lk 8.

6.1.4. Samuti on Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 152 sätestatud, et liit tunnustab ja edendab tööturu osapoolte rolli.

6.1.5. Sellega seoses teeb komitee ettepaneku luua Euroopa demokraatia tegevuskava neljas samm „Aktiivse ja demokraatliku osalemise edendamine väljaspool valimisi“, mida järgnevalt kirjeldatakse.

6.2. Aktiivse osalemise kultuuri edendamine

6.2.1. Kodanikuühiskonna jaoks avatud ja soodustava keskkonna loomine Euroopas

- Kodanikuühiskonna tegutsemisruum peaks moodustama õigusriigi olukorda käsitleva aruande konkreetse samba või osa ning sellele tuleks pöörata rohkem tähelepanu, sealhulgas iga liikmesriigi kodanikuühiskonna tegutsemisruumi põhjaliku hindamise kaudu, võttes arvesse selle erinevaid komponente, nende omavahelisi seoseid ning mõju poliitilisele süsteemile ja õigusriigile.
- Komisjon peaks kehtiva rahvusvahelise õiguse⁽¹²⁾ ja üksikasjalikumate suuniste⁽¹³⁾ alusel ning koostöös kodanikuühiskonnaga välja töötama suunised kodanikuühiskonna tegutsemisruumi kaitsmiseks ja edendamiseks liidus ja liikmesriikides. See peaks hõlmama järgmisi valdkondi: 1) ühinemisvabadus; 2) õigus tegutseda ilma riigi sekkumiseta; 3) väljendusvabadus; 4) õigus koostööle ja teabevahetusele; 5) õigus saada avalikku teavet; 6) õigus rahumeelsele kogunemisele; 7) õigus leida ja kindlustada vahendeid; 8) riigi tagatise kohustus; 9) akadeemiline vabadus; 10) filantroopia. Hinnata tuleb olemasolevate ja uute õigusaktide ning nende rakendamise võimalikke negatiivseid kõrvalmõjusid (st rahapesu ja läbipaistvust käsitlevad õigusaktid peaksid olema proportsionaalsed ja riskipõhised).
- Komisjon peaks lisama oma organisatsiooni struktuuri konkreedes ametikohad kodanikuühiskonnaga dialoogi pidamiseks ning julgustama liikmesriike dialoogi struktuuri tugevdama või sellise dialoogi puudumisel seda looma, kaasates selleks Euroopa fonde.
- Kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm peaks olema kättesaadav Euroopa, riigi ja kohalikul tasandil tegutsevatele kodanikuühiskonna organisatsioonidele kõigis liikmesriikides, sealhulgas inimõiguste aktivistidele, kes on pühendunud ELi põhiväärtuste edendamisele ja kaitsesele. Programmi raames tuleks rahastada tegevuskulusid, samuti kohtuvaidlusi, suutlikkuse suurendamist, järelevalvetegevust ja koostööd ELi tasandil.
- Programm „Erasmus+“ peaks võimaldama korraldada vahetusi kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnere vahel vastastikuse õppimise ja parimate tavade levitamise eesmärgil.

6.2.2. Demokraatliku kodakondsuse ja inimõiguste alane haridus peaks olema ELi prioriteet

- Kodanikuaktiivsuse ja kodanikuosaluse oluline eeltingimus on osalemine kodanikuhariduses (mis hõlmab ka meediapädevust) kõigil tasanditel, nii formaalse kui ka informaalsete, õppekavasisese ja -välise hariduse raames kõigis liikmesriikides. Kodanikuharidus on peamine vahend demokraatiavastaste suundumuste vastu võitlemisel, Euroopa väärtuste edendamisel ja praeguste lõhestumiste ületamisel.
- Kuna praegused tavad on ELis väga erinevad, tuleks Euroopa Nõukogu kodanikuhariduse ja inimõiguste hariduse harta (CM/Rec (2010)7) alusel koostada eraldi miinimumstandardid või soovitusel.
- Aktiivse osaluse kultuur nõuab eritählepanu tagamiseks, et ükski ELis elav kodanik ei oleks tõrjutud ning teda ei ähvardaks tõrjutus või diskrimineerimine tema poliitiliste või sotsiaal-majanduslike õiguste eiramise tõttu.

⁽¹²⁾ Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, Euroopa Liidu põhiõiguste harta.

⁽¹³⁾ OSCE demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (ODIHR) ühinemis- ja kogunemisvabaduse suunised.

6.3. Kodanikele ja nende organisatsioonidele reaalse sõnaõiguse andmine ELi otsustusprotsessis

6.3.1. EL ja selle liikmesriigid peaksid toetama kodanike mobiliseerimist kohapeal ja andma neile õiguse rääkida kogu oma mitmekesisuses, andes praktilise väljenduse oma õigusele „osaleda liidu demokraatias“, mis on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 10. EL ja selle liikmesriigid peaksid andma kodanikele vahendid, et pidada „esindusühenduste ja kodanikuühiskonnaga avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi“ (Euroopa Liidu lepingu artikkel 11). Komitee peaks koostama selleteemalise aastaaruande.

6.3.2. Kodanikud ja nende organisatsioonid tuleks täielikult kaasata ELi poliitika kujundamisse. Tuleks tagada kindel tasakaal eri sidusrühmade panuste vahel, vaadates läbi konsulteerimismetoodika, et kaasata ELi ja riikide tasandil rohkem kodanikuühiskonna ja ühiskondlikke organisatsioone ning kasutades ära Euroopa kodanikualgatuse potentsiaali, et kodanikud saaksid mõjutada tegevuskava koostamist.

6.3.3. Tuleks täielikult rakendada ELi lepingu artiklis 11 sätestatud avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi esindusühenduste ja kodanikuühiskonnaga kõigis ELi poliitikavaldkondades. Komisjon peaks algatama **institutsioonidevahelise kokkuleppe kodanikuühiskonna dialoogi kohta Euroopa kodanikuühiskonnaga**.

6.3.4. Tuleks tagada kodanikuühiskonna konstruktiivne ja kaasav osalemine Euroopa tuleviku konverentsil, sidudes selle Euroopa demokraatia tegevuskavaga, et anda võimalus arutleda selle üle, kuidas tugevdada demokraatlikke protsesse ja kodanikuaktiivsust.

6.3.5. Liikmesriikidelt tuleks paluda eraldada oma mitmeaastase finantsraamistiku kavade raames piisavalt vahendeid, et rahastada kodanikuühiskonnaga peetavat dialoogi ja suurendada kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkust otsuste tegemisel osalemisel. Komisjon peaks lisama kodanikuosaluse ja demokraatia **oma riigipõhiste soovitude horisontaalsete prioriteetide** hulka.

6.3.6. Tuleks käivitada **iga-aastane üritus**, mis tooks kokku ELi institutsioonide kõrgeima tasandi esindajad ning kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonide ja liitude esindajad, samuti valdkondlike dialoogide ning kohalike, piirkondlike, riiklike ja makropiirkondlike (rahvusvahelise ja naabrusspoliitika raames) dialoogide esindajad, et jagada parimaid tavasid ja koostada iga-aastane kava **demokraatia, osaluse ja kodanikuühiskonnaga peetava dialoogi tugevdamiseks**. Komisjonil ja komiteel peaks olema selles protsessis korraldajatena juhtroll.

6.4. Sotsiaaldialoogi ja kollektiivlääbirääkimiste tugistruktuuride tugevdamine

6.4.1. On vaja tegutseda demokraatia edendamiseks majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kaudu, sealhulgas töömaailmas demokraatia edendamise kaudu. Demokraatiat rünnatakse ka sellel tasandil ning pandeemia on tõstatanud olulised küsimused, millega tuleb kiiresti tegeleda.

6.4.2. Sotsiaaldialoog ja kollektiivlääbirääkimised on demokraatliku toimimise parimad näited. Dialoog oma konkreetseid huve ja väärtusi esindavate organisatsioonide vahel loob struktureeritud kanali ühise tähtsusega küsimuste arutamiseks ja läbirääkimiseks, isegi kui huvid lahknevad. Partnerite vastastikune tunnustamine ja nendevaheline austus ning mõistliku lahenduse otsimine olukordadele, probleemidele ja konfliktidele on demokraatliku kultuuri alustalad.

6.4.3. Uus samm peaks sisaldama meetmeid kõnealuste põhimõtete edendamiseks ja hõlmama järgmist:

- austada kõigis liikmesriikides ILO konventsioone, pöörates erilist tähelepanu peamistele konventsioonidele ametiühingute vaba tegevuse kohta;
- töötada välja struktureeritud teavitamis-, konsulteerimis- ja kuulamisprotsess ning koostada lõpparuanne selle protsessi kohta kõigi liikmesriikide tasandi seadusandlike algatuste puhul;
- toetada majandus- ja sotsiaalnookogude tugevdamist ja vajaduse korral nende loomist;
- pärast Euroopa sotsiaalpartneritelt heakskiidu saamist nimetada komisjoni tasandil ametisse kõrge Euroopa ametnik, kes vastutab sotsiaaldialoogi edendamise ja järelevalve eest liikmesriikides ja ELis ning kes võib täita ka kodanikuühiskonna dialoogi toetamise ülesandeid, kui pärast kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimist selles kokku lepitakse;

- korraldada kaks korda aastas kõrgetasemeline kolmepoolne sotsiaaldialoog (Euroopa sotsiaalpartnerid, komisjon ja liikmesriigid), et edendada ja jälgida sotsiaaldialoogi Euroopa ja liikmesriikide tasandil;
- võtta meetmeid, et edendada kollektiivläbirääkimisi riigihangete ja avaliku sektori vahenditele, sealhulgas Euroopa fondidele, juurdepääsu üle, nõudes tööandjatelt kollektiivlepingu sõlmimist või kuni selliste lepingute sõlmimiseni kvaliteetsete töökohtade tagamist kooskõlas kohaldatavate õigusnormidega, järgides kohaldatavat siseriiklikku õigust ja tavasid, mis tulenevad sotsiaalpartnerite ja valitsuste vahelistest lepingutest riigi tasandil. Sellega välditakse sotsiaalset dumpingut ja tagatakse aus konkurents;
- käivitada programmid sotsiaalpartnerite esindajate koolitamiseks, et hoogustada sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimisi.

Brüssel, 10. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2016/794 selles osas, mis puudutab Europoli ja eraõiguslike isikute koostööd, Europolis isikuandmete töötlemist kriminaaluurimiste toetamiseks ning Europoli rolli teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas“

(COM(2020) 796 final – 2020/0349 (COD))

(2021/C 341/10)

Raportöör: **Philip VON BROCKDORFF**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 24.2.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	26.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus	
(poolt/vastu/erapooletuid)	233/2/3

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle laiendada Europoli volitusi, et täiustada andmekaitsemeetmeid ja teadussuutlikkust. See aitab hoogustada võitlust organiseeritud kuritegevuse ja terroristliku tegevuse vastu ning tugevdada politsei operatiivkoostööd ELi liikmesriikides, et kaitsta meie kodanikke.

1.2. Komitee väljendab heameelt ka Europoli kavandatava koostöö üle kolmandate riikidega, mis võimaldab koostööd eraõiguslike isikute või ettevõtjatega, eriti seoses andmevahetusega. Komitee arvates peaks eraettevõtjatel olema ELi tasandil kontaktpunkt, kus nad saaksid esitada teavet, mis võib kriminaaluurimise jaoks asjakohane olla. Komisjoni ettepanekus tegeletakse selle probleemiga.

1.3. Komitee väljendab ka heameelt selle üle, et komisjoni ettepanek aitab kuritegevuse ennetamise eest vastutavatel ametiasutustel leida innovaatilisi lahendusi rahvusvahelise kuritegevuse vastu võitlemiseks ja olla jätkuvalt kursis valdkonnas toimuva arenguga. Ettepanekuga arendatakse ka Europoli ja liikmesriikide õiguskaitseasutuste pädevust ja teadussuutlikkust.

1.4. Komitee rõhutab, et Europoli suutlikkuse suurendamisel tuleks prioriteediks seada piiriülesed uurimised, eelkõige tõsiste rünnakute korral rikkumisest teatajate ja uurivate ajakirjanike vastu, kellel on oluline roll korruptsiooni, pettuste, juhtimisvigade ja muude väärtegade paljastamisel avalikus ja erasektoris.

1.5. Samuti leiab komitee, et andmete töötlemisel ei tohiks olla kahtlusi eraelu puutumatuse kaitse ja põhiõiguste suhtes. Vastupidi – ajakohastatud ning ühtlustatud õigusaktid võimaldaksid andmekaitsega seotud küsimusi tõhusamalt uurida, saavutades samal ajal tasakaalu üksikute liikmesriikide ja ELi turvanõuete vahel.

1.6. Praegu ei ole Europol võimeline andma liikmesriikide õiguskaitseasutustele otse ja reaajas kolmandatest riikidest või rahvusvahelistelt organisatsioonidelt saadud teavet kuritegeliku tegevuse kohta. Seega püütakse ettepaneku muudatustega kõrvaldada see turvalisuse puudujääk ja luua uus hoiatusteadete kategooria, mida võib määratletud tingimustel kasutada üksnes Europol. Seepärast on komitee rahul ka ettepanekuga luua Schengeni infosüsteemi (SIS) toetuseks uus hoiatusteadete kategooria.

1.7. Europoli volituste ja ressursside suurendamine hõlmab tõhususele pühendumist, sest ulatus võimaldab teha kulutõhusaid jõupingutusi. Komitee leiab, et Europoli eelarve kavandatav suurendamine on positiivne vastus nii ELi kodanike parema kaitse kui ka Europoli ja liikmesriikide õiguskaitseasutuste koostöö tõhustamise kontekstis. Siiski eeldab komitee, et see suurendamine kajastub Europoli operatiivtöötajate arvus ja organisatsiooni suuremas tõhususes.

1.8. Üldiselt on komitee arvates ettepanekud kahtlemata samm õiges suunas, kuna need laiendavad Europoli rolli muutuvatele olukordadele reageerimisel. Europoli töö jääb siiski suuresti sõltuma liikmesriikide tegevusest ja liikmesriikide õiguskaitseasutuste kogutud andmetest. Seega – ja eriti üha enam globaliseeruva keskkonna kontekstis – võib olla asjakohane tõstatada küsimus, kas on aeg lubada Europolil tegutseda omal algatusel.

1.9. Sellega seoses võib komitee arvates tulevikus olla vajalik julgemate meetmete võtmine Europoli volituste ja kohaldamisala laiendamiseks. Nagu ettepanekutes tunnistatakse, on organiseeritud kuritegevus muutunud keerukamaks ja kõige ohtlikumad kuritegelikud võrgustikud on üha enam piiriülesed. Kuna organiseeritud kuritegevus pidevalt areneb, tuleb aja jooksul Europoli volitusi kohandada, et muuta see Euroopa julgeolekus veelgi kesksamaks osalejaks.

1.10. Seepärast soovib komitee mingil hetkel Europoli rolli ja vastutusala sõltumatut läbivaatamist. Läbivaatamise käigus uuritaks ka seda, kuidas liikmesriikide õiguskaitsealased tavad ja andmete kogumise protsessid mõjutavad Europoli esitatud analüüse. Sellises läbivaatamises võetaks arvesse ka kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite ning teiste asjaomaste sidusrühmade seisukohti.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1. Vastuseks suurenevatele julgeolekuohtudele, eriti kuritegelike organisatsioonide poolt, avaldas Euroopa Komisjon ettepaneku võtta vastu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2016/794 selles osas, mis puudutab Europoli ja eraõiguslike isikute koostööd, Europolis isikuandmete töötlemist kriminaaluurimiste toetamiseks ning Europoli rolli teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas.

2.2. Ettepanekus püütakse käsitleda järgnevaid põhiküsimusi:

- i) võimaldada Europolil teha tulemuslikku koostööd eraõiguslike isikutega;
- ii) võimaldada Europolil toetada liikmesriike suurte ja keerukate andmekogumike (suurandmed) analüüsiga;
- iii) lubada Europolil paluda liikmesriigi pädevatel asutustel algatada, läbi viia või koordineerida kuriteo uurimist, mis mõjutab ELi poliitikaga hõlmatud ühishuve, hoolimata kuriteo piiriülesest mõõtmest.

2.3. Samuti peab komisjon vajalikuks tugevdada Europoli koostööd nii Euroopa Prokuratuuri kui ka kolmandate riikidega. Lisaks tugevdatakse Europoli rolli teadusuuringutes ja innovatsioonis ning ameti andmekaitseraamistikku ja parlamentaarset järelevalvet.

2.4. Kuivõrd on tegemist tõhustatud koostööga eraõiguslike isikutega, sätestatakse ettepanekus Europolile normid, et vahetada isikuandmeid eraõiguslike isikutega (selleks, et amet saaks neilt isikuandmeid vastu võtta), teavitada neid puuduvast teabest ning paluda liikmesriikidel taotleda eraõiguslikelt isikutelt täiendavat teavet.

2.5. Normidega antakse Europolile ka võimalus toimida liikmesriikide ja eraõiguslike isikute teabevahetuse tehnilise kanalina. Kriisile reageerimise parandamiseks sätestatakse ka normid, mille kohaselt toetada liikmesriike, et tõkestada terroristliku sisu laiaulatuslikku levitamist veebiplatvormide kaudu (sisu, mis on seotud jätkuvate või hiljutiste sündmustega, mis kujutavad endast ohtu elule või kehalisele puutumatussele või mille puhul kutsutakse üles tekitama vahetut kahju elule või kehalisele puutumatussele).

2.6. Suurte ja keerukate andmekogude töötlemiseks kehtestab komisjon võimaluse teha isikuandmete eelanalüüs, mille ainus eesmärk on kindlaks teha, kas sellised andmed vastavad neile andmesubjektide kategooriatele ja on kuriteoga seotud.

2.7. Selleks, et tõhusalt toetada kriminaaluurimisi liikmesriikides või Euroopa Prokuratuuri poolt, saaks Europol teatud juhtudel töödelda andmeid, mille siseriiklikud ametiasutused või Euroopa Prokuratuur on kriminaaluurimise raames omandanud – vastavalt riigisisese kriminaalõiguse alusel kohaldatavatele menetlusnõuetele ja kaitsemeetmetele. Sellega seoses oleks Europolil võimalik töödelda (ja taotluse korral säilitada) kõiki andmeid, mis sisalduvad liikmesriigi või Euroopa Prokuratuuri esitatud uurimisalases kohtuasja toimikus, selle aja vältel, mil amet antud kriminaaluurimises osaleb.

2.8. Komisjon teeb ka ettepaneku luua Schengeni infosüsteemi uus hoiatusteadete kategooria. See ettepanek põhineb asjaolul, et Europol ei ole volitatud edastama liikmesriikide õiguskaitseasutustele otse ja reaalselt teavet, mis pärineb kolmandatest riikidest või rahvusvahelistelt organisatsioonidelt isikute kohta, keda on kahtlustatud või süüdi mõistetud süütegudes ja terroriaktides.

2.9. Eelarve seisukohast on ettepaneku kohaselt vaja mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 perioodiks täiendavat eelarvet umbes 180 miljoni euro väärtuses ja umbes 160 täiendavat ametikohta.

3. Üldised märkused

3.1. Euroopa julgeolek kõigis tegevusvaldkondades, olgu need siis era- või avalikus sektoris, seisab silmitsi muutuvate ja üha keerukamate julgeolekuohtudega. Digiüleminek, tehnoloogia areng ja interneti kaudu kuritegeliku tegevuse teostamise lihtsus on suurendanud kuritegevust Euroopas ja kogu maailmas, seejuures on hüppeliselt kasvamas küberkuritegevuse esinemissagedus.

3.2. Terrorism on samuti endiselt märkimisväärne oht ELi ja selle kodanike vabadusele ning eluviisile. COVID-19 kriis on selliseid ohte suurendanud – kuritegelikud organisatsioonid kasutavad kriisi ära ja kohandavad oma toimimisviise või arendavad uusi kuritegeliku tegevuse liike.

3.3. Nende arenevate julgeolekuohtude tõttu on vaja tõhusat ELi tasandi toetust liikmesriikide õiguskaitseasutuste tööle. Kõnealused ohud levivad üle piiride, on seotud erinevate kuritegudega, ning väljenduvad selliste kuritegelike organisatsioonide tegevuses, kes tegelevad mitut eri liiki kuritegeliku tegevusega.

3.4. Neid arenguid arvestades ei piisa nende piiriüleste julgeolekuprobleemide lahendamiseks üksnes riiklikul tasandil võetavatest meetmetest ning liikmesriikide õiguskaitseasutused on üha enam kasutanud Europoli, ELi õiguskaitsekoostööasutuse pakuvat toetust ja oskusteavet, et võidelda raskete kuritegude ja terrorismi vastu.

3.5. Europolil on liikmesriikidele raskete kuritegude ja terrorismi vastu võitlemiseks ELi tasandil toetuse andmisel keskne roll. Amet pakub riiklikele õiguskaitseasutustele tuge ja eriteadmisi kahte või enam liikmesriiki mõjutavate raskete kuritegude, terrorismi ja ELi poliitikavaldkondadega hõlmatud ühist huvi kahjustavate kuriteoliikide tõkestamisel ning nende vastu võitlemisel. Alates Europoli 2016. aasta määruse kohaldamise algusest on ameti ülesannete operatiivne tähtsus oluliselt muutunud ning selle operatiivne toetus on jätkuvalt kasvanud, kusjuures Europol on nüüd osa peaaegu kõigist suurematest terrorismivastastest uurimistest ELis.

3.6. Arenevate ja üha keerukamate piiriüleste julgeolekuohtude taustal, mis hõlmavad füüsilise ja digitaalse maailma ulatuse hägustumist ning Euroopas kõrge terrorismiohu ülejääke, peetakse Europoli suutlikkuse, võimekuse ja vahendite tugevdamist, et tõhusalt toetada liikmesriike võitluses raske kuritegevuse ja terrorismi vastu, positiivseks ja ajakohaseks vastuseks.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Komitee väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle laiendada Europoli volitusi, kuna ettepaneku eesmärk on täiustada andmekaitsemeetmeid ja teadussuutlikkust.

4.2. Komitee väljendab heameelt ka kavandatava operatiivkoostöö üle kolmandate riikidega, mis võimaldab koostööd eraõiguslike isikutega, eriti seoses andmehetusega. Komitee ei pea eraõiguslike isikutega koostööd võimaldav ettepanekut ebaproportsionaalseks. Vastupidi, ettepanekut peetakse üsna vajalikuks, arvestades interneti ja mobiilseadmete abil toimiva rahvusvahelise kuritegevuse pidevat arenemist. Kuritegelikud organisatsioonid kasutavad suhtlemiseks ja ebaseaduslike tegude toimepanekuks üha enam eraõiguslike isikute osutatavaid piiriülesteid teenuseid. Siiski ei ole

eraettevõtjatel praegu ELi tasandil kontaktpunkti, kus nad saaksid esitada teavet, mis võib kriminaaluurimise jaoks asjakohane olla. Käesoleva ettepaneku eesmärgiks on selle puudujäägi kõrvaldamine. Jõustavana võimaldaks õigusakti muudatus Europolil tegutseda kontaktpunktina ja uurida tsentraliseeritud liikmesriigi/liikmesriikide uuritavat kuritegu või juhtumit. See kokkulepe võimaldab arendada vajalikku koostööd Europoli ja eraõiguslike isikute vahel.

4.3. Muudatusettepanekute kohaselt peaks Europolil olema keskne roll liikmesriikide abistamisel tehisintellektil põhinevate uute tehnoloogialahenduste väljatöötamisel, millest saaksid kasu liikmesriikide õiguskaitseasutused kogu ELis. Innovaatiliste lahenduste kindlakstegemine on oluline osa rahvusvahelise kuritegevuse vastu võitlemisel, et tagada kuritegevuse ennetamise eest vastutavate ametiasutuste kursisolek valdkonnas toimuva arenguga. Seda saab teha ainult koordineeritud teadusuuringute abil. Seetõttu toetab komitee Europoli ennetavat rolli liikmesriikide õiguskaitseasutustele tsentraliseeritud toetuse pakkumisel seoses i) innovatsioonivõimalustega ja ii) nende asutuste pädevuse ja võimete arendamisega, kasutades ELis välja töötatud tehnoloogiaid ja uuendusi, selle asemel et kolmandatest riikidest pärit julgeolekulahendusi abiks võtta.

4.4. Kuivõrd on tegemist üksikisikute andmekaitsega, on muudatuste eesmärk tõhusalt tagada eri tüüpi andmete töötlemisel eraelu puutumatuse kaitse ja põhiõiguste täielik järgimine. Komitee on ka seisukohal, et isikuandmete töötlemine on juba praegu väga rangelt reguleeritud ja seetõttu ei ole probleeme, millele tähelepanu juhtida. Vastupidi, ajakohastatud ning ühtlustatud õigusaktid võimaldaksid andmekaitsega seotud küsimusi tõhusamalt uurida, saavutades samal ajal tasakaalu üksikute liikmesriikide ja kogu ELi turvanõuete vahel.

4.5. Komitee märgib ka, et Europol ei ole praegu volitatud edastama liikmesriikide õiguskaitseasutustele otse ja reaajas teavet, mis pärineb kolmandatest riikidest või rahvusvahelistelt organisatsioonidelt isikute kohta, keda on kahtlustatud või süüdi mõistetud süütegudes ja terroriaktides. Seega on komisjoni ettepaneku eesmärgiks selle julgeolekuga seotud puudujäägi kõrvaldamine. Komitee pooldab seda aspekti, nagu ka ettepanekut luua uus hoiatusteade kategooria, mida võib konkreetsel ja täpselt määratletud tingimustel kasutada üksnes Europol.

4.6. Komitee on siiski arvamusel, et komisjonil võib tulevikus olla vaja võtta veelgi julgemaid meetmeid Europoli volituste ja kohaldamisala laiendamiseks. Nagu ettepanekutes tunnistatakse, on kuritegevus muutunud ja kõige ohtlikumad kuritegelikud võrgustikud on üha enam piiriülesed. Seetõttu on koostöö Euroopa liikmesriikide ja poliitsejõudude vahel oluline. Aja jooksul on hädavajalik Europoli volitusi kohandada, et muuta see Euroopa julgeolekus veelgi kesksamaks osalejaks.

4.7. Komitee rõhutab, et Europoli suutlikkuse suurendamisel tuleks prioriteediks seada piiriülesed uurimised, eelkõige tõsiste rünnakute korral rikkumisest teatajate ja uurivate ajakirjanike vastu, kellel on oluline roll korruptsiooni, pettuste, juhtimisvigade ja muude väärtegade paljastamisel avalikus ja erasektoris. See on kooskõlas Euroopa Parlamendi 2020. aasta juuli resolutsiooniga, milles osutatakse suurematele volitustele, et võimaldada Europolil taotleda piiriüleste uurimiste algatamist rikkumistest teatajate ja uurivate ajakirjanike vastu toime pandud tõsiste rünnakute korral⁽¹⁾.

4.8. Komitee usub, et Europoli volituste suurendamine tähendab tõhususele pühendumist, sest ulatus võimaldab teha kulutõhusaid jõupingutusi. Europoli volituste edasine tugevdamine ja ressurside suurendamine on Euroopa ühiskonna jaoks hädavajalik, et olla kaitstud ja kaitstuna end ka tunda.

4.9. Europoli volituste tugevdamise all peab komitee silmas riiklike õiguskaitseasutuste ja Europoli vahelise koordineerimise tugevdamist, kusjuures Europol kinnitab end analüüsivõime ja innovatsiooni keskusena. Sellega seoses võetakse õigusakti ettepanekut sammuna õiges suunas. Koordineerimine Europoli ja liikmesriikide vahel on kõige selle jaoks ülioluline ning ettepanekud annavad tõhustatud koordineerimiseks tugeva aluse.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi 10. juuli 2020. aasta resolutsioon liidu tervikliku poliitika kohta rahapesu ja terrorismi rahastamise ärahoidmiseks (2020/2686(RSP)).

4.10. Kuritegelik tegevus on aga piiriülene ning üha enam globaliseeruvat keskkonda arvestades tõstatab komitee küsimuse, kas on aeg lubada Europolil tegutseda omal algatusel. Kas Europolil peaks olema õigus algatada liikmesriikides uurimisi ja korraldada ennetavalt õiguskaitsetegevust? Praegu pole see lubatud, kuid kuritegeliku tegevuse areng võib teha vajalikuks arutelu selle üle, kas Europol peaks algatama laiema mastaabi kriminaaluurimisi.

4.11. Nagu väljendatud, on ettepanekud samm õiges suunas, kuna laiendavad Europoli rolli muutuvatele olukordadele reageerimiseks, kuid Europoli töö sõltub endiselt suuresti liikmesriikide tegevusest ning riikide õiguskaitseasutuste kogutud andmetest. Seetõttu leiab komitee, et Europoli ülesannete ja tegevuse (mis suurel määral sõltuvad ka liikmesriikide õiguskaitseasutuste tõhususest) tulemuslikkuse sõltumatu läbivaatamine oleks väga oluline. Läbivaatamise käigus, mille viiks tõenäoliselt läbi väike rühm pensionile jäänud kõrgemaid kohtunikke ja politseinikke, uuritaks ka seda, kuidas riigisisised õiguskaitsealased tavad ja andmete kogumine mõjutavad Europoli koostatud analüüse ja hinnanguid ning kuidas see omakorda mõjutab riikide õiguskaitsealaseid tegevusi. Sellises läbivaatamises tuleks arvestada ka kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite ning asjaomaste sidusrühmade seisukohti, eriti nende rühmade ja üksikisikute omi, kelle elu õiguskaitsealane tegevus võib väärt või põhjendamatult mõjutada.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ELi julgeolekuliidu strateegia kohta“

(COM(2020) 605 final)

ja

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi terrorismivastase võitluse tegevuskava: prognoosi, hoia ära, kaitse ja reageeri““

(COM(2020) 795 final)

(2021/C 341/11)

Raportöör: **Ákos TOPOLÁNSZKY**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 24.2.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	26.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus	
(poolt/vastu/erapooletuid)	234/1/3

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab teretulnuks ja toetab strateegilist tegevuskava, mille eesmärk on kaitsta liidu kodanike turvalisust terrorismiohu eest ja mis on kavandatud ELi julgeolekuliidu strateegia osana, ⁽¹⁾ ning nõustub vajadusega tugeva ja ambitsioonika terrorismivastase poliitika järele.

1.2. Samal ajal rõhutab komitee, et selle eesmärgi taotlemisel tuleb tunnustada ja täielikult järgida rahvusvahelise ja Euroopa õiguse õiguslikke aluseid, mis kaitsevad ja säilitavad meie pluralistlikku ühiskonda, meie ühiseid väärtusi ja meie euroopalikku eluviisi.

1.3. Komitee peab uut tegevuskava oluliseks ja õigeaegseks; ta kiidab põhimõtteliselt heaks tegevuskava struktuuri ja rõhuasetuse vastupidavusvõime mõistele.

1.4. Selles rõhutatakse tänapäevaste tehnoloogiliste vahendite kasutamise tähtsust, kuid rõhutatakse ka vajadust tagada nende kasutuse piiramine õigusriigi ja põhiõiguste vaatenurgast.

1.5. Komitee rõhutab, et tema arvates loob tegevuskava ühtse tegevusraamistikku, mis on mõeldud peamiselt institutsioonidele ja ametiasutustele, kellel on konkreetsed ja olulised ülesanded terrorismiohu ärahoidmiseks ja selle vastu võitlemiseks, kuid kohalike kogukondade, kodanike- ja ohvrite ühenduste, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja ametiühingute, usukogukondade, akadeemiliste ringkondade ja erasektori partnerite esindajad ei ole vaadeldavas dokumendis selle probleemi lahendamisse piisavalt kaasatud.

1.6. Komitee on arvamusel, et ennekõike on vaja riske ja pingeid ära hoida ja need kõrvaldada, selle asemel, et tegeleda tagantjärele nende soovimatute tagajärgedega ning sellega kaasnevate konkreetsete sotsiaalkuludega.

1.7. Ta rõhutab ohualaste teadusuuringute ja ohu hindamise tähtsust, et vältida selliste mehhanismide kehtestamist, mis võivad põhjendamatult rikkuda põhiõigusi.

⁽¹⁾ COM(2020) 605 final.

- 1.8. Komitee juhib tähelepanu liikmesriikide rollile ja vajadusele arendada koostöötet tegevuskava püsival rakendamisel.
- 1.9. Terrorismile tõhusa reageerimise seisukohalt on väga oluline mitte piirduda üksnes poliitiliste reaktsioonidega, vaid mõista teaduslike teadmiste abil terrorismi individuaalseid ja sotsiaalseid põhjuseid.
- 1.10. Seoses ärahoidmisega juhib komitee tähelepanu sellele, kui oluline on kodanikuühiskonna ja selle organisatsioonide ning sotsiaalpartnerite aktiivne osalemine, mis on seni olnud ebapiisav. Sellega seoses on komitee seisukohal, et eriti hea investering julgeolekusse on kooskõlastatud tegevus, riskide vähendamise programmid ja kogukondade tasandil algatatud lepitusprotsessid.
- 1.11. Komitee on veendunud vajaduses võidelda tõhusalt ja järeleandmatult terrorismi vastu, kahjustamata seejuures euroopalikke väärtusi ja kodanike demokraatlikke õigusi. Nende olulise piiramise korral võiks tõepoolest arvata, et terroristid on oma eesmärgid saavutanud.
- 1.12. Avaliku ruumi kaitse tuleb kavandada ja seda rakendada erasektori sidusrühmade ja kohalike kogukondade esindajate osalusel, et saavutada üksmeel. Usujuhtidega tuleb pidada pidevat dialoogi, sest religioonid võivad suuresti aidata vähendada radikaliseerumist ja teatud ohte ning terrorismi põhjustatud pingeid kogukondade vahel.
- 1.13. Komitee rõhutab, et ELi õigusega on keelatud andmeid üldiselt ja diferentseerimata säilitada ning andmete säilitamist saab lubada ainult rangete ja eeskirjadega täpselt piiritletud garantiide alusel, mida toetab süsteemi pidev järelevalve.
- 1.14. Terrorismi rahastamise jälgimise programmi (TFTP) ⁽²⁾ kasutamise raames tuleks liidu kodanike privaatsuse kaitse meetmeid pidevalt hinnata.

2. Sissejuhatavad märkused ⁽³⁾

- 2.1. Komitee peab teretulnuks ja toetab strateegilist tegevuskava, mis on mõeldud tõhusaks ja kooskõlastatud tegevuseks terviklike vahendite abil, et kaitsta liidu kodanikke terrorismiohu vastu, ning mis on kavandatud ELi julgeolekuliidu strateegia ⁽⁴⁾ osana.
- 2.2. Komitee nõustub tugeva ja ambitsioonika terrorismivastase poliitika vajadusega, kuid rõhutab, et see peaks tuginema tõenditel põhinevale riskianalüüsile ja ELis juba rakendatud meetmete mõju rangele hindamisele.
- 2.3. Komitee on täielikult pühendunud inimõiguste järgimise ja inimväärikuse austamise üldistele väärtustele, mis on sätestatud inimõiguste ülddeklaratsioonis. Komitee nõustub ka väitega, et demokraatia, õigusriik, põhiõiguste, iseäranis eraelu puutumatuse, sõnavabaduse ja usuvabaduse ning mitmekesisuse austamine on Euroopa Liidu alus ja seega nõuavad need tugevat ühist lähenemisviisi, mis kaitseb meie pluralistlikku ühiskonda, meie ühiseid väärtusi ja meie euroopalikku eluviisi. Neid põhiväärtusi tuleb teatises ette nähtud meetmete kavandamisel ja rakendamisel pidevalt ja süsteemselt arvesse võtta.
- 2.4. Komitee on arvamusel, et uus tegevuskava on oluline ja õigeaegne; selle ennetus-, ärahoidmis-, kaitse- ja reageerimismehhanism ning rahvusvahelise koostöö valdkondadevaheline aspekt loovad asjakohase raamistiku ja lähenemisviisi tervikliku reageerimisplaani rakendamiseks. Komitee peab samuti asjakohaseks, et teatises pannakse erilist rõhku eri aspektidele, eriti vastupidavusvõime olulisusele. Tõepoolest, vastupidavusvõime eeldab ühiskonna, seega ka kodanikuühiskonna ja kodanike kogukondade suuremat osalemist julgeoleku loomise ja tagamise protsessis.
- 2.5. Samuti tuleb märkida rõhuasetust selliste tänapäevaste tehnoloogiliste vahendite kasutamisele, mis selgelt võimaldavad võidelda tõhusamalt terroritegevuse ja terrorismi toetamise vastu. Siiski on oluline, et kooskõlas liidu õigusega piiritletak täpselt kõigi nende uute – eriti suurandmete hankimiseks ja analüüsimiseks mõeldud – vahendite ning vanemate vahendite kasutamist ning reguleeritaks kogutud andmete kasutamist ja säilitamist ning kontrollitaks eeskirjade püsivat ja pidevat järgimist.

⁽²⁾ ELT L 195, 27.7.2010, lk 3.

⁽³⁾ Võttes arvesse komitee toetust tegevuskava sisule ja selle tehnilisele laadile, keskendutakse käesolevas arvamuses peamiselt kodanikuühiskonna, õigusriigi ja põhiõigustega seotud aspektidele, mis on komitee volituste keskmes.

⁽⁴⁾ COM(2020) 605 final.

2.6. Komitee rõhutab, et tema arvates loob tegevuskava ühtse tegevusraamistiku, mis on mõeldud peamiselt institutsioonidele ja ametiasutustele, kellel on konkreetset ja olulist ülesandet terrorismiohu ärahoidmiseks ja selle vastu võitlemiseks, kuid kohalike kogukondade, kodanike- ja ohvrite ühenduste, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja ametiühingute, usukogukondade, akadeemiliste ringkondade ja erasektori partnerite esindajad ei ole vaadeldavas dokumendis selle probleemi lahendamisele piisavalt kaasatud. Terrorismiohu juuri ei ole võimalik kõrvaldada, kui kohaliku tasandi ühiskondlikud osalejad ei pinguta selle nimel, et saavutada kooskõlastatud ja toetatavad kokkulepped riski vähendamiseks.

2.7. Komitee on arvamisel, et ennekõike on vaja riske ja pingeid ära hoida ja need kõrvaldada, selle asemel, et tegeleda tagantjärele nende soovimatute tagajärgedega ning sellega kaasnevate konkreetsete sotsiaalkuludega. Komitee peab oluliseks, et tegevuskava rakendamine ei põhine mitte ühiskondlikel arusaamadest ega poliitilistel reaktsioonidel, vaid alati terrorismi tegelikkusel ja sellest lähtuval tõelisel ohul ning et meetmed selle vastu võitlemiseks töötatakse välja selle põhjal. Ka poliitikameetmed tuleks kujundada vastavalt.

2.8. Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et EL suudab radikaliseerumise vastu tõhusalt võidelda ainult siis, kui tegutseb edukalt ka tõrjutuse vastu, mille ohvrid on nii ELi enese põliselanikest vähemusrahvad (näiteks romad) kui ka hiljuti ELi territooriumile saabunud inimesed.

2.9. Et mitte kahjustada sotsiaalset kaasamist ja tagada pakutavate vastuste proportsionaalsus, tuleks hoolitseda selle eest, et lõhe ühiskonna poolt tajutud terrorismiohu ja selle ohu tegeliku ulatuse vahel ei oleks liiga suur, nagu see on mõnes liikmesriigis. Seepärast on oluline ohtu teaduslikult uurida ja hinnata, et vältida selliste mehhanismide kehtestamist, mis võivad põhjendamatult rikkuda põhiõigusi. Julgeolekupoliitikat saab kohandada ainult tõenduspõhiste tuvastatud tegelike ohtude ja riskide analüüsi põhjal.

2.10. Komitee on ühtlasi arvamisel, et tegevuskava tugev pühendumine võitlusele radikaliseerumise vastu on oluline positiivne element terrorismivastases võitluses. Lisaks radikaalse veebisisu vastu võitlemisele peab komitee selles valdkonnas väga oluliseks radikaliseerumise ja deradikaliseerimise mehhanismide mõistmist ja uurimist, radikaliseerumise olemuse ja protsessi uurimist ning selle põhjal selle ennetamist. Kodanikuühiskonna ja kodanike kogukondade esindajatel võib selles olla keskse tähtsusega roll.

2.11. Komitee on veendunud vajaduses võidelda tõhusalt ja järeleandmatult terrorismi vastu, kahjustamata seejuures euroopalikke väärtusi ja kodanike demokraatlikke õigusi. Nende olulise piiramise korral võiks tõepoolest arvata, et terroristid on oma eesmärgid saavutanud.

2.12. Isegi kõige paremini kavandatud ja lõpule viidud programmide puhul sõltub edu suurel määral nende rakendamises osalevate liikmesriikide valmisolekust üksteisega koostööd teha, samuti nende vastupidavusvõimest ja nimetatud programmide toetamiseks vastu võetud poliitilistest otsustest. Poliitiline tahe on sellega seoses ülioluline.

2.13. Komitee on seisukohal, et tegevuskava käivitamisega oleks pidanud kaasnema olukorra range hindamine, näidates ära protsessid, millele tegevuskava peaks asjakohaselt reageerima, ja seni tehtud jõupingutustega saavutatud tulemused.

3. Sisulised aspektid

3.1. Prognoosimine

3.1.1. On oluline, et tehisintellekti kasutamine varajase avastamise ja üldise terrorismivastase võitluse kontekstis oleks läbipaistev ja kontrollitav, et tegelik sihtmärk oleksid ainult sisu ja inimesed, keda terrorismivastane võitlus puudutab, ning et oleks täidetud tehisintellekti strateegia seitse peamist nõuet ⁽⁵⁾.

3.1.2. Avaliku ruumi kaitse puhul keskendutakse tegevuskavas õigustatult uute tehnoloogiate kasutamisele. Komitee väljendab sellest hoolimata kahetsust, et dokumendis käsitletakse ainult kaudselt valmistumist rünnakuteks, kus rammitakse sõidukiga, ehkki viimastel aastatel on need olnud väga sagedased. Sel viisil on korraldatud mitmeid nn strateegilisi terrorirünnakuid (suur ohvrite arv, märkimisväärne meediakajastus ja hirmuefekt).

⁽⁵⁾ COM(2020) 65 final.

3.1.3. Terrorismile tõhusa reageerimise seisukohalt on oluline terrorismi individuaalseid ja sotsiaalseid põhjuseid teaduslike vahendite abil mõista. Seepärast on komitee arvates oluline pöörata sellele küsimusele erilist tähelepanu, sest nii omandatud teadmised võivad tõhusalt vähendada inim- ja materiaalselt kahju.

3.2. Ärahoidmine

3.2.1. Seoses ärahoidmisega juhib komitee erilist tähelepanu asjaolule, et tegemist on terrorismivastase võitluse valdkonnaga, kus tsiviilsektoril võib olla – ja juba on – tähtis roll, mis on oluline sisu seisukohalt ning ulatub turvatunde tugevdamisest ühiskonnas kuni terrorismivastaste institutsioonide tegevuse toetamise ja jälgimiseni radikaliseerumise avastamise ja ennetamise ning sellevastase võitluse kaudu. Seetõttu peaks tegevuskava uurima palju üksikasjalikumalt sellise koostöö raamistikku ja sisu, mida saab edendada ühiskonna kõigil tasanditel. Inimestevahelisel või rühmade ja kogukondade tasandil tehtaval koostööl võib olla tõendatav ja pikaajaline mõju riskide vähendamisele ja kestliku kaasamise edendamisel. Tegevuskavas tuleks veelgi enam rõhutada seda ennetavat, mitte ainult reageerivat lähenemisviisi.

3.2.2. Vaatlusalusel tegevuskavas pannakse õigustatult suurt rõhku võitlusele äärmuslike ideoloogiate veebis levitamise vastu. Sellega seoses mainitakse tegevuskavas terroristide terroriaktide otseülekannet Internetis. Selles ei mainita aga palju sagedasemat nähtust, mille vältimine on komitee arvates hädavajalik – terroristide terroriaktide levitamist pealtnägijate poolt sotsiaalmeedias.

3.2.3. Tunnustades väga suurte veebiplatvormide ühiskondlikku rolli, määratakse tegevuskavas neile ka kohustused. Sellega seoses oleks kasulik lisaks vaadeldavas dokumendis juba nimetatud elementidele korrapäraselt hinnata süsteemseid riske, mis on seotud põhiõiguste, sotsiaalsete lõhede ja manipuleerimistehnikatega, mis viivad radikaliseerumiseni.

Samuti on vaja pidevalt hinnata tööstuslike, majanduslike ja kaubanduslike osalejate, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ning kodanikuühiskonna esindajatega seotud riske ning tugevdada nende rolli partneritena terrorismi ärahoidmisel nende katusorganisatsioonide kaudu.

3.2.4. Seoses ärahoidmisega on oluline märkida, et lisaks vihakõnele mängib radikaliseerumises suurt rolli ka valeuudiste ja vandenõuteooriate levitamine. Seega on terrorismivastase võitluse edukuse seisukohalt hädavajalik selle võidelda nähtuse vastu.

3.2.5. Komitee rõhutab, kui oluline on mitte ainult rünnakujärgne strateegiline teabevahetus, vaid ka teabevahetus ennetusvahendina, mis tähendab ka kodanikuühiskonna sõnumi integreerimist, et vähendada terrorismi ligitõmbavust ja pakkuda alternatiivseid lahendusi.

3.2.6. Kollektiivne osalus ning linnade ja omavalitsuste vastupidamisvõime võivad aidata tõhusalt kaasa kogukonna kaitsmisele. Seoses ärahoidmise valdkonnaga on komitee seisukohal, et eriti hea investeering julgeoleku tagamiseks on kasutada kooskõlastatud tegevust, riskide vähendamise programme ja kogukondade tasandil algatatud lepitusprotsesse. Kui pingetega tegeleda, need lahendada ja lõppkokkuvõttes hajutada, võib kaduda vajadus tegutseda riskantsetes olukordades ja seega vabastataks märkimisväärseid ressursse ja suurendataks sotsiaalset kaasatust. See nõuab terrorismi juurte ja olemuse mõistmist ning sekkumiste pidevat jälgimist.

3.2.7. Meie linnadel peab olema parem juurdepääs rahastamisele, juhendamisele ja koolitusele, et tulla toime praeguste probleemidega ja suurendada oma vastupidavusvõimet. Komitee toetab kindlalt komisjoni abi kohaliku tasandi ennetuse koordineerijate tegevusele Euroopa radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku kaudu. Komitee peab algatust „Eli linnad radikaliseerumise vastu“ ja linnadevahelist strateegilist dialoogi hädavajalikuks. Komitee on seisukohal, et seda dialoogi tuleks alaliselt korraldada ka linnastutes, luues asjakohaseid foorumeid.

3.2.8. Kuna tegelik ja tajutav sotsiaalne tõrjutus, diskrimineerimine ja marginaliseerimine võivad tugevdada vastuvõtlikkust radikaalsele propagandale ja ohustada veelgi sotsiaalset ühtekuuluvust, peaks Euroopa Komisjon tõhustama rassismivastast tegevust. Seega on vaja rakendada asjakohast riskide vähendamise ja usalduse suurendamise sotsiaalpoliitikat, kuna terroriakte võib tõlgendada ka sotsiaalse pingele ja usaldamatuse äärmuslike ilmingutena.

3.2.9. Komitee on seisukohal, et senisest suuremat tähelepanu tuleks pöörata karistusasutustes toimivate radikaliseerumisprotsesside tõhusale uurimisele, tuvastamisele ja ärahoidmisele. Komitee loodab, et eelmisel perioodil tehtud hindamiste põhjal rakendatud toetusprogramme konsolideeritakse selles kontekstis ka edaspidi, ning pooldab seda. Hästi läbimõeldud strateegiate abil on vaja tagada, et vanglad ei oleks radikaliseerumise kasvulavad, vaid nii palju kui võimalik kohad, kus tegeldakse selle kõrvaldamisega.

3.3. Kaitsmine

3.3.1. Peatükis pealkirjaga „Terroristidelt ründamisvahendite võtmine“ ei käsitleta meetmeid, mis on kavandatud selliste rünnakute vältimiseks, mis seisnevad sõidukiga rammimises. Võttes arvesse selliste rünnakute sagedust viimastel aastatel, tuleks tegevuskavas seda teemat kindlasti käsitleda.

3.3.2. Komitee julgustab ka jätkama tööd, et hoida ära renditud ja jagatud sõidukite kasutamine terrorirünnaku vahendina ning töötada välja tõhusad linnaplaneerimise tavad, et vältida sel eesmärgil kasutatavate sõidukite põhjustatud kahju.

3.3.3. Üksmeele saavutamiseks tuleb avaliku ruumi kaitse kavandada ja seda rakendada erasektori sidusrühmade ja kohalike kogukondade esindajate osalusel, püüdes piirata nii vähe kui võimalik avaliku ruumi vaba kasutamist. Komitee nõustub, et eriti sagedasti külastatavate ja sümboolse väärtusega alade kaitseks on vaja kehtestada miinimumnõuded.

3.3.4. Usujuhtidega tuleb pidada pidevat dialoogi, sest religioonid võivad suuresti aidata vähendada radikaliseerumist ja teatud ohte ning terrorismi põhjustatud pingeid kogukondade vahel. Seda lähenemisviisi peaks täiendama religioonidevaheline dialoog ja vajaduse korral lepitusprotsessid.

3.4. Reageerimine

3.4.1. Arvestades terrorismivastase võitluse väga spetsialiseeritud olemust, rõhutab komitee eelkõige tulemuste korrapärase edastamise vajadust ja tähtsust.

3.4.2. Komitee rõhutab, et ELi õigusega on keelatud andmeid üldiselt ja diferentseerimata säilitada ning andmete säilitamist saab lubada ainult rangete ja eeskirjadega täpselt piiritletud garantiide alusel, mida toetab süsteemi pidev järelevalve.

3.4.3. Selles etapis ainult katseprojektina asutatud ELi terrorismiohvrite eksperdikeskuse tegevust tuleks jätkata ja laiendada, et hinnata terrorismivastase võitluse mõju kodanikuühiskonnale ja põhiõigustele. Samuti tuleks üle vaadata ohvriabimehhanismid liikmesriikides ja neid esimese ohvrite õigusi käsitleva ELi strateegia (2020–2025)⁽⁶⁾ raames tugevdada. Samuti on hädavajalik, et riiklikud kontaktpunktid terrorismiohvrite jaoks⁽⁷⁾ toimiksid nõuetekohaselt.

3.4.4. Terrorismi rahastamise jälgimise programmi (TFTP) raames kogutakse palju andmeid⁽⁸⁾. Sellega seoses, eriti kui seda teavet kasutab väline osaline (näiteks ELi ja USA vahelise koostöö raames), tuleb pidevalt hinnata ELi kodanike eraelu kaitse meetmeid. Sama kehtib ka küberturvalisuse kohta, krüpteeritud teabe käitlemise kohta uurimiste käigus, elektrooniliste tõendite (eEDES) haldamise ja rahvusvaheliste partneritega korraldatud digitaalsete uurimiste kohta. Kõigil juhtudel tuleks kohtuliku kaitse küsimustes esmajoones arvestada kodanike huvidega.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

⁽⁶⁾ COM(2020) 258 final.

⁽⁷⁾ Kooskõlas nõukogu 4. juuni 2018. aasta järelustega terrorismiohvrite kohta (9719/18).

⁽⁸⁾ ELT L 195, 27.7.2010, lk 3.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Euroopa vähktõvevastase võitluse kava““

(COM(2021) 44 final)

(2021/C 341/12)

Raportöör: **Małgorzata BOGUSZ**Kaasraportöör: **Milena ANGELOVA**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 26.3.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 168 lõige 1
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimused ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	26.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus	
(poolt/vastu/erapooletuid)	226/3/3

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab tervitatavaks Euroopa vähktõvevastase võitluse kava kui versteposti võitluses vähktõve ja selle sotsiaalsete, finantsiliste ja psühholoogiliste tagajärgedega ELi kodanikele ning kutsub üles koostama selle rakendamiseks konkreetse, tulemusnäitajatega ja realistliku ajakavaga tegevuskava.

1.2. Kuigi vähktõve ennetamine on ülimalt tähtis, on Euroopa Liidu (EL) ja liikmesriikide jaoks võrdselt oluline tagada kvaliteetse, juurdepääsetava tervishoiutaristu, sealhulgas sõeluuringute, diagnostika- ja raviausutuste ning selliste tervishoiuteenuste kättesaadavus, mida pakub piisav hulk vajadustele vastaval tasemel tervishoiutöötajaid, samuti tõhusad tugisüsteemid patsientide füüsilise ja vaimse heaolu tagamisel nii ravi ajal kui pärast seda.

1.3. Kiireloomulise meetmena on vaja lahendada COVID-19 pandeemiast põhjustatud probleemid seoses juurdepääsuga tervishoiuteenustele. Piirangud ja viivitused võivad vähendada taastumise võimalusi ja nendega tuleb tõhusalt tegeleda, samuti on vaja kiiresti reageerida inimeste hirmudele. Sotsiaalpartneritel ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel on asendamatu roll parimate tavade levitamisel ja asjakohase teabe jagamisel selle kohta, mis võib vähki põhjustada, aidates inimestel ära tunda varajasi sümptomeid, edendades ennetustegevust ja toetades tervislikke eluviise. Nende jõupingutusi tuleb toetada, eraldades selleks muu hulgas ESF+ raames asjakohaseid rahalisi vahendeid vähktõve vastu võitlemise ühismeetmetele ja terviseennetuse parimate tavade levitamisele.

1.4. Vähktõve varajase avastamise parandamiseks toetab komitee sõeluuringute ja vähktõve ennetamise algatusi ning julgustab kasutama uusi tehnoloogiaid ja tegema jõupingutusi, et suurendada inimeste teadlikkust ennetava sõeluuringu vajalikkusest. Sõeluuringud ja teavitustegevus peaksid olema suunatud kõigi sagedamini esinevatele vähiliikidele ja olema kättesaadavad võimalikult suurele hulgale inimestele.

1.5. Kavas tuleb arvestada ELi demograafilise olukorraga ja tagada tingimused, mis soodustavad hea tervise säilitamist kuni kõrge eani. Samal ajal kutsub komitee üles pöörama erilist tähelepanu laste vähktõve vastasele võitlusele, mis nõuab eraldi meetmete võtmist seoses avastamise, standardsete ja uuenduslikele ravimite juurdepääsuga ning laste ja noorukite raviga.

1.6. Vähktõvevastase võitlusega seotud riikliku, piirkondliku ja sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamiseks ning kõigile kõrgetasemeliste lahenduste pakkumiseks on ELi jaoks väga oluline kaasata kava rakendamisse kõik liikmesriigid ja soodustada liikmesriikide vahelist koostööd, sealhulgas ELi rahastuse toel. Kava rakendamisel tuleb arvestada patsientide ja vähktõvest jagusaanute konkreetsete ja erivajadustega ning kohandada seda riikide erinevate olude järgi –arvestades erineva sotsiaal-majandusliku tausta, vanuserühma, soo, puudega jne.

1.7. Komitee kutsub üles parandama vähipatsientide võimalusi saada kasu teiste liikmesriikide pakutavast kvaliteetsest ravist, hooldusest ja oskusteabest, samuti hästitoimiva ühtse turu pakutavate ravimite, meditsiiniseadmete ja muude meditsiinitoodete kättesaadavusest.

1.8. Komitee peab teadusuuringuid ja innovatsiooni vähktõve riskitegurite parema mõistmise nurgakiviks ning võimaluseks parandada diagnoose, teraapiat ja ravi. Innovatsiooni ökosüsteeme, kuhu on kaasatud erineva suurusega ettevõtted, teadlased, patsiendid, tervishoiutöötajad ja ametiasutused, tuleb soosida, arendada ja toetada ELi ja riikliku rahastuse kaudu, eriti programmi „Euroopa horisont“ partnerluste raames.

1.9. Komitee rõhutab, et vaja on keskenduda suuremate jõupingutuste tegemisele andmete loomisel ning neile kättesaadavuse ja ligipääsetavuse tagamisel, et aidata välja töötada uudsed ennetus-, diagnoosi- ja ravimeetodid. Tuleb lihtsustada digitaalsete terviseandmete sidumist biopankade genoomiandmetega, et võimaldada personaalset ennetustööd ja hooldust. Tugevdatud ELi koostöö kaudu tuleb tõhustada ka andmeanalüüsimetodite, sealhulgas tehisintellekti arendamist ja kasutamist.

1.10. Komitee rõhutab, et oluline on vähendada tubaka suitsetamist ja võtab teadmiseks komisjoni aruande tubaka- ja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitleva direktiivi 2014/40/EL kohaldamise kohta ⁽¹⁾ ning selle järeldused, mille eesmärk on vähendada suitsetajate kokkupuudet ohtlike ja/või sõltuvust tekitavate ainetega. Sellega seoses – võttes teadmiseks komisjoni arvamuse heitkoguste ja mõõtmismeetodite kohta [aruande punkt 3.1] – on ka komitee seisukohal, et vaja on täiendavalt uurida suitsuheitte sisalduse katsemetodit muu hulgas Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) intensiivmeetodi (Intense methode) abil, ning pooldab teadusuuringute tulemustel põhinevate WHO soovitude rakendamist.

1.11. Tööst põhjustatud vähktõve tõhusale ennetamisele kaasaaitamiseks kutsub komitee üles uurima rohkem kantserogeenide, mutageenide ja endokriinfunktsiooni kahjustavate kemikaalidega kokkupuutumist töökohal ning tööst põhjustatud vähktõve põhjuseid, seda eriti naiste seas. Komitee tunnustab Euroopa vähktõvevastase võitluse kavas esitatud vähktõvega seotud seadusandlike algatusi, millega soovitakse vähendada töökeskkonnas vähktõbe põhjustavaid kokkupuuteid, ning rõhutab, et mis tahes võimalik ajakohastamine peab olema teadus- ja tõendipõhine ning toetuma konsultatsioonidele sotsiaalpartneritega. Komitee rõhutab vajadust edendada ja toetada uurimis- ja arendustegevust ohtlikele ainetele ja toodetele asenduse leidmiseks. Asbestiga seoses viitab komitee oma varasematele arvamustele, sealhulgas ettepanekutele tunnustamise ja hüvitamise aspektide kohta ⁽²⁾. Komitee kutsub samuti üles arvestama töökohal toimuva riskihindamise ja juhtimise raames mitmekordse kokkupuutega ning integreerima varase avastamise programmidesse andmed kokkupuute kohta töökeskkonnas.

1.12. Edukas vähktõvevastane võitlus nõuab rahvusvahelist koostööd ja kvaliteetset haridust vähktõvega seotud erialadel, sealhulgas liikmesriikide vahelist koostööd hariduse ja oskuste edendamise programmide raames, mida toetab EL ja mida rakendatakse ka sotsiaalpartnerite ühiste meetmete abil. Koostöö on eriti tarvilik ka teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas ning teadmiste jagamise lihtsustamisel. Lisaks on vähktõve raviks vajalike ravimite, seadmete ja muude kaupade kättesaadavuse tagamiseks vaja avatud ja struktuurset koostööd.

1.13. Ettevõtetele on keskne roll vähktõve ennetamise, söeluuringute, diagnostika ja ravilahenduste väljatöötamisel. Samuti püüavad nad vähktõvega võidelda, vähendades oma keskkonnamõju, arendades ja tootes ohutuid, muudetud või vähem kahjulikke tooteid, parandades töötervishoidu ja -ohutust ning toetades patsiente töö ja vähktõve ravi ühendamisel ning sujuval tööle naasmisel. Selle toetamiseks peab EL looma soodsad tingimused innovatsioonile, investeringutele ja ettevõtete juhtimisele.

1.14. Komitee kutsub üles kaasama sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid aktiivselt Euroopa vähktõvevastase võitluse kava edasiarendamisse ja järelemeetmete võtmisse ning edendama ja rahastama sihipäraselt ühistegevust sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, tagades seejuures eri sektorite laialdase esindatuse.

⁽¹⁾ Aruanne direktiivi 2014/40/EL kohaldamise kohta.

⁽²⁾ Väga oluline on jätkata jõupingutusi ohtliku asbesti kasutamise loobumiseks – vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused ELT C 251, 31.7.2015, lk 13 ja ELT C 288, 31.8.2017, lk 56.

1.15. Komitee kutsub üles korraldama kogu ELi hõlmavaid kampaaniaid, et suurendada teadlikkust ja teadmisi vähktõve ennetamise ja ohjamise meetmete kohta töökohtades ning kvaliteetsete toiduainete, puhta vee ja õhu ning tervislike isiklike eluviiside, sealhulgas toitumise, liikumise ja paremate alternatiivide valimise rollist vähktõve ennetamisel. Teabevahetusel, mille eesmärk on muuta Euroopa vähktõvevastase võitluse kava ja selle meetmed Euroopa kodanikele mõistetavaks ja usaldusväärseks, on kava õnnestumisel ja eesmärkide saavutamisel otsustav roll.

2. Üldised märkused

2.1. Komitee pooldab Euroopa vähktõvevastase võitluse kava kui versteposti võitluses üha kasvava vähktõvest tingitud koormusega ELi kodanikele. Kuna komitee leiab, et ettepanek on liiga üldine, kutsub ta Euroopa Komisjoni üles kirjeldama, kuidas see ettepanek väljendub konkreetsetes meetmetes ja kuidas see mõjutab haiguse ennetamist ja patsientide olukorda. Komitee kutsub ka üles koostama tegevuskava, milles kirjeldatakse üksikasjalikult kava rakendamist ning mis sisaldaks selle strateegia tulemusnäitajaid ja realistlikke ajakavasid.

2.2. Komitee kiidab heaks ettepanekud vähktõve vastaseks võitluseks mitmetahulise ja uuendusliku lähenemisviisi abil, mis põhineb ennetamisel, varajasel avastamisel, diagnoosimisel ja ravil ning patsientide ja tõve läbipõdenute elukvaliteedi parandamisel, eeskätt nende töökohtade säilitamise kaudu. Kuigi vähktõve ennetamine on ülitähtis, siis on ELi ja liikmesriikide jaoks võrdselt oluline tagada kvaliteetse tervishoiutaristu, sealhulgas sõeluuringute, diagnostika- ja raviasutuste ning tervishoiuteenuste kättesaadavus.

2.3. Komitee märgib, et Euroopa vähktõvevastase võitluse kava tuleb veelgi kohandada, et hõlbustada kõigi liikmesriikide ja nende piirkondade võrdset osalust, aitamaks vähendada võimalikku ebavõrdsust. Väga sageli ei ole haigestumus ja suremus seotud mitte ainult vähktõve tüübiga, vaid ka inimese asukoha ja sotsiaalse seisundiga. Seega tuleb soovitusi kohandada üksikute liikmesriikide osaluse alusel vähktõvevastases võitluses, sealhulgas riiklike sõeluuringute ja vaktsineerimisprogrammide ning toetuskavade korralduslikul edendamisel ning sotsiaalse ebavõrdsuse probleemide lahendamisel tervishoius. Samuti on vaja toetada inimesi ja nende hooldajaid toimetulekul vähktõve tagajärgedega, mis on tingitud autonoomia kaotusest ja võimetusest oma kodanikukohust täita, see tähendab rahaliste vahendite juurdepääsu, igapäevaelu toetamist jne. Sama tähelepanu tuleb pöörata võitlusele vähktõvest tingitud majanduslike probleemide ja nende tagajärgedega teatavate niigi vähekindlustatud ühiskonnakihtide hulgas.

2.4. Vähktõve ebavõrdsuse register peaks olema võimalikult kaasav, tuvastades erinevusi liikmesriikide ja piirkondade vahel ning võimaluse korral sotsiaalset, eriti töö ja sooga seotud ebavõrdsust. Samuti on oluline tagada asjakohase taristu ja pädevate töötajate olemasolu, et koguda tõhusas koostöös kõikide liikmesriikide vähiregistriga ja riikidevahelises koostöös kvaliteetseid seonduvaid andmeid.

2.4.1. Töökeskkonnas toimuvaid kokkupuuteid võimendavad muud tegurid, näiteks tervist mõjutavad sotsiaalsed tegurid, sealhulgas kokkupuude keskkonnasaastega, juurdepääs hooldusele, haridustase jne on selles dünaamikas tähtsal kohal. Komitee rõhutab vajadust edendada ja toetada uurimistegevust ohtlikele ainetele ja toodetele asenduse leidmiseks.

2.4.2. Komitee rõhutab keskkonnasaastega kokkupuute olulisust, sealhulgas toiduainete, vee ja õhu kvaliteeti, ning toonitab, et oluline on pakkuda asjakohast koolitust, haridust ja teavet, et motiveerida ja toetada inimesi tervislike eluviiside valimisel ja järgimisel.

2.4.3. Vähktõvest võitu saamine nõuab piisava tähelepanu pööramist protsessi kõikidele etappidele – hoolikas ja teadlik ennetamine, varajane ja asjakohane tuvastamine, juurdepääs kiirele ravile ning kvaliteetsele ja kättesaadavale hooldusele, mida pakub piisav hulk vajaduste vastaval tasemel tervishoiutöötajaid, toetus ühiskonda ja töökohale taasintegreerumisel ning ravijärgse hoolduse teenused.

2.5. Komitee pooldab 4 miljardi euro eraldamist Euroopa vähktõvevastase võitluse kava rahastamiseks, kuid nõuab, et need vahendid tuleks siiski vaadata läbi riiklike tervishoiusüsteemide taustal, arvestades riikide avaliku/erasektori tervishoiu rahastusskeemide korraldust. EL ei saa endale lubada aeglust vähktõve vastu võitlemist, sest see põhjustaks inimlikke kannatusi ja halvendaks eurooplaste majanduslikke tingimusi. EL vajab uut Marshalli plaani onkoloogia jaoks.

2.6. Komitee on seisukohal, et demograafiline ja majanduslik mõju on Euroopa vähktõvevastase võitluse kava jaoks hädavajalik. Euroopa vananev elanikkond tähendab ühelt poolt madalat sündimuskordajat ja teiselt poolt inimeste eluea pikenemist, mis pikema aja jooksul tekitab ka probleeme tervishoiusüsteemidele kogu ELis. Sellega seostub suurem risk vananedes vähktõppe haigestuda. Vaja on otsustavaid meetmeid, et tagada eurooplastele tingimused, mis toetavad hea tervise säilimist kuni vanaduseni. Meetmed, mida Euroopa vähktõvevastase võitluse kavas tutvustatakse uue lähenemisviisina vähktõve ennetamiseks, raviks ja vähktõbe põdeva patsiendi hooldamiseks, peaksid sillutama tee selle eesmärgi saavutamiseni. Kava tuleks iga kahe aasta järel hinnata ja läbi vaadata ning see peaks sisaldama kõikide ELi liikmesriikide ühiseid näitajaid.

3. Kvaliteetne ja võrdne hooldus

3.1. Kiireloomulise meetmena on vaja lahendada pandeemiast põhjustatud probleemid. Komitee märgib, et paljude meditsiiniteenuste kättesaadavuse piiranguid, eriti onkoloogia ja kardioloogia valdkonnas, saab vältida ainult siis, kui COVID-i põhjustatud häiretega tegeletakse tõhusalt. Suured viivitused diagnoosi ja ravi saamisel vähendavad võimalusi tõbe ravida ning suurendavad seeläbi suremust.

3.2. Kesk- ja pikaajaliste vajaduste rahuldamiseks on oluline tugevdada ja arendada ka taristut ja teenuseid. Tuleb välja töötada tavad, et olla hästi ettevalmistunud reageerimiseks muudele võimalikele erandlikele olukordadele, see tähendab kaugmeditsiini ja kaugmeetmete väljatöötamist ja kogu ELis kasutusele võtmist nii, et need oleksid kohaldatavad mis tahes tingimustel ja aitaksid vähendada vähktõvest lähtuvat ebavõrdsust nii liikmesriikide kui nende piirkondade vahel.

3.2.1. Liikmesriikide vahel esinevat ebavõrdsust võib leida nii ida ja lääne vahel – toimub ajude väljavool läände, kui ka väikeste ja suurte riikide vahel – suured erinevused söeluuringuprogrammide ja tervishoiusüsteemidesse tehtavate investeeringute vahel. Teadusuuringutega tegelevad haiglad on vähktõvega võitlemisel esirinnas.

3.2.2. Selleks et rahuldada vajadus liikmesriikide vahelise koostöö järele, võib kasutada mitmesuguseid meetmeid ja vahendeid, sealhulgas:

- andmete jagamine ja tehisintellekti kasutamine;
- teadmiste ja oskusteabe vahetamine;
- koostöö ravimite nappusega võitlemiseks;
- erialadevahelised koolitusprogrammid;
- Euroopa tugivõrgustikud ja
- ELi võrgustik, mis ühendab riiklikke terviklikke vähikeskusi.

3.3. Komitee peab kiiduväärseks algatust „Vähahaigete laste abistamine“, kuid on mures konkreetsete meetmete puudumise pärast olukorra lahendamiseks ning nõuab konkreetsemate ning tõeliselt kiirete ja käegakatsutavate meetmete võtmist sihtotstarbelise rahastuse abil, et ravida rohkem vähahaiged lapsi ja noorukeid ja teha seda paremini. Arvestades tungivat vajadust anda lastele juurdepääs innovatsioonile, vähendada ebavõrdsust ravimeetodites ja mõista lapsega vähktõve päritolu – kuna erinevalt täiskasvanuea vähktõvest ei saa me laste vähktõbe ennetada –, kutsub komitee üles kasutama kava võimalusena teha lõpp unustatud laste ebaõiglasele olukorrale ja pühendada neile lõpuks tähelepanu, mida nad väärivad, sest nemad on Euroopa tulevik.

3.4. Komitee tunneb muret märkimisväärsete piirkondlike erinevuste pärast, mis esinevad koostöömudelites ja teabevoogudes, sealhulgas digilõhe pärast, mis avaldavad negatiivset mõju eakatele, väljaspool suurlinnu elavatele inimestele, puuetega inimestele ja majanduslikult ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele. See on põhjus, miks tegevuskava peab selles valdkonnas tagama standardiseerimise.

3.5. Komitee kutsub ka üles looma rohujuuretasandile lähemal oleva Euroopa vähktõvevastase võitluse kava, mis oleks piisavalt paindlik, et vastata konkreetsetele vajadustele ja kohaneda erinevate olude ning vähktõve põdevate ja sellest jagusaanute olukorraga.

3.6. Komitee pooldab eesmärki ennetada infektsioonide põhjustatud vähktõbe populatsioonipõhise vaktsineerimise kasutuselevõttuga, kuid märgib, et vaktsineerimise ulatus ja vaktsineerimisprogrammide edenemine on piirkonniti erinevad. Kõik piirkonnad peaksid võtma kasutusele parimad tavad, et tagada igale kodanikule juurdepääs sellist tüüpi vaktsiinidele.

3.7. Komitee toetab kavatsusi parandada vähktõve varajast avastamist sõeluuringute ja teavitustegevuste abil, sealhulgas uute tehnoloogiate kasutamise kaudu, mille eesmärk on suurendada patsientide teadlikkust ennetava sõeluuringu vajadusest ja integreerida tööalase kokkupuute andmed varajase avastamise programmidesse. Sõeluuringu paremaks suunamiseks vaja ka rohkem teadmisi pärilike vähivormide kohta.

3.8. Ennetus on tõhusam, kui see ei põhine ainult lihtsal individuaalsel käitumisel ning kui see vähendab kahjustavaid ja vähktõbe soodustavaid kollektiivseid tegureid või kõrvaldab need. Euroopa vähktõvevastase võitluse kava 3. jaos alahinnatakse sotsiaalseid tegureid.

3.9. Komitee märgib, et varajase diagnoosimise algatused peaksid olema suunatud kõikidele vähiliikidele, sealhulgas verevähile, ning et sõeluuringud peaksid olema kättesaadavad võimalikult suurele hulgale elanikkonnast.

3.10. Komitee kutsub üles parandama vähipatsientide võimalusi saada kasu teiste liikmesriikide pakutavast kvaliteetsest ravist, hooldusest ja oskusteabest, samuti hästitoimiva ühtse turu pakutavate ravimite, meditsiiniseadmete ja muude meditsiinivahendite kättesaadavusest.

3.11. Komitee rõhutab ka tugisüsteemide tähtsust patsientide füüsilise ja vaimse heaolu tagamisel nii ravi ajal kui pärast seda, sealhulgas vajaliku teabe ja tarvilike teadmiste pakkumise olulisust. Samad mured puudutavad töötajaid, tööandjaid ja ettevõtjaid. Lisaks rõhutab komitee vähihaigete hooldajate heaolu tähtsust. Nende mitteametlik karjäär hooldajana võib tõsiselt mõjutada töö ja eraelu tasakaalu ning nende füüsilist heaolu. Seetõttu toetab komitee Euroopa Komisjoni liikmesriikidele esitatud üleskutset võtta täielikult üle direktiiv, milles käsitletakse lapsevanemate ja hooldajate töö- ja eraelu tasakaalu ning toetada tulevast puuetega inimeste õiguste strateegiat aastateks 2021–2030.

3.12. Komitee juhib tähelepanu kultuurilisele mitmekesisusele ja ELi kodanike põhiõiguste erinevale austamisele, sealhulgas seoses mittediskrimineerimisega tööhõives, sotsiaalkaitsega või ligipääsu pakkumisega finantsteenustele nagu krediidi andmine. Seepärast on vaja kõrvaldada liikmesriikide vahelised erinevused ja järgida põhimõtet „õigus olla unustatud“ nii inimese vähktõbe puudutavate andmete kui ka patsientide hooldajate esindajate suhtes.

4. Vajadus võtta vähktõvevastases võitluses kasutusele uued lahendused

4.1. Arvestades tehnoloogia ja teaduse, sealhulgas meditsiiniteaduse tohutut arengut, on komiteel heameel lubaduse üle võtta vähktõve vastases võitluses kasutusele tänapäevane lähenemisviis, rakendades uusi tehnoloogiaid, teadusuuringuid ja tooteinnovatsiooni. Kiiduväärt on ka see, et Euroopa Komisjon keskendub oma juhtalgatustes ja meetmetes kaasvaid haigusi käsitlevatele teadmistele ning sotsiaal- ja käitumisteadustele.

4.2. Kavas rõhutatakse õigustatult teadusuuringute ja innovatsiooni rolli vähktõve riskitegurite parema mõistmise ning diagnoosimise, teraapia, ravi ja ennetuspõhimõtete parandamise nurgakivina. Parimate tavade jagamiseks, sh regulatiivsete lähenemisviiside vallas, on väga vajalik rahvusvaheline ja kogu ELi hõlmav koostöö, mis ühendab võimalikult tulemuslikult spetsialistide teadmised, andmed ja tehnoloogia ning finantsvahendid.

4.3. Suured jõupingutused peaksid olema suunatud andmete loomisele, kättesaadavusele ja juurdepääsetavusele, et arendada välja arenenumad genoomse jälgimise, ennetamise, diagnoosimise ja ravi meetodid, töötades seejuures välja tervishoiu Euroopa andmeruumi. Terviseandmete digitaliseerimine ning nende ohutu ja turvaline jagamine kogu hoolduse vältel on põhiline, et võimaldada patsientidel saada sobivat hooldust ja ravi, kasutades sealhulgas piiriülest tervishoiuteenust. Samal ajal tuleb vähendada tervishoiuteenuste halduskoormust ja muuta terviselugude praktika võimalikult tõhusaks. Tuleb lihtsustada digitaalsete terviseandmete sidumist biopankade genoomiandmetega, et võimaldada vähktõve ennetamise, diagnoosimise ja patsiendikeskse ravi arendamist. Tugevdatud ELi koostöö kaudu tuleb tõhustada ka andmeanalüüsimetodeid, sealhulgas tehisintellekti arendamist ja kasutamist.

4.4. Mitmekordse kokkupuute küsimus on üks põhiprobleeme nii keskkonnast tingitud kui ka tööst põhjustatud vähktõve ennetamise arendamisel. EL peaks suurendama toetust selles valdkonnas tehtavatele teadusuuringutele. Sama oluline on asjakohase teabe andmine vähktõve võimalike põhjustajate kohta, et aidata inimestel ära tunda varaseid sümptomeid, tulla toime vähktõvest tingitud stressiga, edendada ennetustegevust ja toetada tervislikke eluviise. Sotsiaalpartneritel ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel on kaalukas roll ja nende jõupingutusi tuleb toetada, eraldades selleks muu hulgas ESF+ raames asjakohaseid rahalisi vahendeid vähktõve vastu võitlemise ühismeetmetele ja haiguste ennetamise parimate tavade levitamisele.

4.5. On vaja kooskõlastada kantserogeenide ja mutageenidega töölase kokkupuutega seotud andmete süstemaatilist kogumist Euroopa tasandil ning vähktõve registrites olemasolevad andmed tuleb siduda vähihaigete elukutseid käsitlevate andmetega. Sellised andmed võimaldaksid paremini suunata ennetusmeetmeid ja stimuleeriks vähktõve varajast avastamist ohtlike ainetega kokkupuutuvate inimeste hulgas. Euroopa uusi ja innovaatilisi teadusprojekte tuleks laiendada kõigile liikmesriikidele.

4.6. Kokkupuutumist endokriinfunktsiooni kahjustavate kemikaalidega seostatakse paljude hormoontundlike vähktõve liikidega. Nende ainete alusuuringud peavad olema aluseks Euroopa poliitika parandamisele selles valdkonnas ja parema ennetustöö tegemisele.

4.7. Edukas vähktõvevastane võitlus nõuab kvaliteetset haridust vähktõvega seotud erialadel, sealhulgas liikmesriikide ja sotsiaalpartnerite vahelist tugevat koostööd ELi toetatavates hariduse ja oskuste edendamise programmides, näiteks vähktõve käsitlev erialadevaheline koolitusprogramm ja Euroopa Komisjoni oskuste pakt. Kavas tuleks mainida vajadust tervishoiutöötajate pideva kutsealase arengu, nende teavitamise ja teadlikkuse suurendamise järele, sealhulgas seoses ohtlike ravimite haldamise ja manustamisega. Lisaks on erinevate teenuste osutamiseks vaja kõrgelt haritud ja kvalifitseeritud spetsialiste, olgu selleks teenuseks esialgne diagnoosimine ja raviplaanide koostamine või ravimite manustamine, kirurgia või radioloogia, lisaks on eduka ravi alus ka tihed koostöö vähiuuriijate, tervishoiutöötajate ja patsientide vahel. Peale selle on teadmiste jagamise lihtsustamiseks ülioluline ka tihed koostöö partneritega väljaspool ELi.

4.8. Ettevõtetele on keskne roll vähktõve ennetamise, söeluuringute, diagnostika ja ravilahenduste väljatöötamisel. Innovatsiooni ökosüsteemide edendamine ja lihtsustamine on ELi edukuse jaoks suure tähtsusega. Ökosüsteemidesse tuleb kaasata erineva suurusega ettevõtteid (alates suurtest rahvusvahelistest ettevõtetest kuni idufirmadeni) ning teadlasi, patsiente, tervishoiutöötajaid ja ametiasutusi. Seda tööd tuleb toetada ELi ja riiklike vahenditega, eriti projekti „Euroopa horisont“ raames sõlmitud partnerluste kaudu. Samuti on ilmtingimata vajalik kindlaks määrata Euroopa Raviameti (EMA) roll liikmesriikide innustamisel ja toetamisel uuenduslike, turvaliste ja tõhusate vähiravimeetodite kasutuselevõtul.

4.9. Euroopa Raviametil on tähendusrikas roll uudsete toodete ja asjakohaste seadmete ohutul turustamisel ja kättesaadavaks tegemisel, et aidata vähktõbe ennetada ja tõhusalt ravida. Samuti võib see parandada liikmesriikide juurdepääsu sellistele toodetele ja kooskõlastada nende tõhusat kasutuselevõttu kogu ELis. Selle tulemuseks on kõigi patsientide kiirem juurdepääs kvaliteetsele nüüdisaegsele ravile.

4.10. Lisaks ravimite, vaktsiinide, tehnoloogia ja raviteenuste väljatöötamisele ja pakkumisele püüavad ettevõtted vähktõvega võidelda, vähendades oma keskkonnamõju, arendades ja valmistades ohutuid, muudetud või vähem kahjulikke tooteid ning parandades töötavate ja -ohutust. Muu hulgas tuleks võimalikult palju vähendada kokkupuudet UV-kiirgusega välitingimustes töötamisel, eriti põllumajandus- ja ehitussektoris. Tervis on sotsiaalpartnerite jaoks samavõrd oluline teema kui turvalisus, kui nad töötavad välja valdkondlikku ennetuspoliitikat, mida rahastatakse sotsiaalkindlustusmaksest. Nende potentsiaali vallandamiseks on ülioluline sujuvalt toimiv kooskõlastatud meetod, mis võimaldab välja töötada ja pakkuda kõrgetasemelisi lahendusi. Pealegi toetavad tööandjad – nagu ka ametiühingud ja kodanikuühiskonna organisatsioonid – patsiente tööl ja vähiravi kombineerimisel ning sujuval tööle naasmisel.

4.11. Ergutamaks selliste ettevõtete tegevust, mis on spetsialiseerunud vähktõvevastase võitluse jaoks lahenduste leidmisele, peab EL looma soodsad tingimused innovatsioonile, investeringutele ja ettevõtete juhtimisele. See on väga tähtis ELi üldise ülemaailmse positsiooni tugevdamiseks vähktõvega seotud tervishoiutehnoloogiate, -teenuste ja -lahenduste valdkonnas.

4.12. Samuti on vaja kiirendada uute vähktõve diagnostika meetodite ja raviviiside kasutuselevõttu ning neile juurdepääsu saamist, kahjustamata seejuures patsientide ja tervishoiutöötajate ohutust. Selles kontekstis on soodsas ettevõtluskeskkonnas loomisel suur osa võimaldaval ja toetaval õigusraamistikul. ELi õigusaktid peavad olema teaduspõhised ja tagama võrdsed võimalused nii ettevõtetele ELis kui ka nende ülemaailmsetele konkurentidele.

4.13. Arvestades ettevõtete ja tööandjate kesket ja mitmekülgset rolli vähktõvega võitlemise praktilises töös, on oluline kaasata kõikehõlmaval viisil meetmete edasiarendamise ja rakendamise ettevõtjate ja tööandjate ulatuslik esindatus alates tervishoiusektorist kuni ehituse, tarbekauba, põllumajanduse ja töötleva tööstuseni, samuti tuleb kaasata patsientide ja hooldajate esindajad. Sama oluline on sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide roll parimate tavade ja teabe levitamisel ning teadlikkuse suurendamise kampaaniate korraldamisel.

5. Erilist tähelepanu vajavad vähivormid

5.1. Komitee peab kiiduväärseks kavas sisalduvat algatust „Vähihaigete laste abistamine“, aga juhib siiski tähelepanu sellele, et on vaja suuremaid jõupingutusi laste ja noorukite elu mõjutamiseks ning olemasoleva ebavõrdsuse vähendamiseks. See nõuab investeringute tegemist innovatsiooni ning selgeid ja kiireloomulisi sihtotstarbelisi meetmeid ja rahalisi vahendeid, eesmärgiga töötada välja ja võtta kasutusele kohased tuvastusmeetodid, ravimid, ravi- ja hooldusteenused. See on võimalus teha lõpp unustatud laste ebaõiglase olukorrale ja pühendada neile lõpuks tähelepanu, mida nad vääriksid, sest nemad on Euroopa tulevik.

5.2. Komitee märgib, et verevähk tekitab Euroopa kodanikele märkimisväärset tervise- ja majandusala koormust. Euroopa vähktõvevastase võitluse kava kaudu on võimalik leevendada patsientide, nende perede ja ühiskonna koormust verevähi raviga arvestamise ja uudsete meetodite kasutamisega. Asjakohane pühendumine vähktõve kvaliteetsele seirele ja sellesse investeerimine, tervishoiusüsteemi reformimine ja uuenduslikud raviviisid võivad tagada, et verevähi ravis tehtavad olulised edusammud oleksid kõigile kestlikul viisil kättesaadavad.

5.3. Komitee juhib tähelepanu sellele, et Euroopa vähktõvevastase võitluse kavas võiks rõhutada vajadust keskenduda eeskätt pahaloomulisele hematoloogiale ja võimaldada konkreetseid algatusi selle kõige haavatavama patsiendirühma ravi parandamiseks:

- pahaloomuline verevähk põhjustas 2016. aastal ELis, Norras, Šveitsis ja Islandil 9 % kõigist vähisurmades (124 000) ja 12 % kogu ELi tervishoiukuludest⁽³⁾;
- verevähk tabab tavaliselt ühiskonnas väga noori (30 % lapsea vähkidest) ja väga vanu inimesi, kõige haavatavamaid meie seas, ja on ebaõiglane neid mitte arvesse võtta, kuna tegu ei ole majanduslikult aktiivse/töötava rahvastikuosaga.

6. Rahvusvaheline koostöö vähktõvevastase võitluse valdkonnas

6.1. Komitee nõustub, et meditsiini arengu ja miljonite eurooplaste pikaajalise tervise väljavaadete edendamiseks on vajalik rahvusvaheline koostöö ja kooskõlastamine, kuid tunneb muret selle pärast, et Euroopa vähktõvevastase võitluse kava rakendamisel valitakse rahvusvahelise koostöö suhtes liialt üldine lähenemisviis. Rahvusvahelise koostöö olulisust illustreerib kõige paremini kurb tõsiasi, et viie aasta elulemus on kõrgeim USAs, Kanadas, Austraalias ja Uus-Meremaal, kellele järgnevad parimad ELi riigid.

6.2. Komitee rõhutab, et koostöö on eriti oluline teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas, et kehtestada teaduspõhised ja riskidele vastavad regulatiivsed standardid, ning teadmiste jagamise lihtsustamisel, et tagada parimate teadmiste kättesaadavus eurooplaste hüvanguks.

⁽³⁾ Institute for Health Metrics Evaluation: ülemaailmse haiguskoormuse 2016. aasta tulemused.

6.3. Komitee rõhutab, et oluline on vähendada tubaka suitsetamist ja võtab teadmiseks komisjoni aruande tubaka- ja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitleva direktiivi 2014/40/EL kohaldamise kohta (*) ning selle järeldused, mille eesmärk on vähendada suitsetajate kokkupuudet ohtlike ja/või sõltuvust tekitavate ainetega. Sellega seoses – võttes teadmiseks komisjoni arvamuse heitkoguste ja mõõtmismeetodite kohta [aruande punkt 3.1] – on ka komitee seisukohal, et vaja on täiendavalt uurida suitsuhte sisalduse katsemeetodit muu hulgas Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) intensiivmeetodi (Intense methode) abil, ning pooldab teadusuuringute tulemustel põhinevate WHO soovitude rakendamist.

6.4. Kuigi EL peaks strateegilistes valdkondades, nagu tervishoid, vältima liigset sõltuvust välisriikidest, on vähktõve ravis vajalike ohutute ravimite, seadmete ja muude kaupade kättesaadavaks tegemiseks vajalik rahvusvaheline majanduskoostöö. Kaubandus peab olema tervishoiusektori rahvusvaheliste tarneahelate suhtes avatud ja EL peab võitlema igasuguse proteksionismi vastu liikmesriikide vahel ja kogu maailmas. Lahendused vähktõvevastases võitluses pakuvad Euroopa ettevõtetele ka märkimisväärsed ekspordivõimalusi, mida tuleb edendada, et reageerida ülemaailmsele nõudlusele terviseiga seotud lahenduste järele.

7. Tervise edendamise meetmed ja teabevahetus

7.1. Komitee hindab, et vähktõve esinemist vähendavate teguritena tuuakse välja selge seos keskkonna kvaliteedi ning tervisliku eluviisi ja toitumise vahel. Liikmesriigid peavad koos sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega selgitama ja edendama kvaliteetsete toiduainete, puhta vee ja õhu rolli vähktõve ja muude haiguste ennetamisel. Samuti peavad nad ühendama jõud, et harida ja motiveerida inimesi järgima tervislikku eluviisi ja vältima ohtlikke aineid, kuna see on ka ainus viis, kuidas aidata lastel vältida kokkupuudet kantserogeenidega. Lisaks tuleks edastada rohkem teavet vähki puudutavate teemade kohta koolides ning kampaaniate kaudu tava- ja sotsiaalmeedias.

7.2. On vaja suurendada üldsuse teadlikkust tervislikest eluviisidest ja anda tarbijatele täpset teavet paremate alternatiivide kohta ning tõsta vähihaigete, vähi läbipõdenute ja vähiriskiga inimeste teadlikkust vähktõve ennetamisest, ravist ja hooldusest.

7.3. Komitee juhib siiski tähelepanu sellele, et terviseteadlikkus on piirkonniti erinev ja selles valdkonnas tehtavates muudatustes tuleb arvestada kohalike tavadega.

7.4. Kuna sotsiaalpartnerite koostööl on töökohal oluline roll, siis kutsub komitee üles korraldama kogu ELi hõlmavaid kampaaniaid, et suurendada töötajate ja tööandjate teadlikkust ja teadmisi vähktõve ennetamiseks ja sellega toimetulemiseks töökohal, sealhulgas heade tavade jagamise ning töövahendite ja koolituste pakkumise kaudu.

7.5. Komitee nõustub, et Euroopa vähktõvevastase võitluse kaval on suur potentsiaal eurooplaste tervisevajaduste tagamiseks. Selleks, et muuta kava ja selle meetmed Euroopa kodanikele mõistetavaks ja usaldusväärseks, on teabevahetusel niisiis kava õnnestumisel ja eesmärkide saavutamisel otsustav roll.

8. Strateegia järelmeetmed

8.1. Komitee rõhutab, et paljud ettevõtmised peavad õnnestuma, et hajutada kõik kahtlused seoses Euroopa vähktõvevastase võitluse kava tõhusa rakendamise väljavaadetega. Kava üldine ja mittesiduv iseloom ei taga selle tõhusat rakendamist ning tõhusamat ja piirkondlikumat reageerimist vähktõve põhjustatud koorma suurenemisele. Sellest lähtuvalt nõuab komitee mitmesuguste vahendite väljatöötamist, mis sillutaksid teed Euroopa vähktõvevastase võitluse kava tõhusale rakendamisele, võttes aluseks riikide eripära ja tavad.

8.2. Komitee kutsub üles kaasama aktiivselt tervishoiutehnoloogia ja -lahenduste pakkujad, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid Euroopa vähktõvevastase võitluse kava edasiarendamisse ja järelmeetmete võtmisse, tagades seejuures eri sektorite laialdase kõikehõlmava esindatuse. See on väga vajalik ka asjaomaste riiklike tegevuskavade ettevalmistamisel.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

(*) Aruanne direktiivi 2014/40/EL kohaldamise kohta.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega tugevdatakse meeste ja naiste võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte kohaldamist tasustamise läbipaistvuse ja õiguskaitsemehhanismide kaudu“

(COM(2021)93 final – 2021/0050 (COD))

(2021/C 341/13)

Raportöör: **Pekka RISTELÄ**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 11.3.2021 nõukogu, 15.3.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimused ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	26.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	147/87/11

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni ettepanekut, mis hõlbustab töötajate võrdse tasustamise põhimõtte rakendamist arvatavatel palgadiskrimineerimise juhtudel, aitab kaasa palgakujunduse suuremale läbipaistvusele ja tugevdab riiklike asutuste rolli selle põhimõtte rakendamisel.

1.2. Komitee märgib, et kavandatava direktiivi reguleerimisala on lai, seda kohaldatakse kõigi töötajate suhtes nii avalikus kui ka erasektoris ning sellega tunnustatakse diskrimineerimise valdkonnaüleseid aspekte.

1.3. Komitee leiab siiski, et ettepanekut tuleks mitmes aspektis tugevdada, eriti töö väärtuse määramisel kasutatavate kriteeriumide, mõnede peamiste läbipaistvuskohustuste hõlmamise ning sotsiaalpartnerite ja kollektiivläbirääkimiste rolli suhtes võrdse tasustamise põhimõtte rakendamisel.

1.4. Komitee leiab, et töö väärtuse kindlaksmääramiseks kasutatavate objektiivsete kriteeriumide kohta võiks anda üksikasjalikumaid juhiseid sooneutraalsel viisil. Sellised kriteeriumid peaksid hõlmama tavaliselt naiste poolt tehtavaks tööks vajalikke oskusi ja omadusi, mis on töö väärtuse hindamisel sageli tähelepanuta jäetud või alahinnatud, näiteks inimesekesksed oskused. Need kriteeriumid tuleks välja töötada sotsiaalpartnerite osalusel või nende poolt ning sõnastada viisil, mis jätab ruumi nende edasiseks täpsustamiseks.

1.5. Ehkki ettepanek võtab õigustatult arvesse muret VKEde lisakoormuse pärast, ei pea komitee õigustatuks täielikku kõigi vähem kui 250 töötajaga tööandjate kohustustest vabastamist. VKEde suhtes kohaldatavad erieeskirjad võiksid siiski olla asjakohased. Samuti tuleks liikmesriikidelt nõuda, et nad pakuksid tööandjatele, eriti VKEdele tasustamise läbipaistvuse kohustuse täitmiseks toetust, koolitust ja tehnilist abi.

1.6. Komitee leiab, et tuleks võtta meetmeid võrdse tasu teemaliste kollektiivläbirääkimiste edendamiseks ja muid meetmeid soolise palgalõhe kaotamiseks, ilma et see piiraks sotsiaalpartnerite autonoomiat. Kollektiivläbirääkimistel võib olla oluline ja kasulik roll võrdse tasu ja soolise võrdõiglikkuse süstemaatilises edendamises ettevõtte, sektori, piirkondlikul või riiklikul tasandil.

1.7. Komitee juhib tähelepanu sellele, et ettepanekus sisalduvad meetmed on vaid mõned sammud, mis on vajalikud soolise palgalõhe aluseks olevate struktuursete probleemide lahendamiseks. Võrdse tasu tegelikuks tagamiseks on vaja terviklikku lähenemisviisi, mis edendaks ja tugevdaks jõustamist. See peaks hõlmama lisajõupingutusi tööturu segregatsiooni, soostereotüüpide ja valdavalt naiste tehtava töö alahindamise vastu võitlemiseks, piisavaid ja kättesaadavaid lastehoiuteenuseid ning asjakohaseid sätteid partnerite puhkuse kohta, samuti algatusi, et suurendada teadlikkust palgalõhe kohta, edendada naiste karjäärivõimalusi ja tagada naiste parem esindatus otsuseid langetavatel ametikohtadel, ning naiste tööhõivet pärssivate maksualaste takistuste kaotamist.

2. Sissejuhatus

2.1. Võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõte on nii Euroopa Liidu ⁽¹⁾ kui ka rahvusvaheliste ja Euroopa inimõiguste õigusaktide ⁽²⁾ üks põhiõigustest ja põhimõtetest. Viimati korrali seda Euroopa sotsiaalõiguste samba 2. põhimõttes. Seda väljendab ka soolise võrdõiguslikkuse direktiivi artikkel 4, ⁽³⁾ milles keelatakse otsene ja kaudne sooline diskrimineerimine võrdse või võrdväärse töö tasustamise puhul.

2.2. ELi võrdse tasustamise raamistik on kehtinud juba mitu aastakümnet ⁽⁴⁾ ning on aidanud kaasa palgadiskrimineerimise ja soolise kallutatuse käsitlemisele palgakujunduses. Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi andmetel on 9 % (14,1 %-st) soolisest palgalõhest (nn seletamatu osa) tingitud nii töötajate uurimata omadustest, mida mudel ei hõlma, kui ka diskrimineerimisest ⁽⁵⁾. Soolise palgalõhe muudeks põhjusteks on näiteks asjaolu, et naiste kanda on suurem osa tasustamata hoolduskohustusest, mis mõjutab nende osalemist tööturul (nt osaaajatöö), ning horisontaalne ja vertikaalne segregatsioon tööturul. Mõnda neist käsitlevad liidu õiguse ja poliitika muud aspektid ⁽⁶⁾.

2.3. Need meetmed on viinud edusammudeni soolise palgalõhe kaotamisel ELis. ELi keskmine palgalõhe täistööaja puhul on siiski endiselt 14,1 % ja viimase kümne aasta jooksul on tehtud väga vähe edusamme. Areng on liikmesriigiti erinev ning mõnes liikmesriigis on palgalõhe isegi suurenenud ⁽⁷⁾. Asjaolu, et naised teenivad tunnis keskmiselt ikka veel vähem kui mehed, aitab kaasa soolisele ebavõrdsusele aastase töötasu (36,7 %) ⁽⁸⁾ ja pensionite (30 %) ⁽⁹⁾ suuruses – olgugi et see ei ole ainus tegur, mis neid lõhesid põhjustab. Üldine sooline palgalõhe on siiski suures osas seletatav asjaoluga, et naised kulutavad vähem tunde tasustatud tööle, selleks et täita suures osas tasustamata hoolduskohustusi ⁽¹⁰⁾. Täistööajaga töötamine aitab oluliselt suurendada sissetulekuid ja karjäärivõimalusi ning selle võimaluse tagamiseks nii naistele kui ka meestele on vaja tugistruktuure, nagu hooldusteenused, jagatud perekondlikud kohustused ja naiste tööhõivet pärssivate maksualaste takistuste kaotamine.

2.4. Inimõigusi käsitlevate rahvusvaheliste ja Euroopa õigusaktide järelevalveorganite kohtupraktika näitab selgelt, et enamiku liikmesriikide õiguses ja tavades on veel palju arenguruumi võrdse tasustamise õiguse, sh tasustamise läbipaistvuse tagamisel ja jõustamisel ⁽¹¹⁾.

⁽¹⁾ Sätestatud Rooma lepingu (1957) artiklis 119 ja nüüd ELi toimimise lepingu artikli 157 lõikes 1. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 23 on sätestatud, et naiste ja meeste võrdõiguslikkus tuleb tagada kõikides valdkondades, kaasa arvatud palk.

⁽²⁾ Vt eelkõige ÜRO majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 7 punkti a alapunkt i, ILO konventsioon nr 100 (1951) ja Euroopa Nõukogu vastu võetud Euroopa sotsiaalharta (1961, muudetud 1996) artikli 4 lõige 3.

⁽³⁾ ELT L 204, 26.7.2006, lk 23.

⁽⁴⁾ Võrdse tasustamise direktiiv (ELT L 45, 19.2.1975, lk 19).

⁽⁵⁾ Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut (EIGE), (2020) „Gender inequalities in care and consequences for the labour market“ (Sooline ebavõrdsus hooldusteenuses ja tagajärjed tööturule), lk 26.

⁽⁶⁾ ELT L 188, 12.7.2019, lk 79; COM(2020) 152 final, 5.3.2020 ja COM(2017) 678 final, 20.11.2017.

⁽⁷⁾ Eurostati 2019. aasta andmed „Gender pay gap statistics“.

⁽⁸⁾ Eurostati 2016. aasta andmed „Gender overall earnings gap“.

⁽⁹⁾ Eurostati 2018. aasta andmed „Closing the gender pension gap?“.

⁽¹⁰⁾ Eurostat (2019) „Why do people work part-time?“.

⁽¹¹⁾ Vt nt ILO konventsioonide ja soovitude kohaldamise eksperdikomisjoni konventsiooni nr 100 (võrdse tasustamise konventsioon, 1951) kohtupraktikat, Euroopa Nõukogu Euroopa sotsiaalõiguste komitee vastuvõetud otsuseid organisatsiooni University Women of Europe (UWE) poolt ELi 15 liikmesriigi vastu esitatud kollektiivsete kaebuste kohta ning Euroopa sotsiaalõiguste komitee järeldusi Euroopa sotsiaalharta artikli 4 lõikele 3 mittevastavuse kohta tavapärase aruandlusmenetluses.

2.5. COVID-19 pandeemia on märkimisväärselt mõjutanud ühiskonda, majandust, töotajaid, ettevõtjaid ja äriühinguid. Oluline on see, et pandeemia on toonud esile tõsiasja, et naised saavad endiselt meestest madalamat palka ning et paljud valdavalt naiste tehtavate elutähtsate kutsealade töö on endiselt alahinnatud. Pandeemia on ebaproportsionaalselt mõjutanud naisi nii tööl kui ka muudes valdkondades ning ilma otsustavate meetmete võtmiseta on tõenäoline, et see mõjub soolisele võrdõiguslikkusele negatiivselt ⁽¹²⁾.

2.6. Euroopa Komisjoni ettepanekus võtta vastu direktiiv, millega tugevdatakse meeste ja naiste võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte kohaldamist tasustamise läbipaistvuse ja õiguskaitsemehhanismide kaudu (2021/0050 (COD), edaspidi „ettepanek“), tunnustatakse selles kontekstis meeste ja naiste võrdse tasustamise edendamise kiireloomulisust. Ettepaneku eesmärk on kõrvaldada mõned peamised takistused, mis takistavad ELi võrdse tasustamise raamistiku tõhusat rakendamist ja jõustamist ⁽¹³⁾. Komisjon leiab, et seletuseta soolise palgalõhe vähendamine 3 protsendi võrra on kavandatavate meetmete mõju mõistlik hinnang, kuigi täpsete andmete puudumine töötasuga seotud diskrimineerimise ulatuse kohta raskendab kavandatud meetmete mõju hindamist ⁽¹⁴⁾.

2.7. Komisjon on sellega seoses tuvastanud kolm peamist probleemi: peamiste õigusmõistete (nt „võrdväärne töö“) ebaselgus, palgasüsteemide läbipaistvuse puudumine ja mitmed menetluslikud takistused, näiteks kõrged õigusabikulud või piisava hüvitise puudumine ⁽¹⁵⁾. 2014. aastal avaldas komisjon soovitus meeste ja naiste võrdse tasustamise põhimõtte tugevdamise kohta läbipaistvuse suurendamise kaudu (edaspidi „soovitus“), mille eesmärk on käsitleda mõnda neist probleemidest ⁽¹⁶⁾. Soovitus on liikmesriikides vähe rakendatud, ⁽¹⁷⁾ kuigi mõni neist juba kasutab palga läbipaistvuse meetmeid, mis erinevad oma ülesehituse ja ulatuse poolest ⁽¹⁸⁾.

2.8. Oma ametiaja alguses nimetas Euroopa Komisjoni president Ursula von der Leyen võrdse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtet uue Euroopa soolise võrdõiguslikkuse strateegia aluspõhimõtteks ja siduvad tasustamise läbipaistvuse meetmed üheks oma poliitiliseks prioriteediks. Seejärel lisis komisjon ELi soolise võrdõiguslikkuse strateegiasse 2020–2025 siduvad tasustamise läbipaistvuse meetmed. Euroopa Parlament on väljendanud toetust selliste meetmete kasutuselevõtmisele oma resolutsioonides soolise palgalõhe kohta ⁽¹⁹⁾ ning soolise võrdõiguslikkuse strateegia kohta ⁽²⁰⁾. Komitee on samuti kutsunud komisjoni üles võtma selles valdkonnas meetmeid, et tegeleda olukordadega, kus tavaliselt naiste poolt tehtavat tööd alahinnatakse, sealhulgas kehtestades siduvad tasustamise läbipaistvuse meetmed, aga ka meetmeid, et tagada naistele ja meestele võrdsed võimalused tööturul ning võidelda horisontaalse ja vertikaalse soolise segregatsiooni vastu elukutsete lõikes ⁽²¹⁾.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee on varasemalt võtnud seisukoha, et meeste ja naiste võrdse tasustamise põhimõtte tugevdamiseks on vaja siduvaid meetmeid ⁽²²⁾. 2014. aasta soovitus tasustamise läbipaistvuse kohta on näidanud, et mittesiduvad meetmed tõenäoliselt ei saavuta soovitud tulemust, milleks on tagada võrdse tasustamise põhimõtte tegelik rakendamine vajalik tempoes.

⁽¹²⁾ Wenham C (2020) „The gendered impact of the COVID-19 crisis and post-crisis period“ (COVID-19 kriisi ja kriisijärgse perioodi sooline mõju), Euroopa Parlament; Eurofound (2020) „Women and labour market equality: Has COVID-19 rolled back recent gains?“ (Naiste ja tööturu võrdõiguslikkus: kas COVID-19 on mõjunud viimase aja saavutustele tagasilöögina?); Euroopa Komisjoni 2021. aasta aruanne soolise võrdõiguslikkuse kohta ELis.

⁽¹³⁾ Euroopa Komisjoni aruanne direktiivi 2006/54/EÜ kohaldamise kohta (COM (2013) 861 final) ja hinnang direktiivi 2006/54/EÜ asjakohastele sätetele, millega rakendatakse aluslepingu põhimõtet võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise kohta (SWD(2020) 50 final).

⁽¹⁴⁾ Ettepanekule lisatud mõjuhinnang, lk 116.

⁽¹⁵⁾ COM(2013) 861 final; SWD(2020) 50 final.

⁽¹⁶⁾ ELT L 69, 8.3.2014, lk 112.

⁽¹⁷⁾ COM(2017) 671 final.

⁽¹⁸⁾ Veldman A (2017) „Pay Transparency in the EU: A legal analysis of the situation in the EU Member States, Iceland, Liechtenstein and Norway“ (Tasustamise läbipaistvus ELis: ELi liikmesriikide, Islandi, Liechtensteini ja Norra olukorra õiguslik analüüs), Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

⁽¹⁹⁾ Euroopa Parlamendi 30. jaanuari 2020. aasta resolutsioon.

⁽²⁰⁾ Euroopa Parlamendi 21. jaanuari 2021. aasta resolutsioon.

⁽²¹⁾ ELT C 110, 22.3.2019, lk 26, ELT C 240, 16.7.2019, lk 3, ELT C 364, 28.10.2020, lk 77.

⁽²²⁾ ELT C 364, 28.10.2020, lk 77.

3.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni ettepanekut, mis hõlbustab töötajate võrdse tasustamise põhimõtte rakendamist arvatavatel palgadiskrimineerimise juhtudel, aitab kaasa palgakujunduse suuremale läbipaistvusele ja tugevdab riiklike asutuste rolli selle põhimõtte rakendamisel.

3.3. Komitee leiab siiski, et ettepanekut tuleks mitmes aspektis tugevdada, eriti seoses töö väärtuse määramisel kasutatavate kriteeriumide ja mõne peamise läbipaistvuskohustuse hõlmamisega ning sotsiaalpartnerite ja kollektiivläbirääkimiste rolliga võrdse tasustamise põhimõtte rakendamisel, kuna sotsiaalpartneritel on kõige parem oskuste ja elukutsete väärtust hinnata⁽²³⁾. Komitee on mures, et vastasel juhul on kavandatavatest meetmetest saadav kasu paljude töötajate jaoks piiratud ning meetmed ei aita piisavalt kaasa süsteemsetele muudatustele, mis on vajalikud palgadiskrimineerimise ja soolise kallutatuse kaotamiseks palgakujunduses.

3.4. Komitee juhib tähelepanu sellele, et ettepanekus sisalduvad vaid mõned meetmed, mis on vajalikud soolise palgalõhe aluseks olevate struktuursete probleemide lahendamiseks. Võrdse palga tagamiseks praktikas on vaja terviklikku lähenemisviisi, mis hõlmab täiendavaid meetmeid, ning täitmise tagamise tugevdamist. Need peaksid hõlmama lisajõupingutusi tööturu segregatsiooni, soostereotüüpide ja valdavalt naiste tehtava töö alahindamise vastu võitlemiseks, piisavaid ja kättesaadavaid lastehoiuteenuseid ning asjakohaseid sätteid partnerite puhkuse kohta, samuti algatusi, et suurendada teadlikkust palgalõhe kohta, edendada naiste karjäärivõimalusi ja tagada naiste parem esindatus otsuseid langetavatel ametikohtadel, ning naiste tööhõivet pärssivate maksualaste takistuste kaotamist.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Reguleerimisala ja mõisted

4.1.1. Komitee märgib, et kavandatava direktiivi reguleerimisala on lai (artikkel 2), seda kohaldatakse nii avalikus kui ka erasektoris ning kõigi töötajate suhtes, kellel on tööleping või töösuhe, kui sellise suhte olemasolu kindlakstegemisel juhendatakse töö tegemisega seotud üksikasjadest. See hõlmab ka ebatüüpilist tööd, näiteks nõude- või platvormitööd, kus töö tegemisega seotud üksikasjad näitavad, et need kriteeriumid on täidetud⁽²⁴⁾. Töölepingu või töösuhte olemasolu on määratletud liikmesriigis kehtiva õiguse, kollektiivlepingu ja/või tava kohaselt, võttes arvesse Euroopa Kohtu kohtupraktikat.

4.1.2. Artiklis 3 määratletud „töötajate kategooriate“ definitsioon näeb ette, et tööandja peaks neid täpsustama. On ülioluline, et oleksid olemas mehhanismid, millega tagada töötajate kategooriate määramine sooneutraalselt, näiteks tagades, et need koostatakse ametiühingute/töötajate esindajate kaasamisega, kooskõlas siseriiklike õigusaktide ja tavadega.

4.1.3. Komitee pooldab asjaolu, et palgadiskrimineerimise mõiste hõlmab ka diskrimineerimist, mis põhineb soolise diskrimineerimise kombinatsioonil ükskõik millise muu diskrimineerimise alusega,⁽²⁵⁾ tunnistades diskrimineerimise põimumise aspekte. Komisjon peaks andma lisasuuniseid tagamiseks, et juhtumeid, kus palgadiskrimineerimine tuleneb soo ja mõne muu kaitstava tunnuse kombinatsioonist, saab sellisena tuvastada ja nendega tegeleda.

4.1.4. Komitee märgib, et kogu ettepanekus on vastutust jagatud „töötajate esindajatele“ ilma seda mõistet määratlemata. Seletuskirjas on sedastatud, et „kui organisatsioonis puuduvad ametlikud töötajate esindajad, peaks tööandja sel otstarbel määrama ühe või mitu töötajat“. Selleks et mitte tekitada ohtu, et sekkutakse tarbetult riiklikesse töösuhete süsteemidesse, ning vältida seda, et tööandja valitud töötajate esindajad eiravad ametiühinguõigusi,⁽²⁶⁾ tuleks ettepanekuga tagada, et

⁽²³⁾ ELT C 110, 22.3.2019, lk 26.

⁽²⁴⁾ Ettepaneku põhjendus 11.

⁽²⁵⁾ Nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust (ELT L 180, 19.7.2000, lk 22) ja nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (ELT L 303, 2.12.2000, lk 16).

⁽²⁶⁾ ILO ühinemisvabaduse komitee ning konventsioonide ja soovitude kohaldamise eksperdikomisjoni kohtupraktika viitab selgelt, et ametiühingute eelisõigusi ei tohi eirata ega anda üle teistele organisatsioonidele, ühendustele või (tööandja valitud) üksikutele töötajatele (või nende rühmitustele). Vt eelkõige ILO ühinemisvabaduse komitee kokkuvõtte kohtupraktikast (paragrahv 1214, 1222–1230, 1234, 1342–1349) ja konventsioonide ja soovitude kohaldamise eksperdikomisjoni 2012. aasta üldine uuring, lk 96–97.

töötajate seaduslikud esindajad määratakse alati töötajate endi poolt. Tuleb märkida, et seda tuleb teha kooskõlas Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni asjakohaste konventsioonide ja kohtupraktikaga ühinemisvabaduse, organiseerumisõiguse ja kollektiivlääbirääkimiste õiguse kohta.

4.2. Võrdne tasu ja võrdväärne töö

4.2.1. Ettepaneku artikli 4 lõikes 3 selgitatakse objektiivseid kriteeriume, mida tuleb töö väärtuse määramisel kasutada vastavalt Euroopa Liidu Kohtu praktikale, ning nõutakse, et liikmesriigid võtaksid meetmeid, et tagada töö väärtuse kindlaksmääramiseks vahendite ja meetodika loomine. Need sätted aitavad oma õigusi kasutada soovivaid töötajaid sobiva võrdlusaluse leidmisel ja tagavad, et töö väärtus määratakse liikmesriikide vahel järjepidevamalt. See aitab sotsiaalpartneritel kujundada palgastruktuure sooliselt neutraalsel viisil ja määrata kindlaks, millised töötajate kategooriad teevad võrdväärset tööd – see on hädavajalik kavandatava direktiivi muude sätete kohaldamiseks.

4.2.2. Kavandatavas sättes loetletakse aga vaid mõned üldised kriteeriumid. Soovitatav oleks esitada üksikasjalikum loetelu objektiivsetest kriteeriumidest, mida kasutada töö väärtuse kindlaksmääramiseks, kusjuures eriti tuleks pingutada selle nimel, et ei jäetaks tähelepanuta valdavalt naiste tehtavaks tööks vajalikke oskuseid ja selle töö tunnuseid. Kui sellised oskused ja omadused jäetakse tähelepanuta, ei ole töö väärtuse hindamine soonutraalne. Näiteks tuleks kavandatud kriteeriumides täpsustada täiendavaid alakriteeriume, mida tuleb arvesse võtta ja mis hõlmavad inimesekeskseid oskusi, mis iseloomustavad tööd, mida tehakse paljudel töökohtadel, kus domineerivad naised, näiteks hooldustöö⁽²⁷⁾. Üksikasjalikum teave aitaks tagada, et tavaliselt naiste tehtav töö ei oleks alahinnatud. Need kriteeriumid tuleks sõnastada nii, et sotsiaalpartneritel oleks võimalik neid täpsustada.

4.2.3. Sotsiaalpartnerid saavad kõige paremini hinnata oskuste ja elukutsete väärtust. Soonutraalsed kriteeriumid ning artikli 4 lõikes 2 osutatud töö väärtuse kindlaksmääramise vahendid ja meetodika tuleb välja töötada sotsiaalpartnerite poolt või vähemalt nende osalusel, ilma et see piiraks nende autonoomiat. Sotsiaaldialoog ja kollektiivlääbirääkimised on väga olulised soovitud eesmärkide saavutamiseks ja soolise palgalõhe probleemiga tegelemiseks.

4.2.4. Juhtudel, kus reaalsel võrdlusalusel ei ole võimalik leida, pooldab komitee võimalust kasutada hüpoteetilist võrdlusalust või muid tõendeid, mille põhjal on võimalik eeldada väidetavat diskrimineerimist. See aitab sooliselt väga segregeeritud töökohtadel töötajatel tõendada diskrimineerimist, kui see on olemas, isegi kui ei ole reaalsel võrdlusalust. Eriti oluline on tagada, et suure soolise segregatsiooniga ametikohtadel töötavad naistöötajad saaksid esitada võrdseid töötasunõudeid, sest tõendid näitavad, et töökoha feminiseerumise aste on seotud madalama palgaga, st mida suurem on naiste osakaal, seda väiksem on palk⁽²⁸⁾.

4.3. Tasustamise läbipaistvus

4.3.1. Komitee võtab teadmiseks artiklites 5–9 kavandatud meetmed, mille eesmärk on parandada töötasusid käsitleva teabe kättesaadavust (sealhulgas enne tööle asumist) ja palgakujunduse läbipaistvust, ent märgib vajadust võtta arvesse riigi töösuhete mudeleid. Need võivad aidata lahendada ühte peamist probleemi palgadiskrimineerimise tuvastamisel ja vaidlustamisel, samuti käsitleda palgaerinevusi, mis on põhjustatud soolistest erinevustest algsetel palgalääbirääkimistel,

⁽²⁷⁾ Näiteks võiks täpsustada, et oskused hõlmavad inimestevahelisi oskusi, jõupingutused mitte ainult füüsilisi, vaid ka vaimseid ja psühhosotsiaalseid jõupingutusi, või et ülesannete laad hõlmab ka emotsionaalset tuge. Üksikasjalikumad juhised töö väärtuse kindlaksmääramiseks kasutatavate kriteeriumide ja alakriteeriumide kohta on esitatud komisjoni talituste töödokumendis, mis on lisatud komisjoni aruandele nõukogule ja Euroopa Parlamendile direktiivi 2006/54/EÜ kohaldamise kohta, SWD(2013) 512 final, 16. detsember 2013.

⁽²⁸⁾ ILO (2018) Global wage report 2018/2019: what lies behind gender pay gaps, Geneva, ILO, lk 75.

milles naised kipuvad ebasoodsasse olukorda jääma⁽²⁹⁾. Komitee märgib, et ettepanekus tunnistatakse, et artikkel 5 ei piira tööandjate, töötajate ja sotsiaalpartnerite õigust pidada palgaläbirääkimisi väljaspool osutatud vahemikku.

4.3.2. Need meetmed võiksid kutsuda tööandjaid üles tuvastama oma organisatsiooni palgalõhesid ja neid kaotama. Aruandlus ja ühine hindamine võivad kaasa aidata teadlikkuse suurendamisele palgakujundusel toimuvast palgadiskrimineerimisest ja soolisest kallutatusest ning nende probleemide lahendamisele süsteemsemalt ja tõhusamalt, mis tooks kasu kõigile organisatsiooni töötajatele, ilma et töötajad peaksid esitama võrdset taset puudutavat nõuet. Samal ajal on oluline parandada töötajate teadmisi sellest, millest palk koosneb ja kuidas seda saab mõjutada. Teadlikkuse suurendamine soolise võrdõiguslikkuse küsimustest töökohal aitaks samuti märkimisväärselt kaasa palgalõhe vähendamisele. Tasustamise suuremal läbipaistvusel võib olla kasulik mõju ka personali rahulolule, töötajate hoidmisele ja tootlikkusele⁽³⁰⁾.

4.3.3. Kavandatava artikli 7 lõike 5 sõnastus viitab sellele, et töötajaid võidakse takistada teistele vabalt oma palgast rääkimast ka muudel põhjustel kui võrdse tasustamise põhimõtte rakendamise konkreetsed asjaolud. Komitee juhib tähelepanu sellele, et suurema läbipaistvuse tagamiseks tuleks selgeks teha, et töötajaid ei tohiks takistada kolleegideleja teistele, eriti ametiühingule, palku avalikustada. Võimalus palku teistega vabalt arutada võimaldab töötajatel tuvastada, et võrdse tasustamise põhimõtet on rikutud.

4.3.4. Peale selle ei tohiks tööandjad takistada töötajatel avaldada oma ametiühingule teavet töötajate kategooriate palgatasemetete kohta, mis on saadud nõudmisel ja mis võib viidata palgadiskrimineerimisele (artikli 7 lõige 6). Teabe saajalt võidakse nõuda selle konfidentsiaalset käsitlemist, välja arvatud võrdse tasustamise põhimõtte jõustamise eesmärgil.

4.3.5. Organisatsiooni palgalõhest teatamise nõude kohaldamine ainult vähemalt 250 töötajaga tööandjatele (artikli 8 lõige 1), mis vabastab nõudest kõik väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEd), tähendab, et sellest meetmest saavad kasu ainult umbes kolmandik kõigist ELi töötajatest⁽³¹⁾. Pealegi on naised väikestes ettevõtetes üleesindatud,⁽³²⁾ mis tähendab, et sellest meetmest saab kasu veelgi väiksem osa naistöötajatest. See piir on samm tagasi komisjoni 2014. aasta soovitusel kohaldada aruandlusnõuet vähemalt 50 töötajaga tööandjatele⁽³³⁾.

4.3.6. Komitee tunnustab, et VKEdel võib olla kavandatavast direktiivist tulenevate kohustuste täitmiseks piiratud ressursid. Ettepanek peaks arvesse võtma VKEde lisakoormust puudutavat muret, eriti arvestades nende tähtsust pandeemiajärgses taasteprotsessis, mis võib jätkuda pärast kavandatava direktiivi jõustumist. Sellest hoolimata on komisjoni

⁽²⁹⁾ Tõendid viitavad näiteks sellele, et naised kipuvad palgaläbirääkimisi vältima ja mehed on naistest edukamad tööturu võimaluste üle läbirääkimiste pidamisel. Vt M. Recalde ja L. Vesterlund, „Gender Differences in Negotiation and Policy for Improvement“ (Soolised erinevused läbirääkimistes ja arengupoliitikas), USA majandusuuringute riikliku büroo töödokument (<https://www.nber.org/papers/w28183>); A. Leibbrandt ja J. A. List, „Do Women Avoid Salary Negotiations?“ (Kas naised väldivad palgaläbirääkimisi?). „Evidence from a Large Scale, Natural Field Experiment“, USA majandusuuringute riikliku büroo töödokument (vt <https://www.nber.org/papers/w18511>).

⁽³⁰⁾ Vt mõjuhinnang lk 17–18 ja nt Chamberlain, A., „Is Salary Transparency More Than a Trend?“ (Kas tasustamise läbipaistvus on rohkem kui suundumus?), Glassdoori majandusuuringute aruanne, 2015; Wall, A., „Pay openness movement: Is it merited? Does it influence more desirable employee outcomes than pay secrecy?“ (Palkade avalikustamise liikumine: kas see on õigustatud? Kas see mõjutab töötajate soovitavaid tulemusi kui palgasaladus?), *Organization Management Journal*, 2018.

⁽³¹⁾ VKEd moodustavad ELis ligikaudu kaks kolmandikku tööhõivest ja 99,8 % kõigist ettevõtetest, Statistics on small and medium-sized enterprises.

⁽³²⁾ EIGE (2020) „Gender inequalities in care and consequences for the labour market“ (Sooline ebavõrdsus hooldusteenuses ja tagajärjed tööturule), lk 29.

⁽³³⁾ Soovitus 4.

hinnangul aruannete koostamise kulud mõeldud⁽³⁴⁾. Kõigi vähem kui 250 töötajaga tööandjate täielik kohustustest vabastamine ei ole seetõttu õigustatud, kuid erireeglite kehtestamise VKEdele võib olla asjakohane.

4.3.7. Erireeglid, millega vähendatakse väiksematelt ettevõtetelt nõutava aruandluse sagedust, vähendaksid kulusid, ent samal ajal nõutaks tööandjatel töötajate palgaerinevuste tuvastamist ja kõrvaldamist. Teatamiskohustuse piirmäär ei tohiks olla suurem kui 50 töötajat, kuid aruannete esitamise sagedust võiks vähendada ettevõtete puhul, kus on üle 50, kuid alla 250 töötaja.

4.3.8. Sarnane mure on seoses ühise hindamise läbiviimise nõude piiramisega vähemalt 250 töötajaga tööandjatele (artikkel 9). Ühise hindamise kulud on hinnangute kohaselt mõnevõrra suuremad aruannete kuludest,⁽³⁵⁾ kuid need ei õigusta siiski täielikku vabastust tööandjatele, kellel on vähem kui 250 töötajat. VKEde suhtes kohaldatavad erieeskirjad võiksid siiski olla õigustatud.

4.3.9. Samuti tuleks liikmesriikidelt nõuda, et nad pakuksid tööandjatele, eriti VKEdele, tasustamise läbipaistvuse kohustuse täitmiseks toetust, koolitust ja tehnilist abi, muu hulgas palgalõhede arvutamiseks vahendite ja meetodikate arendamise abil. Kui vähegi võimalik ja asjakohane, peaksid liikmesriigid kasutama ka artikli 8 lõikes 4 sätestatud võimalust, et palgalõhe teavet koguvad organisatsioonid ise, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtted.

4.3.10. Komitee märgib, et ettepanek erineb soovituselt selle poolest, et see nõuab, et tööandjad esitaksid aruandeid ainult mees- ja naistöötajate palgalõhede kohta töötajate kategooriate kaupa ja kogu organisatsioonis. Suurema läbipaistvuse ja aruandekohustuse tagamiseks peaksid ametiühingud/töötajate esindajad suutma kontrollida riiklike seaduste ja tavade kohaselt tööandja palgavahede arvutamiseks kasutatud meetodit ja seda, kas arvutused on õiged. Kooskõlas soovitusel peaks aruandluskohustus laienema ka meessoost ja naissoost töötajate keskmisele palgatasemele töötajate kategooriate kaupa. See võimaldab töötajatel ja teistel organitel hinnata tegelikke palgaerinevusi töötajate kategooriate lõikes, mis on oluline võrdse tasustamise põhimõtte tõhusa jõustamise tagamiseks.

4.3.11. Komitee juhib tähelepanu sellele, et ettepanekus ei täpsustata, kui sageli peaksid tööandjad teavet eri kategooriate töötajate töötasude kohta esitama (artikli 8 lõike 1 punkt g). See teave tuleks teha kättesaadavaks igal aastal, nagu ka muud teabetüübid. Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete jaoks võiks teha erisätteid sageduse kohta, nagu soovitatakse punktis 4.3.7.

4.3.12. Komitee toetab ettepanekut kohustada tööandjaid olukorda parandama koostöös ametiühingute/töötajate esindajate ja muude organitega ning nõuet lisada meetmed tuvastatud erinevuste kõrvaldamiseks ja teatada selliste meetmete tõhususest ühises hindamises (artikli 8 lõige 7, artikli 9 lõiked 2 ja 3). Need sätted on äärmiselt olulised tagamaks, et aruandlus- ja ühise hindamise kohustused oleksid tõhusad võrdse tasustamise põhimõtte edendamisel.

4.3.13. Artikli 10 lõikes 1 on sätestatud, et eespool nimetatud nõuete kohaselt edastatud teave, mis hõlmab isikuandmete töötlemist, tuleb esitada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679⁽³⁶⁾ (isikuandmete kaitse üldmäärus). Tuleks täpsustada, et tööandjad ei tohiks kasutada isikuandmete kaitse üldmäärust põhjendusena, et keelduda palgadiskrimineerimise tuvastamiseks vajaliku teabe jagamisest. Artikli 10 lõige 3 sisaldab piisavat üksikisiku eraelu puutumatuse kaitset, nõudes, et kui konkreetset töötajat on võimalik tuvastada, tuleks asjakohane teave teha kättesaadavaks ainult ametiühingule/töötajate esindajatele või võrdõiguslikkuse küsimusega tegelevale asutusele. Seejärel peavad nad töötajat nõustama selles osas, kas võrdset töötasu puudutavaks nõudeks on alust.

⁽³⁴⁾ Komisjoni mõjuhindangust selgub, et esimesel aastal on keskmised lisakulud minimaalselt 379–508 eurot ja maksimaalselt 721–890 eurot ning järgmistel aastatel kulud vähenevad: mõjuhindang (SWD(2021) 41 final, lk 59). Vt ka Eurofound (2020), „Measures to promote gender pay transparency in companies: How much do they cost and what are their benefits and opportunities?“ (Meetmed tasustamise soolise läbipaistvuse edendamiseks ettevõtetes: kui palju need maksavad ning mis on nende eelised ja võimalused?) Eurofoundi töödokument, WPEF20021.

⁽³⁵⁾ Keskmised lisakulud minimaalselt 1 180–1 724 eurot ja maksimaalselt 1 911–2 266 eurot peaksid iga järgmise hindamisega vähenema: mõjuhindang (SWD(2021) 41 final, lk 61).

⁽³⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

4.4. Kollektiivläbirääkimised ja sotsiaaldialoog võrdse tasu üle

4.4.1. Ettepanekus peetakse oluliseks, et sotsiaalpartnerid pööraksid kollektiivläbirääkimistel erilist tähelepanu võrdsele tasule, ja nähakse ette liikmesriikide meetmeid selleks, et julgustada sotsiaalpartnereid pöörama piisavat tähelepanu võrdse tasu küsimustele, sealhulgas kollektiivläbirääkimiste asjakohasel tasandil⁽³⁷⁾. Sätestatakse ka, et austada tuleks riiklike sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimiste süsteemide eripärasid kogu ELis ning sotsiaalpartnerite autonoomiat, lepinguvabadust ja nende pädevust töötajate ja tööandjate esindajatenä⁽³⁸⁾. Erinevalt 2014. aasta soovitusel ei sisalda ettepanek sätet, mis tagaks võrdse tasu küsimuse arutamise kollektiivläbirääkimiste asjakohasel tasandil.

4.4.2. Artiklis 11 sätestatakse ainult, et direktiivist tulenevaid õigusi ja kohustusi tuleks arutada sotsiaalpartneritega. Tuleks täpsustada, mida see tähendab. Konkreetselt on vaja tagada, et meetmeid võetaks võrdse tasu teemaliste kollektiivläbirääkimiste edendamiseks ja muid meetmeid soolise palgalõhe kaotamiseks, ilma et see piiraks sotsiaalpartnerite autonoomiat. Kollektiivläbirääkimistel võib olla oluline ja kasulik roll võrdse tasu ja soolise võrdõiguslikkuse süstemaatilises edendamises ettevõtte, sektori või riiklikul tasandil.

4.4.3. Lisaks tuleks julgustada muid sotsiaaldialoogi edendavaid meetmeid, arutelu võrdse tasu üle ja sotsiaalpartnerite poolt sooneutraalsete töökohtade hindamiskavade väljatöötamist, sh teadlikkust võrdse tasu teemadest ja parimate tavade jagamist.

4.4.4. Ametiühingute/töötajate esindajate suutlikkust töötajate nimel tegutseda tuleks tugevdada, sealhulgas andes ametiühingutele/töötajate esindajatele õiguse küsida töötajate kategooriate kohta teavet palgataseme kohta soolise jaotuse lõikes. Selline teave võimaldaks ametiühingutel/töötajate esindajatel tuvastada palgadiskrimineerimine ja tegutseda selle vastu, muu hulgas kollektiivläbirääkimiste kaudu.

4.4.5. Komitee juhib tähelepanu sellele, et ametiühingutel/töötajate esindajatel peavad olema vajalikud tehnilised teadmised ja väljaõpe, et täita oma ülesannet tuvastada palgadiskrimineerimine ning töötajaid nõustada ja esindada asjakohastes küsimustes. Tuleks selgitada, et ametiühingutel on õigus oma liikmeid esindada.

4.5. Õiguskaitsevahendid ja õiguse kohaldamine

4.5.1. Komitee võtab teatavaks kavandatavad sätted, mille eesmärk on kõrvaldada menetluslikud takistused, mida kogevad töötajad, kes soovivad esitada võrdset töötasu puudutavat nõuet: näiteks suured kohtukulud, ebapiisav hüvitis ja aegumistähtjad. Sellega seoses märgib komitee, et liikmesriikide õigustraditsioonid normide ja menetluste osas on erinevad. Komitee juhib tähelepanu vajadusele paindlikkuse järele, et arvestada nii liikmesriikide kohtusüsteemidega kui ka liikmesriikide sotsiaaldialoogide ja kollektiivläbirääkimiste süsteemide erinevate joontega liidus ning samuti sotsiaalpartnerite autonoomia ja lepinguvabadusega ning nende volitustega töötajate ja tööandjate esindajatenä.

4.5.2. Komitee toetab ettepanekut tagada, et erinevad üksused saaksid tegutseda töötaja või töötajate rühma nimel või neid toetades (eeldusel, et neile on selleks selged volitused antud) ning et võrdõiguslikkuse küsimustega tegelevad asutused ja töötajate esindajad saaksid seda teha mitme töötaja nimel (artikkel 13). Kaaluda võiks ka riikliku tasandi kollektiivhagi võimalust, sest sellel on eeldatavasti oluline mõju jõustamisele⁽³⁹⁾. Komitee juhib tähelepanu vajadusele paindlikkuse järele, et arvestada erinevate õigustraditsioonide ja riikide kohtusüsteemidega.

4.5.3. Komitee leiab, et artikkel 19, milles käsitletakse õigus- ja kohtukulusid, võib tekitada finantsraskusi menetlustes kostjana osalevatele mikroettevõtjatele ja osale väikeettevõtjatest. Kui õigusabikulud on nii suured, et ohustavad ettevõtja tegevust, tuleb kulude sissenõudmata jätmist pidada ilmselgelt põhjendamatuks.

⁽³⁷⁾ Ettepanek, põhjendus 31.

⁽³⁸⁾ Ettepanek, põhjendus 31.

⁽³⁹⁾ Foubert, P. (2017). Vt ka Benedi Lahuerta, S. (2018).

4.5.4. Komitee märgib, et artiklis 18 kavandatud kolmeaastase aegumistähtaja tõttu võib olla vajalik teha märkimisväärseid muudatusi, mis tekitab probleeme mõne liikmesriigi vaidluste lahendamise mehhanismidele. Sellisel juhul peaks liikmesriikidel olema võimalik kohandada oma kohtusüsteeme ja õigustraditsioone, ohustamata seejuures artikli 18 eesmärki, milleks on tagada, et lühikesed aegumistähtajad ei takistaks töötasuga seotud diskrimineerimise ohvreid jõustamast oma õigust võrdsele töötasule.

4.6. Võrdõiguslikkuse küsimustega tegelevad asutused ja järelveasutused

4.6.1. Komitee kiidab heaks ettepaneku tugevdada võrdõiguslikkuse küsimustega tegelevate asutuste rolli võrdse tasustamise põhimõtte rakendamisel ning tagada koostöö võrdõiguslikkuse küsimustega tegelevate asutuste ja muude järelvelefunktsiooniga asutuste vahel (artikkel 25). Lisaks tuleb tagada tihe koostöö võrdõiguslikkuse küsimustega tegelevate asutuste ja sotsiaalpartnerite ning järelveleorgani vahel, kui need on võrdõiguslikkuse küsimustega tegelevast asutusest sõltumatud, võttes arvesse sotsiaalpartnerite autonoomiat.

4.6.2. Komitee pooldab eriti sätet piisavate ressursside kohta, et võrdõiguslikkuse küsimustega tegelevad asutused saaksid oma ülesandeid tõhusalt täita (artikli 25 lõige 3). Samuti pooldab komitee kavandatud nõuet määrata järelveleorgan võrdse tasu põhimõtte rakendamise toetamiseks (artikkel 26). Riiklike asutuste rolli edasiseks tugevdamiseks peaks ettepanek tagama, et järelveleorganile ja tööinspektsioonidele antaks piisavad vahendid oma ülesannete tõhusaks täitmiseks.

4.6.3. Komitee on seisukohal, et järelveleorgani koosseis peaks hõlmama sotsiaalvaldkonna osalejaid, kes on seotud võrdse tasu põhimõtte rakendamisega (eelkõige ametiühingud ja tööandjate esindajad), samuti kodanikuühiskonna organisatsioone, kes edendavad soolist võrdõiguslikkust ja võrdset tasustamist.

4.7. Horisontaalsed sätted

4.7.1. Komitee leiab, et kavandatavat kaitsetaseme säilitamise klauslit (artikkel 24) võiks veelgi tugevdada, lisades, et ühtki direktiivi sätet ei tohi tõlgendada nii, et see piirab või kahjustab õigusi ja põhimõtteid, mida on asjaomastes kohaldamisvaldkondades tunnustatud liidu õiguse või rahvusvahelise õigusega ja rahvusvaheliste lepingutega, millega on liit või liikmesriigid ühinenud.

4.7.2. Artikli 27 eesmärk on tagada, et direktiiv ei mõjuta sotsiaalpartnerite õigust pidada läbirääkimisi kollektiivlepingute üle, neid jõustada või võtta kollektiivseid meetmeid kooskõlas siseriikliku õiguse ja tavadega. Samuti tuleks täpsustada, et sotsiaalpartnerid võivad kehtestada sätteid või kohaldada kollektiivlepinguid, mis on töötajate jaoks soodsamad, kui direktiivis sätestatu.

4.7.3. Komitee märgib, et artikkel 30 võimaldab sotsiaalpartneritel direktiivi rakendada, kui nad seda ühiselt taotlevad, tingimusel et direktiiviga taotletavad tulemused on alati tagatud. Selle sättega tagatakse, et direktiiv võimaldab erinevaid rakendusvahendeid erinevates riiklikes süsteemides, tagades samal ajal töötajatele samal tasemel kaitse.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

LISA

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel vähemalt veerandi antud häälest (kodukorra artikli 43 lõige 2):

Uus punkt 3.1

Lisada punkti 3.1 järele uus punkt:

3.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kindlalt meestele ja naistele võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtet ning peab seda üheks Euroopa Liidu põhiõiguseks ja põhimõtteks. Komitee toetab ka komisjoni eesmärki kaotada sooline palgalõhe ja edendada veelgi võrdse tasustamise põhimõtet. Soolise palgalõhe vähendamiseks tuleb siiski hoolikalt hinnata selle algpõhjuseid ja need õigesti kindlaks teha. Komitee on seisukohal, et komisjoni ettepanekus tasustamise läbipaistvuse direktiivi kohta ⁽¹⁾ ei võeta nõuetekohaselt arvesse soolise palgalõhe peamisi tegureid, nagu horisontaalne ja vertikaalne segregatsioon tööturul, mis tuleneb individuaalsetest hariduslikest ja ametialastest valikutest, täistööajaga ja osalise tööajaga töö vastandamisest, tasustamata hoolduskohustustest ja maksusoodustuste rollist. Seetõttu on nende probleemide lahendamiseks kavandatud palkade läbipaistvuse meetmete asemel tõhusamaid ja proportsionaalsemaid meetmeid kui siduvad ELi õigusaktid, tagades samal ajal, et ettevõtjate, eelkõige VKEde halduskoormus ja kulud ei suurene. Komitee rõhutab, et palgastruktuurid ja palgakujundus on kollektiivläbirääkimiste ja sotsiaaldialoogi oluline osa, mis kuulub liikmesriikide ja sotsiaalpartnerite pädevusse. Komitee leiab, et direktiivi ettepanekus ⁽²⁾ ei austata täielikult riikide palgakujunduspädevust ega võeta piisavalt arvesse liikmesriikide erinevaid sotsiaal- ja töösuhete mudeleid või kohtusüsteeme ja õigustraditsioone. Lisaks ei võeta arvesse asjaolu, et palgakujundust mõjutavad samal ajal nii oskuste nõudlus ja pakkumine tööturul kui ka olemasolevad ressursid. Sestap järeldeb komitee, et komisjoni ettepanek tasustamise läbipaistvuse kohta on ebaproportsionaalne ja vastuolus subsidiaarsuse põhimõttega. Komisjon peaks oma ettepaneku läbi vaatama või ümber töötama ning kaasseadusandjatel palutakse neid probleeme õigusloomeprotsessi järgmistes etappides arvesse võtta ja nendega tegeleda.

Hääletuse tulemus

Poolt: 90

Vastu: 109

Erapooletud: 18

Punkt 3.2

Muuta järgmiselt:

3.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ~~tervitab~~ tunnustab, et komisjoni ettepanekut, mis eesmärk on hõlbustada töötajate võrdse tasustamise põhimõtte rakendamist arvatavatel palgadiskrimineerimise juhtudel, aitab kaasa palgakujunduse suuremale läbipaistvusele ja tugevdab riiklike asutuste rolli selle põhimõtte rakendamisel.

Hääletuse tulemus

Poolt: 85

Vastu: 131

Erapooletud: 17

⁽¹⁾ COM(2021) 93 final.

⁽²⁾ COM(2021) 93 final.

Punkt 3.3 (seotud punktiga 1.3)

Muuta järgmiselt:

3.3. Komitee leiab siiski, et ettepanekuga tuleks ~~mitmes aspektis~~ tugevdada liikmesriikide võimalust võtta arvesse oma töösuhete mudeleid, eriti seoses töö väärtuse määramisel kasutatavate kriteeriumide ja mõne peamise läbipaistvuskohustuse hõlmamisega ning sotsiaalpartnerite ja kollektiivlääbirääkimiste rolliga võrdse tasustamise põhimõtte rakendamisel, kuna sotsiaalpartneritel on kõige parem oskuste ja elukutsete ⁽³⁾ väärtust hinnata. Komitee on mures, et vastasel juhul on kavandatavatest meetmetest saadav kasu paljude töötajate jaoks piiratud ning meetmed ei aita piisavalt kaasa süsteemsetele muudatustele, mis on vajalikud palgadiskrimineerimise ja soolise kallutatuse kaotamiseks palgakujunduses.

Hääletuse tulemus

Poolt: 90

Vastu: 138

Erapooletud: 17

Punkt 4.2.4

Muuta järgmiselt:

4.2.4. Juhtudel, kus reaalsel võrdluisisikut ei ole võimalik leida, ~~pooldab~~ komitee kriitiline ja kahtlev võimaluste suhtes kasutada hüpoteetilist võrdluisisikut või muid tõendeid, mille põhjal on võimalik eeldada väidetavat diskrimineerimist. See aitab sooliselt väga segregeeritud töökohtadel töötajatel tõendada diskrimineerimist, kui see on olemas, isegi kui ei ole reaalsel võrdluisväärtust. Eriti oluline on tagada, et suure soolise segregatsiooniga ametikohtadel töötavad naistöötajad saaksid esitada võrdseid töötasunõudeid, sest tõendid näitavad, et töökoha feminiseerumise aste on seotud madalama palgaga, st mida suurem on naiste osakaal, seda väiksem on palk ⁽⁴⁾. Ei ole selge, kuidas see praktikas toimiks, ning see tekitaks ettevõtjatele õiguskindlusetust. Samuti eiratakse sellega dünaamilisi arenguid ettevõttes, kus töötasu mõjutavad aspektid, nagu üldine majanduslik olukord (majandustulemused, konkurentsivõime, tootlikkus, nõudlus) ning tööülesanded ja töökorraldus, pidevalt muutuvad. Komitee on seisukohal, et võimalikku palgadiskrimineerimist tuleb alati hinnata ühe ettevõtte töötajate kontekstis, kes on võrreldavatel ametikohtadel. Lisaks juhib komitee tähelepanu sellele, et palgakujundus on enamasti (kollektiivsete) läbirääkimiste eesõigus ja selle suhtes kohaldatakse üksikisjalikku professionaalset nõustamist ning seda ei tohiks reguleerida. Palgad kujunevad tööturul, makstes töötajatele täidetud ülesannete eest ning kajastades objektiivseid elemente ja töötaja tulemuslikkust. Palgad määratakse kindlaks kahe eraõigusliku isiku vahelise lepingulise suhte raames või kollektiivlepingu alusel. Direktiivis tuleks neid aspekte ja palgakujundusstruktuure arvesse võtta.

Hääletuse tulemus

Poolt: 69

Vastu: 114

Erapooletud: 15

⁽³⁾ ELT C 110, 22.3.2019, lk 26.

⁽⁴⁾ ILO (2018) Global wage report 2018/2019: what lies behind gender pay gaps, Geneva, ILO, lk 75.

Punkt 4.3.5

Välja jätta.

4.3.5. Organisatsiooni palgalõhest teatamise nõude kohaldamine ainult vähemalt 250 töötajaga töandjatele (artikli 8 lõige 1), mis vabastab nõudest kõik väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEd), tähendab, et sellest meetmest saavad kasu ainult umbes kolmandik kõigist ELi töötajatest ⁽⁵⁾. Pealegi on naised väikestes ettevõtetes ülesindatud, ⁽⁶⁾ mis tähendab, et sellest meetmest saab kasu veelgi väiksem osa naistöötajatest. See piir on sammu tagasi komisjoni 2014. aasta soovituselt kohaldada aruandlusnõuet vähemalt 50 töötajaga töandjatele ⁽⁷⁾.

Hääletuse tulemus

Poolt: 81

Vastu: 125

Erapooletud: 13

Punkt 4.3.6 (seotud punktiga 1.5)

Muuta järgmiselt:

4.3.6. Komitee tunnistab, et VKEdel võib olla kavandatavast direktiivist tulenevate uute kohustuste täitmiseks piiratud ressursid, sest sageli ei ole neil personalihalduse töötajaid. Ettepanek peaks arvesse võtma VKEde lisakoormust puuduvat muret, eriti arvestades nende tähtsust pandeemiajärgses taasteprotsessis, mis võib jätkuda pärast kavandatava direktiivi jõustumist. Sellest hoolimata on k~~K~~omisjoni hinnangul on aruannete koostamise kulud mõõdukad, ⁽⁸⁾ kuid ta alahindab nende üldist finantsmõju töandjatele. Tegelikult ei saa kogukulusid eelnevalt hinnata – need sõltuvad uut liiki andmete ja statistiliste kogude koostamise kuludest, vaidluste arvust, praktilistest jõustamisprobleemidest ning mõjust palgakujundusele ja kollektiivlepingutele. Kõigi vähem kui 250 töötajaga töandjate täielikku kohustustest vabastamine ei ole seetõttu õigustatud tuleb seega toetada, kuid erireeglite kehtestamine VKEdele riigi tasandil võib olla asjakohane. Seepärast tuleks liikmesriikidel lubada kehtestada asjakohased künnised.

Hääletuse tulemus

Poolt: 90

Vastu: 121

Erapooletud: 13

Punkt 4.3.7

Välja jätta.

4.3.7. Erireeglid, millega vähendatakse väiksematel ettevõtetel nõutava aruandluse sagedust, vähendaksid kulusid, ent samal ajal nõutaks töandjatel töötajate palgarinevuste tuvastamist ja kõrvaldamist. Teatamiskohustuse piirmäär ei tohiks olla suurem kui 50 töötajat, kuid aruannete esitamise sagedust võiks vähendada ettevõtete puhul, kus on üle 50, kuid alla 250 töötaja.

⁽⁵⁾ VKEd moodustavad ELis ligikaudu kaks kolmandikku tööhõivest ja 99,8% kõigist ettevõtetest, Statistics on small and medium-sized enterprises.

⁽⁶⁾ EIGE (2020) „Gender inequalities in care and consequences for the labour market“ (Sooline ebavõrdsus hooldusteenuses ja tagajärjed tööturule), lk 29.

⁽⁷⁾ Soovitus 4.

⁽⁸⁾ Komisjoni mõjuhinnaangust selgub, et esimesel aastal on keskmised lisakulud minimaalselt 379–508 eurot ja maksimaalselt 721–890 eurot ning järgmistel aastatel kulud vähenevad: mõjuhinnaang (SWD(2021) 41 final, lk 59). Vt ka Eurofound (2020), „Measures to promote gender pay transparency in companies: How much do they cost and what are their benefits and opportunities?“ (Meetmed tasustamise soolise läbipaistvuse edendamiseks ettevõtetes: kui palju need maksavad ning mis on nende eelised ja võimalused?) Eurofoundi töödokument, WPEF20021.

Hääletuse tulemus

Poolt: 82

Vastu: 127

Erapooletud: 18

Punkt 4.3.8

Muuta järgmiselt:

4.3.8. Komitee tervitab samuti Sarnane mure on seoses ühise hindamise läbiviimise nõude piiramistega vähemalt 250 töötajaga tööandjatele (artikkel 9). Ühise hindamise kulud on hinnangute kohaselt mõnevõrra suuremad kui aruannete kuludest, (*) kuid need ei õigustades seega siiski täielikku vabastust tööandjatele, kellel on vähem kui 250 töötajat. VKEde suhtes kohaldatavad riiklikud erieeskirjad võiksid siiski olla õigustatud.

Hääletuse tulemus

Poolt: 82

Vastu: 130

Erapooletud: 20

Punkt 4.3.9

Muuta järgmiselt:

4.3.9. Samuti tuleks liikmesriikidelt nõuda, et nad pakuksid tööandjatele, eriti VKEdele, vabatahtlike töötasude läbipaistvuse meetmete kehtestamiseks stiimuleid, kohustuse täitmiseks toetust, koolitust ja tehnilist abi, muu hulgas palgalõhede arvutamiseks vahendite ja meetodikate arendamise abil. Kui vähegi võimalik ja asjakohane, peaksid liikmesriigid kasutama ka artikli 8 lõikes 4 sätestatud võimalust, et palgalõhe teavet koguvad organisatsioonid ise, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõteted.

Hääletuse tulemus

Poolt: 91

Vastu: 130

Erapooletud: 15

Punkt 4.4.4

Muuta järgmiselt:

4.4.4. Komitee tervitab asjaolu, et ettepanekuga suurendatakse töötajate võimalusi jõustada oma õigusi seoses võrdse tasustamise põhimõttega. Ametiühingute ja töötajate esindajate võimalus tegutseda töötajate nimel peaks alati sõltuma töötajapoolsetest selgetest volitustest ning see peaks toimuma kooskõlas siseriikliku õiguse ja tavadega ning töösuhete süsteemidega. Õigust küsida teavet töötajate kategooriate palgatasemete kohta, diferentseeritud soopõhiselt, ei tohiks automaatselt anda, vaid see peaks alati olema juhtumipõhiselt põhjendatud ja töötajapoolsete volitustega. Ametiühingute/töötajate esindajate suutlikkust töötajate nimel tegutseda tuleks tugevdada, sealhulgas andes ametiühingutele/töötajate esindajatele õiguse küsida töötajate kategooriate kohta teavet palgataseme kohta soolise jaotuse lõikes. Selline teave võimaldaks ametiühingutel/töötajate esindajatel tuvastada palgadiskrimineerimine ja tegutseda selle vastu, muu hulgas kollektiivlabinäärkimiste kaudu.

(*) Keskmine lisakulud minimaalselt 1 180–1 724 eurot ja maksimaalselt 1 911–2 266 eurot peaksid iga järgmise hindamisega vähenema: mõjuhinnang (SWD(2021) 41 final, lk 61).

Hääletuse tulemus

Poolt: 88

Vastu: 127

Erapooletud: 11

Uus punkt 4.5.5

Add new point after 4.5.4:

4.5.5. Komitee rõhutab, et igasugune sooline diskrimineerimine tuleks kõrvaldada. Samas on komitee siiski mures, et artiklis 14 osutatud täieliku hüvitamise nõue põhjustaks nii õiguslikku ebakindlust kui ka praktilisi raskusi muu hulgas seoses ajavahemikuga, mille eest sellist hüvitist makstakse. Seepärast tuleks sellise hüvitise või kahjutasu nõudmise või saamise konkreetsed tingimused kehtestada riigi tasandil.

Hääletuse tulemus

Poolt: 89

Vastu: 127

Erapooletud: 20

Uus punkt 4.5.6

Lisada punkti 4.5.5 järele uus punkt:

4.5.6. Komitee märgib artikli 16 lõike 2 sätte täiendavate asjaolude kohta, mille korral tõendamiskohustus kandub tööandjale juhul, kui tööandja ei ole täitnud artiklites 5–9 sätestatud läbipaistvuse kohustusi, et sellel võivad range kohaldamise korral olla kaugeleulatuvad tagajärjed. Seetõttu tuleks asjakohased tõendamiseeskirjad jätta liikmesriikide otsustada juhul, kui selline eiramine kujutab endast eeldatava hoolsuskohustuse rikkumist.

Hääletuse tulemus

Poolt: 91

Vastu: 145

Erapooletud: 13

Punkt 4.7.2

Muuta järgmiselt:

4.7.2. Artikli 27 eesmärk on tagada, et direktiiv ei mõjuta sotsiaalpartnerite õigust pidada läbirääkimisi kollektiivlepingute üle, neid jõustada või võtta kollektiivseid meetmeid kooskõlas siseriikliku õiguse ja tavadega. Nende kokkuleppeid tuleks pidada soovitud kaitse tagamiseks piisavaks. Samuti tuleks täpsustada, et sotsiaalpartnerid võivad kehtestada sätteid või kohaldada kollektiivlepinguid, mis on töötajate jaoks soodsamad, kui direktiivis sätestatu.

Hääletuse tulemus

Poolt: 95

Vastu: 134

Erapooletud: 12

Punkt 4.7.3

Muuta järgmiselt:

4.7.3. Komitee märgib, et artikkel 30 võimaldab sotsiaalpartneritel direktiivi rakendada, kui nad seda ühiselt taotlevad, tingimusel et direktiiviga taotletavad tulemused on alati tagatud. Selle sättega tagatakse, et direktiiv võimaldab erinevaid rakendusvahendeid erinevates riiklikes süsteemides, tagades samal ajal töötajatele samal tasemel kaitse. Et see oleks täiesti selge, tuleks eeskujuks võtta renditööd ning läbipaistvaid ja prognoositavaid töötingimusi käsitlevad direktiivid, milles sätestatakse, et selline rakendamine on lubatud vaid juhul, kui järgitakse töötajate üldist kaitset.

Hääletuse tulemus

Poolt: 86

Vastu: 142

Erapooletud: 9

Punkt 1.1 (seotud punktiga 3.1)

Muuta järgmiselt:

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kindlalt meestele ja naistele võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtet ning peab seda üheks Euroopa Liidu põhiõiguseks ja põhimõtteks. Komitee toetab ka komisjoni eesmärki kaotada sooline palgalõhe ja edendada veelgi võrdse tasustamise põhimõtet. Soolise palgalõhe vähendamiseks tuleb siiski hoolikalt hinnata selle algpõhjuseid ja need õigesti kindlaks teha. Komitee on seisukohal, et komisjoni ettepanekus tasustamise läbipaistvuse direktiivi kohta⁽¹⁰⁾ ei võeta nõuetekohaselt arvesse soolise palgalõhe peamisi tegureid, nagu horisontaalne ja vertikaalne segregatsioon tööturul, mis tuleneb individuaalsetest hariduslikest ja ametialastest valikutest, täistööajaga ja osalise tööajaga töö vastandamisest, tasustamata hoolduskohustustest ja maksusoodustuste rollist. Seetõttu on nende probleemide lahendamiseks kavandatud palkade läbipaistvuse meetmete asemel tõhusamaid ja proportsionaalsemaid meetmeid kui siduvad ELi õigusaktid, tagades samal ajal, et ettevõtjate, eelkõige VKEde halduskoormus ja kulud ei suurene. Komitee leiab, et direktiivi ettepanekus⁽¹¹⁾ ei austata täielikult riikide palgakujunduspädevust ega võeta piisavalt arvesse liikmesriikide erinevaid sotsiaal- ja töösuhete mudeleid või kohtusüsteeme ja õigustraditsioone. Lisaks ei võeta arvesse asjaolu, et palgakujundust mõjutavad samal ajal nii oskuste nõudlus ja pakkumine tööturul kui ka olemasolevad ressursid. Sestap järeldeb komitee, et komisjoni ettepanek tasustamise läbipaistvuse kohta on ebaproportsionaalne ja vastuolus subsidiaarsuse põhimõttega. Komisjon peaks oma ettepaneku läbi vaatama või ümber töötama ning kaasseadusandjatel palutakse neid probleeme õigusloomeprotsessi järgmistes etappides arvesse võtta ja nendega tegeleda. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni ettepanekut, mis hõlbustab töötajate võrdse tasustamise põhimõtte rakendamist arvatavatel palgadiskrimineerimise juhtudel, aitab kaasa palgakujunduse suuremale läbipaistvusele ja tugevdab riiklike asutuste rolli selle põhimõtte rakendamisel.

Punkt 1.3 (seotud punktiga 3.3)

Muuta järgmiselt:

1.3. Komitee leiab siiski, et ettepanekuga tuleks mitmes aspektis tugevdada liikmesriikide võimalust võtta arvesse oma töösuhete mudeleid, eriti töö väärtuse määramisel kasutatavate kriteeriumide, mõnede peamiste läbipaistvuskohustuste hõlmamise ning sotsiaalpartnerite ja kollektiivlääbirääkimiste rolli suhtes võrdse tasustamise põhimõtte rakendamisel.

⁽¹⁰⁾ COM(2021) 93 final.

⁽¹¹⁾ COM(2021) 93 final.

Punkt 1.5 (seotud punktiga 4.3.6)

Muuta järgmiselt:

1.5. ~~Ettepanek~~ võtab õigustatult arvesse muret VKEde lisakoormuse pärast. Komitee toetab komisjoni ettepanekut, ei pea ~~komitee õigustatult täielikku kõigi vähem kui 250 töötajaga tööandjate kohustustest vabastamisest kohta, kuid tunnistab, et~~ VKEde suhtes riiklikul tasandil kohaldatavad erieeskirjad võiksid siiski olla asjakohased. Samuti ja seega tuleks liikmesriikidel ~~lubada kehtestada asjaomased lävendid. Samuti tuleks liikmesriikidelt nõuda, et nad pakuksid tööandjatele, eriti VKEdele~~ tasustamise läbipaistvuse kohustuse täitmiseks toetust, koolitust ja tehnilist abi.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni talituste töödokument „Hinnang valgele raamatule „Euroopa ühtse transpordipiirkonna tegevuskava – konkurentsivõimelise ja ressursitõhusa transpordisüsteemi suunas“““““

(SWD(2020) 410 final)

(2021/C 341/14)

Raportöör: **Pierre Jean COULON**

Kaasraportöör: **Lidija PAVIĆ-ROGOŠIĆIT**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 14.1.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	27.5.2021
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus	
(poolt/vastu/erapooletuid)	241/1/4

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab heameelt algatuse üle hinnata 2011. aasta valge raamatu rakendamist, ent väljendab kahetsust selle üle, et hindamist alustati niivõrd hilja ja et see saadeti komiteele alles komitee palvel.

1.2. Tulevikus soovib komitee saada transpordi valdkonnas regulaarseid teavitusi komisjoni strateegiate rakendamise edenemise kohta ning võimalust anda oma panus. Samuti soovib komitee, et tulevikus kaasneks strateegiliste dokumentidega algusest peale selge järelevalvekava.

1.3. Komitee soovib, et need hindamised toimuksid korrapäraste temaatiliste eduaruannete kujul selliste ajavahemike järel, mille jooksul on võimalik edusamme, viivitusi ja nende põhjuseid reaalselt hinnata ning vajaduse korral parandusi teha. On oluline aegsasti hinnata, mis on seni tehtud ja mis on tegemata ja mis põhjusel (näiteks eri transpordiliikide tõhus koostoime, raudteede olukorra parandamine, liiklusummikud, sotsiaalsed küsimused, keskkonnaalased eesmärgid jne), ning asjakohaselt reageerida.

1.4. Komitee toetab transpordisüsteemi keskkonnasõbralikumaks muutmist, ent rõhutab, et energiasüsteemi ümberkujundamine peab olema õiglane ning pakkuma eesmärgi silmist kaotamata kasutuskõlblikke ja realistlikke alternatiive, võttes arvesse majanduslikku ja sotsiaalset piirkondlikku eripära ja kõigi Euroopa piirkondade, sealhulgas maapiirkondade vajadusi.

1.5. Komitee kordab ka oma valge raamatu kohta väljendatud seisukohti, mille kohaselt ei ole liikuvuse piiramine lahendus, vaid eesmärgiks peaks olema transpordiliikide koostoomimine, mitte transpordi ümbersuunamine ühelt liigilt teisele, ning keskkonnasäästlikule majandusele üleminek peab olema sotsiaalselt õiglane ja säilitama Euroopa transpordi konkurentsivõime, sealhulgas Euroopa transpordipiirkonna täieliku rakendamise ja ühtse turu täieliku rakendamise kaudu. Sellega seoses avaldab komitee ka kahetsust viivituste üle TEN-T rakendamisel.

1.6. Nagu komitee juba oma 2012. aasta arvamusel märkis, soovib ta edendada avatud, pidevat ja läbipaistvat arutelu valge raamatu rakendamise üle kodanikuühiskonna (ettevõtete, tööandjate, töötajate, transpordi kasutajate, MTÜde, ülikoolide jne), Euroopa Komisjoni ja teiste asjaomaste sidusrühmade vahel, näiteks liikmesriikide eri tasandite ametiasutused. Nii kasvab kodanikuühiskonna heakskiit ja paraneb mõistmine, samuti saavad poliitikakujundajad ja rakendamise eest vastutajad kasulikke tagasisidet.

1.7. Komitee kordab oma 2011. aasta arvamuses „ELi transpordipoliitika sotsiaalsed aspektid“ tehtud avaldust. Komitee kutsub komisjoni üles võtma vajalikke meetmeid, et tagada ELi-sisese liiklusega seotud sotsiaalsete standardite ühtlustamine, pidades silmas ka vajadust rahvusvaheliselt võrdsete tingimuste järele selles valdkonnas.

1.8. Uue strateegia „Säästva ja aruka liikuvuse strateegia – Euroopa transpordivaldkonna edasise arengu suunad“ kohta on komitee koostanud arvamuse (TEN 729 ⁽¹⁾), mis võeti vastu 28. aprillil 2021. Komitee kutsub taas tungivaltp üles rakendama kõiki selle järeldusi ja järgima kõiki selle soovitusi.

1.9. Komitee pöörab suurt tähelepanu strateegiale „Fit for 55“ ja koostab mitu arvamust selle õigusaktide paketi kohta, mille komisjon peaks avaldama 14. juulil.

2. Sissejuhatus

2.1. 10. detsembril 2020 avaldati töödokument „Hinnang valgele raamatule „Euroopa ühtse transpordipiirkonna tegevuskava – konkurentsivõimelise ja ressursitõhusa transpordisüsteemi suunas““ (SWD(2020) 410). Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega konsulteeriti 2011. aastal tegevuskava koostamise ajal. Komitee võttis 26. oktoobril 2011 vastu arvamuse TEN/454. Pärast hindamisdokumendi SWD(2020) 410 avaldamist otsustas komitee kõrvutada seda hindamistööd tegevuskavas esitatud eesmärkidega, oma arvamusega TEN/454 ⁽²⁾ ja pärast tegevuskava avaldamist toimunud arengusuundadega.

2.2. Pärast valge raamatu vastuvõtmist on ellu viidud palju komisjoni algatusi kõigi transpordiliikide kohta (neljas raudteepakett, 2016. aasta Euroopa vähese heitega liikuvuse strateegia, direktiiv alternatiivkütuste taristu kasutuselevõtu kohta, kolm meetmepaketti, mis hõlmavad liikuvust maanteetranspordi eri aspektide kaupa, sadamateenuseid puudutav määrus, nn sinine vöönd, transporti puudutav määrus, lennundust käsitlev strateegia, programm NAIADES, Euroopa ligipääsetavuse akt, üleeuroopalist transpordivõrku puudutav määrus, Euroopa ühendamise rahastat puudutav määrus jne). Kõnealuse hindamise vaatenurk pakub võimaluse rõhutada tehnilisi, poliitilisi ja sotsiaalseid edusamme, eelkõige 2020. aastal vastu võetud liikuvuspaketi maanteetranspordi reguleerivat osa, tuletades samal ajal meelde eesmäärke, mida pole veel saavutatud.

2.3. Käsitleda tuleks 2011. aastal seatud algsete eesmärkide saavutamist, arvestades, et toona polnud võimalik arvesse võtta hilisemaid geopoliitilisi (Brexit, Hiina kasvav tähtsus), keskkonnavalaseid (pole näha, et kliimasoojenemine aeglustuks ja et Pariisi kokkuleppe eesmäärke suudetaks kollektiivselt saavutada) ega tervishoiualaseid sündmusi (COVID-19 kriis). Tervisekriis on näidanud Euroopa sõltuvust strateegiliste kaupade impordist, mis on oluline Euroopa suveräänsuse kontekstis, ning selle tõttu käivitati ELi ajalooliselt suurim riiklikesse siseasjadesse sekkumine (majanduse taastamise kava maksumusega 750 miljardit eurot), mis järgnes ELi keskkonnapoliitika eesmärkide põhjalikule muutmisele, millega seati Euroopa rohelise kokkuleppe raames eesmärgiks 2050. aastaks süsinikuneutraalsuse saavutamine ning transpordisektori kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine 90 % võrra.

2.4. Komitee võtab teadmiseks komisjoni talituste 2016. aasta töödokumendi, milles hinnati tegevuskava rakendamist ⁽³⁾ ning milles järeldati, et valges raamatus püstitatud eesmärkidest enamiku puhul pole alates selle vastuvõtmisest möödunud piisavalt palju aega, et nende saavutamiseks tehtud edusamme nõuetekohaselt hinnata. Hinnangus rõhutatakse, et asjakohaste näitajate parandamiseks on tehtud jõupingutusi, ning mainitakse sidusrühmade ootusi seoses tegevuskava tõhusama rakendamise, transporditaristusse tehtavate investeeringute suurendamise, transpordi kasutajate ja töötajate vajaduste parema arvesse võtmise, Euroopa ühtse transpordipiirkonna tugevdamise ja tehnoloogilise arenguga.

2.5. Käesolevas arvamuses, milles püütakse piirduda hindamisdokumendi ulatusega, ei saa täielikult kõrvale jätta ülemaailmseid arengusuundi. Seepärast innustatakse arvamuse lugejat igas punktis kaaluma nende sündmuste lühikeses, keskmises ja pikas plaanis võimalikku, ennustatavat või eeldatavat mõju, mis ilmneb alles aja möödudes.

2.6. Komitee kinnitab oma tegevuskava käsitlevas arvamuses väljendatud seisukohta, et tegevuskava rakendamisel ja hindamisel on oluline kodanikuühiskonna kaasamine. 2015. aastal võttis komitee Euroopa Parlamendi palvel vastu arvamuse tegevuskava edusammude ja raskuste kohta. Parlament võttis 2015. aasta septembris vastu resolutsiooni tegevuskava rakendamise kohta. Komisjoni 2016. aasta töödokumendis esitatakse paljude ELi asutuste arvamusi, komitee hinnangul on sellega järgitud head tava.

⁽¹⁾ ELT C 286, 16.7.2021, lk 158.

⁽²⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 146.

⁽³⁾ SWD(2016) 226.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee väljendab heameelt tegevuskava hindamise algatuse üle, mis võimaldab komiteel väljendada oma seisukohta ning eelkõige seada dokumendis kirjeldatud arengusuundade, edusammude ja viivitustega seotud eesmärgid tähtsuse järjekorda. Tulevikus soovib komitee saada korrapäraselt teavet rakendatavate strateegiate edenemise kohta seda laadi hindamiste kaudu, mis koostatakse asjaomase projekti jaoks sobivate ajavahemike järel. Komitee soovib, et neis hindamistes tehtaks loomulikult kindlaks edusammud ja viivitused, ent esitataks ka põhiaspektid, mis nende edusammude ja viivituste põhjuseid selgitaks, samuti rahvusvahelised arengusuunad ja algatused, mis on mõjutanud või võivad tulevikus mõjutada algseid tegevuskavasid.

3.2. Oma 2011. aasta oktoobri arvamuses väljendas komitee kahetsust selle üle, et esitatud meetmete loetelus on väga vähe konkreetseid tähtaegu ning et tegevuskavas pole selgelt välja toodud seoseid strateegiliste (kuni 2050. aastani) ja taktikaliste (mida saaks rakendada alates praegusest hetkest) meetmete vahel. Arvamuses soovitati eelkõige, et tegevuskavas sätestataks täpsem töökaava 2013.–2020. aastaks. Oma 2015. aasta arvamuses tegi komitee ettepaneku hinnata üldiselt ümber tegevuskava lisas I esitatud tegevusplaan vastavalt selle teostatavusele praeguses poliitilises olukorras. Tuleb märkida, et 2018. aastal hinnati kolme konkreetse eesmärgi (kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine 2050. aastaks 60 % võrra võrreldes 1990. aastaga ning 2030. aastaks 20 % võrra võrreldes 2008. aastaga, fossiilkütustest sõltuvuse vähendamine, liiklusummikute suurenemise piiramine) saavutamiseks tehtud edusammud tagasihoidlikeks. Kasvuhoonegaaside heitkogused olid 1990. aasta tasemest 32 % suuremad ning 2013.–2018. aastal on need kogused veelgi kasvanud. Fossiilkütused moodustavad endiselt suurema osa transpordisektori energiavajadusest. Kuigi nende osakaal on viimastel aastatel vähenenud, ei ole vähenemise kiirus, mis on tihedalt seotud riikide keskkonnanalaste õigusaktide rakendamisega, piisav. Liiklusummikute näitajate puhul näib, et mitte eriti edasipüüdliselt sõnastatud ja mittemõõdetav eesmärk on jäänud saavutamata. Komitee märgib aga, et tervisekriisist tulenevad uued töökorraldusviisid pakuvad uusi süsteemseid võimalusi.

3.3. Komitee avaldas 2011. aasta arvamuses toetust tegevuskava strateegiale, milles kasutatakse senisest enam turu dikteeritud meetmeid. 2015. aasta arvamuses rõhutas komitee vajadust pöörata muu hulgas tähelepanu neile aspektidele, mis on seotud põhimõtte „saastaja maksab“ sidususega, ning vajadusele võtta arvesse sotsiaalse tõrjutuse riske ja tagada üldine sidusus maksude ja tasudega. Siiski kutsus komitee kliimasoojenemise mitteaeglustumise, tervisekriisi õppetundide ning poliitiliste jõudude kriisiaegse ja kahtlemata ka hilisema suurema rolli tõttu Euroopa Liitu ja liikmesriike üles täiel määral osalema kestliku tuleviku saavutamiseks vajalike muudatuste juhtimises, eelkõige kiirendades investeerimisprogramme.

3.4. Enamik valges raamatus loetletud planeeritavatest algatustest on mõeldud eri transpordiliikide tõhusa koostoimimise süsteemi rakendamiseks Euroopa ühtse transpordipiirkonna raames. Komitee kinnitab uuesti, et pooldab eri transpordiliikide tõhusa koostoimimise põhimõtet. Sellega seoses juhib komitee ühtlasi tähelepanu vajadusele täielikult rakendada turu ametlikku avamist neljanda raudteepaketiga, eesmärgiga muuta raudteesektor atraktiivseks partneriks mitmeliigilistes ahelate kontekstis, võttes samuti arvesse keskkonnanalaseid ja sotsiaalseid küsimusi.

3.5. 2011. ja 2015. aastal osutas komitee transpordisüsteemi keskkonnahoidlikumaks muutmise eesmärkide saavutamise viisi ja kulude vähesele realistlikkusele. Mainitud viivituste, tervisekriisi ja selle majanduslike tagajärgede tõttu on komitee sügavalt mures osalejate suutlikkuse üle vajalikke muudatusi rahastada.

3.6. Algne eesmärk vähendada transpordisüsteemi CO₂ heidet 2050. aastaks 60 % oli väga suur, eriti arvestades 2018. aasta lõpu seisu ning hindamises esitatud perspektiive, mis näitavad, et kui ei kehtestata lisameetmeid või kui ei tugevdada olemasolevaid meetmeid, siis seda eesmärki ei saavutata. Komitee soovib, et Euroopa roheline kokkuleppega antav uus hoog väljenduks Euroopa teadus- ja arendustegevuse poliitikas ja seda probleemide lahendamiseks piisavalt kõrgel tasemel ning tugevdatud poliitilises juhtimises ja rangemas rakendamisajakavas.

3.7. Komitee teeb ettepaneku, et eesmärkide saavutamise ajakava rangemaks muutmine ja vahe-eesmärkide saavutamine ei peaks piirduma vaid CO₂ heitega, vaid sisaldama konkreetseid ja mõõdetavaid eesmäärke, mis puudutavad naftasõltuvuse, müra ja õhusaaste vähendamist. Komitee rõhutab, et energiasüsteemi ümberkujundamine ei tohi põhjustada Euroopa teatud piirkondades elutingimuste halvenemist. Energiasüsteemi ümberkujundamine peab olema õiglane ning võtma eesmäärke silmist kaotamata arvesse majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset eripära.

3.8. Kooskõlas oma eelmiste arvamustega (2011. ja 2015. aastal) tuleb komitee meelde tegevuskava punktis 18 esitatud seisukohta, mille kohaselt ei ole liikuvuse piiramine lahendus. Komitee arvates on oluline meelde tuletada, et seda seisukohta ei peaks tõlgendama kui vastuseisu transpordi energiatõhusamaks ja heitevaesemaks muutmise meetmetele. Euroopas valitsevad hetkel ebasoodsad olud. Siiski ei tohiks see viia suunamuutuseneni. Tegevuskava nende eesmärkide saavutamiseks, mis puudutavad Euroopa siseturu korraldamist, on juba tehtud olulisi edusamme. Oleks äärmiselt kahjulik, kui erinevate Euroopa algatustega seotud sotsiaalsed ja keskkonnanalased ootused jääksid järgmistel aastatel tahaplaanile.

3.9. Tegevuskavas võetakse arvesse vajadust parandada maanteetranspordi kõrval alternatiivsete transpordiliikide konkurentsivõimet. Komitee toetab jätkuvalt seda eesmärki, kui selle saavutamiseks edendatakse raudtee-, sisevee- ja lühimereveo võimekust ja kvaliteeti ning tõhusaid mitmeliigilise transpordi teenuseid, mitte ei takistata tõhusate ja kestlike maanteeteenuste arendamist ELis.

3.10. Komitee kiidab heaks sotsiaalvaldkonnas tehtud edusammud (Euroopa Tööjõuameti loomine, ILO meretöönormide konventsiooni integreerimine ELi õigusaktidesse, 2011. aasta detsembris vastu võetud maanteetranspordi paketi ette nähtud järelevalvemeetmete rakendamine jne). Komitee on aga mures maanteevadude turul esinevate sotsiaalkaitse- ja palgataseme erinevuste tõttu tekkinud pingete, samuti teatud töötingimuste ebaväärikuse pärast. Sarnaselt 2011. ja 2015. aastale nõuab komitee, et tugevdataks teehotust ja sotsiaalseid standardeid ning suurendataks inimressursse ja rahalisi vahendeid õigusaktide järgimise kontrollimiseks. Lõpuks soovib komitee ühtlasi, et komisjon tegeleks kojukandeteenuste platvormide palgatöötajate/FIEde probleemiga. Nagu ka oma arvamuses TEN/697⁽⁴⁾, kutsub komitee üles edendama töösuhteid ning võitlema sotsiaalse dumpingu vastu.

3.11. Elmistes arvamustes (2011. aastal ja 2015. aastal) väljendas komitee sügavat kahtlust ettenähtud konkreetse ühelt transpordiliigilt teisele ümbersuunamise asjakohasuses, st 30 % maantee-kaubavedudest, mis on pikemad kui 300 km, tuleks asendada muude transpordiliikidega, näiteks raudtee- või veetranspordiga 2030. aastaks ja üle 50 % kõnealustest kaubavedudest tuleks asendada muude transpordiliikidega 2050. aastaks. Hindamise näitajatest saab selgelt järeldada, et hetkel pole eri transpordiliikide kasutamise osakaalus muutusi toimunud. Sellega seoses nõustub komitee tegevuskava rakendamist käsitlevas Euroopa Parlamendi 2015. aasta resolutsioonis sõnastatud seisukohaga: ümbersuunamise strateegia pole olnud tulemuslik, mistõttu tuleks parandada kõigi transpordiliikide kestlikkust ning otsida lahendusi eri transpordiliikide tõhusaks koostöömiseks. Euroopa rohelise kokkuleppe ja selle eesmärgiga vähendada kasvuhuonegaaside heitkoguseid 2050. aastaks 90 % võrra jagatakse kaardid ümber, vastamata samas praktilistele küsimustele, mis selle uue eesmärgiga kaasnevad.

3.12. Komitee väljendab taas muret Euroopa ja Euroopa ettevõtete konkurentsivõime pärast. Komitee on kindlalt veendunud, et eelistada tuleb ülemaailmseid meetmeid. Piirkondlikke või kontinentaalseid meetmeid, mis on Euroopa Liidus näiteks tarbijate õigused, sotsiaalsed standardid ja kestlikkust edendavad meetmed, tuleb rakendada ka kolmandate riikide transpordiettevõtetele, mis tegelevad ELi siseturult algava, selle piires liikuva või sinna suunuva transpordiga, eesmärgiga luua ülemaailmsel tasandil õiglased konkurentsitingimused ning vältida kasvuhuonegaaside heite ülekandumist ja töökohtade kaotamist.

3.13. Komitee märgib, et kahes eelmises hinnangus väideti, et tegevuskava rakendamise tulemuste täielikuks hindamiseks on suures osas veel liiga vara. Komitee hinnangul on vastuvõetamatu, et kasutatavad kriteeriumid on ebapiisavad strateegia usaldusväärseks hindamiseks mis tahes ajahetkel. Selline avaldus on mitterahuldav eelkõige seetõttu, et rakendusmeetmed olid toimunud juba viis aastat (2016. aastaks), seejärel üheksa aastat (2020. aastaks). Selles kontekstis viitab komitee oma 2011. aasta arvamuses sõnastatud soovitusel koostada 2013.–2020. aastaks täpsem töökava, et lihtsustada hindamist.

3.14. Nii 2016. kui ka 2020. aasta hinnangus omistatakse märkimisväärset tähtsust Euroopa ühtse transpordipiirkonna täielikule rakendamisele, eelkõige rõhutatakse 2020. aasta hinnangus ELi ühisturgu kui võimsat kulutõhusate muudatuste käivitajat, samuti tehnoloogiliste muudatuste laialdast heakskiitu. Ühtlasi rõhutatakse selle aspekti olulisust transpordivaldkonda tehtavate era- ja avaliku sektori investeeringute soodustamiseks. Selle avaldusega seoses peab komitee üllatavaks, et komisjoni 2020. aasta säästva ja aruka liikuvuse strateegias ei osutatud suuremat tähelepanu kestlikkuse ja digiülemineku eesmärkide ja ühisturu omavahelistele seostele, sealhulgas sotsiaalsetele ja ühtekuuluvusega seotud aspektidele. See on üks põhjustest, mille tõttu komitee väljendab kahetsust, et 2020. aasta hindamist ei viidud lõpule enne uue strateegia ülesustamist. Lõpetatud hindamine võimaldanuks strateegia koostamisel kasutada hindamise järeldusi.

3.15. Komitee väljendab kahetsust selle üle, et hinnangus ei toodud piisavalt välja TEN-T projekti rakendamisel tekkinud probleeme ja viivitusi, eelkõige seoses põhivõrgukoridoridega.

3.16. Komitee juhhib tähelepanu vajadusele saavutada kodanikuühiskonna ja sidusrühmade poolne toetus, sealhulgas kaasava dialoogi abil, nagu komitee soovitas oma 2012. aasta arvamuses. Strateegiliste eesmärkide mõistmine ja nende ulatuslik heakskiitmine on tulemuste saavutamiseks äärmiselt kasulik.

⁽⁴⁾ ELT C 14, 15.1.2020, lk 112.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Komitee jätkab üleeuroopalise transpordivõrgu programmi toetamist. Euroopa rohelise kokkuleppe puhul on komitee toetanud, toetab praegu ja toetab ka edaspidi tänapäevasesse ja tulevikuprobleemide jaoks kohandatud taristusse investeerimise poliitikat⁽⁵⁾. Komitee jätkab üleeuroopalise transpordivõrgu programmi toetamist. Samuti soovib komitee käsitleda esmatähtsana lennuliiklussõlmede ja kiirraudteevõrgu vahelisi otseühendusi, mis on võimaliku tulevase lühilendude keelu arutamise eeltingimus.

4.2. Komitee kinnitab oma toetust ühtse Euroopa taeva loomisele ja rakendamisele. Kooskõlas oma arvamusega TEN/697 ja arvestades praegust kriisi, kutsus komitee liikmesriike ja kõiki lennundusvaldkonna sidusrühmi üles hõlbustama ELi suurte eesmärkide täielikku ja kiiret rakendamist õhutranspordisektori ohutuse, kulutõhususe, võimekuse ja kestlikkuse osas.

4.3. Raudteedega seotud transpordipoliitika puhul on Euroopa Komisjon seni keskendunud peamiselt raudteesektori konkurentsile, selle asemel, et pürgida sidusal moel transpordipoliitika valges raamatus seatud keskkonnapoliitika eesmärkide saavutamise poole. Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et ka integreeritud raudteesüsteemid võivad tagada õiglase jaotuse, just nagu integreerimata süsteemid. Taristu- ja raudteeveo-ettevõtjate eraldamisel on liikmesriikides olnud erinevaid tagajärgi vastavalt taristu seisundile, veeremipargi kvaliteedile ja suurusele ning eraldamismudelile. Uute erasektorisse kuuluvate vedajate konkurentsivõime põhineb sageli töötingimuste madalal tasemel. Raudteesektori ühtne mudel ei oleks rahuldav: arvestada tuleb geograafilise eripäraga, mudeli ulatusega, liiniskeemiga, samuti kauba- ja reisijateveo töörežiimidega.

4.4. 2050. aastaks süsinikuneutraalsuse saavutamiseks ja 2030. aastaks kasvuhoonegaaside heitkoguse vähemalt 50 %-liseks vähendamiseks ette nähtud oluliste rahaliste vahendite tõttu toimuvad transpordisektoris tõenäoliselt suured muudatused. Komitee soovib, et loodaks transpordisüsteemi õiglase ülemineku fond, et toetada konkreetselt selle sektori töötajaid ja ettevõtteid, kes ei ole kõik suured majandusüksused.

4.5. Pärast 2011. aastat on tehtud edusamme sotsiaalvaldkonnas, eelkõige seoses 2006. aasta ILO meretöönormide konventsiooni rakendamisega. Siiski ei ole nende miinimumnõuetega võimalik tagada asjaomastele töötajatele sellised töötingimused, mis oleksid Euroopa projekti jaoks piisavalt head. Pärast laevade Euroopa lipu alla koondamise projekti katkestamist soovib komitee, et Euroopa Komisjon võtaks vajalikke meetmeid, et tagada ELi-sisese liiklusega seotud sotsiaalsete standardite ühtlustamine, pidades silmas ka vajadust rahvusvaheliselt võrdsete tingimuste järele selles valdkonnas.

4.6. Seoses Euroopa registri ja Euroopa lipu all sõitmise võimaluse loomisega märgib komitee, et hinnangus on jäetud tähelepanuta rohked ja keerukad põhjused, mille tõttu seda eesmärki ei ole saavutanud.

4.7. Mis puutub Euroopa transpordialasesse teadusuuringute, innovatsiooni ja kasutuselevõtu strateegiasse, siis uutele Euroopa rohelise kokkuleppe eesmärkidele on vaja lisada tõhusad rahaliste vahendite kasutamise viisid, samuti tuleb paremini kooskõlastada sektori eri osalejate tegevust.

4.8. Komitee tuletab meelde oma 2011. aasta ELi transpordipoliitika sotsiaalsete aspektide kohta vastu võetud arvamust, milles komitee soovitas meelitada transpordisektorisse naisi ja noori töötajaid meetmete abil, mille eesmärk on parandada kõigi transpordiliikide lõikes tööhõive kvaliteeti, töötingimusi, koolitust ja elukestvat õpet, karjäärivõimalusi, töötervishoidu ja -ohutust ning aidata kaasa töö ja eraelu paremale tasakaalustamisele⁽⁶⁾.

4.9. Komitee kordab, et vajalik on luua transpordisektori sotsiaal-, tööhõive- ja koolitusseirekeskus. Transpordisektoris tuleb kasutusele võtta stiimulite loomise meetmeid, et toetada kvaliteedistandardite kasutuselevõttu.

4.10. 2011. aasta arvamuses märkis komitee, et üldiselt on tegevuskava sotsiaalne mõõde nõrk. Komitee teeb sama märkuse hindamisdokumendi kohta. Komitee on seisukohal, et esmatähtis on sotsiaalse hindamise vajadus, mis seostub ka sotsiaalküsimuste seirekeskuse loomisega, millele viidatakse eelmises punktis. Sektorilt nõutavad muutused ja nende kiirus panevad kahtlemata sektori ettevõtted ja neis töötavad inimesed suure surve alla.

⁽⁵⁾ Komitee aramus „ELi transpordipoliitika jätkusuutlik areng ja üleeuroopalise transpordivõrgu kavandamine“ (ELT C 248, 25.8.2011, lk 31) (TEN/446).

⁽⁶⁾ Komitee aramus „Kuidas on ELi poliitika mõjutanud transporditöötajate töövõimalusi, koolitusvajadusi ja töötingimusi“ (ettevalmistav aramus) (ELT C 248, 25.8.2011, lk 22) (CESE 1006/2011).

4.11. Tervisekriisi ning veebipõhiste kojukandeteenuste või kauba kodu lähedale toimetamise teenuste areng on märkimisväärselt suurendanud kauba individuaalset transporti, eelkõige linnakeskkonnas. Nende kauba turustamise viiside kiire areng suurendab linnakeskkonnas ummikuid ja saastet, samuti tekitab see energia valdkonnas küsimusi nn viimase kilomeetri osas. Seda tüüpi tarbimisega on seotud palju probleeme, mis nõuavad CO₂ heite vähendamiseks ette nähtud meetmete veelgi kiiremat rakendamist, eelkõige tihedalt asustatud piirkondades.

4.12. Komitee juhhib tähelepanu edusammudele elektriautode valdkonnas, samuti ELi liikmesriikide väga erinevale olukorrale. Nende põhimõtteliselt iga liikmesriigi õigusaktidest olenevate edusammudega kaasneb vajadus taristu järele ja standardimisprobleemid. Komitee on oma arvamuses selle teema kohta (7) juba väljendanud tugevat toetust elektrisõidukite arendamisele. Komitee väljendab heameelt vähem CO₂ heidet tekitavate energiaallikate kasutamise üle, ent jääb nende osas valvsaks.

4.13. Komitee märgib, et valge raamat puudutab peamiselt tehnoloogilist innovatsiooni ning jätab kõrvale teised kestliku liikuvuse poliitika olulised aspektid, mis võivad samuti olla uuenduslikud (näiteks mittekohustuslikud ja sotsiaalse innovatsiooni meetmed, nagu uued planeerimise viisid, kodanike kaasamine, uuenduslikud teadlikkuse suurendamise meetodid jne). Seepärast tuleks innovatsiooni määratleda laiemalt.

4.14. Kuigi 2011. aastal tunnustati motoriseerimata transporti, tuleks selle edendamisele siiski rohkem tähelepanu pöörata ning teha seda sidusamalt. Paljud linnad investeerivad jalgsi ja jalgrattaga liikumise taristusse (näiteks Euroopa Regionaalarengu Fondi programmide raames). Siiski puuduvad ELil hetkel nii strateegia kui ka haldus- ja juhtimissuutlikkus selle valdkonnaga kõikehõlmaval, sektoriteülesel ja integreeritud moel tegelemiseks. Komitee viitab oma arvamusele aktiivsete liikumisviiside, näiteks jalgrattasõidu ja kõndimise tervislikkuse kohta, milles komitee tegi ettepaneku vabatahtlike väikeste meetmete algatamiseks, et täiel määral kasutada jalgrattasõidu ja kõndimise tervisliku mõju potentsiaali ning tagada Euroopa inimestele võimalus neid viise kasutada. Seepärast teeb komitee ettepaneku töötada välja ELi motoriseerimata transpordi strateegia, mis hõlmaks konkreetseid Euroopa meetmeid jalgrattaga ja jalgsi liikumise viiside strateegilise planeerimise, kujundamise ja neisse investeerimise jaoks.

4.15. Seoses linnalise liikumiskeskonna kavadega on komisjon pärast säästva linnalise liikumiskeskonna kavade suuniste avaldamist 2013. aastal toetanud Euroopa Liidu fondide (näiteks Civitase algatuse) kaudu sadu Euroopa linnu, et tagada säästlike linnatranspordivahendite tasakaalustatud ja integreeritud areng. Seda näitavad säästva linnalise liikumiskeskonna kavade vastu võtmise muljetavaldavad ja pikaajalised tulemused. On oluline märkida, et tegemist on kaasava lähenemisviisiga, mis tugineb nende vajadustele, kes on protsessi keskmes. Linnalise liikumiskeskonna kõikehõlmav ja kestlik planeerimine on osutunud tõhusaks vahendiks kliimaga, energiaga ja keskkonnaga seotud probleemide lahendamisel. Komitee soovib julgustada looma Euroopa algatust, mis on vajalik liikmesriikides riiklike raamistike loomiseks, et koostada ja rakendada säästva linnalise liikumiskeskonna kavasid, mis on peamised strateegilised vahendid linnalise liikumiskeskonna planeerimisel.

4.16. Seoses teavitustöö ja teadmiste vahetamisega linnalise liikumiskeskonna valdkonnas märgib komitee ära suurepärase töö, mis tehti 2014. aastal portaali ELTIS kui linnalise liikumiskeskonna seirekeskuse loomisega. See aitab kaasa edusammude ja heade tavade tutvustamisele.

4.17. Teemakse käsitlevad ja sõidukite linnakeskkonnale ligipääsu reguleerivad meetmed pole seni Euroopas laialdast heakskiitu pälvinud. Valges raamatus on märgitud, et liiklusummikutega seotud kulutused kasvavad 2050. aastaks umbes 50 % ning vaja on hinnata kehtivaid teemaksude süsteemi ja kavandada stiimuleid neile liikmesriikidele, kes käivitavad pilootprojekte nende suunistega kooskõlas olevate süsteemide rakendamiseks. Üks lahendus võiks olla ühistranspordi ning motoriseerimata liikuvuse edendamine ja toetamine.

4.18. Valges raamatus on ette nähtud alternatiivkütuste (näiteks elektrilised jõuseadmed ja vesinik) üha ulatuslikum arendamine transpordi keskkonnasäästlikumaks muutumisele kaasa aitamiseks. Kuigi alternatiivkütuste tootmine on viimase kümne aasta jooksul paranenud ja ulatuslikumaks muutunud, toodeti 2018. aastal vaid 33 % Euroopa elektrist taastuvenergiaallikatest. Komitee hinnangul tuleks seetõttu sõidukite heitkoguseid ja nende keskkonnajalajälge hinnata terve olulusringi vältel. Ühtlasi ei muuda sise põlemismootoriga sõidukite asendamine elektrisõidukitega kuidagi linnade liiklusummikute mustreid.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

(7) Komitee arvamus „Elektrisõidukite laiaulatusliku kasutamise suunas“ (ettevalmistav arvamus) (ELT C 44, 11.2.2011, lk 47) (CESE 989/2010).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse India Ookeani Tuunikomisjoni (IOTC) pädevusalasse kuuluval alal kohaldatavad majandamis-, kaitse- ja kontrollimeetmed ning muudetakse nõukogu määrusi (EÜ) nr 1936/2001, (EÜ) nr 1984/2003 ja (EÜ) nr 520/2007“

(COM(2021) 113 final – 2021/0058 (COD))

(2021/C 341/15)

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 24.3.2021 Nõukogu, 31.3.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõige 2 ja artikkel 304
Vastutav sektsioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	187/0/2

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga ega soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 561. istungjärgul 9.–10. juunil 2021 (9. juuni istungil) esitada kõnealust ettepanekut pooldava arvamuse. Poolt hääletas 187 ja erapooletuks jäi 2.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2017/625 seoses kolmandatest riikidest liitu eksporditavate loomade ja loomsete saaduste ametliku kontrolliga, et tagada antimikroobikumide teatavate kasutusviiside keelu järgimine“

(COM(2021) 108 final – 2021/0055 (COD))

(2021/C 341/16)

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 11.3.2021 nõukogu, 17.3.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõige 2, artikkel 114, artikli 168 lõike 4 punkt b ning artikkel 304
Vastutav sektsioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	212/0/4

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga ega soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 561. istungjärgul 9.–10. juunil 2021 (9. juuni istungil) esitada kõnealust ettepanekut pooldava arvamuse. Poolt hääletas 212 ja erapooletuks jäi 4.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Vaikse ookeani lääne- ja keskosa kalanduskonventsiooni alal kohaldatavad kaitse- ja majandamismeetmed ning muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 520/2007“

(COM(2021) 198 *final* – 2021/0103 (COD))

(2021/C 341/17)

Konsulterimistaotlus	Euroopa Parlament, 26.4.2021 nõukogu, 6.5.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõige 2 ja artikkel 304
Vastutav seksioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna seksioon
Vastuvõtmine täiskogus	9.6.2021
Täiskogu istungjärk nr	561
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	221/0/7

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga ega soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 561. istungjärgul 9.–10. juunil 2021 (9. juuni istungil) esitada kõnealust ettepanekut pooldava arvamusena. Poolt hääletas 221 ja erapooletuks jäi 7.

Brüssel, 9. juuni 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

ISSN 1977-0898 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)

Euroopa Liidu
Väljaannete Talitus
L-2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET